

тампыс (*Melolontha vulgaris*).
mayıs II уйдун жампасы. / тезеги.
mayışmak майышуу, шалдыроо, ныксыроо, көшүү (*ысыктан, тамактан ж. б.*).
mayi, -i суюк, суюктук. ~ **yakıt** суюк май.
maymun 1. зоол. маймыл. 2. кебетеси/түрү суук. 3. өтм. маймыл, бакшы. ~ **a çevirmek/döndürmek** маймыл кылуу/маймылга окшотуу. ~ **a dönmek** 1) шылдың болуу. 2) эсине келүү, акыл кирүү. ~ **gibi** 1) маймылдай (*турү суук*). 2) кишини туураган бакшы. ~ **gözünü açtı** өткөндөн сабак алды. ~ **iştahlı** чечкинсиз, туруксуз, оома (*мүнөз*). ~ **salatası** ылайыксыз/жарашыксыз кийим. ~ **suratlı** кебетеси суук.
maymuncuk, -ğu 1. кичине маймыл. 2. ар кандай культуни ачканга жараган ийри аспан.
maymunluk, -ğu маймылдык, маймылча аракет/жорук.
mayo 1. сүзмө костюму (*аялдардын*). 2. трико (*балеринанын, акробатын*).
mayonez майонез.
mayonezli майонездүү.
maytap, -bı 1. бенгал оту, кичи фейерверк. 2. шылдың, келеке. ~ **a almak/~ etmek** (*бирөөнү*) шылдың кылуу, келекелөө.
mazak, -ğı зоол. чаар тригла (*Trigla lineata*).
mazbata токтом, протокол. сал. **tutanak**.
mazbut, -tu 1. кылдат, этият, тыкан. ~ **bir adam** тыкан киши. 2. буйтка, далдоо (*шамалдан, жаандан*) имарат. 3. жазылган, катталган, токтомго алынган. 4. эсте калган. 5. колго түшкөн, туткундалган.
mazeret, -ti жүйөөлүү себеп, кечирим, шылтоо. **sağlık ~i** оору белгеси,

сыркоолук кагазы. ~ **etmek** кечирим суроо. ~ **kâğıdı** жүйөөлүү себеп кагазы.
mazeretli кечиримдүү, себептүү, жүйөөлүү.
mazeretsiz кечиримсиз, себепсиз, жүйөөсүз.
mazgal аск. амбразура, кароол тешиги.
mazhar (*бир нерсеге*) жеткен, татыган, жараган. ~ **olmak** (*бир нерсеге*) жетүү, татыктуу болуу. **affa ~ olmak** кечиримге татыктуу болуш.
mazi 1. бот. туя (*Thuja*). 2. өсүмдүктөрдө мителер жараткан жаңгак сымал төмпөктөр (*мис. чай сабагында*). ~ **meşesi** бул илдет көрүлгөн эмен дарагы (*Quercus infectoria*).
mazi 1. өткөн убак. 2. грам. өткөн чак. ~ **ye karışmak** өтүп кеткен, өткөн-кеткен, тарыхка айланган.
mazlum 1. эзилген, зулумдук көргөн, жапа чеккен. 2. өтм. жоош, момун, бечара. ~ ~ жопжоош болуп, момурайып.
mazlumluk, -ğu 1. эзилгендик, жапа чекме, зулумдук көрмө. 2. жооштук, момундук, бечаралык.
mazmun 1. эск. маани, мазмун. 2. кош маанилүү сөз, сөз оюну, кыйытма.
maznun 1. шектүү, күмөндүү. 2. кылмышкер, күнөөкөр, соттолгон.
mazoşist, -ti психол. мазохист (*жабыр тартуу/кордолуудан жыныстык ырахат алган киши*).
mazoşizm психол. мазохизм.
mazot, -tu 1. мазут. 2. дизел. 3. арго ичкилик. 4. арго чылым. ~ **almak** арго тамак ичиш, курсак тойгузуш.
mazotlu мазут/дизель менен иштеген.
mazur 1. күнөөсү кечирилген. 2. себептүү, жүйөөлүү, кечиримдүү, кечирүүгө татыктуу. ~ **görmek/tutmak** айып көрбөө, кечирим берүү. **beni ~ görün** айып көрбөнүз, кечириниз.

mazurka *муз.* **1.** мазурка, поляк бийи. **2.** бул бийдин музыкасы.

meal, -li **1.** маани, түшүнүк, мазмун. **şu ~de** ушул мааниде. **2.** натыйжа, жыйынтык.

mealen маанисине карай, мааниси боюнча. ~ **tercüme** маанисине карай (*сөзмө сөз эмес*) котормо.

meblâğ сумма, жыйынтык, бар/колдогу акча.

mebus *эск.* эл өкүлү, депутат.

mebzul, -lû береке, мол, көп.

mebzulyet, -ti берекелүүлүк, молдук, көптүк.

mecal, -li күч, кубат, кайрат, чыдам, дарман. ~ **i kalmamak** күчү/кубаты/кайраты/чыдамы/дарманы калбоо.

mecalsiz күчсүз, кубатсыз, кайратсыз, чыдамсыз, дармансыз.

mecaz **1.** өтмө/каймана маани, буруп айтылган (*сөз*). **2.** метафора.

mecazen өтмө мааниде, каймана түрүндө, буруп, бурмалап.

mecazî өтмө/каймана мааниде, метафоралык түрдө.

mecbur мажбур, милдеттүү. ~ **etmek** мажбур кылуу, мажбурлоо. ~ **kalmak** мажбурлануу, мажбур болуу.

mecburen айласыз, чарасыз, мажбурлуктан.

mecburî милдеттүү, зарыл. *сал. zorunlu.* ~ **hizmet** *аск.* милдеттүү аскердик кызмат. ~ **orta öğretim** милдеттүү орто билим.

mecburiyet, -ti милдеттүүлүк, мажбурлук, зарылдык. ~ **görmek** зарыл деп эсептөө. ~ **inde değilim** милдеттүү эмесмин. ~ **inde kalmak** (*бир нерсе жасоого*) аргасыз болуу.

meccanen бекер, акысыз, акчасыз.

meccanî **1.** бекер, акысыз, акча төлөбөстөн. **2.** акчасыз окуган окуучу.

mecelle **1.** *ук.* мыйзамдар жыйнагы. **2.** *мус.* фыкихка негизделген мый-

замдар, жоболор жыйнагы, кодекс (*1926-жылга чейин*).

mecelleşmek чатакташуу, талашып-тартышуу.

mecidiye тар. 20 куруштук күмүштыйын.

mecit **1.** атактуу, даңазалуу, даңктуу. **2.** кудуреттүү (*Кудайдын сыпаттарынан бири*).

meclis **1.** мажлис/межилис, парламент, палата, кеңеш. **M-i Mebusan тар.** Османлы Императорлугу Парламенти. **Türkiye Büyük Millet M-i** Түркия Улуттук Улуу Кеңеши. **2.** кеңешме, чогулуш, жыйналыш. **aile ~i** үй-бүлө кеңеши. **3.** жолугушуу, кече. ~ **kurmak** чогулуп көңүл ачуу.

mecmua *эск.* **1.** журнал, жыйнак. **2.** коллекция, чогултма.

mecnun **1.** акылдан айныган, жинди. **2.** ашыктан делирген, мажнун. ~ **olmak** **1)** ашыктан мажнун болуп кетиш. **2)** жинди болуш, акылы айнып калыш.

mecnunane акылдан айныгандай, делиргендей, жиндидей. ~ **bakış** акылдан айныгандай көз караш. ~ **fikir** жиндидей бир ой.

mecra **1.** сай, нук (*суунун*). **2.** жүрүш, агым, багыт (*иштердин, окуялардын*). **3.** *анат.* көңдөй, канал. ~ **sı değişmek** (*окуянын*) жүрүшү/агымы өзгөрүү.

Mecusî **1.** отко сыйынгандар. **2.** зороастризм динин тутунгандар.

Mecusîlik, -ği зороастризм, отко сыйынуучулук.

meczup, -bu **1.** *эск.* Кудайга болгон сүйүүсү акылынан ажыраткан. **2.** *argo* жинди, келесоо. **3.** (*бир нерсеге*) катуу берилген, делирип алган.

meç I, -ci кылыч, рапира.

meç II тал-тал кылып түрдүү түскө боёлгон чач.

meçhul, -lû **1.** белгисиз. **faili** ~ **cinayet**

кылмышкери белгисиз киши өлтүрүү. **2. мат.** белгисиз (*сан*). **3. грам.** этиштин аркылуу мамилеси.

medar *эск.* **1.** айлануу огу. **2. астр.** орбита. **3.** себеп, шылтоо, түрткү. **4.** медеp, таяныч, жөлөк. ~ **olmak** медеp болуу. ~ **iftihar** сыймык туудурган нерсе.

meddah **1.** меддах, аңгемечи, жомокчу, куудул. **2. өтм.** ашыры мактаган, көтөрмөлөгөн, кошоматчы.

meddücezir, -zri *геогр.* кирүү, тартылуу (*суу, деңиз ж. б.*).

medenî **1.** маданий, цивилизация. ~ **memleketler** маданий өлкөлөр, өркөнү өскөн/цивилизация өлкөлөрү. **2.** журтташтык, жарандык. ~ **hâli** жарандык абалы. ~ **hukuk/hak** *ук.* журтташтык/жарандык укугу/акысы. **M~ Kanun** журтташтык/жарандык мыйзамы.

medenîleşmek маданиятташуу.

medenîlik, -ği маданияттуулук, билгилүүлүк.

medeniyet, -ti маданият, өркөннiят, цивилизация. *сал.* **uygarlık. Urartu** ~ **i** Урарту өркөннiяты.

medeniyetsiz маданиятсыз, көргөн-өскөнү жаман.

medet, -di жардам, көмөк, колдоо. ~ **Allah!** Кудай колдо! ~ **beklemek/ummak** жардам/көмөк күтүү.

Medine Медина. ~ **fukarası gibi dizilmek** сапка туруп момурайып кезек күтүш.

medrese **1.** медресе. **2. эск.** факультет. ~ **ye düşmek** *өтм.* туюкка капталыш, жыйынтык/бүтүм чыгара албаш (*бир иштен*).

medreseli медресе окуучусу.

medüz *зоол.* медуза.

medyum медиум, көзү ачык.

medyun **1.** милдеттүү, милдеткер. **2.** карыздар. ~ **olmak** милдеткер/карыздар болуу.

mefhum *эск.* түшүнүк.

mefkûre *эск.* идеал, мүдөө. *сал.* **ülkü.**

mefkûreci идеалист. *сал.* **ülkücü.**

mefluç *эск.* шал, шал болгон (*киши*).

mefruşat, -tı жууркан-төшөк, төшөнчү-орунчу, эмерек, үй буюмдары.

mefruşatçı жууркан-төшөк, төшөнчү-орунчу, эмерек жасаган/саткан киши/дүкөн.

meftun **1.** кызыккан, берилген, кумарланган, ашык болгон. ~ **etmek** ашык кылуу, өзүнө тартуу, кумарлантуу, азгыруу. (**birine**) ~ **olmak** (*бирөөгө*) ашык болуп сүйүп калуу, азгырылуу.

meftur зериккен, тажаган, эриккен.

meful, -lû *эск.* **1.** жасалган, кылынган. **2.** таасирленген, шыктанган. **3.** *грам.* толуктооч.

mega... мега (*өлчөм бирдиги*).

megafon мегафон. ~ **la ünlemek** мегафон менен үн салуу/жарыялоо.

megahertz *физ.* мегагерц (*фреканс бирдиги*).

megaloman *психол.* кыйынсынма/чоңсунма оорусуна кабылган киши, мегаломан.

megalomani *психол.* мегаломания (*кыйынсынма/чоңсунма оорусу*).

megametre мегаметр.

megaton мегатонна.

meğer көрсө. ~ **dün gelmiş** көрсө, кечээ келиптир.

meğerki ... са да, ... карабастан, ал түгүл, маа демектен (*байл.; эки сүйлөмдү байланыштырат*). **yarın sergimizi açacağız, ~ kar yağsın** маа демектен кар жааса да, эртең көргөзмөбүздү ачабыз.

meğerse *к.* **meğer.**

mehil, -hli кошумча мөөнөт (*бир иштин бүтүшү үчүн*). ~ **vermek** мөөнөтүн узартуу.

Mehmetçik түрк аскери (*эркелетүү/сүймөнчүк иретинде*).

mehpare *ад.* сулуу.

mehtap, -bı ай жарыгы/нуру. ~**a çıkmak** ай жарыгында серүүндөн чыгуу.

mehtaplı ай жарык, айлуу. ~ **gece** айлуу түн.

mehter 1. *тар.* музыкант (*жаңы черүүлөрдө*). ~ **takımı 1)** музыканттар тобу. **2)** урма, үйлөмө аспаптар оркестри. **2.** *тар.* чатырларды караган малай.

mehterbaşı урма-үйлөмө оркестринин дирижёру.

mekan 1. мекен, жер, орун, журт. **2.** үй, турак-жай. **3.** *эск. физ.* мейкиндик, космос. *сал.* **uzay.** ~ **tutmak** мекен кылуу.

mekanik, -ği 1. механика. **2.** механикалык. ~ **enerji** механикалык энергия. **3.** *өтм.* ойлонбостон, өзүнөн өзү, көнүмүш боюнча. ~ **olarak** өзүнөн өзү.

mekanikçilik, -ği *филос.* механицизм.

mekanizasyon машинелештирме, механикалаштырма.

mekanize *аск.* механикалашкан, машинелештирилген (*бирдик, бөлүк*).

mekanizm *к.* **mekanikçilik.**

mekanizma механизм, аппарат, түзүлүш. **devlet ~sı** мамлекеттик түзүлүш/аппарат. **saat ~sı** саат механизми.

mekansız үй-жайсыз, селсаяк.

mekik, -ği өрмөк кылычы (*эриш менен аркакты кайчылаштырууга жараткан*). ~ **atmak/dokumak** *өтм.* тынбай ары-бери катташ. ~ **gibi** жаны жай албаган/тынбаган.

mekkâre жүк ташыган айбан (*ат, өгүз, төө, качыр*).

Mekke Мекке.

mekruh 1. жийиркеничтүү, көңүл айныткан, жек көрүмчү. **2.** *мус.* макирөө, шарият жол бербеген/тыюу салган.

Meksika Мексика.

Meksikalı мексикалык.

mektep, -bi 1. *эск.* мектеп. *сал.* **okul. 2.** мектеп (*багыт, агым*). *сал.* **ekol. ~i asmak** сабактан качуу. ~ **çocuğu 1)** мектеп окуучусу. **2)** үйрөнчүк, чогоол, эпсиз. ~ **görmemiş 1)** окубаган, сабатсыз. **2)** тарбиясыз, адепсиз. ~ **kaçığı** окуудан качкан. ~ **medrese görmüş** билимдүү, маданияттуу.

mektepli 1. окуучу. **2.** мектепте окуп-үйрөнгөн (*алайлы каршысы*).

mektup, -bu *кат.* ~ **atmak** кат жазыш/жибериш. ~ **u dışından okumak** эмне ойлогонун жүзүнөн билип коюш. ~ **üstü** каттагы адрес.

mektuplaşma кат алышма/жазышма.

mektuplaşmak кат алышуу/жазышуу.

mektupluk, -ğu 1. катка ылайык. **2.** кат менен билдириле турган.

melâl, -li капа, кусалык, санаа, убайым.

Melâmî 1. *мус.* меламилик (*суннилер сектасы*). **2.** мелами сектасы мүчөсү.

melânkoli меланхолия. ~**ye düşmek/kapılmak** меланхолияга дуушар болуш.

melânkolik 1. меланхолик. **2.** *өтм.* кайгылуу, убайымдуу, мундуу.

melâs шекер чөбөгөсү.

melce, -i башмаанек, корголоочу/баш батырчу жер.

melek, -ği периште. ~ **gibi 1)** периштедей (*сулуу*). **2)** периштедей (*кайырымдуу*). ~ **otu** *бот.* периште оту (*Angelica*).

meleke 1. жөндөм, шык, касиет. **çok istikametli ~lere sahip insan** көп кырдуу жөндөмү бар киши. **2.** көнүмүш, адат, ык. *сал.* **yatkınlık. 3.** туюм, сезим. *сал.* **yeti.**

meleme 1. маарама (*кой/эчки үчүн*). **2.** *өтм.* койдой жоош, момун.

melemek маароо.

melengiç, -ci терпентин ашы/дарагы.

meleş эгиз козулуу кой.

meleşmek маарашуу.

melez 1. аргын, мулат, метис (*киши*). **2.** аргын (*айбан*). **3.** гибрид, кыйышма (*өсүмдүк*). **4.** аралашма (*тил*).
melezleme кыйыштырма, аргындаштырма.
melezlemek кыйыштыруу, аргындаштыруу.
melezlik, -ği аргындык.
melhem к. **merhem**.
melih сулуу, келишимдүү.
melik, -ki король, падыша, өкүмдар.
melike королева, каныша.
melinit, -ti хим. мелинит.
melisa бот. мелиса (*Melisa*).
melodi күү, обон.
melodik күүгө/обонго байланыштуу.
melodram театр мелодрама.
melodramatik мелодрамалык.
melon "коон" (*шляпа түрү*).
meltem жайкы жел (*кургактан деңизге карай соккон*).
melun 1. каргыш тийген, каргышка калган. **2.** жексур, жек көрүмчү. **3.** арам ойлуу, кара ниеттүү, кесепеттүү.
melül, -lül 1. капалуу, убайымдуу, санаалуу, муңайым. **2.** күйүт тарткан, чөккөн, маанайы пас, көңүлсүз. ~ ~ убайымдуу, көңүлсүз, санааркап. ~ ~ **bakmak** күйүттүү/муңайым кароо.
memalik, -ki (memleket'тин көпт. т.) мамлекеттер.
memba, -ı 1. булак. ~ **suları** булак суулары. **2.** өтм. булак, чыккан жер, тек. **kuvvet** ~ кубаттын/күчтүн булагы.
meme 1. анат., биол. эмчек, желе. **2.** көнчөк (*кулактын*). **kulak** ~ **si** кулактын көнчөгү. **3.** мех. бүркүч, билик. **gaz ocağı** ~ **si** газ плитасынын билиги. **4.** мед. денеде пайда болгон шишикче, төмпөк. **5.** (*аткыч куралдарда*) машаа. **tüfek** ~ **si** мылтыктын машаасы. ~ **başı/düğmesi/gülü/ucu**

эмчектин үрпү. ~ **emmek** эмчек эмүү. ~ **den kesmek** эмчектен чыгаруу. ~ **de olmak** эмчекте болуу, эмчек эмүү. ~ **vermek** эмизүү.

memecik, -ği анат. желе. **мемели**

memeli 1. эмчектүү. ~ **hayvanlar** эмчектүү айбандар. **2.** көөдөнү/эмчеги чоң.

memeliler зоол. сүт эмүүчүлөр.

mememsi анат. эмчек сымал/түспөл.

memişhane ооз. ажаткана, туалет.

memleket, -ti 1. мамлекет (*саясий түзүлүш*). **2.** туулуп-өскөн жер. ~ **in havasını özlemek** тууган жердин абасын сагынуу. ~ **in neresi?** туулган жерин кайсы? **3.** мекен, эң көп/жакшы өскөн жер. **Bafra tütünün ~idir** Бафра тамекинин мекени.

memleketli 1. мамлекет калкы. **2.** жердеш.

memlûk, -kü эск. **1.** (*бирөөнүн*) кол алдында, ээлигинде, бийлигинде. **2.** кул.

memnu, -u жасак коюлган, тыюу салынган, уруксат берилбеген. ~ **meyve 1)** Теңир жасагына карабай Адам Ата, Обо Эне жеп алган эмеши. **2)** тыюу салынган нерсе. ~ **mıntaka** кирилбес аймак.

memnuiyet, -ti жасак, тыюу.

memnun ыраазы, канааттанган, курсант. ~ **etmek** ыраазы кылыш, купулуна толук. ~ **kalmak/olmak** ыраазы/курсант болуу, купулуна толук, жактыруу, канааттануу. ~ **oldum** курсант болдум (*жаңы таанышканда сүйлөнгөн сыпайы сөз*).

memnuniyet, -ti ыраазычылык, курсанттык, жактыруу. ~ **le** ыраазычылык менен.

memnunluk, -ğu к. **memnuniyet**.

memorandum меморандум, нота.

memran мембрана.

memur 1. мамлекеттик кызматкер, ай-

лыкчы. ~ **maaşı** мамлекет берген айлык. ~ **maaşı ile geçinmek** мамлекеттик айлык менен күн көрүү. **2.** (бир жерге/ишке) жиберилген/милдеттендирилген киши. **teftişe** ~ текшерүүгө жөнөтүлгөн кызматкер. ~ **etmek 1)** милдеттендирүү, ишке чегүү. **2)** жиберүү, жөнөтүү.

memure аял кызматкер.

memuriyet, -ti 1. мамлекеттик кызмат/иш. **2.** милдет, жоопкерчилик.

memurluk, -ğu кызматкерлик, кызмат. ~ **etmek** кызмат аткаруу, бир иште иштөө.

men, -n'i 1. жасак, тыюу. **2.** бөгөт, жолтоо, тоскоол. ~ **etmek к.** **menetmek.**

menajer менеджер, тескөөчү.

mendebur жек көрүмчү, шүмшүк.

mendelcilik, -ği биол. менделизм.

menderes геогр. ийрим, имерилиш, бурлуш (суунун).

mendil 1. жүз/бет аарчы. ~ **sallamak** кол жоолук булгалоо. **2.** оромол, сүлгү. ~ **kadar** бет аарчыдай (кичине, тар).

mendirek, -ği толкун тоскуч, жасалма порт.

mendup, -bu мус. **1.** жол/уруксат берилген (шариат боюнча). **2.** өлүк.

menecer 1. менеджер, башкаруучу. **2.** (бир спортмендин, санатчынын ж. б.) иш тескөөчүсү. к. **menajer.**

menedilmek 1. тыюу салынуу, жасак коюлуу. **2.** бөгөт/жолтоо/тоскоол болуу.

menekşe 1. бот. бинашша, менекше (*Viola*). **alaca** ~ ала гүл (*Viola tricolor*). **2.** сыя көк (түс). ~ **gözlü** көк көздүү. ~ **gülü** бот. кытай розасы (*Rosa chinensis*).

menengiç, -ci терпентин дарагы/ашы.

menenjit, -ti мед. менингит (мээ кабыгынын сезгениши).

menetmek 1. жасак коюу, тыюу салуу. **2.** бөгөт/тоскоол болуу.

meneviş 1. терпентин дарагынын ашы.

2. өң/түс кубулуу (мис. кездеменин).

menevişlenmek кубулуу, түрлөнүү (кездеме).

menevişli 1. толкундуу, кубулган, түрлөнгөн (кездеме). **2.** сырдалган (мис. болот). ~ **kılıç** сырдалган болоттон жасалган кылыч.

menfaat, -ti кызыкчылык, пайда. ~ **ine** пайдасына. ~ **beklemek** кызыкчылык/пайда күтүү. ~ **düşkünü** пайдакөч, өз кызыкчылыгын көздөгөн. ~ **koparmak/temin etmek** пайда/киреше табуу.

menfaatçi, menfaatperest, -ti пайдакөч.

menfi 1. терс, тескери, каршы. ~ **cevap** терс жооп. ~ **söz** каршы сөз. **2.** өтм. тескери, пессимист (киши). **3.** сүргүнгө айдалган. **4.** грам., мат. терс.

menfur жийиркеничтүү, жек көрүмчү, ыпылас, жүрөк айланткан.

mengene 1. кыскыч, пресс (*antaram*). **demirci ~si** темир пресси. **2.** сыккыч (мис. мөмө суусун). **üzüm ~si** жүзүм сыккыч. ~ **gibi** катуу кысуу/сыгуу.

menhus каражолтой, жолсуз, таалайсыз.

meni, -i биол. бел суу, сперма, тукум.

menkibe ад. баян, уламыш (*атактуу, таанымал кишилердин өмүрү жөнүндө*).

menkul, -lû 1. эск. ташылган, көчүрүлгөн. **2.** эск. ооздон-оозго, укумдан-тукумга өтүп келген. **3.** экон., ук. козголгон, ташылган (мүлк). ~ **kiymetler** өзгөрмө нарк. ~ **mallar** козголмо мүлк.

menolunmak 1. жасак кылынуу, тыюу салынуу. **2.** бөгөт/жолтоо/тоскоол болуу.

menopoz мед. климакс. ~ **a girmek** климакскка кирүү.

mensubiyet, -ti 1. тиешелүүлүк, тийиш-

түүлүк, байланыш, жакындык, катыш. **2.** жердештик, тектештик, туугандык.

mensucat,-tı токумалар, кездемелер, текстиль.

mensup,-bu **1.** тиешелүү, тийиштүү, байланыштуу. **2.** мүчө, кызматкер, персонал. **ordu ~u** орду (*армия*) кызматкери. **parti ~u** партия мүчөсү. **~ olmak** тиешелүү/тийиштүү болуу.

mensur *эск.* кара сөз түрүндө.

menşe,-ei тек, чыгыш, жаратылыш, түп, тукум, булак. **~ şahadetnamesi** соода чыгыш сертификаты.

menşeli ... тектүү. **yabancı** ~ чет элдик/өлкөлүк.

Menşevik, -ği *тар.* меньшевик.

Menşeviklik,-ği меньшевизм.

menteşe тоспо, ашык-машык.

menteşeli тосполуу, ашык-машыктуу (*каалга, терезе ж. б.*).

mentol, -lü жалбыз жыты, ментол.

mentollü жалбыз жыттуу. **~ sigara** жалбыз жыттуу сигарет.

menü **1.** меню (*сунуш кылынган тамак*). **2.** меню (*тамактар тизмеси*).

menüsküs *анат.* мениск (*муундарда эки сөөк арасында калган кемирчек*).

menzil **1.** *эск.* (*жолчулукта*) аялдама, тыным, өргүү, бекет. **~i maksuda etmek** барчу жерине жетиш. **2.** түнөк, конуп кетчү жер, конок үй. **3.** мерчем, узактык, учуш узактыгы (*снаряддын*), тийиш узактыгы (*октун, ракетанын*). **yakın** ~ жакын мерчемдүү. **uzak** ~ узак мерчемдүү.

mera жайыт, жайлоо (*мал оттоотуу үчүн*).

merak,-kı **1.** кызык, көңүл, кунт, бүйүр. **2.** шык, ынтаа, жөндөм. **çiçek yetiştirmeye pek ~ı yok** гүл өстүргөнгө анча шыгы жок. **3.** сарсанаа,

убайым, чочулоо, коркуу. **~la** **1)** кызыгуу менен. **2)** чочулоо менен. **~ta bırakmak** убайымга салуу, сарсанаа кылуу. **~tan çatlamak** **1)** бир нерсени билгенге катуу кызыгыш. **2)** санааркоо, тынчы кетүү, тыбырчылоо. **~ına dokunmak/~ uyandırmak** кызыктырыш, бүйүрүн кызытыш. **~ etme!** сарсанаа болбо, убайым жебе! **~ etmek** **1)** (*бир нерсеге*) кызыгуу, бүйүрү кызуу. **2)** чочулоо, убайым тартуу, санааркоо. **3)** (*бир нерсеге*) берилүү, көңүл/ ынтаа коюу. **~ta kalmak** сарсанаа болуш, убайым жеш. **~ olmak** кызык туудуруш, көңүлүн ээлеп алыш. **panayıra gitmek bana ~ oldu** жарманкеге барыш көңүлүмдү ээлеп алды. **~ı olmak** кызыгуусу болуу. **~ sarmak/duymak/sardırmak/salmak** кызыгыш, көңүлдөнүш, бүйүрү кызыш, ээлигиш.

meraklandırmak санааркатыш, убайымга салыш.

meraklanmak **1.** кызыгыш, көңүлдөнүш, бүйүрү кызыш. **2.** санааркаш, убайым жеш, чочулаш, коркуш.

meraklı **1.** кызыккан, жарданган, таңданган. **kazazadenin yanında epeyce ~ vardı** кырсыкка туш болгондун жанында жарданган бир топ киши турган. **2.** берилген, кунт/ынтаа койгон, шыктуу. **ava ~ ууга** берилген. **edebiyata ~** адабиятка шыктуу. **3.** санааркаган, убайымга түшкөн, чочулаган.

meraksız **1.** эч нерсеге кызыкпаган, кайдигер, көңүл кош, кош көңүл. **2.** токтоо, салмактуу.

meral, -lı *зоол.* марал.

meram максат, тилек, мүдөө, каалоо. **~ına ulaşmak** максатына жетүү. **~ını anlatmak** айтып түшүндүрүү, көндүрүү. **~ etmek** (*бир нерсеге*) умтулуу, киришүү.

merasim 1. шаан-шөкөт, церемония. *сал. tören.* **2.** ырым-жырым, каада. **~le karşılamak** шаан-шөкөт менен тосуп алуу. **cenaze ~i** өлүк каадасы. **~ kütası** ардактуу кароол.

merasimli 1. шаан-шөкөттүү. **2.** каадалуу, салтты катуу сактаган, нарктуу.

merbut 1. тиркелген, кошулган, кошумчаланган. *сал. ilişik.* **2.** көз каранды, тийиштүү. **~ olmak (birөөгө)** көз каранды болуш.

merbutiyet, -ti 1. байланыш. **2.** жакындык, тийиштүүлүк. **3.** көз карандылык.

mercant 1. зоол. маржан (*Corallium rubrum*). **2.** маржан (*жасалга*). **3.** маржандан жасалган. **~ küpe** маржан сөйкө. **~ adası** маржан аралы, атол. **~ ağacı бот.** маржан дарагы (*Erythrina corallodendron*). **~ yeşili** маржан түстүү жашыл. **~ yılanı** зоол. маржан жыланы (*Elaps corallinus*).

mercanköşk, -kü бот. майоран (*Origanum majorana*).

mercek, -ği физ. линза. **dışbükey** ~ томпок линза. **içbükey** ~ чункур линза.

merci, -i 1. бир иш менен кайрылган/чечкен орган. **2.** арыз, даттануу кабыл алган/чечкен киши.

mercimek, -ği 1. бот. жасмык (*Lens culinaris*). **2.** жасмык (*даны*). **~ kadar** кенедей, таруудай. **~i fırına vermek (бир аял менен)** жашыруун байланышка кирүү.

merdane I баатырдык, эр жүрөктүк/көкүрөктүк, кайраттуулук.

merdane II 1. жумуру союл, өзөк, чыгырык, ролик, цилиндр. **2.** үбөлүк.

merdiven тепкич, баскыч, шаты, трап. **dönme** ~ тегеренип чыкма тепкич. **ip ~i** жип шаты. **yangın ~i** өрт тепкичи. **~ dayamak** белгилүү (*бир жашка*) жакындоо, таяп калуу.

altmışa ~ dayamak алтымышка таяп калыш. **~ kovası** тепкич боштугу.

merdümگیریز түнт, жалгыздыкты жакшы көргөн, кишилерден четтеген/обочолонгон.

meret, -ti орой 1. шүмшүк, акмак, сөөдүр. **birak şu ~i, ben böyle insanlardan hoşlanmam** жөн кой, ал шүмшүктү, мен андай кишилерди сүйбөйм. **2.** ишке жарабаган, болбогон, жараксыз (*нерсе*). **3.** кара-жолтой, жолу жок.

merhaba "салам", "саламатсыңбы" маанисиндеги саламдашуу сөзү. **~ çocuklar!** саламатсыңарбы, балдар! (**sadece**) **~mız var** саламыбыз эле бар. **~yı kesmek** саламдашпай калыш. **~sı olmak** саламдашып коюу (*анча жакшы таанышпоо*).

merhabalaşmak саламдашуу, учурашуу.

merhale 1. аялдама, тыным, өргүү, дем/эс алма, тыныгуу. **2.** бир күндүк жол, этап. **3.** баскыч, фаза. **~ ~** баскыч-баскыч, кадам-кадам.

merhamet, -ti кайрым, мээрим, боорукердик, кечирим. **~ etmek 1)** кайрым/мээрим көргөзүш, боору ооруш. **2)** кечириш. **~e gelmek** боору ооруп кетиш, кечирим бериш. **~ istemek** кечирим суроо. **~ine sığınmak** кайрымынан/мээриминен үмүт кылуу/баш калкалоо. **~i yok** таш боор, кайрымсыз, мээримсиз.

merhametli боорукер, кайрымдуу, мээримдүү, кең пейил, мүнөзү жумшак.

merhametsiz таш боор, кайрымсыз, мээримсиз, мерес, заалим, катуу.

merhem 1. май, крем (*дарылык үчүн сүйкөлгөн*). **2. өтм.** чара, айла, шыпаа. **sözlerin ~ gibi geldi** сөздөрүң майдай жакты.

merhum 1. маркум, раматылык (*өлгөн кишинин атына кошулуп*

айтылган сыпат). ~ **Kemal Bey her gelişinde uğrardı** маркум Кемал Бей келген сайын учурап кетчү. **2.** өлгөн мусулман эркек. ~ **olmak** өлмөк.

merhume маркум (өлгөн мусулман аял).

mer'i 1. ардактуу, урматтуу, кымбаттуу. **2.** колдонуудагы, иш жүзүндөгү, иштеп жаткан, учурдагы. ~ **olmak** ишке киргизилмек.

meridyen астр. меридиан. ~ **çemberi/dairesi** меридиан сызыгы/айланасы.

Merih астр. Марс (планета).

merinos 1. зоол. меринос (*Ovis aries hispanica*). **2.** меринос жүнү. **3.** меринос жүнүнөн жасалган.

mer'iyet, -ti колдонумда/иштеп турган, жарактуу. ~ **e girmek/geçmek** ишке/колдонумга кирүү. ~ **ten kaldırmak** колдонумдан алып таштоо. ~ **te kalmak** колдонумда калмак.

merkantilizm экон. меркантилизм.

merkep, -bi 1. мингич айбан. **2.** эшек.

merkez 1. ар кыл мааниде борбор. **daire ~i** мат. айлананын борбору. **dep-rem** ~i жер титирөөнүн эпицентри. **ülkenin ~i** өлкөнүн борбору, башкалаа. **Dünya ~i** Жер шарынын борбору. **2.** түйүн, станция, база, пункт. **dağıtım ~i** таратуу пункту. **telefon ~i** телефон станциясы/түйүнү. **3.** башкы мекеме, башкаруу борбору. **Atatürk Araştırma M~i** Ататүрк Изилдөө Борбору. **komite ~i** комитет борбору. **4.** орто. **şehir ~i** шаардын ортосу. **5.** полиция ордосу. **6. өтм.** шекил, жол, жөн, багыт, абал. **iş bu ~de iken** иш бул абалда болгон соң. **benim görüşüm de bu ~de** менин пикирим да бул багытта.

merkezci саяс. центрист.

merkezcil орточул. ~ **kuvvet** орточул күч.

merkezcilik, -ği саяс. централизм.

merkezî борбордук, борборго жакын, ортодо.

merkezleşme борбордошмо.

merkezleşmek борбордошуу.

merkeziyet, -ti 1. борбордук абал/жагдай. **2.** централизм.

merkeziyetçi саяс. центрист.

merkeziyetçilik, -ği саяс. централизм.

merkezkaç, -çı ортого/борборго багытталган. ~ **kuvvet** ортого багытталган күч.

merkezlenmek к. **merkezleşmek**.

Merkür астр. Меркурий (планета).

mermer 1. мрамор. ~ **sütun** мрамор устун. ~ **ocağı** мрамор кени. **su ~i** алебастр. **2.** мрамордан жасалган. **3.** жука кездеме түрү.

mermerci 1. мрамор иштеткен/саткан киши. **2.** мрамордан көрүстөн белгисин жасаган уста.

mermerşahi ак жука кездеме, батист.

mermi аск. ок, ядро, снаряд, ракета. **kör** ~ жарылбаган снаряд. **roket ~si** реактивдүү снаряд. **topçu ~si** замбирек огу.

merserize 1. мерсерленген (химиялык жол менен жылытылган) пахта жиби. **2.** бул жиптен жасалган (буюм).

mersi мерси (французчадан) ырахмат. **çok** ~ чоң ырахмат.

Mersin Мерсин (Чыгыш Түркиядагы шаар). ~ **ağacı** бот. мирт (*Myrtus communis*). ~ **balığı** зоол. мерсин балыгы (*Acipenser sturio*). ~ **morinası** зоол. белуга (*Huso huso*).

mersiye 1. кошок. **2.** мус. мерсие (мухаррем айында аткарылган Азирети Хүсейиндин кыйналып өлүшү жөнүндөгү кошок).

mersiyeci 1. профессионал кошокчу. **2.** мерсие аткарган киши.

mert, -di 1. урматтуу/кадырлуу, сөзүндө турган киши. **2.** эр жүрөк/көкүрөк, кайратман, баатыр, тай-

манбас.

mertçe 1. эр жүрөктүүлүк/кайратмандык/тайманбастык менен. **2.** каада менен, салабаттуу түрдө.

mertebe 1. даража, деңгээл, абал. **о ~de** ошол деңгээлде. **2.** мартаба, кызмат, наам. **3.** кез, жолу. **каç** ~ канча жолу. **mümkün** ~ мүмкүн болушунча.

mertek,-ği төрт бурчтуу же жумуру шырык.

mertlik,-ği 1. каармандык, эр жүрөктүк, тайманбастык, жигитчилик. **2.** кадымандык, салабаттуулук.

Meryem Ana din Мариям Эне.

mesafe 1. аралык, алыстык, узактык. **evlerimiz beş yüz metrelik ~de** үйлөрүбүздүн арасы беш жүз метр. **2. өтм.** расмийлик, тоңдук, сууктук (мамилелердеги). ~ **birakmak/koymak** (мамиледе) сый болуу.

mesaha 1. жер өлчөө. **2.** аянт.

mesai 1. эмгек, аракет. **2.** жумуш, кызмат. ~ **saati** жумуш күнү. ~ **yapmak/ ~ye kalmak** жумуш күнүн узартып иштөө.

mesaj 1. массаж, кабар. ~ **birakmak** массаж жиберүү. **2. саяс.** кайрылуу (мамлекет/өкмөт башчылары кайсы бир себеп менен жарыялаган). **3.** туюк түрдө берилген маани. **gizli** ~ туюк массаж.

mesame анат. көзөнөк.

mesane анат. табарсык.

mescit, -di 1. мечит (мунарасыз кичине жаами). **2.** жаами (мунаралуу).

mesel 1. мисал, үлгү. **2.** макал, лакап.

mesela мисалы. ~ **yarın siz gitmediniz diyelim ...** мисалы эртең силер кетпей калдыңар дейли...

mesele 1. маселе, суроо. ~ **yi çözmek 18. asrın bilim adamlarına nasip olmuş** маселени чечүү 18-кылымдын илимпоздоруна насип болгон. **2. мат.** маселе, амал. **hesap ~si** арифметикалык маселе. **3.** кы-

йынчылык, кыйын жагдай, проблема. ~ **yapmak** кыйынчылык жаратуу. ~ **değil** кыйынчылыгы жок.

mesh, -shi мус. кол менен сылоо (даарат маалында суулуу кол менен башты сылоо).

meshetmek 1. сылоо, сүртүү (даарат алуу учурунда суулуу кол менен башты). **2.** тийүү, тийип кетүү. **3.** сүртүү, сыйпоо (мис. майды, кремди).

Mesih "кол сүргөн", машаяк (Иса Пайгамбардын сытаты).

mesire 1. кыдырып көрө турган жер. **2.** кыдыруу, сейил.

mesken 1. үй, турак жай, жашаган жер, мекен. ~ **inşaati** турак жай курулушу. **2. ук.** туруктуу жашаган жер. ~ **tutmak** мекендеп/жердешип калыш.

meskûn жайгашкан/жерлешкен/ мекендеген (жер).

meskût айтылбаган, сүйлөнбөгөн. ~ **geçmek/kalmak** сөз/кеп кылынбоо, оозго алынбоо.

meslek,-ği 1. кесип, адистик. ~ **dersleri** адистик сабактары. ~ **seçmek** кесип тандоо. **2.** алектенген нерсе, эрмек. **3. эск., филос.** мектеп, чыйыр, доктрина. ~ **hastahkları** кесип оорулары. ~ **okulu** кесиптик окуу жайы. ~ **sahibi** кесип ээси. ~ **sırrı** кесип сыры.

meslekî кесиптик, кесипке байланыштуу. ~ **öğretim** кесиптик билим.

mesleksiz 1. кесипсиз, ишсиз. **2.** принципсиз, оома, туруксуз.

meslektaş кесиптеш.

mesnet,-di 1. таянч. **2.** баскыч, тепкич. **3.** кызмат, мартаба.

mesnevî ад. месневи (эки сап уйкаш бейттерден турган ыр түрүндөгү чыгарма).

mest 1 мас. ~ **etmek 1)** мас кылуу. **2)** делебени козгоо. ~ **olmak 1)** мас болуу. **2)** өтм. делебеси козголуу.

mest II маасы.

mesul,-lũ жоопкер, милдеткер. ~ **tutmak** милдеттүү деп эсептөө.

mesuliyet, -ti жоопкерчилик, милдет. ~ **almak/almamak** жоопкерчилик алыш/албаш. ~ **hissi** жоопкерчилик сезими. ~ **ten kaçınmak** жоопкерчиликтен качыш. ~ **yüklemek** жоопкерчилик/милдет жүктөш.

mesuliyetli жоопкерчиликтүү, милдетин так аткарган, ишине так.

mesuliyetsiz жоопкерчиликсиз, шалакы.

mesut,-du бактылуу, таалайлуу, жыргалдуу, бактыяр. *сал.* **mutlu.** ~ **zaman** бактылуу/жыргал заман. ~ **etmek** бактылуу кылуу. ~ **olmak** бактылуу болуу.

meşakkat,-ti машакат, мээнет, кыйынчылык, азап. ~ **le** машакат менен. ~ **çekmek** машакат тартыш. ~ **ı çok** машакаты көп. ~ **e katlanmak** машакатына/кыйынчылыгына чыдаш.

meşakkatli машакаттуу, мээнеттүү, азаптуу, кыйынчылыгы көп. ~ **iş** машакаты көп иш.

meşakkatsiz машакатсыз, мээнетсиз, кыйынчылыгы жок.

meşale 1. шам чырак, факел. 2. өтм. шам чырак, жол башчы/көрсөткүч. ~ **i maarif** билимде жанып турган шам чырак. **hayat** ~ **si** ад. жашоонун шам чырагы. ~ **çekmek** жол көргөзүү/баштоо, чыйыр салуу.

meşe 1. *бот.* дуб, эмен (*Quercus*). ~ **ke-restesi** дуб тактай. 2. дубдан жасалган. ~ **odunu** 1) дубдан отун. 2) өтм. , *орой* келесоо, аңкоо, дөдөй.

meşgale иш, эрмек, алек болгон/алышкан нерсе, аласкы.

meşgul,-lũ 1. алек болуш, эрмек кылыш, алышыш. **ne ile ~?** эмне менен алышып жатат? эмне кылып жатат? 2. бош эмес. **telefonu** ~

телефону бош эмес. **müdür şu an** ~ директор азыр бош эмес. 3. ээленген. **masa** ~ үстөл бош эмес. ~ **etmek** 1) алек кылыш, убактысын алыш. 2) кыйынчылык жаратыш, бөгөт болуш. 3) алаксытыш, эрмек болуш. ~ **olmak** 1) алектениш, алаксыш. 2) бош эмес болуш, (*бир нерсе менен*) алек болуш.

meşguliyet,-ti 1. иш, алек болгон/алаксыган нерсе, эрмек. 2. бош эмес-тик. ~ **ini bahane ederek** бош эместигин шылтоолоп. ~ **le tedavi** (*бир нерсе менен*) алаксытып дарылоо.

meşhur атактуу, таанымал, белгилүү, даңазалуу. ~ **artist** атактуу артист. ~ **olay** таанымал окуя. ~ **olmak** атактуу болуш.

meşhurluk,-ğu атактуулук, таанымалдык, белгилүүлүк.

meşhut көрүлгөн, далилденген, күбөлөрү бар. ~ **suç** далилденген кылмыш.

meşin 1. иштелген/ийленген тери. 2. териден жасалган. ~ **gibi** курумшудай болгон (*каткан/капарган адам жүзү*). ~ **suratlı** уятсыз, арсыз (*киши*).

meşk,-ki 1. машыкма, көнүкмө, үйрөнүү (*сулуу жазганга, музыкалык аспапта ойногонго*). 2. жатыктырма, көндүрмө (*колду*). 3. тапшырма, сабак (*жазуу же музыка боюнча*). ~ **almak** сабак алуу. 4. үлгү, өрнөк (*мис. сулуу жазууда*). ~ **etmek** көнүгүү, жатыгуу, сабак алуу, үйрөнүү.

meşrep,-bi 1. мүнөз, табият, жаратылыш. 2. жүрүш-туруш.

meşru, -u 1. шариатта жол берилген. 2. мыйзам ченемдүү, закондуу, легалдуу. ~ **haklar** мыйзамдуу укуктар. ~ **saymak** жарактуу деп табуу. 3. никелүү төрөлгөн (*бала*). **gayri** ~ **çocuk** никесиз төрөлгөн бала.

meşrubat,-tı суусундуктар, ичимдиктер.
meşrulaştırmak мыйзамдаштыруу, закондоштуруу.
meşruten шарттуу. ~ **tahliye** ук. шарттуу бошотуу (*түрмөдөн*).
meşrutî конституциялык.
meşrutîyet,-ti 1. конституция. 2. тар. конституциялык монархия (*Османлы Императорлугунда 1876-жылдан 1918-жылга чейин өкүм сүргөн*).
meşum каражолтой, жаман, сааттуу, балакеттүү.
met,-ddi 1. узартма. 2. грам. мадде (*арап жазуусунда тамганы узартып окуучу белги*). 3. суунун кириши. ~ **etmek** узартуу.
meta,-i 1. товар, сатылчу буюм. 2. какшык кенч, байлык.
metabolizma биол. метаболизм, зат алмашуу.
metafizik,-ği филос. метафизика.
metafora метафора.
metal,-li 1. металл. 2. металлдан жасалган. ~ **bilimi** металлургия.
metalik 1. металлдан жасалган. 2. металл түстүү.
metalografi металлография.
metaloit,-di хим. металлоид.
metalsi металл сымал, металлоид.
metalürji хим. металлургия.
metamorfizm геол. метаморфизм.
metamorföz метаморфоза, айлануу, кубулуу.
metan хим. метан (*газ*).
metanet,-ti чыдамкайлык, катуулук, кайраттуулук, бышыктык.
metanetli чыдамкай, кайраттуу, бышык, катуу, тайбас.
metanetsiz чыдамсыз, кайратсыз, бош, жашык, туруксуз.
metapsişik психол. метемпсихикалык.
metastaz мед. метастаз, жайылуу, тароо.
metazori арго зордук менен, аргасыздан.

metelik,-ği 1. 10 биримдик тыйын. 2. өтм. бир/жарты тыйын, эч нерсе. **bende tek ~ yok** менде бир/жарты тыйын жок. ~ **etmez** бир тыйынга татыбайт. ~ **e kurşun atmak** эч акчасы калбоо. ~ **vermemek** маани бербөө, баасын/баркын билбөө.
meteliksiz акчасыз, бир тыйыны жок.
meteor 1. астр. метеор. 2. куйруктуу жылдыз. ~ **taşı** метеорит, көк ташы.
meteorolog метеоролог.
meteoroloji метеорология.
meteorolojik метеорологиялык.
metfun көмүлгөн, көмүлүү.
meth,-thi мактоо. ~ **etmek** к. **methetmek**.
methetmek мактоо.
methiye 1. мактоо. 2. ад. ода, мактоо ыры.
metil хим. метил. ~ **klorür** хлорометил.
metin I,-tni текст.
metin II чыдамкай, кайраттуу, бышык, тайбас, кажыбас.
metinlik,-ği чыдамкайлык, кайраттуулук, бышыктык, тайбастык, кажыбастык.
metis биол. метис, аргын.
metodik 1. методика. 2. методикалык, ырааттуу.
metodoloji методология.
metodolojik методологиялык.
metot,-tu 1. метод, ыкма. 2. методика.
metotlu методдуу, белгилүү ыкма менен иштелген.
metraj метраж, метрлей өлчөш.
metrajlı метраждуу. **kısa ~ film** кыска метраждуу фильм.
metrdotel метрдотель, баш официант.
metre 1. метр (*узундук өлчөмү*). ~ **kare** чарчы метр. ~ **küp** куб метр. ~ **sistem** метрикалык система. 2. метр (*узундук өлчөө куралы*).
metres ойнош (*аял*). ~ **tutmak** ойнош күтүү.
metrik метрикалык (*өлчөмдөр*).

metris *аск.* окоп, чуңкур.

metro метро.

metronom *муз.* метроном.

metropol,-lû башкалаа, метропол (өл-көнүн, аймактын).

metropolit,-ti (*христианчылыкта*) митрополит (*патриархтан кийинки диний даража*).

metropoliten **1.** метрополитен, метропол. **2.** метро.

metrûk,-kü **1.** ээн калган, ташталып салган. ~ **kalmak** ээн калыш. **2.** керексиз, жараксыз, колдонуудан чыккан.

metruke **1.** ташталган, ыргытылган. **2.** ажырашкан/ташталган аял, сал-бар.

mevcudiyet,-ti **1.** жашоо, барлык, бар болуш. **sonsuz** ~ түбөлүк барлык. **2.** жан дүйнө. **kin ve nefret bütün ~ini sarmıştı** ыза жана жек көрүү бүтүн жан дүйнөсүн чырмап алган.

mevcut, -du **1.** учурдагы, азыркы. ~ **rejim** азыркы түзүлүш/режим. **2.** бар, болгон. ~ **göstermek** бар деп көргөзүү. **3.** жалпы саны, баары, бүтүн баары. **okulun öğrenci ~u** мектеп окуучуларынын жалпы саны. **4.** катышкандар, келгендер (*мис. бир чогулушка*). ~ **olmak** **1)** бар болуш. **2)** катышыш, келиш.

mevdu,-u аманат кылынган, ишенип берилген/ташталган.

mevduat, -ti (*mevdu'nun көпт. т.*) *фин.* аманат акча, депозит, жатырым (*банкага жаткырылган акча*). ~ **sahibi** аманат акча ээси, жатырымчы.

mevki, -i **1.** орун, жай, жайгашкан жер, туш. **Bolu ~inde** Болу тушунда/жакындарында. **2.** кызмат, даража, мансап. ... **~ine kadar yükselmek** ...даражасына чейин көтөрүлүү. **3.** класс, даража (*айрым ташыттарда*). **ikinci** ~ **vagon** экинчи

класс вагон. **4.** абал, жагдай.

müşkül ~de kalmak мүшкүл абалда калыш. **5.** *спорт* орун, даража (*мелдеште ээ болгон*). ~ **inde** убагында, учурунда. ~ **i olmak** (*бир иште*) белгилүү даражага келиш.

mevkuf **1.** кармалган, камалган. **2.** көз каранды, байланыштуу. **3.** шартталган. **4.** туткун.

mevlâ **1.** ээ, эге, кожоюн. **2.** (**M~**) Кудай, Теңир. **3.** эркиндикке чыккан кул. **4.** колдоочу, арка, жөлөк. ~ **sını almak** өз билгенин жасаш. ~ **sını bulmak** каалаганына/тилегине жетиш.

mevlana **1.** *мус.* эгебиз, кожоюнубуз (*шейхтердин, мусулман аалымдарынын титулу*). **2.** (**M~**) Мевлана (*мистик акын Желаледдин Румиге берилген сыпат*).

Mevlevî *мус.* **1.** Мевлевилик ордени мүчөсү. **2.** Мевлананын окуусун тутунган дервиш.

Mevlevîlik, -ği **1.** мевлевилик (*Мевлана Желаледдин Руми негиздеген дервиштер ордени*). **2.** мевлевилик (*мевлеви дервиштери тутунган жоболор/жасаган аракеттер*).

mevlit,-di **1.** төрөт. **2.** туулган жер. **3.** (**M~**) Мевлит (*Азирети Мухаммед Пайгамбардын төрөлүшүн, өмүрүн даңазалаган Сулейман Челевинин поэмасы*). **4.** мевлит окулган диний ырасми. **M~ Kandili** **1)** *Азирети Мухаммед Пайгамбардын туулган күнү*. **2)** *мевлут майрамында жагылган мом*. **3.** табият дүйнөсү. ~ **okumak** мевлит окуп өлгөндү эскерүү ырасмиси (*өлүмдүн 40 күнүндө өткөрүлөт*).

mevlithan мевлит окуган киши.

mevlût,-du **1.** жаңы төрөлгөн. **2.** (**M~**) *мус.* Мевлут (*Ай календарынын 3-айында Азирети Мухаммеддин туулган күнүнө байланыштуу өткөрүлгөн диний майрам*).

mevsim 1. мезгил. **kış ~i** кыш мезгили. **yaz ~i** жай мезгили. 2. сезон, убак. ~ **işçisi** сезондук жумушчу. **ölü ~** өлүү сезон. **turizm ~i** туризм сезону. 3. өткөөл мезгил. ~ **elbisesi** мезгилдик (күз-жаз) кийилген кийим.

mevsimlik, -ği 1. мезгилдик (күздүк/жаздык кийим). 2. сезондук. ~ **meyve** сезондук жер-жемиш.

mevsimsiz 1. мезгилсиз, мезгилинен мурун/эрте. 2. ыксыз, ыңгайсыз, туура эмес (убакыт).

mevsuf эск. 1. сыпатталган, мүнөздөлгөн. 2. грам. аныкталган (зат атооч).

mevzi, -i 1. жер, орун. 2. аск. өңүт, позиция. ~ **almak** өңүт талуу. ~ **e yerleşmek** жерге жайгашуу. **ateş ~i** атыш өңүтү. **bekleme ~i** андуу өңүтү.

mevziî 1. чектелген, жергиликтүү, тар. сал. **bölgesel, yerel**. 2. аск. өңүт кылынган, ээленген (жер, аймак).

mevzilemek аск. өңүткө коюу, жайгаштыруу.

mevzilenmek аск. өңүт алуу, жайгашуу.

mevzu, -u тема, маселе, сөздүн ток этер жери. ~ **a girmek** сөздүн ток этер жерин айтыш, чыныгы маселе/темадан сөз кылыш.

mevzuat, -tı (mevzu'nun көпт. т.) 1. (бир өлкөнүн) мыйзамдар кодекси, жоболору. 2. темалар, маселелер.

mevzun 1. тең, пропорциялуу, симметриялуу. ~ **vücut** түп, түз/кынтыксыз дене. 2. салмактуу, өлчөмдүү, орундуу. ~ **adım** салмактуу кадам. ~ **söz** орундуу сөз.

mevzuubahis, -hsi сөз болгон киши/тема. ~ **olmak** сөзгө/талкууга тема болуу. **para ~ değil** акча маселе эмес.

mey I эск. ад. шарап.

mey II муз. сурнай түрү.

meyal: hayal ~ элес-булас. **hayal ~ hatırlıyorum** элес-булас эсимде бар.

meyan I ара, орто. ~ **ında** арасында, ортосунда. **bu ~da** 1) муну менен катар. 2) айтмакчы, айткандай эле. 3) бул арада.

meyan II (~ **kökü**) бот. кызыл мыя (*Glycyrrhiza glabra*). ~ **balı** кызыл мыядан алынган шире.

meydan 1. майдан, аянт. **Kızılay ~ı** Кызылай майданы/аянты. 2. майдан, атайын бөлүнгөн жер, ордо. **at ~ı** ат майданы, ипподром. **güreş ~ı** күрөш майданы. **hava ~ı** аэропорт. **harp ~ı** согуш майданы. 3. көрүнгөн жер, көз алды, айлана-төгөрөк. ~ **da kimse yok** айлана-төгөрөктө эч ким жок. 4. мүмкүнчүлүк, бурсат, ык. ~ **aramak** ыгын табууга аракеттенүү. 5. спорт майдан, арена, ринг. 6. мус. мевлевилер диний ырасмилерин өткөргөн жер. ~ **da** 1) ачык, айдан ачык. 2) талаада, эшикте. ~ **da kalmak** талаада калыш. ~ **açmak** себеп болуш. ~ **almak** жайылуу, тароо. ~ **a atılmak** 1) ашкерелөө, ортого чыгаруу. 2) ортого чыгуу, белсенүү, бел байлоо (бир ишти жасап үчүн). ~ **a atmak** ортого коюу, сунуш кылуу. ~ **bırakmak/vermek** мүмкүнчүлүк берүү. ~ **bırakmamak** жемин жедирбөө, мүмкүнчүлүк бербөө. ~ **ı boş bırakmak** (бирөөгө) жемин жедирүү. ~ **ı boş bulmak** өзүн ээн-эркин сезиш. ~ **a çıkarmak** 1) ашкерелөө, ачыкка чыгаруу, бетин ачуу. 2) жаратуу, пайда кылуу. 3) таап чыгуу. ~ **a çıkmak** 1) ачыкка чыгуу, көрүнүү. 2) өтм. билинип калуу, ашкереленүү. ~ **dayağı тар.** балак уруу (жаза катары). ~ **a dökmek** эл алдына чыгаруу, бары-жогун көргөзүү. ~ **a gelmek** пайда болуу, түзүлүү, туруу, жаралуу. ~ **a getirmek** пайда кылуу, түзүү, жаратуу. ~ **a koymak** жасап чыгаруу, ортого коюу. ~

okumak 1) мелдешке чакыруу, эрегишке чыгуу. **2)** атаандашуу, теңтайлашуу. ~ **sazi** муз. майдан сазы (12 кылдуу үнү бийик саз түрү). ~ **vermemek** мүмкүнчүлүк бербөө, жолтоо/бөгөт болуу. ~ **avurmak** белгилүү болуу, ачыкка чыгуу.

meydancı 1. короо шыпыргыч. **2.** түрмө сакчысы. **3.** спорт калыс. **4.** (мев-левиерде) конокторду күткөн кызматчы.

meydanlık,-ğı майданга ылайык ачык жер.

meyhane араккана, пивокана, трактир.

meyhaneci аракканачы, пивоканачы, трактирщик.

meyil, -yli 1. жантайыңкы, жантык, кыйшык, эңкейиш. **2. өтм.** ынтаалуулук, шыктуулук, ыктуулук. **3.** сүйүү, көңүлү түшүү. **4. экон.** тенденция. **5. астр.** жантаюу, кыйшаюу. ~ **vermek 1)** жантайтуу, кыйшайтуу. **2) өтм.** сүйүп калуу, көңүлү түшүү.

meyilli 1. эңкейген, жантайган, кыйшык. **2.** ынтаалуу, ыктуу, шыктуу, жөндөмдүү. **3.** сүйгөн, көңүлү болгон.

meyletmek 1. эңкейүү, кыйшаюу, жантаюу. **2.** ынтаа коюу, шыктануу. **3.** сүйүп калуу, ашык болуу.

meymenet, -ti 1. бакыт, таалай, жакшылык, ак жолтойлук. **2.** маңдайы жарыктык.

meymenetli 1. ак жолтой, жолдуу. **2.** маңдайы жарык, кабагы ачык.

meymenetsiz 1. каражолтой, жолу жок, таалайсыз. **2.** түрү суук, кабагы ачылбаган.

meyus үмүтсүз, кыялсыз, пессимист. ~ **etmek** капа кылуу, жинин келтирүү. ~ **olmak** капа болуу, үмүтсүздүккө/пессимизмге кабылуу.

meyusiyet, -ti капачылык, үмүтсүздүк, пессимизм.

meyve 1. мөмө, жемиш. ~ **suu** мөмө суусу, сок. **kuru** ~ кургатылган/куру жемиш. **2. өтм.** мөмө, жемиш, жыйынтык, үрүн, продукт. ~ **şekerî** хим. фруктоза. ~ **vermek** мөмөсүн берүү, жемиштүү болуу.

meyveci 1. мөмө-жемиш өстүргөн/саткан киши. **2.** мөмө-жемиш саткан дүкөн.

meyvecilik,-ği мөмө-жемиш өстүрүү, жемишчилик.

meyveli 1. мөмөлүү. ~ **ağaç** мөмөлүү дарак. **2.** мөмө-жемиштен жасалган, ичине мөмө-жемиш кошулган. ~ **pasta** мөмөлүү торт. **3. өтм.** жемиштүү, ийгиликтүү, берекелүү. **4. өтм.** таланттуу, өнөрлүү, билимдүү. ~ **ağacı taşlarlar** мак. мөмөлүү дарак ташбараңга алынат.

meyvelik,-ği 1. жемиш бакчасы. **2.** жемиш вазасы.

meyvesiz мөмөсүз. ~ **ağaç** мөмөсүз дарак.

meyyal,-li 1. кыйшак, жантык. **2.** ыктуу, ынтаалуу, шыктуу.

mezalim зуулумдуктар, кыйноолор, зордуктар.

mezar мүрзө, бейит, көр. ~ **dan çıkarmak** өлүмдөн аман алып калуу. ~ **kaçkıni** ач арбак (абдан арык киши). ~ **kitabesi** мүрзө жазуусу, эпитафия. ~ **taşı** бейит белгиси. **bir ayağı ~da olmak** бир буту көрдө, бир буту жерде болуш.

mezarci көрчү, мүрзөчү.

mezarlık, -ğı көрүстөн.

mezat,-dı арттырып сатыш, аукцион. ~ **a çıkarmak** арттырып сатышка/аукционго чыгарыш.

mezatçı аукционер.

mezbaha 1. касап, мал сойгон жер. **2.** дин курман чалынган жер. ~ **ya dönmek** кызыл кыргынга айлануу, кан төгүлүү.

mezbele 1. таштанды төгүлгөн жер. **2.** ыпылас, жийиркеничтүү (жер,

абал).

meze 1. шам-шум, закуска (*ичкилик менен кошо берилген нерселер*). 2. *өтм.* шаан-шөкөт, көңүл ачуу.

mezeci 1. шам-шум/закуска жасаган/саткан дүкөн.

mezhep,-bi 1. *филос.* окуу, доктрина, мектеп. 2. *дин* ынанч. ~ **harbi** ынанч согушу. 3. көз караш, түшүнүк. ~**i geniş** адеп/намыс түшүнүгү анча катуу эмес. ~**ine sığmamak** акылына сыйбоо, принцибине терс келүү.

meziyet,-ti артыкчылык, айырмачылык, өзгөчөлүк.

meziyetli артыкча, айырмаланган, өзгөчө, мыкты.

mezkür аты аталган, сөз кылынган.

mezo- мезо-, орто.

mezoderm биол. орто тери.

mezon физ. мезон.

Mezopotamya тар. Месопотамия.

mezosfer астр. мезосфера.

mezozoik геол. мезозой, мезозой доору.

mezra, mezraa, -ı 1. айдоо аянты. 2. айыл, эл жашаган эң кичине журт.

mezun 1. иштен эс алууга чыккан (*киши*). 2. бүтүрүүчү (*окуу жайын*). 3. компетенттүү, жетик. ~ **olmak** окуу жайын бүтүрүү.

mezuniyet,-ti 1. иштен уруксат алынган абал, отпуск. 2. бүтүрүү. ~ **gecesi** бүтүрүү кечеси. ~ **sınavı** бүтүрүү сынагы. 3. жетиктик, компетенция.

mezura сантиметр (*тикмечилер колдонгон өлчөгүч тасма*).

mezzosoprano муз. меццо-сопрано.

mi/mi/mu/mü 1. бы? (*суроо мүчөсү*).

dışarıda hava sıcak ~? эшикте күн ысыкпы? **siz Kent otelde ~ kalıyorsunuz?** сиз Кент отелинде калып жатасызбы? 2. *өтүнүч, сураныч билдирет.* **pencereyi açar ~sınız?** терезени ачып коёсузбу? **bir fincan kahve daha almaz ~sınız?**

дагы бир чөйчөк кофе албайсызбы? 3. *сүйлөм маанисин күчөтөт.* **güzel ~ güzel** сулуулардын сулуусу. 4. *жемелөө, кагуу иретинде айтылат.* **Allah aşkına, o adama böyle davranılır ~?** Кудая тобо, ошол кишиге ушундай мамиле жасалабы? 5. *эгер, ...-са болду, ...-ганда маанилериндеги шарттуу багыныңкы сүйлөмдөрдү жасайт.* **biz eve geldik ~ dünyalar onun olur** биз үйгө барып калсак, сүйүнгөндөн учуп калат. **gördü ~ hemen yapışır** көрдү болду, дароо жабышат. 6. *таң калуу билдирген илептүү сүйлөмдөрдө колдонулат.* **bir de bana bağırmas ~ !** анан да мага бакыра баштабаспы!

mıcır 1. шагыл (*жолго төгүлгөн*). 2. көмүр чаңы. 3. *арго* ишке жарабаган, делдир, кейбир.

mih 1. чоң мык. 2. така мык.

mıhlamak 1. мык уруу, мык менен кадоо. 2. *өтм.* кадап коюу, ордунан жылдырбай отургузуп коюу. 3. *арго* сайып жиберүү (*бычак, иши ж. б. менен*).

mıhlı 1. мык кадалган/урулган. 2. мыктуу.

mıknatıs магнит.

mıknatıslamak магниттөө.

mıknatıslı 1. магниттүү. 2. магниттелген. ~ **ibre/iğne** магниттүү жебе.

mıncık: ~ ~ **etmek** убалап, ушалап салуу.

mıncıklamak 1. убалап, ушалап салуу (*мис. токочту*). 2. чымчылоо, кармалоо.

mıntıka аймак, район, жерге, зона. **askerî** ~ аскердик аймак. **bitaraf** ~ бейтарап зона. **hudut ~sı** чек ара району. **yasak** ~ жасак зона.

mır: *туур.* с. ~ ~ мыр-мыр.

mırıl: ~ ~ 1) бырың-бырың. 2) күңкүл-мыңкыл.

mırıldamak к. **mırıldanmak**.

mırıldanmak 1. күңкүлдөө, күңкүлдөп сүйлөө/ырдоо. 2. бырыңдоо, күңкүл-мыңкыл этүү.

mırıldı күңкүл.

mırın: ~ **kırın etmek** күңк-мыңк этүү, тил албоо, моюн толгоо.

mırnav мыёоломо (*мышыктын үнү*).

mısdak эск. критерий, өлчөк.

Mısır Египед.

mısır 1. бот. жүгөрү (*Zea mays*). 2. жүгөрү даны. ~ **ekmeği** жүгөрү нан. ~ **kalburu** жүгөрү куурган машине. ~ **gevreği** жүгөрү кытырагы. ~ **koçanı** жүгөрүнүн кабыгы. ~ **püskülü** жүгөрүнүн чачысы. ~ **püskülü gibi** жумшак, жүндөй (*чач*). ~ **unu** жүгөрү уну. ~ **yağı** жүгөрү майы.

Mısırlı египеддик.

mısırlık, -ğı жүгөрү талаасы.

miskal камыш түтүк.

mısra, -ı ад. мысра, сап (*ырда*). сал. **dize**.

mışıl: ~ ~ мелтиреп, мемиреп. ~ ~ **uyumak** мемиреп укташ.

myımıntı кыбырап/былжырап/оолжуп кыймылдаган.

mızıka 1. (*аскердик*) оркестр. 2. ооз кыя (*балдардын*).

mızıkacı 1. музыкант, оркестрант. 2. ооз кыякчы.

mısıkcı чыр, чатак, оюнбузар, кежир.

mızıkçılık, -ğı чырдык, чатактык, кежирлик. ~ **etmek** чырдоо, чатак салуу.

mızıklanmak чырдоо, чыр/чатак салуу, оюнду бузуу.

mızımız 1. күңкүлдөк, кежир, эч нерсени жактырбаган текебер, кырс (*киши*). 2. жатып ичер, жалкоо.

mızımızlanmak күңкүлдөө, сүйлөнүү.

mızımızlık, -ğı күңкүлдөктүк, кежирлик, текеберлик.

mızrak, -ğı 1. найза. 2. спорт найза. ~ **çuvale sığmaz mak** шибегени капка ката албайсың.

mızraklı найзалуу. ~ **süvari** найзалуу атчан аскер. ~ **ilmihâl** Ислам дини

жоболору китеби.

mızrap, -bı муз. чалгыч, плектр.

mi I к. **mı**.

mi II муз. ми (*нота белгиси*).

miat, -dı 1. жасалыш мөөнөтү. 2. колдо-нуш мөөнөтү. ~ **dolmak** 1) колдо-нуш мөөнөтү өтүп кетүү. 2) эскилиги жетүү.

mide 1. анат. ашказан. 2. өтм. карын, ич. 3. өтм. табит. ~ **ağız** анат. ашказандын оозу. ~ **si ağzına gelmek** ичеги-карыны аңтарылуу (*кускандан*). ~ **si almamak** ашказаны албоо. ~ **yi bastırmak** шам-шум этип алуу. ~ **sini bozmak** ашказанын бузуп алуу. ~ **si bulanmak** 1) жүрөгү айлануу. 2) өтм. жиийиркенүү, иренжүү. 3) өтм. шек/күдүк саноо. ~ **bulantısı** жүрөк айланма. ~ **sine dokunmak** аш кыла албоо. ~ **si ekşimek/yanmak** ашказаны кыжылдоо. ~ **fesadı** зарна болуу. ~ **si kaldırmamak/götürmek/kabul etmemek** 1) ашказаны кабыл албоо. 2) (*бир нерседен*) көңүлү айнуу, жипкирүү. ~ **si kazanmak** курсагы ачуу. ~ **ye oturmak** аш кыла албоо, сиңбөө. ~ **şişkinliği** ич көбүү. ~ **ülseri** ашказандын жарасы.

midesiz 1. опкок, тамак тандабаган, оозуна келгенди жеген. 2. табитсиз.

midevi 1. ашказанга байланыштуу. 2. ашказанга ылайык, аш боло турган. ~ **usare** физиол. ашказан маңызы.

midi орто. ~ **etek** орто (*узундуктагы*) этек.

midilli кичинекей ат түрү, пони.

midye зоол. мидия (*Mytilus*). ~ **tavası** көмөштан мидиясы (*тамак*).

midyeci 1. мидия жыйнаган/саткан (*киши*). 2. көмөштан мидиясын (к.) жасап саткан киши.

migren мед. шакый.

miğfer аск. туулга.

mihenк, -ği 1. сыноо, сынак, тажырыйба. **2. өтм.** баа, барк, өлчөк. ~**e vurmak** тажырыйба жасоо.

mihman эск. мейман.

mihmandar чет элдик меймандарды алып жүргөн кызматкер.

mihnet, -ti 1. мээнет, балакет, азап, кыйноо. **2.** кыйынчылык, мүшкүлдүк. ~ **çekmek** кыйынчылык/азап тартуу. ~**ini çekmek** (бирөөнүн, бир нерсенин) мээнетин/азабын тартуу.

mihnetkeş 1. мээнеткеч, жабыр/азап тарткан, шордуу. **2.** капалуу, кайгылуу, муңдуу.

mihrace махараджа (Индияда раджадан да жогорку наам).

mihrak, -kı 1. физ. фокус. сал. **odak. 2. өтм.** көңүлдүн борбору.

mihrap, -bı 1. михрап (мечит/жаамилерде Каабанын жөнүн көргөзгөн, имам отура турган оюк жер). **2. ад.** ашык жардын кашы/көзү. **3. өтм.** кыялдагы жер. ~**ı bozulması/-ı yerinde** сыны/сымбаты бузулбаган (аял).

mihver 1. ок, өзөк. сал. **eksen. dönüş ~i** айлануу огу. **2. өтм.** сөздүн/ойдун маңызы/ток этер жери.

mika мин. мика.

mikado 1. микадо (Жапон императоруна берилген наам). **2.** микадо (кичинекей чыбыктар менен ойнолгон оюн).

miki: ~ fare Мики Маус (мультфильм каарманы).

mikoloji микология (козу карындар жөнүндө илим).

mikro- микро-.

mikroamper физ. микроампер.

mikrobik микробдуу, инфекциялык.

mikrobiyolog микробиолог.

mikrobiyoloji микробиология.

mikrocerrahi микрохирургия.

mikrodalga микротолкун. ~ **fırın** микротолкун меши.

mikrofilm микрофильм.

mikrofon микрофон.

mikrofonik микрофонго ылайык.

mikrokok, -ku биол. микрококк.

mikrokosmos микрокосмос.

mikrolit, -ti микролит.

mikron мат. микро, микрометр.

mikroorganizma микроорганизм.

mikrop, -bu 1. микроп, бактерия. **2. өтм.** карасанатай, карөзгөй, заалим (киши).

mikroplanmak 1. микроп жугузуу. **2.** кирдөө, кир басуу.

mikroplu 1. микроптуу, жугуштуу. **2.** жугуштуу ооруга кабылган.

mikropsuz микропсуз, стерилдүү, антисептик.

mikropsuzlandırmak mikropsuzlaştırmak стерилдөө, дезинфекциялоо.

mikroskopik микроскоптук (өтө майда/кичине). ~ **mahluklar** майда жандыктар.

mikroskop, -bu микроскоп.

miksefe физ. конденсатор.

mikser 1. миксер, чалгыч (тамакты). **2.** миксер, аралаштыргыч (цементти).

miktar 1. сан, эсеп. **2.** өлчөм, көлөм, деңгээл. **az ~da** аз санда. **bir ~** бир аз. **bol ~da** аябай көп. **yetecek ~da** жетеринче.

mikyas 1. катыш, масштаб, пропорция. **2.** өлчөк, өлчөм.

mil I шиленди, кум, чап.

mil II 1. тех. ок, өзөк, вал. **2. мил** (көзгө сурма сүрткөнгө жараган чыбыкча).

mil III мил (узундук бирдиги).

milâdî христиан жыл санагы/биздин замандын башталышы боюнча. ~ **takvim** христиан календары.

milât, -dı 1. туулган күн. **2.** Иса Пайгамбардын туулган күнү. ~**tan önce** (M.Ö.) биздин замандан мурун. ~**tan sonra** (M.S.) биздин заманда.

milföy милфөй (каттама камырдан

крем кошуп жасалган торт).
mili - милли- (*миңден бир өлчөм*).
miligram миллиграмм.
mililitre миллилитр.
milim ооз. **1.** миллиметр. **2.** таптак, туптуура. ~ **oynamamak 1)** өлчөмүнө туптуура келиш. **2)** эч кыймылдабай отуруш. ~**i** ~**ine** туптуура келүү, таптак чыгуу.
milimetre миллиметр.
milimetrik миллиметрдик. ~ **kâğıt** миллиметрдик кагаз.
milis 1. партизан, элдик кошуун. **2.** милиция. ~ **kuvvetleri** партизандык күчтөр.
militan милитан (*кайсы бир уюм/көз караш үчүн күрөшкөн/согушкан киши*), көтөрүлүшчү, козголоңчу, террорист.
militanlık, -ğı милитандык (*абал/милдет*).
militarist, -ti 1. милитарист. **2.** милитаристтик.
militarizm милитаризм.
militer аскердик, согуштук.
millet, -ti 1. улут, эл. *сал. ulus. M~ler Cemiyeti тар.* Улуттар Лигасы. **Birleşmiş M~ler Teşkilatı** Бириккен Улуттар Уюму (*БУУ*). **Türkiye Büyük M~ Meclisi** Түркия Улуттук Улуу Кеңеши (*Түркия Парламенти*). **2.** эл, калк, катышкандар, публика. ~ **gülmekten kırıldı** эл/публика күлүп атып кырылып кала жаздады. **3.** белгилүү жыныстан/түрдөн топтор. **kadın ~i** аялдар, аял заты. **esnaf ~i** майда ишкана ээлери.
milletler: ~ arası эл аралык. ~ **arası sempozium** эл аралык симпозиум. ~ **arası ticaret** эл аралык соода.
milletvekili, -ni эл өкүлү, депутат.
millî 1. улуттук, элдик. ~ **bayram** улуттук майрам. **M~ Eğitim Bakanı** Билим Берүү Министри. **M~ Eğitim Bakanlığı** Билим Берүү Ми-

нистрлиги. **M~ Güvenlik Kurulu** Улуттук Коопсуздук Комитети. ~ **hakimiyet/egemenlik** улуттук эгемендик. **M~ İstihbarat Teşkilatı** Улуттук Чалгындоо Уюму.
millileşmek улутташуу, улуттук мүнөз алуу.
millileştirmek 1. улутташтыруу, улуттук мүнөз берүү. **2.** мамлекеттештирүү (*менчик байлыктарды*).
milliyet, -ti улут, эл.
milliyetçi 1. улутчул. **2.** журтсүйөр, патриот.
milliyetçilik, -ği 1. улутчулдук. **2.** журтсүйөрлүк, патриотизм.
milliyetperver к. **milliyetçi**.
milyar миллиард.
milyarder миллиардер.
milyarlık, -ğı миллиарддык, эсеби миллиарддаган/миллиарддап өлчөнгөн. **yirmi ~ araba** жыйырма миллиарддык машине. ~ **iş adamı** миллиардер иш адамы.
milyon миллион.
milyoner миллионер.
milyonluk, -ğu миллиондук, миллиондогон, эсеби миллиондоп өлчөнгөн.
mim I 1. мим (*арап алфавитинде M тамгасынын аты*). **2.** эск. жазуунун аягына коюлган белги. ~ **koymak 1)** унутулбашы/ айырмаланышы үчүн белги коюу. **2)** өтм. басым жасоо, баса белгилөө.
mim II 1. мим (*Байыркы Римдеги комедия түрү*). **2.** пантомима. **3.** бул оюнду аткарган актёр.
mimar мимар, архитектор.
mimarî 1. мимарлык, архитектура. **2.** мимарлыкка байланыштуу/тийиштүү.
mimarlık, -ğı мимарлык, архитектура. **çağdaş ~** учурдаш мимарлык. **Rönesans ~ı** Ренессанс мимарлыгы.
mimber к. **minber**.
mimik, -ği мимика.
mimlemek (*бирөөнү*) кара тизмеге

алыш, шек санаш, сары изине чөп салыш. **bir gün ters cevap verdiğim için beni mimledi** бая күнү терс жооп бергеним үчүн мени кара тизмесине алды.

mimli кара тизмеге алынган, шектүү, кооптуу.

mimoza бот. мимоза (*Mimosa*).

min ... -дан бери карай (сөз *айкашта-рында же татаал сөздөрдө өң мүчө*). **min-el-ezel** эзелтеден бери. **min -el-kadim** кадимден бери.

minakop,-bu зоол. умбра балыгы (*Umbra cirrhosa*).

minare мунара. ~ **boyu 1)** мунаранын боюндай. **2)** мунара боюнчалык бийиктик (*болжол менен 10-20 м*). ~ **gibi** мунарадай (*узун*). ~ **kırması** шырыктай (*узун бойлуу киши*). ~ **yi çalan kılıfını hazırlar** мак. мунараны уурдасаң, катчу кабыңды даярда (*бир жоосунсуз жорук жасасаң, андан кутулуунун жолун алдын ала ойло*).

minareli мунаралуу. ~ **camî** мунаралуу жаамн.

minber минбер (*жааамилерде ыймам кутба окуган тепкичтүү бийик жай*).

minder 1. төшөк (*жерге отуруш же жазданыш үчүн*). **2.** спорт талпак, матрац (*айрым мелдештер үстүндө өткөрүлө турган*). ~ **altı etmek** (*бир ишти*) кийинкиге калтырыш. ~ **çürütmek 1)** алма быш, оозума түш деп отура бериш. **2)** бир жерде кечке отуруп алыш. **3)** бир нерсени жасаш үчүн жылдар бою алпурушуш. ~ **sermek** жайма-жай отуруп алыш, кечке жүрүп алыш (*конок жөнүндө*).

mine 1. эмаль, глазурь (*металл үстүнө капталган түстүү айнек*). **2.** тиш эмалы. **3.** саат циферблаты. **4.** ичке кылдай оймо. ~ **çiçeği** бот. шыпаалуу вербена (*Verbena officinalis*).

minelemek эмаль менен кооздош.

mineli эмалданган.

mineral,-li 1. минерал. **2.** минералга байланыштуу/тийиштүү. ~ **bilimi** минералогия. ~ **maddeler** минерал заттар.

mineralog минералог.

mineraloji минералогия.

mini мини-. ~ **etek** мини этек.

minibüs минибус.

minibüsçü 1. минибус шофёру, минибус иштеткен (*киши*).

minicik кичинекей, кенедей, тырмактай.

minik кичинекей, кенедей, тырмактай. ~ **çocuklar** кичинекей балдар.

minimal,-li минимал, минимум.

minimini кипкичинекей, тыптырмактай, кепкенедей.

minimum минимум.

mink,-ki зоол. норка, ач күсөн (*Mustela*).

minnacık ооз. кепкенедей, кипкичинекей.

minnet,-ti 1. милдет, моюн парзы. **2.** ыраазычылык. **bu iyiliği her zaman ~le hatırlayacağım** бул жакшылыкты ар качан ыраазычылык менен эстейм. ~ **altında kalmamak** милдет алдында калбоо. ~ **duymak 1)** милдет деп эсептөө. **2)** ыраазычылык туюу. ~ **etmek** моюн сунуу, жалынып-жалбаруу.

minnettär милдеткер, ыраазы. ~ **olmak/kalmak** милдеткер болуу.

minnettärlik,-ğı милдеткерлик, ыраазычылык.

minnoş томпош, болпош (*кичинекей сүймөнчүктүү нерселерге карата эркелетүү иретинде айтылат*).

minör муз. минор.

mintan 1. минтан (*жакасыз узун жеңдүү эркек көйнөгү*). **2.** күрмө.

miniskül,-lû кичинекей тамга, минискул.

minyatür 1. миниатюра. **2.** миниатюра-

лык, кичине.

minyatürcü миниатюрист.

minyon ичке, кичинекей, назик, сүйкүмдүү.

Miraç,-cı 1. мус. мираж, көккө чыгыш. ~ **gecesi** мираж түнү (*Азирети Мухаммед Пайгамбар көккө чыккан түн; Режеп айынын 27-түнү*). **M~ Kandili** мус. мираж кандили/чырагы (*мусулмандардын ыйык күндөрүнөн бири*).

miras 1. мурас (*ата-энесинен балдарына калган*). **2.** укумдан-тукумга калган. **konukseverlik bize atalarımızdan kalan ~tır** меймандостук бизге ата-бабабыздан калган мурас. ~ **birakmak** мурас калтырыш. ~ **kalmak** мурас калыш. ~ **a konmak** мураска ээ болуш. ~ **yemek 1)** мурас калуу. **2)** мурастын аягына чыгуу.

mirasçı мурасчы, мураскор.

mirasyedi 1. мураскор. **2.** өтм. ысырапкор.

mirasyedilik, -ği ысырапкордук.

mirza эск. мырза.

mis I мускус, жыпар жыт. ~ **gibi 1)** жыпар/атыр жыттуу, аңкыган. ~ **gibi koku** **çamaşırlar** атыр жыттуу кирлер. **2)** жакшы, сонун, пайдалуу. ~ **gibi bir iş** бир сонун иш. ~ **gibi geçinmek** сонун/ынтымактуу жашаш. ~ **sabunu** атыр жыттуу самын.

mis II мисс (*англисчеден*).

misafir 1. конок, мейман. **2.** мед. конок (*көз оорусу*). ~ **ağırlamak** конок күтүү. ~ **etmek** конок кылуу. ~ **gibi oturmak 1)** конокко келгенсип отуруу, иш кылбоо. **2)** убактылуу жашагансып жашоо. ~ **odası** конок бөлмөсү. ~ **olmak** конок болуу. ~ **oyuncu/sanatçı** конок оюнчу. ~ **~i çekemez/sevmez, ev sahibi ikisini de mak.** мурунку конок кийинки конокту сүйбөйт, үй ээси экөөнү

тең.

misafirhane конок үй, мейманкана.

misafirlik, -ği 1. коноктук, меймандык (*каада/абал/милдет*). ~ **e gitmek** конокко барыш. **2.** зыярат, визит. **3.** коноктогон тарапка берилчү чай-пул.

misafirperver к. **misafirsever.**

misafirperverlik, -ği к. **misafirseverlik.**

misafirsever меймандос.

misafirseverlik, -ği меймандостук.

misal,-li 1. мисал, өрнөк, үлгү. ~ **getirmek** мисал келтирүү. ~ **göstermek** мисал кылуу/өрнөк көрсөтүү. **2.** сыяктуу, сымал, ... -дай. **kuş ~i** куш сымал, куштай. **rüzgâr ~i** шамалдай.

misel хим. мицелла.

misil,-sli 1. окшош, теңдеш, бирдей. ~ **i görülmemiş** теңдеши жок, теңдешсиз. **2.** сан, эсеп. **3.** эсе, кабат. **parası bir yılda iki ~ine katlandı** акчасы бир жылда эки эсеге көбөйдү. **üç ~i az** үч эсе аз. ~ **iyle** кабаттап, каттап, эселеп.

misilleme жообун/каршылыгын бериш, өч алыш, жамандыкка жамандык.

misina кайырмак жиби, жылка.

misis миссис.

misk, -ki мускус. ~ **gibi** жыпар жыттанган. ~ **keçisi** мускус эчкиси. ~ **otu** мускус талаасы. ~ **öküzü** зоол. мускус өгүзү (*Ovibos moschatus*). ~ **sığırı** к. **misk öküzü.**

miskal,-li мыскал (*асыл таштарды өлчөөчү 1,5 дирхем салмагындагы оордук бирдиги*). ~ **le** аз-аздан. **hastalık kantarla girer, ~le çıkar** мак. оору батмандап кирет, мыскалдап чыгат.

misket, I, -ti 1. мускат. ~ **armudu** мускат алмуруту. ~ **limonu** мускат лимону. **2.** (~ **şarabı**) мускат шарабы. ~ **üzümü** мускат жүзүмү.

misket, II, -ti шрапнель огу.

misket, III, -ti map. мушкет.

miskin 1. момун, жоош, алсыз, күчсүз. 2. бечара, байкуш, карып. 3. жалкоо, жанбакты. 4. ала оорусуна кабылган. ~ **hastalığı** мед. ала, лепра. ~ **ler tekkesi/dergâhı** жалкоолор/жанбактылар жайы.

miskinhane ала оорулуулар жаткан оорукана.

miskinlik, -ği 1. бечаралык, байкуштук, алсыздык, аянычтуулук. 2. жалкоолук, жанбактылык.

mister мистер (англисчеден).

mistik, -ki 1. мистик, мистицизм жактоочусу. 2. мистицизмге байланыштуу/тиешелүү. 3. мистика.

mistisizm мистицизм.

misvak, -ki 1. бот. мисвак (*Salvadora persica*). 2. мус. мисвак жыгачынан жасалган тиш тазалагыч (мусулманчылыкта сүннөт).

misyon миссия.

misyoner миссионер, дин жайылтуучу.

misyonerlik, -ği миссионерлик.

mit, -ti миф.

mitil 1. ичи-тышы ак жууркан. 2. ак шейшеп, жаздык кап.

miting, -gi митинг. ~ **yarmak** митинг жасоо.

mitingci 1. митинг катышучусу, демонстрант. 2. митинг уюштурган (киши).

mitleştirmek мифке айландыруу.

mitoloji мифология.

mitolojik мифологиялык.

mitos к. **mit**.

mitoz биол. митоз, кариокинез (клетканын көбөйүшү).

mitral, -li анат. митраль.

mitrallyöz пулемёт. ~ **gibi** жаагын жаныган, оозу тынбаган, быдылдаган.

miyar 1. (баалуу кендерде) нукуралык өлчөмү. 2. өтм. өлчөм, ченем. 3. хим. реактив. сал. **ayıraç**.

miyav "мыёо" (мышык үнү).

miyavlamak мыёолоо.

miyokart, -dı анат. миокард.

miyop, -bu мед. миоп, узакты көрө албоо.

miyopluk, -ğu миоптук, узакты көрө албаш.

miyosen геол. миоцен, миоцен доору.

mizaç, -cı 1. мүнөз, жаратылыш, табият. 2. дене түзүлүш, саламаттык, ден соолук.

mizaçlı мүнөздүү. **uysal** ~ жумшак мүнөздүү.

mizaçsız ден-соолугу начар, көңүлсүз, ноокас.

mizah тамаша, юмор. ~ **dergisi** юмор журналы. ~ **yazarı** юморист.

mizahçı юморист, куудул.

mizahî тамашалуу, юмордук.

mizan 1. эск. тараза. ~ **a vurmak** 1) таразага тартуу. 2) өтм. таразалоо, баалоо. 2. салмак. 3. өтм. өлчөм, ченем. 4. өлчөгүч, ченегич. **hararet** ~1 термометр. 5. теңдеме. 6. астр. тараза жылдыз.

mizanpaj полигр. бет жайгашымы (газета, журналда).

mizanpli тармалдатылган (чач).

mizansen мизансцена.

mizantrop, -pu мизантроп.

mobilya эмерек, мебель.

mobilyacı 1. эмерек, мебель жасаган/саткан киши. 2. эмерек дүкөнү.

mobilyalı эмеректүү, эмеректери коюлган, жабдылган. ~ **ev** жабдылган/эмеректүү үй.

mobilyasız эмерексиз/жабдылбаган.

moda 1. мода. **son** ~ акыркы мода. ~ **dergisi** мода журналы. 2. модага ылайык. ~ **şapka** мода шапка. ~ **ya ayak uydurmak** модадан калбоо. ~ **defilesi** мода көрсөтүүсү. ~ **düş-künü** моданын артынан түшкөн. ~ **evi** мода үйү. ~ **sı geçmek** модасы өтүп кетиш. ~ **ya riayet etmek/ ~yı takip etmek/ ~ya uymak** модадан артта калбоо, модага ылайык кийинүү.

modacı модельер.

model 1. модель, өрнөк, үлгү. **2.** жандуу модель, натурщик. **3.** бычым, үлгү, фасон, стиль (*кийимдин, чачтын*). **saçımın ~ini değiştirdim** чачымын тарамын/бычымын өзгөрттүм. **4.** мода журналы. **örneğini ~den aldık** үлгүсүн мода журналынан алдык. **5.** ... жылкы, ... жылы чыккан. **2000 ~ arabası var** 2000-жылкы машинаси бар. **6.** *tex.* калып, үлгү. **7.** окшош, түспөлдөш. **çocuk babasının küçük ~i** бала атасына коёндой окшош. **8.** үлгү аларлык, өрнөк болорлук (*киши*). **9.** маникен (*жандуу*).
modellik, -ği моделдик, маникендик. **~ etmek** (*бирөөгө*) моделдик/маникендик жасоо.
moderato *муз.* модерато.
modern учурдаш, замандаш, модерн.
modernize: ~ etmek модерндештирүү, учурга/заманга ылайыктоо.
modernizm модернизм.
modernleşmek модерндешүү.
modernleştirmek модерндештирүү.
modernlik, -ği модерндик, учурдаштык, замандаштык, модернизм.
modifikasyon модификация.
modül, -lü *архит.*, *физ.*, *мат.* модуль.
modülasyon *муз.*, *физ.* модуляция.
Moğol 1. монгол. **2.** монголдорго мүнөздүү.
Moğolca 1. монголчо. **2.** монгол тили.
Moğolistan Монголия.
moka мока, мока кофеси.
mokasen мокасин (*бут кийим түрү*).
mola 1. тыныгуу, дем алыш. **2.** *дең.* коё берүү, бошотуу. **halatı ~ etmek** арканды коё берүү. **3.** *спорт* тыныгуу, ара. **~ taşı** тыныгуу ташы (*хамалдар аркасын таяп дем алуучу жол боюндагы таштар*). **~ vermek** дем алуу/тыныгуу берүү.
molasız дем албастан, тыныгуусуз.
Moldova Молдавия.
Moldovalı молдавиялык.

molekül молекула.
moleküler молекулярдык.
molibden *хим.* молибден.
molla *мус.* **1.** *тар.* башкы казы, молдо. **2.** медресе окуучусу. **3.** *эск.* акылман, даанышман, билгин.
Molotof: ~ kokteyli молотов коктейли (*ишиге бензин, машине май, порошок толтурулуп жасалган бомба*).
moloz 1. акиташ аралаш шагыл. **2.** *argo* жараксыз, керексиз (*киши*). **~ taş** урчук-бурчук/котур таш.
moment, -ti *физ.*, *тех.* момент.
Monako Монакко.
Monakolu Монакколук.
monarşi монархия.
monarşist, -ti монархист.
monarşizm монархизм.
monat, -dı *филос.* монада.
mongolizm монголизм, монгол сөзү.
mongoloit, -di монголоид.
monitör монитор.
monizm *филос.* монизм, жалгызчылык.
monogam(i) моногамия.
monografi монография.
monokl, -lü монокль.
monolog монолог.
monopol, -lü монополия.
monoteizm монотеизм, бир кудайлуулук.
monotip, -bi *полигр.* монотип.
monoton монотон, бир калыпта.
monotonluk, -ğu монотондук.
montaj монтаж.
montajcı монтажчы.
monte: ~ etmek куроо, монтаждоо, жыйноо.
mor 1. сыя көк (*түс*). **2.** бул түстө болгон. **~ ötesi** *физ.* ультра сыя көк.
moral I, -li 1. көңүл, рух, мораль. **2.** маанай. **~ini bozmak** көңүлүн чөгөрүү, капа кылуу. **~i bozuk** маанайы пас, кабагы бүркөө. **~i bozulmak** көңүлү чөгүү, капалануу. **~ vermek**

көңүлүн/ маанайын көтөрүү.
moral II мораль, адеп-ахлак.
morarmak көгөрүү, караруу (*көбүнчө дене мүчөсү тууралуу*).
morarti 1. сыя көк түс. **2.** көк (*денедеги*).
morartmak 1. сыя көк түскө боёо. **2.** көгөртүү (*этти*).
moratoryum экон. мораторий.
Mordvin мордвин.
Mordvince мордвача, мордва тили.
morfem грам. морфема.
morfin морфий.
morfinoman морфиноман, морфий көндүмүшү.
morfoloji морфология.
morfolojik морфологиялык.
morg, -gu морг, өлүккана.
morina зоол. морина, треска (*Gadus morhua*).
morlaşmak көгөрүү.
morluk, -ğu 1. сыя көктүк. **2.** көктүк.
mors I (~ alfabeti) Морзе алфавити/ коду.
mors II зоол. морж (*Odobenus rosmarus*).
mort: ~ olmak арго өлмөк, мүрт кетмек.
mortlamak арго өлүш, жайрап калыш.
morto өлүк. **~yu çekmek** арго өлмөк.
mortocu, mortucu 1. өлүк көтөргөнгө жалданган киши (*христиан-дарда*). **2.** арго ыймам.
moruk, -ğu арго чал, абышка.
moruklaşmak картаюу, каруу.
morumsu, morumtırak сыя көк сымал, көгүш сыя.
Moskof ооз. **1.** эск. орус. **2.** өтм. таш боор зуулум, заалим.
Moskova Москва.
mosmor кара көк. **~ olmak** кара көк тартуу. **~ kesilmek 1)** көгөрүп үшүп кетүү (*сууктан*). **2)** кара көк тартуу, каны ичине тартылуу (*ачуудан*).
mostra өрнөк, үлгү, модель. **~ olmak** арго шылдың болуу. **~yı meydana**

vurmak сырды айтып салыш.
mostralık, -ğı 1. өрнөктүк, үлгү. **2.** арго шылдың, келеке болгон (*киши*).
motamot сөзмө сөз.
motel мотель.
motif 1. муз. мотив. **melodi ~i** күүнүн/ обондун мотиви. **2.** (*эл чыгармачылыгында*) мотив, оймо, накыш. **halı ~i** килемдин оймосу.
motifli 1. муз. мотивдүү. **2.** оймолуу, саймалуу.
motivasyon мотивация, шыктандыруу, күүлөө.
motopomp, -pu мотопомпа, моторлуу насос.
motor 1. мотор. **buhar ~u** буу мотору. **elektrik ~u** электр мотору. **2.** моторлуу кайык. **3.** ооз. мотоцикл. **~u bozulmak** мотору бузулуу.
motorbot, -tu моторлуу кайык.
motorcu моторлуу кайык иштеткен киши.
motorin моторин, дизель.
motorize аск. моторлуу машиналар бирдиги.
motorlu 1. моторлуу. **~ taşıt** моторлуу унаа. **2.** аск. моторлоштурулган. **~ birlik** моторлоштурулган бирдик.
motorsuz моторсуз.
motosiklet, -ti мотоцикл, мотоциклет.
mototren мотовоз, мототрен.
motris автовагон, моторлуу вагон (*трамвайда*).
mozaik, -ği 1. мозаика. **2.** мозаикалык. **~ döşeme** мозаика каптама. **3.** какаолуу торт түрү.
Mozambik Мозамбик.
Mozambikli мозамбиктик.
mozole мавзолей.
M.Ö. (Milattan Önce'nin kısk.) биздин заманга чейин (*б. з. ч.*).
möble ооз. эмерек, мебель.
möbleli ооз. эмеректүү, мебелдүү.
möblesiz ооз. эмерексиз, мебелсиз.
mönü к. menü.
mösyö мосьё (*чет элдик эркектерге*

кайрылуу).

M.S. (Milattan Sonra'нын кыск.) биздин заманда (б. з.).

muaccel 1. шашылыш. **2.** ук. алдын ала төлөнчү, аванс.

muaddel өзгөргөн, алмашкан, кубулган.

muadil 1. тең, бирдей. **2.** окшош.

muaf 1. кечирилген. **2.** артыкчылык/өзгөчөлүк таанылган. **3.** бошотулган, эркин. ~ **tutulmak** (бир нерседен) бошотулуу, эркин болуу. **4.** мед. такаат.

muafiyet,-ti 1. артыкчылык, өзгөчөлүк, бош тутулуш. **2.** мед. иммунитет.

muallâ 1. жогору, бийик. **2.** жогору мартабалуу, зоболосу бийик.

muallâk 1. асылган, асылуу. **2.** аягына чыкпаган, жыйынтыксыз, бүтпөй/абада калган. ~ **dava** кийинкиге калтырылган доо. ~ **ta kalmak/olmak** ортодо/чала калыш.

muallim эск. мугалим.

muamele 1. мамиле. **iyi** ~ жакшы мамиле. **kaba** ~ орой мамиле. **2.** иш, алыш-бериш, операция (соода/финансы жаатында). **3.** жүгүртүлүш, жүргүзүлүш (документтерде). **bu evrağın ~si daha bitmedi** бул документ жүгүртүлүп бүтө элек. ~ **görmek** ишке коюлуш, жүгүртүлүш. **4.** хим. кошулма, аралашма. ~ **etmek** мамиле кылуу. ~ **yapmak** соода-сатык жүргүзүү, операциялар жасоо.

muamma табышмак, сыр.

muammalı табышмактуу, сырдуу.

muammer жашаган. ~ **olmak 1)** жашап туруу. **2)** бактылуу, бакубат узун жашоо.

muarefe тааныштык.

muarız каршы чыккан.

muasır учурдаш, замандаш, кылымдаш.

muâşeret, -ti 1. байланыш, өз ара мамиле, карым-катыш. **2.** коом адеби, этикет. ~ **adabı** этикет, мыкты

жүрүш-туруш.

muatep, -bi тил уккан, каяша көргөн, жеме жеген. ~ **tutmak** жемелөө, тилдөө. ~ **olmak** теңелүү, акыйлашуу.

muavenet, -ti эск. жардам. ~ **etmek** жардам кылуу.

muavin 1. жардамчы, жардам берген. **2.** орун басар.

muayene 1. кароо, текшерүү (оорулууну). **doktor ~sinden geçmek** доктордун кароосунан өтүү. **gümrük ~si** бажыкана текшерүүсү. **2.** изилдөө, контроль. ~ **heyeti** текшерүү комиссиясы. ~ **etmek 1)** доктор карап чыгыш. **2)** текшериш (бажыканада).

muayenehane 1. доктор кабинетти. **2.** амбулатория. **3.** жеке поликлиника.

muayyen 1. белгилүү, ачык, анык, кескин. **2.** чечим чыгарылган.

muazzam 1. кымбаттуу, ардактуу. **2.** кадырлуу.

mubah 1. мус. шарият жол бербеген, жасак. **2.** жалпы, жалпыга ачык.

mucibince керек болсо, көрө, жараша.

micip, -bi 1. зарылчылык, керекче. **2.** түрткөн, себеп болгон. ~ **olmak** керек кылуу, түрткү берүү. ~ **sebeup uk.** керектүү себеп, аргумент, далил. ~ **i ibret өтм.** сабак болуу.

mucit, -di ойлоп табуучу, жаратуучу.

mucize керемет, укмуш. ~ **göstermek/yapmak** укмуштарды көрсөтүү/жаратуу. ~ **eseri** керемет болуп/менен. ~ **eseri kurtulmuş** бир керемет менен аман калыптыр.

mucizevî кереметтүү, укмуштуу, ажайып.

mucur 1. көмүр/таш кесектери, шагыл. **2. өтм.** ишке жарабаган нерсе, таштанды.

muço 1. дең. деңизчи шакирти. **2.** кол бала.

mudi, -i жатырымчы, инвеститор.

mufassal толук, майда-чүйдөсүнө чейин.

muflon 1. зоол. аркар, жапайы кой (*Ovis ammon musimon*). 2. плащ астары (жүндөн).

muflonlu жүн астарлуу (плащ).

mugayir терс, айкыры, каршы.

muğlâk татаал, чатышкан, түшүнүксүз.

muhabbet, -ti 1. махабат, сүйүү. 2. достук, жолдоштук. 3. таттуу маек. ~ **beslemek** сүйүү, жакшы көрүү. ~ **etmek** таттуу маектешүү. ~ **kuşu** зоол. махабат кушу, тотугуш (*Melopsittacus undulatus*). ~ **tellâh** арачы, ортомчу (аял-эркек жасак байланыштарында).

muhabere өз ара кабарлашма, жазышма. ~ **etmek** кабарлашуу, жазышуу.

muhabir кабарчы, корреспондент. **askerî** ~ согуштук кабарчы. **foto ~i** фотокабарчы.

muhaceret, -ti качыш, үркүн, эмиграция.

muhacir качкын, эмигрант, көчмөн.

muhafaza сактама, корума. ~ **altına almak** коргоо алдына алуу. ~ **etmek** 1) сактоо, коргоо. 2) кол тийгизбөө, мурункудай калтыруу, эски абалын коруу.

muhafazakâr консерватор.

muhafazakârlık, -ğı консерватизм.

muhafız 1. коруучу, сакчы, күзөтчү. 2. эск. коруучу аскерлер командири. ~ **alayı/kıtası** улуттук гвардия.

muhakeme 1. ук. сот, сот процесси. ~ **kararı** соттун өкүмү. 2. ой жүгүртүү, акылга салып өлчөө. 3. ой бүтүм, жыйынтык, чечим. ~ **etmek** 1) соттоо. 2) акылга салуу, ойлоп чечүү, таразалоо. ~ **yürütmek** ойлоо, чечим жолун издөө.

muhakkak, -kı 1. анык, так, кескин, чыныгы. ~ **ölüm** чыныгы өлүм. 2. сөзсүз. ~ **geleceğiz** сөзсүз келебиз.

muhalefet, -ti 1. каршылык, каршы тарап/жаат. 2. оппозиция, атаандаш.

3. саяс. өкмөт тышында калган партия. ~ **etmek** каршы чыгуу, макүл болбоо, келишпөө, атаандашуу. ~ **e geçmek** жаат куруу, каршысына чыгуу. ~ **parti** атаандаш партия.

muhalif 1. каршы болгон, атаандаш. ~ **parti** атаандаш партия. 2. карама-каршы.

muhallebi мухаллеби (сүт, шекер, күрүч унунан жасалган түрк таттуусу). ~ **çocuğu** эрке бала.

muhallebeci 1. мухаллеби жасаган/саткан киши. 2. мухаллеби сатылган жер.

Muhammedî Азирети Мухаммеддин үмөтү, мусулман.

muhammen болжолдуу, күтүлгөн (баа).

muhammin болжолдогон, күткөн (киши).

muharebe 1. уруш, мушташ, чатак. 2. согуш. ~ **meydanı** согуш майданы.

muharip, -bi 1. согушка катышкан, согушуп жаткан. 2. кайраттуу, эр жүрөк, согушчан, жоокер. ~ **kavim** жоокер калк. 3. аскер, жоокер.

muharrir автор.

muhasara курчоо, тегеректөө. ~ **etmek** курчап/тегеректеп алуу.

muhasebe 1. эсептешме. 2. эсепчилик. 3. эсеп-кысап жүргүзүлгөн жер, бухгалтерия. (**bir şeyin**) ~ **sini yapmak** (бир нерсеге) баа берүү, эсеп-кысабын жасоо.

muhasebeci эсепчи, бухгалтер.

muhatap, -bı 1. сөз сүйлөнгөн/кайрылуу жасалган тарап, адресат. 2. тең, тең келчү киши, атаандаш. **o benim ~ım olamaz** ал мен теңелчү киши эмес. 3. фин. карызды төлөөчү киши. ~ **olmak** 1) кайрылуу, сөз сүйлөнүү. 2) теңелүү.

muhavere сүйлөшүү, маек, диалог. ~ **etmek** өз ара сүйлөшүү.

muhayyile кыял, элестетүү.

muhbir эск. 1. кабарчы, чабарман. 2. тыңчы, сөз ташыр, баканооз.

muhit,-ti 1. чөйрө, айлана-төгөрөк, жерге, аймак. **bahrî** ~ океан. 2. өтм. чөйрө, жакын жоро-жолдош, айлана. 3. өтм. шарт, жагдай, абал. ~i **geniş** чөйрөсү кенен. ~e **uymak** чөйрөгө көнүү. ~ **yapmak/edinmek** чөйрө/жоро-жолдош күтүү.

muhlis 1. таза, накта, кошулмасыз. 2. чын дилден берилген, ак ниет.

muhtaç,-cı 1. муктаж, зарыккан, зарылган. **ekmeğe** ~ нанга муктаж. **şefkate** ~ мээримге муктаж. 2. колунда жок, кедей, жарды, жакыр. ~ **aileler** жакыр үй-бүлөлөр. ~ **etmek** муктаж кылуу. ~ **olmak** муктаж болуу.

muhtaçlık, -ğı муктаждык.

muhtar 1. өз алдынча, эркин, автономдуу. ~ **sendikalar** эркин профсоюздар. 2. мухтар (*айыл кеңешинин төрагасы*).

muhtariyet, -ti өз алдынчалык, эркиндик, автономия, өзүн өзү башкаруу.

muhtarlık, -ğı 1. мухтарлык (*кызмат/милдет*). 2. айыл кеңеши имараты.

muhtasar 1. кыскартылган, жыйынтыкталган, кыска, так. 2. жөнөкөй, эстүү, чегин билген.

muhtasaran кыскача, жыйынтыктап айтканда, жалпы жонунан.

muhtelif ар түрдүү, түрдүү, түркүн, ар кандай, ар кайсы.

muhtemel болжолдуу, божомолдуу, мүмкүн, ыктымалдуу.

muhtemelen балким, сыягы, кыязы.

muhterem кадырлуу, ардактуу, урматтуу.

muhteris эңсеген, самаган, умтулган, чаңкаган.

muhteriz 1. уяң, жоош, тартынчаак. 2. этияттуу, сак.

muhteşem көркөмдүү, сонун, көз тай-

гылткан, кереметтүү, заңкайган, кооз.

muhteva мазмун, маңыз, маани. *сал. içerik, öz.*

muhtıra 1. эскерттич, эскерме. 2. дипломатиялык нота. 3. күндөлүк. 4. меморандум. ~ **defteri** 1) эскерткич дептер. 2) күндөлүк.

mukabele 1. жооп бериш, каршылыгын/эсесин кайтарыш. 2. салыштырма, салыштырып баа берме. 3. каршы чыкма, баш көтөрмө. 4. карама-каршы коймо. 5. *мус.* Куран окуу боюнча жарышма (*Рамазан күндөрүндө*). ~ **etmek** 1) жооп берүү, жообун берүү. 2) каршы чыгуу. 3) эсесин кайтаруу. 4) салыштыруу, теңештирүү. ~ **görmek** кабыл/тосуп алынуу. **ziya-retimiz çok iyi ~ gördü** зыяратыбыз эң сонун тосуп алынды. ~ **okumak** Куранды бийик үн менен жатка окуш.

mukabil 1. каршы, карама каршы. ~ **taarruz** каршы чабуул. 2. каршы, бет маңдайдагы. 3. жооп катары, ордуна, өтөлгөсүнө. ~ **ini yapmak** өзүндөй жооп кайтарыш. 4. тийиштүү, тиешелүү, карата, көрө. **işine ~ ücret** ишине жараша акы. **buna ~ 1)** мунун ордуна, бул үчүн. 2) буга каршы, мунун тескересинче.

mukadder 1. жазмышына/маңдайына жазылган. 2. тагдыр, буйрук, жазуу. ~ **olmak** жазып койгон, буйруп койгон.

mukadderat,-tı маңдай жазуусу, тагдыр, буйрук.

mukaddes ыйык, куттуу. *сал. kutsal.*

mukaddesat, -tı ыйык/куттуу нерселер.

mukaddime 1. кириш сөз. 2. башталыш.

mukaffa уйкаш.

mukavele макулдашуу, келишим. ~ **yapmak** келишим түзүү.

mukavemet, -ti 1. чыдаш, каршы туруш,

- тирениш. ~**te bulunmak** каршы туруш. ~ **etmek** каршылык көргөзүш, каршы чыгыш. ~ **görmek** каршылык көрүш. ~ **yarışı/koşusu** узун аралыкка чуркоо.
- mukavemetli** чымыр, чың, тың, чыдамдуу, кайраттуу.
- mukavemetsiz** чыдамсыз, жалакай, аран жан.
- mukavim 1.** чың, чымыр, чыдамдуу, күчтүү. **2.** каршы чыккан, баш көтөргөн.
- mukavva 1.** мукаба, картон. **2.** картондон, мукабадан жасалган.
- mukayese** салыштырма, теңештирме. ~ **etmek** салыштырыш, теңештириш.
- mukayeseli** салыштырма(луу). ~ **gramer** салыштырма грамматика.
- mukoza anat.** былжырлуу чел.
- muktedir 1.** кубаттуу, күчтүү, алдуу. **2.** жөндөмдүү, шыктуу, эрктүү. **3.** жараган, колунан келген. **eli silah tutmaya** ~ колу курал кармаганга жараган.
- mulaj 1.** муляж, калып чыгартма иши. **2.** калып. **3. мед.** муляж.
- mum 1.** мом. **2.** мом, чырак. **3.** бал мому. **4.** жарык жыштыгын өлчөөчү бирдик (*кандела*). **5. мин.** катуу гидрокарбон. **6.** түтүн шашкасы (*жардырма иштеринде*). ~ **la aramak 1)** эскинин жогун жоктоо. **2)** (*бир нерсе*) таңсык болуу, табылбоо. ~ **ağacı бот.** мом пальмасы (*Myrica cerifera*). ~ **a çevirmek** баш ийдирүү, жоошутуу, жумшатуу, элпек кылуу. ~ **çiçeği бот.** мом гүлү (*Carinhite minor*). ~ **dibine ışık vermez мак.** чырактын жарыгы түбүнө түшпөйт (*кудуреттүү кишилерден өз жакындарына кайрым келбейт*). ~ **dikmek** ойрон кылуу, бүлдүрүү. ~ **direk 1)** типтик. **2)** тартиптүү, тарбиялуу. ~ **a dönmek** ийкемдүү, элпек/тил алчаак болуп калыш. ~ **gibi 1)** түптүз, какайган. **2)** элпек, тил алчаак, жумшак. **3)** арыктоо, эски келбетин жоготуу. ~ **olmak 1)** жоошуу, тартиптүү, тарбиялуу болуу, эс кирүү. **2)** макул болуу. **belli etmiyor, ama o bu işe çoktan ~dur** бул ишке эчактан эле макул, бирок сыр бербейт. ~ **yakmak** шам жагып сыйынуу. ~ **yapıştırmak 1)** мом менен мөөрлөп коюш. **2)** унутпай тургандай эстеп калыш.
- mumcu 1.** мом/шам жасаган/саткан киши. **2. тар., аск.** жаңы черүү очогу мүчөсү болгон 12 офицерден бири.
- mumlamak 1.** мом жабуу/каптоо. **2.** мом менен мөөрлөп коюу.
- mumlaşmak** момго айлануу.
- mumlu 1.** шамдуу, шам жагылган. ~ **pasta** шамдуу торт. **2.** момго батырылган, момдон жасалган. ~ **bez** клеенка.
- mumluk,-ğu 1. физ.** ... мом күчүндө/кубатында болгон. **yüz ~ ampul** жүз мом күчүндөгү лампочка. **2.** мом койгуч, шамдан.
- mumsöndü дин** шам өчүрмө (*дервиш-кызылбаштардын диний ырасмиси*).
- mumya** мумия. ~ **gibi** мумиядай, арык каткан (*киши*).
- mumyalamak** мумиялоо.
- mumyalaşmak** мумияга айланыш.
- munis 1.** ак көңүл, жайдары, жанга жакын. **2.** көнгөн, көнүмүш, жат/чоочун эмес. **3.** ылайыктуу, туура. ~ **fikir** туура пикир. **4.** колго үйрөтүлгөн, көндүрүлгөн.
- muntazam 1.** ырааттуу, иреттүү, убагы менен, тартиптүү, так, туура. **сал. düzenli. 2.** тең, бирдей, түз. **3.** регулярдуу, туруктуу. ~ **ordu** регулярдуу армия/ордо.
- muntazaman 1.** так, ырааттуу, иреттүү. **2.** бир калыпта, убагы/чени менен.
- murana зоол.** мурена (*Muraena*).

murat,-dı 1. мурат, тилек, каалоо, үмүт. **2.** максат, мүдөө. ~**ına etmek** муратына/тилегине жетиш. ~ **etmek** тилек кылуу.

murdar 1. кир, ыпылас, булганыч. **2.** жыныстык байланыштан кийин жуунбаган (*киши*). **3.** арам өлгөн, туура союлбаган (*мал*). **akar su ~ olmaz mak.** аккан сууда арам жок. ~ **olmak** арам/ыпылас болуу, кирдөө.

musakka мусакка (*эт, жашылчалар менен бышырылган тамак*).

musalla 1. намаз кылынган ачык аянт. **2.** жаамиде сөөк коюлуп, жаназа намазы кылынган жер. ~ **taşı** үстүнө сөөк коюлуп, жаназа намазы кылынчу узунча таш такта.

musallat, -tı 1. тажатма, жадатма, тынчтык бербеген, мазаны алган. **2.** кол салган, каракчы. ~ **etmek** жадатуу, тынчын алуу, башына балаа кылуу. ~ **olmak** тажатуу, жанын кашайтуу, артынан түшүү. ~ **fikir** ойдон кетпеген/чырмап алган ой.

Musevî 1. Муса Пайгамбардын динин туткан, иуданст. **2.** еврей, жөөт.

Musevîlik, -ği 1. иудаизм. **2.** еврейлик, жөөттүк.

Mushaf Курандын бир аты.

musibet,-ti 1. балакет, балаа, кыйынчылык, азап. **2.** каражолтой, кара баскан, балаалуу.

musiki 1. салттуу түрк музыкасы (*Батыш музыкасы каршысында*). **2.** музыка.

musikişinas 1. музыкант. **2.** музыка изилдөөчү.

muska 1. тумар. **2.** үч бурчтук түрүндө бүктөлгөн нерсе. ~ **böreği** тумар түрүндө жасалган токок.

muskacı тумар жазган/жасаган киши.

muslin муслин (*кездеме түрү; Мусул шаарынын атынан*).

musluk,-ğu 1. суу чоргоосу. **2.** кол жуугуч жер. ~**u açılmak** *арго* жаагы

тынбоо, тынбай сүйлөө.

muslukçu 1. чорго жасаган/таккан киши. **2.** *арго* алдамчы, куу, көз боёмочу, ууру.

muslukçuluk,-ğu уурулук, көз боёмочулук.

muson муссон. **yaz ~u** жайкы муссон.

mustarip,-bi 1. кыйналган, азап тарткан, жабыркаган. **baş ağrısından ~** баш оорудан жабыркаган/кыйналган. **2.** тунжураган, чөккөн, үстөмдүк кылган. ~ **bir sükûnet** тунжураган жымжырттык.

muş түбү жалпак саякат кемеси.

muşamba 1. клеёнка, линолеум. **2.** кендир бөз (*сүрөт ишинде колдонулган*). **3.** жамгыр плащы. ~ **gibi** өтө кир, булганыч (*кийим*).

muşmula 1. *бот.* мушмула (*Mespilus germanica*). **2.** мушмула ашы. **3.** *арго* чал. ~ **gibi/suratlı** бырышкан-тырышкан, чүрүшкөн.

muşta 1. муштум. **2.** муштум менен коюу, муштоо. **3.** кастет (*мушташыи үчүн колго кийилген*). **4.** өтүкчү балкасы (*терини жумшатууда колдонулган*).

muştalamak муштагылоо.

muştı кубанычтуу/сүйүнүчтүү кабар.

muştulamak сүйүнчүлөө.

muştuluk, -ğu сүйүнчү.

mut, -tu бакыт, таалай, жыргал.

mutaassıp, -bı фанатик, көшөкөр.

mutabakat, -tı 1. жарашык, ылайыктык, шайкештик, макулдук. **maksada ~** максатка ылайык. ~**a varmak** макулдашууга баруу, бир чечимге келүү. **2.** *грам.* ээрчишүү. **3.** *биол.* туура келиш, дал түшүш. ~ **etmek** ылайык/шайкеш келиш.

mutabık,-kı 1. жарашкан, бири-бирине ылайык, шайкеш, ынтымактуу (*кишилер*). **2.** окшош, бирдей. ~ **kalmak 1)** өз ара түшүнүшүү, келишүү, келишим жасоо, макулдашуу. **2)** жарашуу, шайкеш/туу-

ра келүү. ~ **olmak** өз ара макулдашуу/келишүү.

mutasavvif *мус.* сопу.

mutasyon *биол.* мутация.

mutat,-dı **1.** көнүмүш, кадыресе, күнүмдүк. ~ **şartlar** көнүмүш шарттар. **2.** адат. ~ **im** көнүмүшүм, адатым. ~ **tan fazla** адаттан сырткары.

muteber **1.** кадырлуу, ардактуу, урматтуу, абройлуу. *сал.* **saygın.** ~ **hayat** кадыр-барктуу жашоо. **2.** ишенимдүү, күмөнсүз. **3.** колдонуудагы, жарактуу, төлөө мүмкүнчүлүгү бар. ~ **olmak** жарактуу/күчүндө болуу.

mutedit **1.** ортосаар, чектүү, өлчөөсү менен, орундуу. ~ **fiyat** орто баа. ~ **talep** орундуу талап. **2.** мелүүн, жумшак. ~ **hava** мелүүн аба. **3.** *физ.* бейтарап, нейтралдуу.

mutemet, -di **1.** ишенимдүү, ишеничтүү, күмөнсүз (*киши*). **2.** эсепчи (*мекемелерде*).

mutena **1.** кылдаттык/этияттык менен жасалган, өзгөчө. ~ **bir iş** өтө кылдат иш. **2.** тандамал, маанилүү.

mutfak,-ğı **1.** аш үй, ашкана, кухня. **2.** тамак-аш, дасторкон. **3.** (*бир элдин*) тамак-аштарынын жыйындысы, кухня. **Türk -ı** түрк тамак-ашы.

muti, -i жоош, элпек, баш ийген.

mutlak, -kı **1.** чыныгы, чын, кескин, абсолюттук, толук. ~ **ölüm** чыныгы өлүм. ~ **boşluk** абсолюттук боштук. ~ **hakikat** абсолюттук/кескин чындык. ~ **monarşi** абсолюттук монархия. **2.** сөзсүз, албетте, шексиз. ~ **suretle** сөзсүз, шексиз.

mutlaka сөзсүз. ~ **ara** сөзсүз телефон чал.

mutlu **1.** бактылуу, таалайлуу. **2.** сүйүнүчтүү, кубанычтуу, жакшы. ~ **olay** кубанычтуу окуя. ~ **son** жакшы бүтүш.

mutluluk, -ğu бакыт, таалай. *сал.* **saa-**

det. ~ **dilemek** бакыт каалаш/тилеш. ~ **a ermek** бакытка ээ болуш.

mutusuz **1.** бактысыз, таалайсыз. **2.** көңүлсүз.

mutusuzluk, -ğu бактысыздык, таалайсыздык.

muvaafakat, -ti **1.** макулдук, уруксат, тастык. ~ **iyle** макулдугу/уруксаты менен. ~ **i olmadan** макулдугу болбой. **2.** ылайыктык, шайкештик, гармония. ~ **etmek** **1)** макул болуу, уруксат берүү. **2)** шайкеш келүү.

muvaaffak ийгиликтүү, жолдуу. ~ **olmak** ийгиликке жетишүү, жолу болуу.

muvaaffakiyet, -ti ийгилик, жолдуулук.

muvaakkat, -ti убактылуу. *сал.* **geçici.**

muvaakkaten убактылуу, аз убакыт, көп эмес.

muvaazaа *ук.* **1.** жалган, амал-айла, көз боёмо. **2.** жасалма укуктар.

muvaazalı **1.** жалгандан, амалданып, көз боёмочулук менен. **2.** сүйлөшүп алып.

muvaazene **1.** тең салмактуулук, барабардык, туруктуулук. *сал.* **denge.** **2.** *фин.* баланс.

muvaizeneli **1.** тең салмактуу, туруктуу. **2.** токтоо, салмактуу (*киши*).

muvazenesiz **1.** тең салмаксыз, туруксуз. **2.** жеңил, оргу-баргы, алабарман (*киши*).

muvaazi параллель, жарыш.

muvaazzaf **1.** *аск.* штаттагы аскер кызматкери. ~ **hizmet** аскердик милдет. ~ **subay** штат-офицер. **2.** милдеттүү, жооптуу. ~ **olmak** милдеттүү болуу.

muz **1.** *бот.* банан дарагы (*Musa paradisiaca*). **2. банан (*мөмө*). ~ **gibi olmak** уялуу, кысынуу.**

muzaffer жеңген, уткан. ~ **devletler** жеңген мамлекеттер. ~ **olmak** жеңишке жетишүү.

muzafferane жеңиштүү, утуштуу.

muzır, -rrı **1.** зыяндуу, зыян/залал келтирген. **2.** тентек, бейбаш (*бала*),

зыянкеч.

muzırlık,-ğı 1. зыяндуулук, залал. **2.** тентектик, бейбаштык, зыянкечтик.

muzip,-bi 1. тамашакөй, куудул, шылдыңкор. **2.** жабышкан, тийишкен.

muziplik,-ği шылдың, ачуу тамаша, тийишүү, келеке. ~ **etmek** шылдың кылуу, тийишүү, келекелөө. ~ **ine ugramak** шылдыңга/келекеге калыш.

mübadele алмашуу, алыш-бериш. ~ **etmek** алмашыш, алыш-бериш, кылыш.

mübadil 1. алмашылган, ордуна келген. **2. тар.** Түркиядагы гректин ордуна Грециядан алмашылып келген түрк (1923-жылкы Лозанн келишимине ылайык).

mübalâğa 1. апыртма, кошмо, гипербола. ~ **etmek** апыртыш, кошмолош, ооз көптүрүш. **2. грам.** сын атоочтун күчөтмө даражасы.

mübalâğacı калпычы, апыртмачы, мактанчаак.

mübarek,-ği 1. кирешелүү, берекелүү. **2.** мубарек, маарек, куттуу, ак жолтой, жолдуу. **3.** жарыктык, кутманым, кадырманым (улуу кишилерге нааразычылык билдирүүдө колдонулат). **о** ~ **adama lâf anlatamazsınız ki** ал жарыктык кишиге сөз өтпөйт эмеспи. **bu aklin nerede idi ~!** бул акылыңыз кайда эле жарыктык! **4. сырд.** с. пай-пай, баракелде! ~, **ne güzel yer!** пай-пай, кандай сонун жер! ~ **gün/günler** дин куттуу, ыйык күндөр. ~ **olsun!** маарек/куттуу болсун!

mübaşir жарлыкчы (сотно).

mücadele 1. күрөш. **2.** согуш, чатак. ~ **etmek** күрөшүү. ~ **vermek** күрөш жүргүзүү.

mücadelecı күрөш(үү)чү, бир нерсенин таламын талашуучу.

mücahit,-di күрөш(үү)чү (мекени, эли, дини ж. б. үчүн).

mücbir мажбурлаган, зордогон, аргасыз, чарасыз. ~ **sebepler** аргасыз себептер.

mücehhez даярдалган, жабдылган, куралданган. ~ **olmak** жабдылуу, куралдануу.

mücerret, -di 1. абстрактуу. **2.** бойдок. **3.** жалгыз, тек, бой. **4.** жалаң, жылаңач. **5. грам.** атооч жөндөмө. **6.** эле, болгону.

mücessem 1. физикалык нерсе/буюм, барлык. **2. (абстракттуу тушунуктөр үчүн)** конкреттештирилген, затташтырылган.

mücevher 1. кымбат баалуу/асыл зат. **2.** баалуу жасалга, кооздук боюму. ~ **tarih ad.** хронограмма.

mücevherat,-tı кымбат баалуу жасалгалар, кооздуктар, асыл заттар.

mücevherci баалуу жасалгаларды жасаган/саткан киши, зергер.

mücrim кылмышкер, күнөөлүү.

mücvet мужвер (кабак, ун, жумуртка, көк-сөк кошуп жасалган котлет түрү).

müçtehit,-di мус. мужахит (диний ойчул/даанышман).

müdafaa 1. аск. коргонуу, коргоо. **сал. savunma. 2.** ук. жактоо, актоо. **3. спорт** коргонуу. ~ **etmek** коргоо, сактоо. **kendini ~ etmek** коргонуу, сактануу. ~ **hakki** ук. коргонуу акысы.

müdafaasız коргоосуз, корумасыз.

müdafi, -i 1. жактоочу, коргоочу, сактоочу. **2.** ук. актоочу, адвокат.

müdahale 1. киришүү, кийлигишүү. **bir devletin iç işlerine dışarıdan ~ bir** мамлекеттин ички иштерине тыштан кийлигишүү. **2. ук.** актама, жактама (адвокат тарабынан). ~ **etmek 1)** кийлигишүү, киришүү. **2)** согушка/чабышка катышуу.

müdahil кирген, киришкен, арага кирген, басып кирген.

müdana ыраазы(чылык). ~ **olmak** ыраазы болуу. ~ **sı olmamak** ооз. ыраазы болбоо.

müdavim туруктуу кардар, дайыма келген киши. ~ **olmak** үйүр болуу, бир жерге кынык алып алуу.

müddet,-ti мөөнөт, убакыт, заман, ара. *сал.* **süre.** ~ **çe/ince** мөөнөт боюнча, ... бою. **yaşadığım çe** өмүр бою. ~ **le** убакытка, мөөнөткө. ~ **belirtmek/taýin etmek** убакыт/мөөнөт белгилөө. ~ **ini uzatmak** мөөнөт узартыш. ~ **zarfında/içinde** мөөнөт ичинде.

müddetli мөөнөттүү, мөөнөтү белгилүү.

müddetsiz мөөнөтсүз, мөөнөтү белгиленбеген.

müderris 1. мударис, профессор (*университетте*). 2. *тар.* медресе мугалими.

müdire к. **müdüre**.

müdrük, -ki түшүнгөн, андаган, мээсине жеткен. ~ **olmak** түшүнүү.

müdür башкаруучу, мүдүр, башчы, директор. **okul ~ü** мектептин директору. **şübe ~ü** филиал директору.

müdüriyet,-ti, müdürlük,-ğü 1. директорлук, мүдүрлүк (*кызмат/ милдет*). 2. директордун кабинети.

müebbet,-di 1. чексиз, бүтпөгөн (*убакыт боюнча*). 2. өмүр бою. ~ **hapis cezası** өмүр бою түрмөгө кесилүү. ~ **kürek** өмүр бою каторга. ~ **sürgün** өмүр бою сүргүн.

müeddep, -bi тарбиялуу, адептүү.

müellefat, -tı адабий чыгармалар.

müellif жазган, автор. ~ **hakkı** автордук акы.

müessese мекеме, ишкана, иш жери, уюм, институт, курулуш, жай. **orta öğretim ~leri** орто билим берүү окуу жайлары. **ticarî ~ler** соода мекемелери.

müessif өкүнүчтүү, кайгылуу, армандуу.

müessir 1. таасирдүү, өтүмдүү, жугумдуу. *сал.* **etkili.** 2. элестүү, эсте каларлык. 3. аянычтуу, кайгылуу. 4. *хим.* активдүү. ~ **olmak** таасирленүү, таасир этүү.

müeyyide *ук.* санкция.

müezzín азанчы.

müfettiş текшерүүчү, инспектор.

müflis 1. иши баткан/чөккөн, бүлүнгөн, жакырданган, байлыгынан ажыраган. *сал.* **batkın.** 2. *экон.* бүлгүн, банкрот. ~ **olmak** бүлгүнгө учуроо, банкрот болуу.

müfredat, -tı (*mufret'тин көпт. т.*) бөлүмдөр, беренелер, пункттар, тизме. ~ **programı** окуу программасы (*толук сыпаттап жазылган, сааттарга бөлүштүрүлгөн*).

müfreze *аск.* бөлүк, отряд.

müfrit ашкере, ашыкча.

müfsit,-di бузуку, козголоңчу, жүүт, тыңчы.

müfteri жалаакор, ушакчы.

müftü *мус.* мүфтий.

müftülük, -ğü 1. мүфтийлик (*кызмат/ милдет*). 2. мүфтийлик (*имараты*).

müge к. **inci çiçeği.**

mühendis инженер. **elektrik ~i** инженер-электрик. **maden ~i** тоо инженери.

mühendislik, -ği инженерлик.

mühim маанилүү, олуттуу.

mühimmat, -tı 1. керек/зарыл нерселер. 2. *аск.* ок-дары. 3. *арго* ичкилик.

mühimsemek баалаш, баркташ, кадырын билиш, маани бериш.

mühlet,-ti мөөнөт/убакыт берүү, мөөнөтүн узартуу. ~ **istemek** кошумча мөөнөт талап кылыш. ~ **vermek** мөөнөт бериш.

mühre 1. хрусталь шарик (*кагазды жалтыратууда колдонулат*). 2. топ, тоголок нерсе. 3. үлүл кабыгы. 4. жем куш (*аң айбандардын*

тартуу үчүн колдонулат).
mühreli жалтырак (*кагаз*), лакталган (*тепи*).
mühür,-hrü 1. мөөр (*курал*). **2.** мөөр/штамп (*белги*). ~ **basmak** мөөр басуу. ~ **ünü basmak 1)** мөөрүн басыш. **2)** толук гарантия бериш. ~ **gözlü** сулуу кара көздүү. ~ **kazdırmak** мөөр жасатыш. ~ **takmak** мөөрлөө, мөөр тагуу (*бир жерге*). ~ **vurmak** мөөр басыш.
mühürçü мөөр жасаган/саткан киши.
mühürlemek мөөрлөө, мөөр басуу.
mühürlü 1. мөөрлүү, мөөр басылган. **2.** мөөрлөнгөн, мөөрлөп жаап салынган (*нерсе*).
müjde 1. сүйүнчү. ~!/~**ler olsun!** сүйүнчү! (*жакшы кабар бергенде айтылат*). ~ **vermek** сүйүнчүлөө. **2.** сүйүнчү (*жакшы кабар үчүн берилген ырым*).
müjdelemek сүйүнчүлөө.
mükafat,-tı сыйлык, байге, тартуу. *сал. ödül.* ~ **etmek/vermek** сыйлык/байге берүү, тартуу кылуу.
mükafatlandırmak сыйлоо, сыйлык берүү.
mükâleme 1. сүйлөшүү. ~ **kitabı** сүйлөшмө китеби. **2.** *өтм.* пикир алмашуу, сүйлөшүү (*мамлекеттер аралык*).
mükellef 1. милдеттүү, жооптуу. *сал. yükümlü.* ~ **kılmak/tutmak** милдеттендирүү. **2.** кынтыксыз, мыкты жасалган. **3.** алык-салык алынган (*киши, уюм ж. б.*). **4.** шаңдуу, сөөлөттүү, көркөм.
mükellefiyet, -ti 1. милдеттүүлүк, жоопкерчилик. **2.** милдеттенме. ~**lerin yerine getirilmesi** милдеттенменин аткарылышы.
mükemmel 1. сонун, мыкты, ажайып, керемет. ~ **bir eser** эң сонун чыгарма. ~ **insan** мыкты киши. **2.** *сырд.* с. укмуш! сонун керемет!
mükemmellik,-ği кынтыксыздык, ажа-

йыптык, кереметтүүлүк, сонундук.
mükerrer жаңыланган, кайталанган. ~ **nüsha** жаңыланган нуска. ~ **sigorta** жаңылап камсыздандыруу.
müktesep ээ болгон, жеңип алынган. ~ **haklar** ээ болгон укуктар.
mülâhaza ой, пикир. ~ **etmek** акылга салуу, жакшылап ойлоо, таразалоо.
mülâkat,-tı 1. иш жолугушуусу, ауденция. **2.** интервью, маек, репортаж. **3.** суроо-жооп (*тандоо максаты менен*). ~ **yapmak 1)** жолугушмак. **2)** интервью алмак.
mülâyim 1. жумшак, боорукер (*киши*). **2.** мелүүн, орто саар. **3.** ылайык, туура орундуу. ~ **teklif** орундуу сунуш.
mülk, -kü 1. мүлк, мал-мүлк. **2.** *тар.* жер ээлиги, козголбос мүлк (*Османлы Императорлугунда*).
mülkî 1. жеке менчик. **2.** граждандык (*аскердик тышында калган*). ~ **idare** граждандык башкаруу.
mülkiye 1. жарандык, журтташтык (*аскердик эмес*). **taksimatı** ~ жарандык бөлүштүрмө. **2.** (**M~ Mektebi**) Жарандык Башкаруунун Жогорку Мектеби (*саясий билимдер факультетинин эски аты*).
Mülkiyeli саясий билимдер факультетинин студенти/бүтүрүүчүсү.
mülkiyet,-ti жеке менчик, ээлик. ~ **hakki** жеке менчик укугу.
mülteci качкын, эмигрант. ~ **kampı** качкындар лагери.
mülmilyoner мультимиллионер.
mümbit,-ti 1. берекелүү, түшүмдүү. **2.** *өтм.* жемиштүү, түшүмдүү, үзүрлүү.
mümessil өкүл, мүчө. **sınıf ~i** тап өкүлү.
mümessillik өкүлчүлүк.
mümeyyiz 1. жаман-жакшыны айра тааныган. **2.** өзгөчө, артыкча (*касиет*). **3.** тандоочу, иргөөчү.

4. канцелярия кызматкери. 5. эк-заменатор.
mümin мус. момун, мусулман.
mümkün мүмкүн. ~se мүмкүн болсо. ~**kılmak** мүмкүн кылыш. ~ **meretebe** мүмкүн болушунча. ~ **meretebe nazik ol** мүмкүн болушунча сылык бол. ~ **olduğu kadar** мүмкүн болушунча.
mümkünat,-tı мүмкүнчүлүк. ~ı **yok** мүмкүнчүлүгү жок.
mümtaz 1. артыкчылыктар, жеңилдиктер берилген, өзгөчө мамиле жасалган. ~ **sınıf** артыкчылык берилген тап. 2. ардактуу, тандамал, сыйлуу. ~ **bilim adamı** ардактуу окумуштуу. 3. өз алдынча, автономдуу.
münacat,-tı 1. Кудайга жалынуу/сыйынуу. 2. ад. Кудайды мактаган ыр.
münafık, -ğı ушакчы, журтбузар, жүүт.
münakaşa 1. талаш, талкуу, дискуссия. **hararetli** ~ кызуу талаш. ~**da bulunmak** талашып-тартышуу. ~ **götürmez** талашсыз, айныксыз. 2. чатак, келишпестик, араздашуу. ~ **etmek** 1) талашып-тартышуу, талкуулоо. 2) чатакташуу, араздашуу.
münasebet,-ti 1. байланыш, тиеше, алака, карым-катнаш, мамиле. 2. шайкештик, ылайыктуулук. 3. себеп, жүйө. 4. ыңгай, мүмкүнчүлүк, учур. ~ **almak** ылайык болуу. ~ **almamak** ылайык/туура болбоо. ~ **düşmek** ыңгайы келүү. ~**ini getirmek** ыңгайын келтирүү, учурун табуу. ~**e girmek/~te bulunmak** байланыш/мамиле түзүү. ~**i kesmek** мамилесин үзүү. ~ **kurmak** 1) мамиле/байланыш түзүү. 2) эки нерсе арасында байланыш бар экенин түшүнүү.
münasebetli 1. байланыштуу, тиешелүү, карым-катыштуу. 2. орундуу, жөндүү, ылайыктуу. ~ **münasebetsiz** орундуу-орунсуз, ой келди.

münasebetsiz 1. ылайыксыз, тиешесиз, орунсуз, ыксыз. ~ **teklif** ылайыксыз сунуш. 2. ыңгайсыз, оң келбеген (*убакыт*). ~ **misafir** күтүлбөгөн конок. ~ **zaman** ыңгайсыз учур. 3. ойго келбеген, ой/туш келди, сандырак..
münasip,-bi ылайык, макул, туура, жөндүү, орундуу. ~ **bir fiyat** ылайык баа. ~ **bir zaman** ыңгайлуу учур. ~ **bulmak/görmek** туура деп табуу.
münavebe нөөмөт, кезек, алмашма. ~ **ile** нөөмөт/кезек менен, улам алмашып.
münazara 1. талаш, талкуу, диспут. 2. ад. карама-каршылыктар жөнүндө чыгарма.
müneccim 1. астролог, жылдыз төлгөчүсү. 2. астроном.
münekkit, -di сынчы.
münevver 1. жарык, айдың. 2. билимдүү, айдың, интеллигент, интеллектуал.
münferit, -di 1. жалгыз, бөлүнгөн, өзүнчө, өз алдынча, жекече. ~ **hapis** жалгыз камалган. 2. жалгыз, тек, сейрек. ~ **netice** сейрек учураган жыйынтык. ~ **vaka** сейрек факт.
münkir 1. танган, тааныбаган, жокко чыгарган. 2. ынанчсыз, динсиз, диникайыр.
Münkir мус. мүңкүр (*о дүйнөдө сурак жүргүзгөн эки периштенин бири*).
münzevi 1. обочолонгон, бөлүнгөн, жалгыздаган. ~ **yaşamak** обочолонуп жашоо. 2. кечил, думана, жапайы, элге кооппогон.
müphem бүдөмүк, белгисиз, ачык/так эмес, күңүрт, туюк. ~ **noktalar** белгисиз жактар. ~ **konusmak** туюк сүйлөө.
müptelâ 1. көнүмүш/адат болгон, берилген, кынык алган (*жаман нерселерге*). **kumara** ~ кумарга берилген. 2. кабылган, жолуккан.

vereme ~ кургак учукка кабылган.
3. ашык болгон. **aşka** ~ ашык болгон. ~ **olmak 1)** ооруп калуу, кабылуу (*бир ооруга*). **2)** берилүү, кынык алуу (*жаман адатка*).
müptezel 1. кадыресе, жөнөкөй, жупуну, көп жолуккан. **2.** арзан, баасы төмөндөтүлгөн.
müracaat, -tı 1. кайрылуу, арыз берүү. ~**ta bulunmak** арыз бериш, кайрылыш. **2.** маалымат бюросу, рецепция (*отелдерде*). **3.** пайдалануу, керегине жаратуу (*мис. бир чыгармадан*). ~ **etmek 1)** арыз берүү, кайрылуу. **2)** пайдалануу. **3)** кеңеш суроо, акылдашуу.
müracaatçı арыз берген, кайрылган.
mürai эки жүздүү.
mürailik, -ği эки жүздүүлүк.
mürdüm (~ eriği) *бот.* тикендүү көк өрүк (*Prunus spinosa*).
mürebbiye гувернантка, тарбиячы.
müreffeh 1. бардар, бай, оокаттуу, бейкапар. ~ **hayat** бай/бардар жашоо. **2.** пайдалуу, майлуу, кирешелүү. ~ **iş** майлуу/кирешелүү иш.
müreккеp I, -bi сыя, тушь. **Çini ~i** тушь. ~ **balığı** зоол. сыя балык (*Sepia officinalis*). ~ **lekese** сыянын изи/тагы. ~ **kurumadan** сыясы кургай электе, дароо аркасынан. ~ **olmak** сыя менен булгап алуу. ~ **yalamış** сабаттуу, билимдүү.
müreккеp II, -bi 1. татаал, бир канча бөлүктөн турган. **2.** *хим.* кошулма. **3.** бириктирилген, кошулган. ~ **kelime грам.** татаал сөз.
müreккеplemek сыялоо, сыя төгүү.
müreккеpli 1. сыя болгон/төгүлгөн. **2.** сыя менен жазылган/толтурулган. ~ **kalem** сыя калем.
müreккеplik, -ği сыя челек.
mürettebat, -tı экипаж, команда.
mürettip, -bi 1. тартипке/жөнгө салуучу, иреттөөчү. **2.** *полигр.* тизгич, тергич. ~ **hatası** терүү катасы.

mürit, -di 1. *мус.* мүрүт (*эшендин/шейхтин шакирти*). **2.** жолун жолдоочу, жактоочу.
mürşit, -di 1. *мус.* мүршит, шейх (*диний даанышман*). **2.** *өтм.* мүршит, жол башчы, көсөм.
mürt өлгөн, жайрап калган. ~ **olmak** мүрт кетүү.
mürteci, -i реакционер.
mürur 1. өткөөл, өтмө жер, кесилиш. **2.** жүрүш, агым (*убакыттын*), бүтүш. ~ **etmek 1)** өтүү, кечип өтүү. **2)** убакыт өтүү, мөөнөтү бүтүү, аяктоо.
müruruzaman 1. *ук.* эскилик, убактысы өтүү. ~**la** убакыттын/мөөнөттүн өтүшү менен. ~**a uğramak** убактысы өтүп кетиш.
mürüvvet, -ti 1. кең пейилдик, адамкерчилик. **2.** каармандык, эр жүрөктүк. **3.** убай. ~**ini görmek** убайын көрүү.
mürver бот. кара бузина (*Sambucus nigra*).
müsaade 1. уруксат. **2.** жол берүү, ылайык болуу. ~ **etmek 1)** уруксат берүү. **2)** ылайык болуу.
müsabaka мелдеш, жарыш. ~**ya girmek** мелдешке катышуу.
müسابık мелдешке/жарышка катышкан.
müsademe 1. мушташ, уруш. **2.** *өтм.* конфликт, жик. ~ **etmek** мушташуу.
müsadere мүлкүн тартып алыш, конфискация.
müsait 1. жол берген, ылайык. **2.** бош, ачык. **bugün ~ değilim** бүгүн бош эмесмин. **trafik ~** жолдор ачык. **3.** *арго* жеңил, аягы суюк, бузулганга даяр (*аял*).
müsamaha 1. көңүлгө албоо/кароо, аяр мамиле, көз жумуу, маани бербөө. *сал.* **hoşgörülük.** **2.** кайдигерлик, тоотпостук, көңүл коштук. ~ **etmek 1)** көз жумуу, көрмөксөн

болуу. **2)** кайдигер мамиле жасоо, көңүл коштук кылуу.
müsamahakâr, müsamahalı ак көңүл, кең пейил.
müsamere кече. **veda ~si** коштошуу кечеси.
müsavat, -tı теңчилик.
müsvi тең, бирдей.
müsebbip, -bi себеп, козгогон, түрткөн, шылтоо болгон (*киши же нерсе*).
müsekkin мед. тынчytuучу, оору басуучу (*дарылар*).
müşil фарм. ич алуучу/өткөрүүчү (*дарылар*).
müskirat, -tı алкогольдуу ичимдиктер.
Müslim мусулман.
Müslüman 1. мусулман. **2.** адилет, чынчыл. **3.** аруу, абийирдүү, адептүү. ~ **kardeşler** мусулман боордоштугу. ~ **mahallesinde salyangoz satmak** туура эмес жерде туура эмес иш жасоо.
Müslümanlık, -ğı 1. мусулмандык. **2.** мусулман дүйнөсү/ааламы.
müspet, -ti 1. далилденген, аныкталган. **2.** оң, позитивдүү. ~ **ilimler** позитивдүү илимдер. ~ **kutup** оң уюл.
müsrif ысырапчы, чачкан, коромжу кылган, түгөт.
müsriflik, -ğı ысырапчылык, түгөттүк.
müstahak, -kkl татыктуу, ылайык, арзыган, укуктуу, акысы бар. ~ **ını bulmak** татыктуусун алыш. **Allah ~ını versin!** жазасын Кудай берсин! ~ **olmak** татыктуу болуш.
müstahdem жалданган жумушчу.
müstahkem 1. бышык, чындалган, бекемделген (*имарат, курулуш*). **2.** аск. чындалган (*бөлүк*).
müstahsil өндүрүүчү, ишкер.
müstahzar 1. даярдалган, беленделген. **2.** даяр, колдо бар. **3.** даяр дары/косметика.
müstahzarat, -tı даяр дарылар/косметика үрүндөрү.
müstakbel 1. келечек, болочок. **2.** келе-

чектеги, болочоктогу. ~ **eşi** болочок жубайы.
müstakil, -lli 1. өз алдынча, өзүнчө. ~ **ev** өзүнчө үй. **2.** көз каранды эмес, автономдуу. ~ **idare** өзүн өзү башкаруу.
müstamel 1. колдонуудагы, иштеп жаткан, жарактуу. **2.** колдонулган, колдон өткөн, эски. **3.** *argo* колдон колго өткөн (*аял*).
müstebit, -ddi зуулум, заалим, деспот, эзүүчү, жеке бийлөөчү. ~ **bir hükümdar** зуулум өкүмдар.
müstehcen адепсиз, уятсыз, жийиркеничтүү, абийирсиз, порнографиялык. ~ **yayın** уятсыз көрсөтүү/берүү.
müstehcenlik, -ği адепсиздик, уятсыздык, порнография.
müstehzi келекелеген, шылдыңдаган, мазактаган, чымчыган. ~ **gözler** шылдыңдуу көздөр.
müstemleke колония. *сал.* **sömürge.** ~ **harbi** колония үчүн согуш. ~ **siyaseti** колониалдык саясат.
müstemlekeci колонизатор, баскынчы. *сал.* **sömürgeci.**
müstemlekecilik, -ği колонизаторлук, басып алуучулук.
müstenit, -di негизделген, таянган.
müsterih тынч, бейкапар, беймарал, санаасыз. ~ **bir nefes almak** жеңилдеп калуу, санаасы тынуу. ~ **ol!** камсанаба! ~ **olmak** санаасы тынуу, көңүлү жайлануу.
müstesna 1. өзгөчө, айырмаланган, бөтөнчө, адаттан тышкары. ~ **olarak** бөтөнчөлүк катары. **2.** айырмалуу, артыкча. ~ **insan** өзгөчө адам. ~ **bir vaziyet** бөтөнчө бир абал. ~ **tutmak 1)** айырмалоо, артыкчылык таануу. **2)** өзгөчө/башкача деп эсептөө.
müsteşar даанышман. **elçilik ~ı** элчилик даанышманы. **bakanlık ~ı** министрлик даанышманы.

müsteşarlık, -ğи даанышмандык.

müşvedde 1. каралама/чиймелеме (*кагазы*), проект, долбоор (*алгачкы түрлөрү*). 2. манускрипт. 3. *арго* (*бир нерсенин*) начар өрнөгү, көлөкөсү. **insan** ~**si** киши сөрөй, киши аты эле бар. ~ **defteri** каралама дептери.

müşahede байкоо, көзөмөл. ~ **altına almak** көзөмөл алдына алуу. ~ **etmek** байкоо жүргүзүү, көзөмөлгө алуу.

müşahhas конкреттүү (*абстракттуу каршысы*).

müşavere кеңешүү.

müşavir кеңешчи, даанышман.

müşavirlik, -ğи кеңешчилик, даанышмандык.

müşerref ардактуу, кадыр-барктуу, шарапаттуу, сыймыктуу. ~ **olmak** сыйлыгына ээ болуу. ~ **oldum** сыймыктандым.

müşfik жумшак, ак көңүл, боорукер.

müşkül мүшкүл, азап, кыйынчылык.

müşküle жүзүм түрү (*сүйрү, калың кабыктуу*).

müşkülpesent, -di текебер, кекээрлүү, эч нерсе жакпаган, өтө так/кылдат.

müşetmilat, -ti негизги курулуштун кошумчалары, бөлүктөр, сарайлар ж.б.

müşterek, -ki 1. жалпы, орток, биргелешкен. 2. шерик, орток. **bu işte** ~**iz** бул иште ортокпуз.

müştereken ортоктошо, биргелешип, жалпылап, ашар кылып, баарылап.

müşteri кардар, талапкер, клиент. ~ **avlamak** кардар табуу/тартуу. ~ **kızıştırmak** кардаларды кызыктыруу.

mütalâa 1. сабак окуу. ~ **saati** сабак окуу маалы. 2. изилдөө, иликтөө, талкуулоо. 3. ой, пикир. ~ **etmek** 1) сабак окуу. 2) ойлоп/изилдеп чыгуу, таразалоо. ~ **salonu** окуу

залы.

mütareke ок атууну токтотуу, тыным берүү.

müteaddit 1. көп сандаган. ~ **defalar** көп жолу. 2. ар түрдүү, ар кыл.

müteahhit, -di 1. жоопкерчилик алган, келишим менен иштеген. 2. иш жүргүзүүчү (*башкаларга тиешелүү ишти бүтүрүүнүн милдетин алган*).

müteakip 1. кезектеги, кийинки. ~ **siparişler** кийинки заказдар. 2. артынан, кийин. **bu olayları** ~ бул окуялардын артынан.

mütebbessim жылмайган, күлүндөгөн.

mütecaviz 1. чектен, ашкан, ашкере, ашынган. 2. агрессивдүү, жулунган, качырган. 3. ашкан, ашык. **yüzü** ~ жүздөн ашык. 4. агрессор, баскынчы.

mütecessis 1. аңдыган, тымызын, байкоого алган. 2. билгенге куштар, такыган, такмаза.

mütedeyyin 1. диндар, такыба. 2. кабыл алган, кирген (*кайсы бир динге*).

müteessir 1. капа болгон, кайгырган. 2. таасирленген. ~ **olmak** 1) кайгыруу. 2) таасирленүү.

mütefekkir ойчул, акылман.

mütehassis 1. адис. 2. жетик, адистешкен (*жумушчу*).

mütehassis шерденген, сезимдери козголгон, шыктанган, толкунданган. (**birini**) ~ **etmek** (*бирөөнү*) шыктандырыш, делебесин козгош. ~ **olmak** шерденүү, делебеси козголуу.

mütekabil 1. карама-каршы. 2. эки тараптуу өз ара. ~ **dava** ук. каршы доо. ~ **tesir** өз ара таасир. ~ **yardım** өз ара жардам.

mütekabiliyet, -ti эки тараптын тилектештиги, пикир бирдиги, келишүүсү, макулдугу.

mütekait, -di ардагер.

mütemadi тынымсыз, үзгүлтүксүз, туруктуу, ырааттуу. ~ **cerayan** элек.

туруктуу ток. ~ **yükseliş** ырааттуу жогорулоо.

mütemadiyen тынбай, үстөккө-босток, кайра-кайра, үзбөй, үзгүлтүксүз.

mütenasip тең, бирдей, чак, өлчөмү/че-ни бирдей, симметриялуу.

mütercim котормочу. *сал. tercüman.*

mütereddit олку-солку, чечкинсиз, ар-сар.

müteşebbis демилгечи, активдүү.

müteşekkil турган, түзүлгөн, куралган.

on kişiden ~ bir komisyon он киши-ден турган комиссия.

müteşekkir ыраазычылык, алкыш. ~ **olmak** ыраазы болуу.

mütevazı, -ı **1.** жөнөкөй, карапайым. ~ **insan** жөнөкөй киши. **2.** жупуну, комсоо. ~ **ev** жупуну үй.

mütevaccihen карай, көздөй. **İzmire ~** Измирге карай.

mütevessa өлгөн, каза болгон (*киши*).

mütevelli мүтевелли (*коомдордун, ме-чет, мектептердин кирешесин жөнгө салган башкаруучу*).

mütevellit **1.** туулган, дүйнөгө келген. **2.** пайда болгон, жаралган.

müthiş **1.** катуу, укмуш, коркунучтуу. ~ **fırtına koptu** укмуш бороон баш-талды. **2.** катуу, аябай, абдан (*күчөтмө сын*). ~ **korkmak** катуу коркуш. ~ **sevinmek** аябай куба-нуу. **3. сырд. с.** укмуш! сонун! таң каларлык! ~! **son zamanlarda izlediğim en güzel oyun!** укмуш! акыркы кездерде мен көргөн эң мыкты оюн.

müttefik,-ki **1.** бириккен, бир максат-туу, өз ара келишкен, биргелеш-кен. **2.** союздаш. **stratejik ~** стратегиялык союздаш.

müvekkil *ук.* **1.** ишенген, ынанган, ама-нат кылган. **2. ук.** акталышы/кор-голушу керек киши (*адвокат тарабынан*).

müvezzi, -i таратуучу. **posta ~** почточу.

müzakere **1.** кеңешме, сүйлөшүү, тал-куу. **2.** оозеки сынак. **3.** этюд, үй тапшырмасын жасатуу. ~ **etmek/ yapmak** **1)** бир тема боюнча сүй-лөшүү. **2)** оозеки сынак жүргүзүү. ~**ye kaldırmak** окуучуну тургузуп суроо.

müzayede аукцион, арттырып сатыш.

müze музей. **tarih ~si** тарых музейи. **re-sim ~si** сүрөт музейи. ~ **gibi** музей сыяктуу.

müzeci **1.** музейди түзгөн киши. **2.** му-зей кызматкери.

müzelik **1.** музейлик, музейге коё тур-гандай баалуу. **2. шылд.** эски, шалдыраган, картаң, какжыраган.

müzevir тыңчы, бузуку, сөз ташыган, ушакчы.

müzevirlik,-ği тыңчылык, бузукулук, сөз ташыма, ушакчылык.

müziç, -ci тажатма, зериктирген.

müzik,-ği музыка. **hafif ~** жеңил му-зыка. **halk ~i** элдик музыка. **çağdaş ~** учурдаш музыка. **oda ~i** каме-ралык музыка. ~ **bilimi** музыкало-гия, музыка таануу.

müzikal,-li **1.** музыкага байланыштуу/тийиштүү. **2.** музыкаль, музыкалык комедия.

müzikçi **1.** музыкант. **2.** музыка муга-лими.

müzikhol,-lü мюзик-холл, водевил театры.

müzikli музыкалуу, музыка аралашкан.

müziksever музыка сүйүүчү.

müzişyen музыкант.

Müzler *миф* музалар (*грек мифология-сында Зевстин тогуз кызы*).

müzmin **1.** өнөкөт, хроник. ~ **hastalık** өнөкөт оору. **2. өтм.** чеги жок, белгисиз. ~ **işsizlik** чеги билин-беген ишсиздик.

müzminleşmek өнөкөткө айлануу.

N

N,n *түрк алфавитинин он жетинчи тамгасы.*

na *сырд. с.* **1.** мына! ~ **bir tane daha!** мына, дагы бирөө! **2.** көрдүңбү! карасаң! ~ **kafa!** көрдүңбү, баш деп ушуну айт! **3. таба.** ал. ~ **sana!** 1) ал сага! сооп болот!. 2) ушундай болмок!

na- *"сыз" маанисин билдирүүчү өң, мүчө.* **nahoş** жагымсыз, **naçar** чарасыз.

naaş, -a'sı өлүк, сөөк, жасат. **oğlunun Türk bayrağına sarılı ~ı gelince bayıldı** уулунун түрк байрагына оролгон сөөгү келгенде эсинен танып калды.

nabız,-bzı тамыр, пульс. ~ı **atmak** тамыры кагуу. ~ **atışı** тамырдын кагышы. ~ıна **bakmak** 1) (*бирөөнүн*) тамыр кагышын өлчөө. 2) *өтм.* тамырын тартуу, сырын билгенге аракет кылуу. ~ını **tutmak** тамырын кармоо. ~ına **girmek** ичкөйнуна кирүү, жагынуу. ~ına **göre şerbet vermek** (*бирөөнүн*) оюндагысын жасоо. ~ **yoklamak/ ~ını yoklamak** (*бирөөнүн*) тамырын тартып көрүү.

nabut набыт, жок болуш. ~ **etmek** 1) жок кылыш, кырыш. 2) кыйратыш, бүлдүрүш. ~ **olmak** набыт болуу, жоголуу.

nasak, -ğı ак балта.

naçar чарасыз, айласыз. ~ **kalmak** аргасыз калыш. **çar** ~ айласыз-аргасыз.

naçiz арзыбаган, болор-болбос, түккө турбаган. **şu ~ hediyemizi kabul buyrun** ушул болор-болбос белегибизди кабыл алып коюңуз.

nadan **1.** наадан, билимсиз, түркөй. **2.** орой, зөөкүр, тарбиясыз, адепсиз. ~ **ile ye, hiç sohbet etme** мак. наа-

дан менен ичип-же, маектешпе.

nadanlık,-ğı **1.** наадандык, билимсиздик, түркөйлүк. **2.** оройлук, зөөкүрлүк, тарбиясыздык, адепсиздик.

nadas тоңдурма айдоо (*жерди семиртиш үчүн айдап бош калтырыш*). ~а **birakmak** (*жерди*) эс алдыруу. ~ **etmek** (*жерди*) тоңдурма айдап коюш.

nadide теңдешсиз, көз көрбөгөн, сейрек кездешкен. ~ **elmas** теңдешсиз алмаз.

nadim өкүнүч, бушаймандык, кыжаалаттык. ~ **olmak** өкүнүү, бушайман/кыжаалат болуу.

nadir сейрек, аз, чанда, анда-санда. ~ **görülen** аз жолуккан. **annamgile çok ~ gider olduk** апамдарга абдан аз барчу болдук.

nadirat, -tı сейрек, аз, чанда табылган/көрүнгөн (*нерселер*).

nadiren анда-санда, кез-кезде, чанда.

nadirlik,-ği сейректтик, аздык, табылбастык.

nafaka **1.** жашоо каражаты. ~sını **çıkarmak/temin etmek** нан таап жеш, күн көрүш. ~sından **kesmek** күндүк жашоо каражатынан кесүү/үнөмдөө. **2.** алимент. ~ **bağlamak** алимент кесүү.

nafi пайдалуу, жарактуу, керектүү.

nafile **1.** мус. нафиле (*ашыкча окулган намаз, тутулган орозо*). **2.** бекерге, керексиз, пайдасыз. ~ **uğraşlar** бекерге кеткен убарачылыктар. ~! пайдасыз! кереги жок! ~ **yere** жөндөн жөн, бекерден бекер.

naftalin хим. нафталин. ~ **kokmak** 1) нафталин жыттаныш. 2) *өтм.* эскирип кетүү, жараксыз болуу (*мис. бир тикир*).

naftalinlemek нафталиндөө, нафталин себүү (*жүн буюмдарга*).

nağme 1. күү, мотив, мукам. 2. *муз.* нота. 3. *өтм.* жасалма сүйлөө. ~**yi değıştirmek** сүйлөө тонун өзгөртүш. ~ **yapmak** билмемиш болуу.

nah к. **na**.

nahak 1. жөнсүз, орунсүз, керексиз. ~ **yere** жөнсүз/керексиз жерден, калп эле. 2. бекерге. **kendini** ~ **üzüyorsun** бекерге капа болуп жатасың.

nahif алсыз, күчсүз. чабал, жүүнү бош.

nahiye *тар.* нахие, район, аймак. ~ **merkezi** райондун борбору.

nahoş жагымсыз, терс, серт.

nail жегүү, ээ/татыктуу болуу, колго алуу. **emeline** ~ **olmak** эңсегенине/тилегине жетиш.

naip,-bi 1. наиб, орунбасар, аталык, регент. 2. *мус.* казынын орун басары.

nakarat,-tı 1. *муз.* кайырма. 2. жадат-ма сөз. 3. *ад.* ыр саптарында кай-талама. **her ayını** ~ баягы эле сөз.

nakavt,-tı *спорт* накаут. ~ **etmek** 1) накаут кылуу. 2) *өтм.* шайын оодаруу. ~ **olmak** накаут болуш.

nakden 1. накталай, акчалай. 2. алдын ала, колмо кол.

nakdî акчалай. ~ **ceza** акчалай жаза. ~ **teminat** акчалай ишеним. ~ **yardım** акчалай жардам.

nakış 1. накыш, оймо. 2. сайма (*көбүнчө зым жиптер менен сайылган*). ~ **işlemek** сайма сайыш. 3. сүрөт (*дубалга, шыпка тартылган*). 4. *муз.* накыш (*чыгыш музыкасынын бир түрү*). 5. амал, айла, куулук.

nakışçı накышчы, оймочу, саймачы.

nakışlamak накыштоо, накыш түшүрүү.

nakışlı накыштуу, оймолуу, саймалуу.

nakil, -kli 1. ташыма, көчүрмө (*бир жерден башка жерге*). 2. көч, журт

котормо. ~ **mekan** журт которуу. 3. иш которуу, кызмат өзгөртүү. 4. котормо (*бир тилден башка тилге*). 5. кайталап айтуу. 6. копиялоо, транскрипция. 7. *мед.* алмаштыруу. **organ** ~**i** орган алмаштыруу. ~ **etmek** 1) көчүрүү, ташуу. 2) кайталап айтып берүү.

nakit, -kdi нак акча. ~ **hesabı** акча эсе-би. ~ **para** накталай акча. ~ **olarak** акчалай.

nakkare *муз.* добулбас түрү.

nakkaş 1. накышчы, сүрөтчү (*дубал/шып сүрөттөрүн тарткан*). 2. гравёр.

naklen 1. көчүрмө/ташыма аркылуу. ~ **yaayın** көчмө жайын. 2. муундан-муунга, ооздон оозго өткөн, салтка айланган. 3. которуп коюу (*башка ишке*).

nakletmek 1. көчүрүү, ташуу, алып баруу. 2. которуштуруу, куюштуруу (*бир нерсени башка нерсеге*). 3. *элек.* өткөрүү. **elektrik** ~ электр өткөрүү. 4. котормо жасоо. 5. өзгөртүү, буруу. **konuyu** ~ сөздү башкага буруу. 6. кайталап айтып берүү, түшүндүрүү.

nakliyat,-tı ташыма, көчүрмө, транспортто. ~ **şirketi** ташыма/көчүрмө фирмасы.

nakliyatçı жүк ташыгыч, көчүргүч.

nakliye 1. ташыма иши. 2. ташыма акысы. ~ **gemisi** жүк ташыган кеме. ~ **uçağı** жүк ташыган учак. ~ **ücreti** ташыма акысы.

nakliyeci ташыгыч, көчүргүч.

nakşetmek 1. кооздоо, жасалгалоо. 2. *өтм.* көңүлгө түйүү, эске сактап коюу.

Nakşibendi 1. накшибенди (*шейх Мухаммед Накшибенди тарабынан негизделген диний секта*). 2. накшибенди сектасы дервиши/мүчөсү.

nakşolmak эске/көңүлгө түйүлүү, унутулбас болуу.

nal така (*аттын*), на(а)л. ~ **çakmak** така кагуу, такалоо, налдоо. ~ **ları dikmek** *арго* тырайып/өлүп калыш. ~ **toplamak** (*бир нерседен*) артта калыш, артында жүрүш. **hem ~ına, hem mihına çekiş sallamak** эки түрдүү ойнош, эки жактын тең көңүлүн алыш (*сөзм. с. такага да, мыкка да балка чабыш*).

nalbant, -dı темир уста, балкачы.

nalbur 1. така жасаган уста. 2. темир-тезек саткан дүкөнчү. ~ **dükkanı** темир-тезек дүкөнү.

nalet, -ti ооз. наалат, каргыш. ~ **olsun!** каргыш тийсин!

nalın жыгач сандалет (*түрк хамамында колдонуш үчүн*).

nallamak 1. такалоо, налдоо. 2. *арго* жайлап салыш, көзүн тазалаш.

nam 1. ат, ысым. ~ **ına** 1) атынан. **kurumum ~ına tebrik ederim** мекемем атынан куттуктайм. 2) атына келген/жиберилген. 3) аты алдында/менен. 4) дегенден, аттуудан. **para ~ına hiçbir şeyim kalmadı** акча аттуудан эч нерсем калбады. ~ **ında** атындагы, деп аталган. ~ **ı diğer** бир башка аты. 2. наам, атак, даңк. ~ **almak/kazanmak** наам алыш, атак-даңкка ээ болуш. ~ **salmak/vermek** атагы алыска кетиш, даңктаныш.

namahrem 1. *мус.* үйлөнүүсүнө шарият жол берген (*аял, эркек*). 2. чоочун, жат.

namaz *мус.* намаз. ~ **bezi** намаз жоолугу (*намаз окуган аялдар башына салынган*). ~ **ı bozulmak** намазы бузулуу. ~ **a kalkmak** намазга туруу. ~ **ı kılınmak** жаназа намазы кылынуу. ~ **kılmak** намаз окуу. ~ **niyaz** дуба. ~ **seccadesi** жайнамаз. ~ **vakti** намаз убактысы/маалы.

namazgâh *мус.* намаз окулган жер.

namazlık, -ğı 1. үстүндө намаз окулган жайнамаз, килемче. 2. намазда

окулган кыска дубалар. 3. бир намаздык (*убакыт*).

name *эск.* 1. кат. ~ **okumak** ар ким билген сөздү кайталаш. 2. документ, жылдык (*татаал сөз курамында, мис. beyanname билдирүү, декларация ж. б.*). 3. поэма, баян. **İskendername** Искендер баяны. 4. китеп, кодекс. **seyahatname** саякат китеби. **kanunname** мыйзамдар кодекси.

namert, -di коркок, эки жүздүү, арамзаа, жүзүкара, акмак. ~ **e muhtaç olmak** акмакка муктаж болуу.

namertçe акмактык/арамзаалык менен.

namertlik, -ği жүзүкаралык, акмактык, арамзаалык.

namlı атактуу, белгилүү, таанымал. ~ **şanlı** атак-даңктуу.

namlu 1. *мылтык, тапанча сыяктуу куралдардын узун темир бөлүгү.* 2. миз (*кылычтын/бычактын*).

namus 1. намыс, сыймык. 2. абийир, уят, адеп. 3. чынчылдык, тууралык. ~ **belâsı** намыс балаасы. ~ **borcu** намыс маселеси. ~ **una dokunmak** намысына тийиш. ~ **u iki paralık olmak** намысы тебеленүү. ~ **sözü** ар-намыс сөзү/убадасы. ~ **unu temizlemek** 1) (*бир иштен*) ары/намысы менен чыгыш. 2) намыс үчүн бирөөнү өлтүрүш. ~ **uyla yaşamak** ар-намыстуу жашоо.

namuslu 1. ар-намыстуу, сыймыктуу. 2. абийирлүү, адептүү, уяттуу. 3. чынчыл, туура. ~ **insan** туура жүргөн киши.

namusluluk, -ğu 1. ар намыстуулук, сыймыктуулук. 2. абийирдүүлүк, адептүүлүк, уяттуулук. 3. чынчылдык, тууралык.

namussuz 1. намыссыз, арсыз, сыймыксыз. 2. абийирсиз, адепсиз, уятсыз, жүзү жок. 3. жалганчы.

namussuzluk, -ğu 1. намыссыздык, арсыздык. 2. абийирсиздик, адеп-

сиздик, жүзү жоктук. **3.** жалган-чылык.
namütenahi учу-кыйырсыз, чексиз.
namzet,-di 1. талапкер, кандидат. *сал.*
aday. ~ **göstermek** талапкер көрсөтүш. **2.** сөйкө салынган, кудалап койгон (*кыз*).
namzetlik,-ği талапкерлик, кандидаттык.
nanay *арго* жок, ныпым. **bende para** ~ менде акча ныпым жок.
nanе *бот.* жалбыз (*Mentha piperifa*). ~ **likörü** жалбыз ликёру. ~ **limon** жалбыздуу лимон (*ысык суусундук*). ~ **molla 1)** алсыз, дармансыз, араң жан. **2)** оорулуу, жарым жан, чабал. **3)** эринчээк, жалкоо. ~ **ruhu** жалбыз эссенциясы/экстракты. ~ **şekeri** жалбыздуу конфет. ~ **yemek** орунсуз сөз сүйлөө, туура эмес иш кылуу. **yemedik** ~ **birakmadı** кылбаган келесоолугу калбады. **yedigi ~ye bak!** кылып турганын кара.
naneli жалбыздуу, жалбыз кошулган.
nanik, -ği *баш бармакты мурунга таяп, башка манжаларды ачып кыймылдатып жасалган эликтөө аракет.* ~ **yarmak** келекелөө, шылдыңдоо, эликтөө (*аталган аракет аркылуу*).
nankör жакшылык билбес, кадыр билбес.
nankörlük, -ğü жакшылык билбестик, кадыр билбестик.
nar 1. *бот.* анар (*Punica granatum*). **2.** анар (*жемиши*). ~ **çiçeği** ачык кызыл түс, анар түсү. ~ **gibi** анардай (*кызарыш*).
nâr *эск.* от. (**başını**) ~ **a yakmak** башына балаа ачуу (*бирөөнүн*). ~ **ına yarmak** (*бирөөнүн*) азабын тартыш.
nara кыйкырык, бакырык, өкүрүк. ~ **atmak/salmak/vurmak** кыйкыруу, бакыруу.
narenciye *бот.* цитрус өсүмдүктөрү (*Citrus*).

nargile наргиле, кальян (*тамеки түтүнүн суудан түтүк аркылуу өткөрүп тартуу*). ~ **çekmek/içmek** наргиле тартуу.
narh нарк, баа. ~ **koymak** баа/нарк коюш.
narin нарын, ичке, назик, шыңга, үлбүрөк, сымбаттуу. ~ **vücut** ичке/сымбаттуу дене.
narinlik,-ği ичкелик, шыңгалык, назиктик, сымбаттуулук.
narkotik, -ği наркотик, банги зат.
narkoz наркоз. ~ **vermek** наркоз берүү.
narkozcu *мед.* анастезиолог.
narkozitör *к.* **narkozcu**.
narsisizm *мед.* нарциссизм, нарциссо-мания.
nasıl 1. кандай? кандайча? ~ **sınız?** кандайсыз? ~ **bir kız?** кандай кыз? **kahveniz ~ olsun?** кофеңиз кандай болсун? **2.** канчалык. **seni ~ seviyorum, bir bilsen** сени канчалык сүйгөнүмү бир билсең. **3.** кантип? кантип эле? ~ **söyleyeyim** кантип айтсам. ~ **dilin varıyor?** кантип тилиң барды? ~ **kızmayım?** кантип ачуум келбесин? **yazı bu sayıya ~ yetişemez!** жазуу бул санга кантип жетишпесин! ~ **ki** кандай болсо ... ошондой. ~ **ki biz erken gelebiliyoruz, siz de geleceksiniz** биз кандай эрте келип атсак, силер да ошондой эле келесиңер. ~ **sın bakalım!** кандайсың, анан? ~ **olur?** кантип ошондой болсун? ~ **olsa** кандай болсо да. **hem de ~!** болгондо да кандай. **dışarı soğuk mu? hem de ~!** эшик суукпу? суук болгондо да кандай!
nasılsa кандай болсо да, канткенде да, баары бир. ~ **duyacaktın** кандай болсо да угат элең.
nasır чор. ~ **bağlamak 1)** чор басуу. **2)өтм.** сезимсиз, таш боор болуу. ~ **ına basmak** жооруна/жарасына басуу. ~ **olmak 1)** чор басуу. **2)**

өйкөп салуу (*колду, бутту*).
nasırlanmak чор басуу, өйкөлүү.
nasırlı чорлуу, өйкөлгөн.
nasihat,-tı насыйкат/насият/насаат, кеңеш. *сал. ögüt. ~ dinlemek* сөз угуу. *~ etmek/vermek* насият/акыл айтуу, кеңеш берүү. *~ yollu* насаат иретинде.
nasip,-bi 1. насип, үлүш, энчи. 2. тагдыр, таалай, жазмыш, буйрук. *~ini almak* насипбин алыш. *~ etmek* 1) (Кудай) буюруп коюу, насип кылуу. 2) тилекке/муратка жеткирүү. *~ olmak* 1) насип болуу, энчисине түшүү. 2) таалайына туш келүү. *~ olursa* Кудай буюрса.
nasiplenmek насипбин алыш, энчиге ээ болуш.
nasipli жолдуу, таалайлуу, насипи бар.
nasipsiz жолу жок, таалайсыз, насипи жок.
nasir *эск.* 1. *ад.* прозаик. 2. чачкан, тараткан, жайган, жайылткан.
Nasranı *дин* христиан, назареянин (*Иса Пайгамбардын туулган жери Насырадан*).
nasyonalist,-ti националист. *сал. milliyetçi.*
nasyonalizm национализм. *сал. milliyetçilik.*
natamam бүтө элек, бүтпөгөн, чала.
natika кызыл тил, сөз чеберчилиги, чечендик, сөзгө жүйрүктүк. *~ kudreti* чечендик кудурети.
natır *аялдар мончосунда кардарларды жуундурган аял кызматчы.*
NATO (North Atlantic Treaty Organization) *дун кыск.*)НАТО.
nato argo : *~ kafa* маңбаш, келесоо, дөдөй.
natron селитра (*азот кычкыл туз*).
natura жаратылыш, табият, натура.
natüralist, -ti натуралист.
natüralizm натурализм.
natürel тубаса, натурал, табигый. *~ renk* табигый/тубаса түс.

natürmort, -tu натюрморт.
navlun 1. фрахт (*кеме тарабынан ташылган жүк*). 2. кемедө жүрүү/жүк ташуу акысы.
nylon 1. нейлон. 2. нейлондон жасалган. 3. *өтм.* жасалма, жалган, жел, жоктон бар көрсөтүлгөн. *~ fatura* жалган фактура/квитанция. *~ gazete* чыр-чатак/сенсациялардын аркасынан түшкөн газета.
nyloncu полиэтилен буюмдар саткан кыдырмачы.
naz 1. наз, эркелик, кылыктануу. 2. каприз, кыял. 3. бааланыш. *~a çekmek* 1) кылыктануу, наздануу. 2) кыялын көргөзүү. *~ını çekmek* (*бирөөнүн*) каалаганын орундатуу, эркелетүү. *~ etmek/satmak/yapmak* кылыктануу, эркелөө, баалануу. *~ı geçmek* айтканы айткан, дегени деген болуу, эркелиги көтөрүлүү.
nazar 1. назар, көз алды. 2. көз тийме. 3. *өтм.* көз караш, пикир. *~ında* менимче, баамымда. *~ıyla bakmak ...* көзү менен кароо. **düşman ~ıyla bakmak** душман көзү менен кароо. *~ boncuğu* 1) көз/көк мончок (*көз тийбесин деп тагылган*). 2) *өтм.* көз мончок, баалуу/табылбас нерсе. *~ değmek/~a gelmek* көз тийүү. *~ı dikkatini çekmek* көңүлдөрдү буруу, өзүнө тартуу. *~dan düşmek* маанисин жоготуш, баркы кетиш. *~ı itibara almak* эске/көңүлгө алуу.
nazaran 1. караганда, көрө, салыштырганда. 2. боюнча. **buna** *~ буга караганда, бул боюнча.*
nazarî 1. көрүнөө, көз алдыда болгон, көрсөтмөлүү. 2. теориялык. *~ dersler* теориялык сабактар.
nazariye теория.
nazarlık,-ğı тумар, амулет (*көз тийбеси үчүн тагылган*).
nazenin 1. кылыктуу, наздуу, эрке. 2. ичке, шыңга, сымбаттуу. 3. назе-

нин (*Бекташи секталарынан биринин аты*).

nazım,-zımı 1. тартип, түзүлүш. 2. ад. ыр, поэзия.

nâzım 1. тартипке салуучу, иреттөөчү. 2. акын.

nazır 1. эск. министр. *сал. bakan. Dahi-liye N~ı* Ички Иштер Министри. *Hariciye N~ı* Тышкы Иштер Министри. 2. байкоочу, көзөмөлчү. 3. караган, чыккан. *denize ~* деңизди караган. *penceresi ormana ~ şirin bir ev* терезеси токойду караган татынакай үй.

nazırlık, -ğı министрлик.

Nazi 1. нацист. 2. нацисттик.

nazik 1. назик, ийменчээк, сылык. ~ *kız* назик кыз. ~ *davranmak* сылык мамиле жасоо. 2. ичке, шыңга, сымбаттуу. 3. назик, кылдат, бат сына турган. ~ *alet* назик курал. 4. аяр, кылдат, этият. ~ *mesele* аяр маселе.

nazikâne 1. назикче, сылык, сыпайы (*мамиле*). 2. кылдаттык/аярлык менен, этият. ~ *atlatmak* назикче баш тартыш.

nazikleşmek 1. назиктешүү, сылык тартуу. 2. кылдат/аяр маселеге айландуу, татаалдашуу.

naziklik,-ği 1. назиктик, кылдаттык, аярдык. 2. сылыктык, сыпайылык.

Nazizm нацизм.

nazlanmak назданыш, кылыктаныш, эркелеш, бааланыш.

nazlı 1. эрке, назданган, кылыктанган, бааланган. 2. кылдат, аяр, этият, кооптуу, назик.

ne, -yi 1. эмне. ~ *dedin?* эмне дедиң? ~ *ile gideceksin?* эмне менен кетесиң? *bana ~?* мага эмне? 2. кандай, кандай гана. ~ *güzel hava!* кандай сонун аба! ~ *kaba adam!* кандай орой киши! ~ *günler geçti aramızda!* арабыздан кандай гана күндөр өттү дейсиң! 3. эмне деген.

bu ~ kıyafet böyle! бул эмне деген кийим? ~*ler* эмнелер. ~*ler görmedik bu hayatta?* бу жашоодо эмнелер гана көрбөдүк! ~*si* эмнеси? кимиси? *enîstenin ~si oluyorsun?* жездемдин эмнеси болосуң? ~*sine* эмнесине, эмне керегине, кайсы арына? *bilgisayar onun ~sine?* ал компьютерди эмне кылат экен? ~ *âlâ!* кандай сонун! кандай/тири укмуш! (*кээкерлөө максатында айтылат*). ~ *âlâ memleket!* тири укмуш өлкө! ~ *âlemde?* кандай абалда? *çocuklar ~ âlemde şimdi?* балдар эми кандай абалда? ~ *alıp veremediği var?* талашы эмне? ~ *arar?* 1) эмне иши бар? *bu kız burada ~ arar?* бул кыздын бул жерде эмне иши бар? 2) кайдан болсун. *ondan para ~ arar?* анын кайдан акчасы болсун? ~ *biçim* эмне деген. ~ *biçim insansın?* эмне деген кишисиң? ~ *buyurulur?* эмне демек эле? эмне күтүлмөк эле? ~ *çare!* айла канча! ~ *çıkır?* эмне чыгат эле? (*эч нерсе чыкпайт*). ~ *çiçektir biliriz* кандай киши экенин (эң сонун) билебиз. ~ *de olsa* кандай болсо да, канткенде да. ~ *dedim de ...* эмне дедим. ~ *dedim de seni kızdırdım?* сен ачуулангандай эмне дедим? ~ *demek?* эмне деген сөз/кеп? ~ *demeye* эмне дегени. ~ *demeye çalışıyorsun?* эмне дегени турасың? ~ *denir/dersin?* эмне дейсиң (*айлаң канча?*). ~ *denli* канчалык. ~ *denli zorluklara katlandı* канчалык кыйынчылыктар тартпады. ~ *diye* эмне деп. ~ *diye arayım?* эмне деп чалмак элем? ~ *ekersen onu biçersin мак.* эмнени эксең, ошону оросуң. ~ *fayda!* эмне пайда? ~ *me gerek* эмне кереги бар? ~ *gezer?* к. ~ *arar?* ~ *gibi?* кандай? эмне деген? ~ *gibi problemler var?*

кандай проблемалар бар? ~ **güne duruyor?** эмне кылып жүрөт? эмне пайдасы бар? **biz ~ güne duruyoruz** биз (*найдабыз тийбесе*) эмне кылып жүрөбүз? ~ **günlere kaldık?** кандай күнгө туш болдук? ~ **haber?** кандай? эмне жаңылык бар? ~ **hacet?** эмне кажаты бар? ~ **haddine?** кайсы алына/арына? **seni eleştirmek ~ haddine?** кайсы арына сени сындайт экен? ~ **hâli varsa görsün!** эмне болсо, ошо болсун! ~ **hikmetse** эмнегедир, эмне экени белгисиз. ~ **idiği belirsiz** ким экени белгисиз, тексиз, жерге-жээксиз. ~ **imiş?** эмне экен? ~ **ise** 1) эмне болсо да. 2) болуптур эмесе. ~ **ise biz işimize bakalım** болуптур, биз өз ишибизди билели. ~ **kadar** 1) канча? **fiyatı ~ kadar?** баасы канча? 2) кандай, канчалык. ~ **kadar güzel!** кандай сулуу! 3) ~ **kadar ... , o kadar** канчалык ... ошончолук. ~ **ki/ dir ki** эмне экен? ~ **me?** 1) эмне кереги бар? 2) эмне дейин. ~ **mal olduğunı biliriz** ким экенин беш колдой билебиз. ~ **malûm?** кайдан билесиң? **onun hırsız olduğu ~ malûm?** ууру эмес экенин кайдан билесиң? ~ **mümkün** мүмкүн эмес. ~ **münasebet!** эмне тиешеси бар? ~ **~yin ~si?** кимдин эмнеси? кайдан чыккан неме? ~ **olacak** 1) эмне болот? 2) эмне болмок эле? ~ **oldu?** эмне болду? ~ **olduğunu anlamamak** эмне экенин түшүнө албоо. ~ **oldum delisi olmak** ырысын көтөрө албоо, ырысына көбүү/чычуу. ~ **olur/olursun!** эмне болот эле (*бир өтүнүч/ жалбарууну күчөтүү үчүн айтылат*). ~ **olur, ~ olmaz** алда кандай болот. ~ **olursa olsun** эмне болсо ошо болсун. ~ **oluyor?** эмне болуп кетти? ~ **pahasına olursa olsun**

эмне болсо да, кандай болсо да. ~ **söylüyorsun?** 1) эмне деп турасың? 2) чын элеби? ~ **sularda?** кандай абалда? ~ **suretle** кайсы бети менен? ~ **~ye uğradığını bilmemek** эмнеге туш болгонун билбей калыш. ~ **vakit?** 1) качан, кайсы маалда? 2) качан болсо. ~ **vakit çağırsam gelmekten kaçındın** качан чакырсам да келгенден качтың. ~ **vakittir** көптөн бери. ~ **var?** эмне болду? ~ **var ki** бирок, тилекке каршы. ~ **var, ~ yok** 1) кандай жаңылыктар бар? 2) бүт болгонун, эмнеси бар болсо баарын, түгөл. ~ **yalan söyleyeyim ...** чынын айтсам ... , калп айтып эмне кылайын... ~ **yapalım** эмне кылалы (*эч нерсе кыла албайбыз*). ~ **yapıp yapıp** эмне кылып болсо да. ~ **yazık!** кап! жаман болуптур! ~ **yüzle** кайсы бети менен. ~ **yüzle buraya gelir?** кайсы бети менен бул жерге келет? ~ **zahmet!** кандай убарачылык! (*эмне кереги бар эле*). ~ **zaman?** 1) качан? кайсы убакта? 2) качан болсо, ар качан. ~ **zamandır** көптөн бери. ~ **zarar!** эмне зыяны бар? зыяны жок.

ne ... ne ... 1. ... да, ... да. ~ **kırmızı ~ pembe** кызыл да, гүлгүн да эмес. **onu ~ tanıdım, ~ gördüm** аны тааныган да, көргөн да жокмун. ~ **ashı var, ~ faslı** эч кандай негизи жок. ~ **altını bırakmak ~ üstünü** астын-үстүн кылыш, соо жер койбой тинтип чыгыш. **2.** же ..., же. ~ **od var, ~ ocak** же от жок, же очок жок (*үйдө эч нерсе жок*). ~ **kokar ~ bulaşır** ысык-суугу жок. ~ **sakala minnet ~ bıyığa** же сакалга, же мурутка милдети жок (*бүт ишин өзү жасайт*). ~ **tadı var, ~ de tuzu** же таты жок, же тузу жок.

nebat, -tı өсүмдүк. *сал. bitki.*

nebatı өсүмдүктөргө байланыштуу, бо-

таникалык. ~ **yağ** өсүмдүк майы.

nebi пайгамбар (*Мухаммедден башкасы*). **Nuh ~den kalma** атам замандан калган, абдан эски, модасы өткөн.

nebze аз, кичине, биртике. **bir** ~ бир аз.

nece кайсы тилде? эмнече? ~ **konuştu-nuz?** кайсы тилде сүйлөштүңөр?

neci эмне иш кылат? кесиби эмне? **damadin ~?** күйөө балаң эмне иш кылат? ~ **oluyorsun?** сенин эмне ишиң бар? эмне кийлигишесиң?

nedamet, -ti өкүнүч, бушаймандык. ~ **çekmek/duymak/getirmek** өкүнүү, бушайман болуу.

nedbe мед. жара изи.

neden 1. эмнеликтен, эмнеге? ~ **gitme-miş?** эмне үчүн кетпептир? ~ **mektup yazmadın?** эмнеге кат жазбадың? 2. себеп. *сал.* **sebe.** ~ **iyle** себеби менен. **işimin yoğunluğu ~iyle** ишим көп болгону үчүн. ~ **olmak** себеп болуу. ~ **sonra** арадан көп убакыт өткөн соң.

nedense эмнегедир, эмнеликтендир.

nedensel *филос.* себепке байланыштуу, себептен улам.

nedensellik, -ği *филос.* себептүүлүк. ~ **ilkesi** себептүүлүк принциби.

nedim 1. жакын дос. 2. сырдаш, маектешкен/сүйлөшкөн киши. 3. *тар.* маскарапоз, шут.

nedime 1. *тар.* сарайдагы аялдардан бири. 2. келиндин курбусу (*той маалында*).

nefaset, -ti 1. сезимдүүлүк, кыраакылык. 2. нарктуулук, каадалуулук. 3. баалуулук, сапаттуулук. 4. табиттин мыктылыгы.

nefer 1. киши, бирөө, адам. 2. *аск.* катардагы жоокер.

nefes 1. дем. ~ **almak** 1) дем алуу. 2) эс алуу, тыныгуу. 2. *өтм.* дем, дуба (*дарылоо максаты менен жасалган ырым*). 3. көз ирмем, саам. **bir ~te** бир саамда/ирмемде. 4. *арго*

нашаа. 5. гимн, ыр (*дервиштер тарабынан ырдалган*). ~ **alama-mak** 1) дем ала албоо. 2) *өтм.* бош убактысы/чолоосу болбоо. ~ **aldırmamak** дем/эс алдырбоо, тындырбоо. ~ **çekmek** 1) демин ичине тартуу (*чылым чеккенде*). 2) *арго* нашаа тартуу. ~ **i daralmak** деми кысылуу. ~ **darlığı** 1) дем кысылма. 2) астма. ~ **etmek** дем салуу (*молдо, бакишы ж. б.*). ~ **kesici** таң калтырган, сыйкырдуу. ~ **i kesilmek** демин ичине алуу, таң калуу, суктануу (*адаттан тыш-кары бир нерсе каршысында*). **konserin son kısmını seyirci ~ini keserek izledi** концерттин акыркы бөлүмүн көрүүчүлөр демин ичине алып көрүштү. ~ **e** оор дем алуу, күшүлдөө. ~ **tüketmek** 1) тили тешилүү (*бир нерсени айта берип*). 2) көп сүйлөгөндөн үнү каргылданып калуу.

nefeslemek дем салуу, дубалоо (*ооруга*).

nefesli 1. үйлөмө (*музыкалык аспап*). 2. демдүү, күчтүү, дем албастан көпкө тура алган.

nefeslik, -ği 1. бир демдик/дем алганчалык. 2. вентилятор, оптаргма.

nefis I, -fsi 1. өзү, өз жаны (*адамдын*). **sadece ~ini düşünür** өз жанын, өзүн гана ойлойт. ~ **ine hakim olmak** өзүн өзү кармай билүү. 2. кумар, ышкы. ~ **ine mağlup olmak** өз кумарына кул болуш. ~ **ini yenmek** ышкысын жеңүү/басуу. 3. напси. ~ **ine düşkün** напсисин тыя албайт. ~ **ine uymak** напсисин агытыш. ~ **ini körletmek** напсисин күч менен тыйыш.

nefis II 1. мыкты, сонун, укмуш. 2. көркөмдүү, келбеттүү. 3. лаззаттуу, даамдуу (*тамак*).

nefret, -ti жек көрүү, жипкирүү, кыртышы сүйбөө. ~ **etmek** жек

көрүү.
nefrit, -ti *мед.* нефрит (*бөйрөктүн сезгениши*).
nefsani напсиден келген, напсиге байланыштуу.
neft, -ti нефть. ~ **yağı** нефть майы, лигроин.
nefti коюу жашыл (*түс*).
negatif 1. терс, негатив. 2. *фото* негатив.
neharî күндүзгү, түнөбөгөн, барып-келип окуган (*мектеп, окуучу*).
nehir, -hri дарыя. ~ **kolu** дарыянын куймасы. ~ **geçidi** дарыя кечүүсү.
nekanet, -ti сакаюу, түзөлүү, оңолуу (*оорудан кийин*). ~ **devresi** сакаюу маалы.
nekes сараң, пейли тар.
nekeslik, -ği сарандык.
nektar 1. нектар, теңир шарабы, мүрөктүн суусу (*грек мифологиясында*). 2. *бот.* нектар.
neli эмнеден жасалган? **bu pastalar ~?** бул торттор эмнеден жасалган?
nem 1. ным. 2. шүүдүрүм. ~ **almak/kapmak** нымдануу, ным алуу. ~ **giderici** ным жоготуучу.
nema 1. өсүш, чоңоюш, көбөйүш. ~ **bulmak** өсүү, чоңоюу, кошулуу. 2. процент.
nemalamak (*акча*) процент/киреше алып келүү.
nemelâzımcı кайдигер, көңүлкош (*киши*).
nemelâzımcılık, -ğı кайдигерлик, көңүлкоштук.
nemf *зоол.* нимфа.
nemlendirici нымдоочу, сууландыруучу.
nemlendirmek нымдоо, суулоо.
nemlenmek нымдануу, суулануу.
nemli 1. нымдуу. 2. *өтм.* жаштуу (*көз*).
nemlilik, -ği нымдуулук.
nemölçer нымөлчөр, гигрометр.
nemrut, -du 1. (N~) Немрут (*Вавилонду негиздөөчүлөрдүн биринин аты*).

2. зуулум, таш боор, катаал. 3. *өтм.* каткан. ~ **suratlı** сустайган, каардуу, сүрдүү.
neojen *геол.* 1. неоген, неоген доору. 2. неоген дооруна байланыштуу/тиешелүү.
neolitik *геол.* неолит. ~ **çağ** неолит доору.
neolojizm неологизм, жаңы сөз.
neon 1. *хим.* неон. 2. неон лампы. ~ **tüpü** неон түтүгү/лампы.
neoplâzma *мед.* неоплазма.
Nepâl, -l'i Непал.
Nepâlli непалдык.
Neptun *астр.* Нептун.
nerde *к.* **nerede**.
nerden *к.* **nereden**.
nerе 1. кайсы жер? ~ **si** 1) эмнеси, кайсы жери. ~ **si ağrıyor?** кайсы жери ооруп жатат? 2) кайсы жер? **burası ~?** бул кайсы жер? **dünyanın ~sinde?** дүйнөнүн кайсы жеринде? 2. *диал.* кайда? ~ **o günler!** кайда ал күндөр!
nerede 1. кайда? (*суроо*). ~ **yaşıyorsunuz?** кайда жашайсыз? ~ **akşam orada sabah** кечинде кайда болсо, эртең менен да ошол жерде (*ар кайсы жерге конуп-түнөгөн киши жөнүндө*). 2. кайда!? (*өкүнүч, арман*). ~ **o bolluk!** ал молдук азыр кайда! ~ **ise** -ганы/-йын деп калды, ... жибере жаздады. ~ **ise akşam oldu** кеч кирейин деп калды. ~ **ise ağlayacaktı** ыйлап жибере жаздады. ~ **kaldı ki** кайдан? **o kendisi tanımıyor**, ~ **kaldı ki sana tanıştırsın** ал өзү тааныбайт, анан сага кайдан тааныштырсын. ~ ... ~ ... , ... кайда, ... кайда. ~ **ben ~ üniversite, hayal bile edemem** мен кайда, университет кайда, кыялын да кура албайм. ... ~ ... **orada** ... кайда болсо ... ошол жерде. ~ **hareket orada bereket** *мак.* аракет кайда болсо, берекет ошол жерде.

nereden 1. кайдан? каяктан? ~ **geliyor-sunuz?** кайдан келе жатасыз? ~ **böyle?** кайдан ботом? (*таң калуу иретинде*). **2.** кантип? кандайча? ~ **aklına geldi?** кандайча акылыңа келди? ~ **gelirse gelsin** кайдан келсе, андан келсин (*мага баары бир*). ~ **nereye** кайдан-кайда? (*таң каларлык өзгөрүү/өнүгүү каршысында айтылат*).

neredeysе к. **nerede (ise).**

nereli кай(сы) жердик? каяктык? кайдан? ~ **siniz?** кай жердиксиз? каяктыксыз?

nereye кайда? кай жакка? ~ **gidelim?** кайда баралы? ~ **gidere gitsin** кайда барса, анда барсын. ~ **kadar 1)** кай жерге чейин? **2)** качанкыга чейин. ~ **kadar tahammül edelim?** качанкыга чейин чыдайлы.

nergis 1. *бот.* наргиз, нарцисс (*Narcissus*). **2.** *бот.* шыпалуу календула (*Calendula officinalis*). **3.** *ад.* сулуунун көзү.

nermin жумшак, назик.

nesep, -bi тукум, ата-тек. ~ **i gayrisahih** никесиз төрөлгөн (*бала*). ~ **i sahih** никелүү төрөлгөн (*бала*).

nesil, -sli 1. насил, муун. **yeni** ~ жаңы муун. **önceki** ~ мурунку муун. **2.** тукум, тек. ~ **i bozuk** тукуму бузук. ~ **i tükenmek** тукуму курут болуу, кырылып жок болуу.

nesir, -sri ад. кара сөз, проза. *сал.* **düz yazı.**

neskafe нескофе.

nesne 1. нерсе, буюм, зат. *сал.* **çizim. 2.** *грам.* толуктооч. **belirtili** ~ тике толуктооч. **belirtisiz** ~ кыйыр толуктооч. **3.** *филос.* объект.

nesnel 1. объективдүү. **2.** *грам.* өтмө. ~ **fiiller** өтмө этиштер. **3.** буюмдай, зат түрүндө.

nesnelci филос. **1.** объективист. **2.** объективдүү.

nesnecilik, -gi филос. объективизм.

nesnelleşmek объективдешүү, затташуу, объект катары кабыл алынуу.

nesnellik, -gi объективдүүлүк.

Nesturî дин несториан (*Мусул айланасында жашаган христиан коомунун мүчөлөрү*).

neşе кубаныч, сүйүнүч, шайырлык, көңүлдүн көтөрүңкүлүгү, ачык маанай. ~ **si bozulmak** көңүлү чөгүү, капа болуу. ~ **sini bulmak** көңүлү көтөрүлүү, чечекейи чеч болуу, шайырлануу. ~ **si kaçmak** сабыры суз/маанайы пас болуу, көңүлү чөгүү, суз тартуу. ~ **si yerinde** жайдары, көңүлү көтөрүңкү, чечекейи чеч.

neşelendirmek 1. көңүлүн көтөрүү, көңүл ачуу. **2.** сүйүнүү, кубануу, жетине албоо.

neşeli көңүлү көтөрүңкү, жайдары, кубанычтуу.

neşesiz көңүлсүз, маанайы пас, сабыры суз.

neşir, -şri 1. жайма, таратма, чачма. **2.** жарыя, басып чыгарма. **3.** уктуруу (*радиодон*), көрсөтүү (*ТВден*). ~ **etmek к.** **neşretmek.**

neşretmek 1. жаяу, таратуу, чачуу. **2.** жарыялоо, басып чыгаруу.

neşriyat, -tı (neşir'дин көпт. т.) жарыялар, басылмалар, берүүлөр.

neşter мед. нашта, аштар.

neşterlemek 1. нашта менен кесиш. **2.** *өтм.* (*бирөөнүн*) жарасын козгош.

net, -ti 1. так, ачык, даана. ~ **görmek** даана көрүш. ~ **gözükme** так көрүнүү. **2.** нак, таза. ~ **olarak ayda beş yüz lira eline geçer** айда беш жүз лира нак колуна тиет. ~ **gelir** таза киреше. **3.** ачык, даана, так (*угулган үн*).

netameli 1. опурталдуу, кооптуу. ~ **bir yer** опурталдуу/кооптуу жер. **2.** сааттуу, балакеттүү, кара жолтой. **о ~ bir adamdır, mümkünse uzak dur** ал балакеттүү киши, мүмкүн

болсо алыс жүр. **3.** айтылышы/сүйлөнүшү кыйын (*сөз*).
netice 1. натыйжа, жыйынтык, соң. **2.** чечим, бүтүм, өкүм. ~**de** натыйжада, аягында, соңунда. ~ **almak/çikarmak** натыйжа алыш/чыгарыш. ~ **elde etmek** натыйжага ээ болуш. ~**ye varmak** бүтүмгө/натыйжага барыш. ~ **vermek** жыйынтык/натыйжа берүү.
neticelendirmek жыйынтыктоо, натыйжалоо, натыйжа чыгаруу.
neticelenmek аяктоо, бүтүү, натыйжа алынуу.
neticeli натыйжалуу, жыйынтыктуу.
neticesiz натыйжасыз, жыйынтыксыз. ~ **brakmak** жыйынтыксыз/натыйжасыз калтыруу.
netlik, -ği ачыктык, тактык, дааналык.
neuzübillah *мус.* Кудай сакта! (*коркунучтуу учурда Кудайга жалынуу иретинде айтылат*).
nevale азык, тамак-аш. ~**yi düzmek** дастаркон даярдоо.
nevi, -v'i 1. түр, тип, сорт, кыл. **bir** ~ бир түр, бир кыл. **her** ~ ар түрдүү, ар кыл. **2.** сапат, касиет. ~ ~ түркүн-түрлүү, ар кыл сапаттагы.
nevir, -vri наар. ~**i dönmek** өңү/кебетеси бузулуу (*ачуудан, кыжырдан*).
nevrâlji *мед.* невралгия.
nevrasteni *мед.* неврастения.
nevresim каттама/үстүнкү шейшеп.
nevroloji *мед.* неврология.
nevroz *мед.* невроз.
Nevruz 1. Нооруз. N~ **Bayramı** Нооруз майрамы. **2.** жазгы күн-түн теңелүү. ~ **otu** *бот.* нооруз оту (*Linaria vulgaris*).
ney 1. камыш. **2.** камыш чоор. ~ **çalmak/üflemek** чоор тартуу.
neyse 1. болуптур, болуптур эмесе, мейли эмесе, мейличи. ~ **ben gidiyim artık** болуптур эмесе, мен чыгайын. **2.** Кудайга шүгүр. ~ **bu kadarına da razı olalım** Кудайга

шүгүр, буга да ыраазы бололу.
neylemek эмне кылуу. **neyleyim** эмне кылайын.
neyzen чоорчу.
nezaket, -ti 1. сылыктык, сыпайыгерчилик, адептүүлүк. ~**le** сылыктык/сыпайыгерчилик менен. ~ **göstermek** сылыктык көргөзүү. **2.** кыраакылык, кылдаттык. **3.** маанилүүлүк, олуттуулук (*окуянын, жагдайдын*). ~ **kesbetmek** олуттуу боло баштоо. **4.** *грам.* этиштин сылык түрү.
nezaketen сыпайыгерчилик үчүн.
nezaketli 1. сылык, сыпайы, адептүү. **2.** назик, кылдат.
nezaketsiz орой, копол, одоно, адепсиз.
nezaketsizlik, -ği оройлук, кополдук, одонолук, адепсиздик.
nezaret, -ti 1. көзөмөл, кароол, байкоо, контроль. **2.** *эск.* министрлик. **3.** абак, түрмө. **4.** көрүнүш, панорама. **bu evin çok güzel ~i var** бул үйдөн эң сонун көрүнүш бар. ~**e almak 1)** байкоо алдына алуу. **2)** камакка алуу. ~ **altında 1)** көзөмөл алдында. **2)** түрмөдө, камакта. ~ **etmek** байкоого алуу, көзөмөлдөө.
nezarethane жаңы камакка алынгандар жаткан жер.
nezaretsiz көзөмөлсүз, кароолсуз.
nezih 1. адептүү, ахлактуу. **2.** күнөөсүз, аруу. **3.** ак ниет, ак көңүл, ак пейил.
nezle 1. сасык тумоо. *сал.* **tumağı.** **2.** мурундун суусу. ~ **olmak** сасык тумоо болуу.
nezt, -di 1. алды, жакыны. ~**inde** алдында. **2.** тийиштүү, караган. **İç İşleri Bakanlığı ~indeki** Ички Иштер Министрлиги алдындагы. **3.** боюнча, караганда. **onun ~inde** анын ою боюнча.
nışadır *хим.* нашатырь. ~ **ruhu** аммиак суусу.
nice 1. нече, канча. **2.** канчалаган, не-

чендеген. ~ **insanlar var ki ...** нечендеген кишилер бар... **3.** кантип, кандайча. **4.** канчадан бери. ~ ~ нечен нечен. **Allah ~ ~ yıllar nasip etsin!** Аллаа нечен-нечен жылдар насип кылсын!

nicel, niceliksel, nicesel сандык, санга байланыштуу.

nicelik, -ği сан, чоңдук. *сал.* **miktar. hem ~, hem nitelik arıyoruz** санына да, сапатына да карайбыз. ~ **zarfı** *грам.* сан-өлчөм тактооч.

niçin эмне үчүн? эмнеликтен? ~ **bize sormuyorlar?** эмне үчүн бизден сурашпайт?

nida 1. ураан, чакырык, жарыя, айгай. **2. грам.** сырдык сөз. ~ **işareti** илеп белгиси. ~ **etmek** ураан чакыруу, айгай салуу.

nifak, -ki чатак, чыр, уруш. ~ **sokmak** чатак салуу.

nihaî акыркы, соңку. ~ **karar** *ук.* акыркы чечим.

nihale 1. нихале (*көмөштандын/под-ностун алдына коюлган нерсе*). **2.** жер төшөмөсү, пол.

nihayet, -ti 1. аяк, бүтүш, соң. **2.** жыйынтык, натыйжа. ~ **bulmak/ ~ e ermek** аякташ, бүтүш. ~ **vermek** бүтүрүш, аягына чыгарыш, токто-туш. **3.** акырында, акыр аягында, соңунда, жыйынтыкта, натыйжада. ~ **gelebildik** акырында келдик. ~ **bir karara varıldı** акыр аягында бир чечимге келинди.

nihayetlenmek 1. аяктоо, бүтүү, токтоо. **2.** натыйжа алынуу, жыйынтыкта-луу.

nihayetsiz чексиз, соңсуз, бүтпөгөн, тү-гөнбөгөн.

nihilist, -ti нигилист.

nihilizm нигилизм.

Nijer Нигер, Нигер Республикасы.

Nijerya Нигерия.

Nijeryalı нигериялык.

nikâh 1. нике. **2.** никелешүү аземи. **3.**

калың. ~ **ı altına almak** никесине алыш. ~ **dairesi** нике үйү. ~ **düşmek** нике түшүү (*никелешүү үчүн эч бөгөттүн болбошу*). ~ **feshi** никенин бузулушу. ~ **ı kaçmak** нике бузулуу. ~ **kıymak** нике кыюу. ~ **şahidi** нике күбөсү. ~ **şekeri** нике конфети (*нике аземине катышкандарга таратылат*). ~ **tazelemek** нике жаңыртыш.

nikâhlamak никелештирүү.

nikâhlanmak никелешүү.

nikâhlı (ак) никелүү (*жарлар*). ~ **olmak** никелүү болуу, нике(син)де туруу.

nikâhsız никесиз. ~ **yaşamak** никесиз бирге жашамак.

Nikaragua Никарагуа.

Nikaragualı никарагуалык.

nikbet, -ti 1. каргаша, балакет, кырсык. **2.** жолсуздук, таалайсыздык.

nikbin 1. оптимисттик. **2.** оптимист.

nikel 1. никель. ~ **kaplama** никель кап-тама. **2.** никелден жасалган.

nikelâj никелдөө, никель жалатуу.

nikotin никотин.

Nil Нил (*дарыя*).

nilüfer *бот.* суу лилиясы (*Nymphaea*).

nimbus жамгыр булуту.

nimet, -ti 1. ырайым, кут, кайрым, жакшылык (*Кудайдан келген*). **2.** ырыскы, азык, тооч, өмүр/жашоо булагы. **3.** байлык, бардарлык, бе-рекет, жемиш. ~ **i ayağıyla tepmek** ырыскысын тебүү.

nimetşinas жакшылыкты билген.

nine 1. чоң эне, тай эне. **2.** эне (*улгайган аялдарга кайрылуу сөзү*).

ninni бешик ыры. ~ **söylemek** бешик ырын ырдоо.

nirengi *геол.* белгилүү жердин планын түзүү, триангуляция.

nisaî 1. аялдарга байланыштуу. **2.** гинекологиялык.

nisaîye 1. гинекология. **2.** (*ооруканада*)

гинекология бөлүмү.
nisaîyeci мед. гинеколог.
nisan апрель. ~ **balğı** 1-апрель тамашасы.
nisap, -bı 1. жетерсан, кворум. 2. негиз. 3. капитал.
nispet, -ti 1. байланыш, жакындык. **aile ~leri araştırıldı** үй-бүлө байланыштары изилденди. 2. катыш, пропорция, даража. **%50 ~inde** 50% катышында/ өлчөмүндө. 3. салыштырма. **~le** караганда, салыштырганда. **geçen yıla ~le daha soğuk bir kış geçirdik** өткөн жылга караганда суугураак бир кыш өткөрдүк. 4. өлчөм, көлөм, сан, чоңдук, норма. **aynı ~te** бирдей чоңдукта. 5. атайлап, өчөшүп. **bunu bana ~ yapıyor** муну мага өчөшүп жасап жатат. ~ **etmek** салыштыруу, теңештирүү.
nispetli пропорциялуу, тең катышта болгон.
nispetsiz пропорциялуу эмес, тең катышта болбогон.
nispî 1. салыштырмалуу. ~ **ekseriyet** салыштырмалуу көпчүлүк. 2. катыш өлчөмүнө көрө, пропорционалдык.
niş 1. тикенек. 2. ийне, тил (*чаккан жаныбарлардын*).
nişan 1. жышаан, белги, из. ~ **bırakmak** из калтыруу. 2. кудалашуу, сөйкө салуу, баш байлоо. ~ **yüzüğü** түрк салты боюнча нишан жасалган эки жашка тагылган шакек. ~ **yapmak** сөйкө салма (нишан) тоюн өткөрүү. 3. бута. ~ **atmak** бутага атыш, мээлеш. 4. мээлеме. 5. орден. ~ **almak** 1) бутага алыш, мээлеш. 2) орден алыш. ~ **koymak** белги коюу. ~ **takmak** 1) бири-бирине шакек тагыш. 2) орден тагыш. ~ **vermek** 1) белги бериш, эскертиш. 2) орден бериш.
nişancı 1. мерген. **keskin** ~ көзгө атар

мерген. 2. тар. *султандын жардыктарына мөөр койгон нөкөр*.
nişangâh 1. бута. 2. кароол.
nişanlamak 1. белги коюу. 2. дал бутага тийгизүү. 3. (*бирөөгө*) сөйкө салуу, кудалоо.
nişanlanmak 1. белгиленүү, ышаарат коюлуу. 2. башы байлануу.
nişanlı 1. сөйкө салынган, кудалашылган. 2. белги салынган, ышаарат коюлган.
nişasta крахмал. **mısır ~sı** жүгөрү крахмалы. **pirinç ~sı** күрүч крахмалы.
nitekim 1. ансыз деле, деле, ошондой эле. **ben anlamadım, ~ sen de anlamamıştırsın** мен түшүнгөн жокмун, сен деле түшүнгөн жок болушуң керек. 2. чынында, чын-чынына келгенде. **biz vermedik, ~ vermemize de gerek yokmuş** биз бербедик, чынында беришибиздин да кереги жок экен.
nitel сапаттык. **hem nicel, hem ~ yönünden yararlı bulundu** сандык да, сапаттык да жагынан пайдалуу деп табылды.
niteleme 1. сыпаттама, аныктама. 2. сыпаттык. ~ **zarfı грам.** сын-сыпат тактооч. ~ **sıfatı грам.** сыпаттык сын атооч.
nitelemek сыпаттоо, мүнөздөө, аныктоо.
nitelik, -ği сын, сыпат, сапат, касиет, мүнөз. ~ **zarfları грам.** сын-сыпат тактоочтору.
nitelikli 1. сапаттуу, жогорку сапаттуу. 2. (*кайсы бир*) сапатка/мүнөзгө ээ. ~ **işçi** жетик/адис/ квалификациялуу жумушчу.
niteliksel сапаттык жагынан.
niteliksiz 1. сапатсыз, сапаты начар. 2. адистиги жок, квалификациясыз.
nitrat, -tı хим. нитрат.
nitrogliserin хим. нитроглицерин.
nitrojen хим. азот.
niyaz 1. жалыныч, жалбарыш, сыйы-

ныш, өтүнүч, сураныч. **2.** дуба. **3.** керекче, зарылдык. ~ **etmek** 1) жалынуу, жалбаруу, өтүнүү, сурануу. **2)** сыйынуу, дуба кылуу (*Kydaîga*).

niyazî **1.** өтүнүч/суранычка байланыштуу. **2.** зарылдык/ керекчеге байланыштуу. **3.** суранган, сыйынган, өтүнгөн.

niye эмнеге? ~ **gizleyim ki?** эмнеге жашырайын?

niyet, -ti **1.** ниет, тилек, каалоо. **iyi** ~ ак ниет. **kötü** ~ кара ниет. **iyi ~le** жакшы ниет менен. **2.** төлгө (*ичинде жазуулары бар катталган кагаз*). ~ **çekmek** төлгө кагазды тандап тартып чыгыш (*төлгөчүнүн колу-нан*). **3.** мус. чечим, ниет (*намаз, даарат, орозо сыяктуу ыбадаттарды жасоого ыклас*). ~ **ini bozmak** ниетин бузуу. ~ **i bozuk** ниети бузук. ~ **etmek** ниет кылуу. ~ **tutmak** ниет/тилек тилеш.

niyetçi төлгөчү (*айрым жаныбарларга жана куштарга кишинин жазмышы жазылган кагаздарды тиште-тип чыгаруу менен төлгө ачкан*).

niyetlenmek ниеттенүү.

niyetli **1.** ниеттүү, ниеттенген. **iyi** ~ ак ниеттүү. **2.** мус. ниет кылган (*кайсы бир ыдадатты жасаганга*). ~ **yim** орозомун.

nizam **1.** тартип, түзүлүш, система, режим. **sosyal** ~ социалдык түзүлүш. ~ **i bozmak** тартипти бузуу. **2.** мыйзам, жобо, эреже. ~ **a riayet etmek** мыйзамга баш ийүү. ~ **a sokmak/koymak** тартипке келтирүү. ~ **yıkıcı** режимди кыйратуучу.

nizamî **1.** ырааттуу, тартиптүү, системалуу. **2.** мыйзам ченемдүү, мыйзамга ылайык. ~ **ücret** мыйзамдуу акы.

nizamiye **1.** тар. (*Османлыларда*) регулярдуу ордо/армия. **2.** жөө аскерлер. ~ **kapısı** казарманын

негизги дарбазасы.

nizamlı **1.** тартиптүү, ырааттуу. **2.** көрсөтмөгө/мыйзамга ылайык.

nizamname устав, мыйзам.

nizamsız **1.** иретсиз, тартипсиз, чачкын, ырксыз. **2.** уставга жатпаган, мыйзамсыз.

nizamsızlık **1.** иретсиздик, тартипсиздик, чачкындык, ырксыздык. **2.** мыйзамсыздык.

Noel жаңы жыл, кристмас. ~ **ağacı** жаңы жыл балатысы. ~ **Baba** Аяз Ата.

Nogay ногой.

Nogayca ногой тили, ногойчо.

nohudî нокот түстүү (*киргил сары түс*).

nohut,-du **1.** бот. нокот (*Cicer arietinum*). **2.** нокот (*дань*). ~ **oda, bakla sofa** көчүк айланбайт (*үйдүн тартдыгынан*).

noksan **1.** кемчил, өксүк, чала, кем. **2.** ката, жаңылыштык, дефект. **3.** жармач, майып. ~ **olmak** кемчил болуу. ~ **tartmak** кем тартуу. ~ **vermek** кем берүү.

noksanlıк,-ğı **1.** кемчилик, өксүктүк, чалалык, кемдик. **2.** ката, жаңылыштык.

noksansız кемчилсиз, өксүксүз, толук, бүтүн.

nokta **1.** чекит. **cumle sonuna ~ konulur** сүйлөмдүн аягына чекит коюлат. **2.** мат. чекит. **3.** айрым тамгалардын үстүнө, астына коюлган белги. **4.** жер, пункт. **başlangıç ~sı** башталган жери. **hedef ~sı** мээленген жер. **her yöne hakim** ~ ар тарап даана көрүнгөн жер. **5.** маселе, тема. **bu ~da anlaşılamayız** бул маселеде түшүнүшө албайбыз. **bazı ~ları tekrar gözden geçirmeliyiz** айрым маселелерди кайрадан карап чыгышыбыз керек. **6.** пункт, кароол. **polis ~sı** полиция кароолу. **7.** чек, чекит, даража, абал.

kaynama ~sı кайноо чекити. 8. чаар, ала (*айбандарда, кездемеде*). ~ **koymak** 1) чекит коюу. 2) (*бир нерсени*) бүтүрүү, аяктоо, токтоуу. ~sı ~sına дал/так өзүндөй, толугу менен, бүтүндөй. ~ **olmak** *арго* 1) нашаа колдонуу. 2) башы айлануу, дендароо болуу (*ашкере мастыктан, нашаадан*). 3) качып жоголуу, көздөн кайым болуу. **iki** ~ **üst üste** кош чекит.

noktainazar көз караш, пикир.

noktalama 1. тыныш белгилерин коюу. 2. нокот коюу, белги салуу. ~ **işaretleri** тыныш белгилери.

noktalamak 1. чекит коюу. 2. тыныш белгилерин коюу. 3. *өтм.* бүтүрүү, аяктоо, жыйынтыктоо.

noktalı 1. чекиттүү. ~ **çizgi** чекиттүү сызык. ~ **damarlar** *бот.* капилляр тамырлар. ~ **virgül** үтүрлүү чекит. 2. чаар. ~ **asma** чаар гүлдүү чыт.

noktasız чекитсиз.

nominal *фин.* номинал. ~ **değer** *фин.* номинал нарк.

nominalizm *филос.* номинализм.

ponoş болпош, томпош (*кичинекей балдарга эркетип кайрылуу*).

norm норма. **hayat ~ları** жашоо нормалары. ~**dan fazla** нормадан көп. ~**dan düşük** нормадан аз.

normal 1. нормал(дуу), нормага/стандартка ылайык. 2. *мат.* нормаль.

normalleşmek нормалдашуу, нормага ылайык абалга/калыпка келүү.

normatif норматив.

Norveç Норвегия.

Norveççe 1. норвежче. 2. норвеж тили.

Norveçli норвегиялык.

nostalji ностальгия.

nostalgik ностальгиялык.

nosyon *филос.* түшүнүк, тааным.

not, -tu 1. жазуу, эскерткич, конспект. 2. баа (*мектепте ж. б.*). 3. даража, деңгээл, сапат. ~ **almak** 1) жазып алыш, конспектилеш. 2) баа

алуу, баалоо. ~ **atmak** баа коюу. ~ **düşmek** кыстарып/кыпчып жазып коюш, шилтеме кылыш. ~ **etmek** белгилеп/эскертип жазып коюш. ~ **kırmak** (*бирөөнүн*) баасын төмөндөтүү/басуу. ~ **tutmak** (*бир нерсени*) жазып алуу, конспектилөө. ~ **vermek** 1) баа берүү/коюу. 2) *өтм.* баа берүү, баалоо, кадырлоо.

nota 1. *муз.* нота. ~ **defteri** нота дептери. 2. *дил.* нота, меморандум. **yazılı** ~ жазуу түрүндөгү нота.

noter нотариус. ~ **dairesi** нотариус конторасы.

nöbet,-ti 1. нөөмөт, кезек. **bugün** ~ **kimde?** бүгүн кезек кимде? ~**le** кезектешип. 2. нөөмөт, смена. ~**e çık-mak** нөөмөткө чыгыш. 3. талма. ~ **geçirmek** талып калуу, эсин жоготуу. 4. өнөкөт, оору. **öksürük** ~**i** өнөкөт жөтөл, көкжөтөл. **sıtma** ~**i** безгек. 5. жолу, кез. ~ **beklemek/tutmak** 1) нөөмөткө туруш. 2) кезекке туруш. ~ **gelmek** талма кармоо. ~ **şekeri** кристалл шекер (*дарылык үчүн*).

nöbetçi нөөмөтчү.

nöbetleşe нөөмөттөшүп, кезектешип.

nörolog *мед.* невролог.

nöroloji 1. неврология. 2. неврология бөлүмү (*оорукананын*).

nöron *биол.* нейрон.

nötr 1. *хим., физ.* нейтралдуу. 2. *грам.* ара жыныс категориясындагы сөз. 3. тарапсыз, бейтарап.

nötralize: ~ **etmek** нейтралдаштыруу.

nötrleşmek *хим.* нейтралдашуу.

Nuh *дин* Нух (*пайгамбар*). ~ **der, peygamber demez** айтканынан кайтпайт (*өжөр киши жөнүндө*). ~**un gemisi** Нух кемеси. ~ **nebiden kalma** капкачанкы, атамзамандагы, эски.

numara 1. номер (*телефон, үй ж. б.*). ~**n kaç?** номериң канча? 2. номер,

өлчөм (*бут кийимде*). **ayakkabı bir** ~ **büyük geldi** туфли бир размер чоң болуп калды. **3.** окуучунун баасы/ баллы. **4.** номер, оюн, көрсөтүү. **repertuvarına yeni ~lar koymuş** репертуарына жаңы номерлер кошуптур. **5.** амал, айла, куулук. **6.** сапат, орун. **Türkiye’de bir** ~ Түркияда 1-орунда. ~ **çevirmek** 1) телефон чалуу. 2) *argo* амал колдонуу. ~ **sı(nı) vermek** жаманатты кылуу, каралоо. ~ **yapmak** 1) *argo* анткорлоонуу, куулануу. **hasta ~sı yapmak** оорумуш болуу. 2) керсейүү, көтөрүлүү.

numaracı *argo* анткор, жалганчы.

numaralamak номерлөө.

numaralı номерлүү. **6 ~ dairede oturuyor** 6-номерлүү үйдө турат. **41 ~ ayakkabı** 41-размер туфли. **bir ~ 1)** биринчи кезектеги, өтө маанилүү, эң атактуу. 2) биринчи класстагы, эң жогорку.

numarasız номерсиз, белгисиз.

numune өрнөк, мисал. *сал.* **örnek.**

nur нур. ~ **gibi** нур сыяктуу. ~ **içinde yatsın!** нур ичинде жатсын! (*өлгөндөр үчүн айтылган дуба*). ~ **inmek** нур төгүлүү. ~ **o!** баракелде! бали! ~ **topu gibi** балканактай, денсоолугу чың (*жаш бала*). ~ **yüzlü** нур жүздүү.

nuranî 1. нурдуу. 2. касиеттүү.

nurlandırmak нурландыруу.

nurlanmak нурлануу.

nurlu 1. нурлуу, жаркыраган, жайнаган. 2. ак пейил, ак ниет.

nursuz нурсуз.

nusret,-ti *дин* Кудайдын жардамы/ырайымы. 2. ийгилик, артыкчылык.

nutuk, -tku 1. сөз, кеп. 2. кайрылуу, доклад. 3. чечендик, сөзгө жүүрүктүк. ~ **atmak/çekmek** *argo* сөз сүйлөө, сүйлөп отуруп алуу. ~ **ututulmak** оозуна сөз кирбей калуу, алкааруу. ~ **vermek/ söylemek** 1)

сөз сүйлөө. 2) элге кайрылуу.

nü жылаңач.

nüans нюанс.

nüfus 1. калк, эл. 2. киши. **aile ~unuz kaç?** үй-бүлөңүздө канча киши бар? ~ **cüzdani/kâğıdı** туулгандыгы тууралуу күбөлүк, кимдик. ~ **dağılımı** калктын жыштыгы. ~ **fazlalığı** калктын жыштыгынын артышы. ~ **kütüğü** эл каттоо китеби. ~ **patlaması** калк санынын тездик менен өсүшү. ~ **planlaması** үй-бүлө пландамасы. ~ **sayımı** эл каттоо.

nüfusça кишилерде, жанда. ~ **zayıat yok** жанда зыян жок.

nüfuslu калктуу. **bir milyon ~ şehir** бир миллион калктуу шаар.

nüfuz 1. (*бир нерсенин ичине*) кирүү, өтүмдүүлүк, аралашма. 2. таасир, аброй. ~ **altına almak** таасири алдына алыш. ~ **etmek** 1) өтүп/аралашып кетүү. 2) баш ийдириш, моюн сундуруш. 3) чындап түшүнүш, көзү жетиш. ~ **sahibi** кадырлуу/абройлуу киши. ~ **ticareti yapmak** кадырын сатуу, бийлигин колдонуу.

nüfuzlu кадыр-барктуу, абройлуу(*киши*).

nüfuzsuz кадыр-баркы жок (*киши*).

nükleer ядролук, атом. ~ **enerji** ядролук энергия, атом энергиясы. ~ **fizik** ядрофизика. ~ **silah** ядролук курал.

nükleon *физ.* нуклон.

nüks *мед.* кайталанма, жаңырган, жаңыланган(*оору*).

nüksetmek *мед.* 1. (*оору*) кайталоо, жаңыруу. 2. пайда болуу (*күтүлбөгөн жерден*).

nükte 1. таамай/курч сөз, такмаза, азил. 2. кыйытма. ~ **yapmak** кыйытып айтуу.

nükteci такмаза, куудул, азилкеч, чымчыкей.

nükteli тикенектүү, чымчып сүйлөгөн, такмаза, азил (*сөз*).

nümayiş**nüve**

nümayiş жүрүш, көрсөтүү, парад, демонстрация, митинг. ~ **yarmak** көрсөтүү жасаш, митинг уюштуруш.

nümayişçi жүрүшкө/митингге катышкан.

nümizmatik **1.** нумизматика. **2.** нумиз-

матикалык.

nüsha **1.** нуска. **2.** сан, номер (*журналдын, газетанын*). **3.** окшош, кудум өзүндөй. **babasının bir ~sı** атасынын кудум өзү/оозу мурдунан түшкөндөй. **4.** амулет, тумар.

nüve данек, өзөк.

O

O,o түрк алфавитинин он сегизинчи тамгасы.

о I сырд. с. (сүйлөмдүн башына келип, ар кандай ички сезим-туюмдарды билдирет). оо! охо! оп! ой! ~, **maşallah ne güzel!** оп, бали, кандай сонун! ~, **bu da oldu mu ya!** ой, ушу кантип болсун!

о II **1.** ал (*З-жак, жекелик түрдөгү ат атооч*). ~ **benim ağabeyim** ал менин агам. **2.** ал, ошол (*сөз болуп жаткан нерсе, киши*). ~ **iyi değildi, bu iyi** ал начар болчу, бул жакшы. ~ **nu sen almazsın** аны сен албайсың. **3.** ошондой, ошончо, ошончолук, анча, андай, анчалык. ~ **büyüklikte** ошондой чоңдукта. ~ **denli/derece** ошончолук/анчалык. ~ **hâlde** андай болсо. ~ **hâliyle** ошо бойдон. ~ **kadar 1)** анча/ошончо, анчалык, ошончолук. ~ **kadar veremem** анча бере албайм. ~ **kadar ısrar ettik, ama ikna edemedik** канча сурандык, бирок көндүрө албадык. **2)** жетишет, болду, бүттү (*кээр, заар менен*). ~ **kadar deyip çıktı** жетишет деп чыгып кетип калды. ~ **anda** ошондо, анда, ал/ошол учурда. ~ **bu** тиги-бу. ~ **bu derken** тиги-бу деп атып эле. ~ **duvar senin, bu duvar benim** ары кетип, бери кетип, жыгылып-кооп (*мас тууралуу*). ~ **nun gibi** ошондой, андай. ~ **gün bu gün(dür)** ошол күндөн ушул күн, ошондон бери. ~ **kapı/mahalle senin bu kapı/mahalle benim** желип-жортуп, үй бетин көрбөй (*айылчы бирөө жөнүндө*). ~ **kapı senin bu kapı benim akşamı eder** үй бетин көрбөй жүрүп кеч киргизет. ~ **saat 1)** дал ошол учурда. **2)** ошол замат. ~

takdirde андай болсо. ~ **tarafli olmamak** көңүл бурбоо, билмемиш/көрмөмүш болуу, билмексенге/көрмөксөнгө салуу. ~ **tarakta bezi olmamak** (*бир нерсеге*) тиешеси болбоо. ~ **yolda** андай боло турган болсо, анте берсе. ~ **yolun yolcusu 1)** жаман жолго түшкөн. **2)** катуу ооруга кабылган. ~ **vakit/zaman** ошол кезде, ошондо, анда.

oba 1. кийиз үй, чатыр. **2.** көчмөн үй-бүлө, көчмөндөр айлы. **3.** көчмөндөр журту/өргүгөн жер.

obje нерсе, буюм, зат, объект.

objektif 1. объективдүү, калыс бир шекилде. **meseleye ~ yaklaşmak** маселени объективдүү колго алуу. **2. филос.** объективдүү (*субъективдүүнүн карама каршысы*). **3. физ.** объектив (*фотоаппарат, дүрбү, микроскоп сыяктуу куралдарда*).

objektiflik, -ği объективдүүлүк.

objektivizm филос. объективизм.

obruk, -ğu 1. чуңкур, оюк (*жер*). **2.** жер күй, ичине суу толгон оюк жер.

observatuar астр. обсерватория.

obstrüksyon обструкция, бөгөт/жолтоо болуу.

obua муз. гобой (*музыкалык аспап*).

obuacı муз. гобойчу.

obur опкок, соргок, тамагы жаман.

oburluk, -ğu опкоктук, соргоктук.

obüs аск. **1.** ядро, снаряд. **2.** гаубица (*замбирек түрү*).

ocak I, -ğı январь. ~ **ayı** январь айы.

ocak II, -ğı 1. очок, меш, от, плита. **de-mirci ~ı** көөрүк очогу. **gaz ~ı 1)** газ плитасы. **2)** үч билик. **mutfak ~ı** ашкана плитасы. ~ **ı yakmak** очокту/отту жагуу. ~ **yanmak** очок күйүп туруу. **2.** от жагылган, чай кайнатылган жер. **çay ~ı** чай очогу.

3. камин. **4.** кен, шахта. **kömür** ~и көмүр кени/ шахтасы. **maden** ~и металл кени. **5.** бакча, тилке. **patlıcan** ~и баклажан бакчасы/ тилкеси. **6.** өтм. үй, очок, үй-бүлө. **baba** ~и ата-эне очогу, өз үй. **baba** ~ına dönmek үйүнө кайтып барыш. **7.** өтм. очок, булак (бир нерсе көп жана жемиштүү болгон жер). **bilim** ~и билимдин/илимдин очогу. **8.** өтм. борбор, очок (бирдей көз караштагы адамдардын, топтордун). **asker** ~и аскер очогу. **Türk** ~ları Түрк очоктору (маданий-агартуу бирикмеси). **9.** табыпчылыкты кесип кылган үй-бүлө.

ocakçı 1. от жаккыч, көмүрчү. **2.** көөчү (очокторду/мештерди көөлөгөн киши). **3.** тар. Түрк очокторунун (к.) мүчөсү. **4.** чайчы (иш жерлеринде).

ocaklı 1. очоктуу, очогу бар. **2.** каминдүү. ~ **oda** каминдүү бөлмө. **3.** тар. Түрк очокторунда (к.) жетиштирилген (жаңы черүү).

ocaklık, -ğı 1. очоктун орду. **2.** керней, мор. **3.** ашкана үй. **4.** ата мурасы. **5.** тар. аскердеги сиңирген эмгеги үчүн энчилген жер.

od эск. от. ~ **yok ocak yok** же от жок, же очок жок, колунда түгү жок.

oda 1. бөлмө. **çalışma** ~sı иш бөлмөсү, кабинет. **kabul** ~sı кабыл алуу бөлмөсү. **misafir** ~sı конок бөлмөсү/үй. **oturma** ~sı отурма/эс алуу бөлмөсү. **öğretmenler** ~sı мугалимдер бөлмөсү/кабинети. **sandık** ~sı жабык бөлмө, депо. **soyunma** ~sı кийинме бөлмөсү (артисттердин, спортсмендердин). **üç** ~ **bir salon** төрт бөлмөлүү үй. **yatak** ~sı жатак бөлмөсү. **yemek** ~sı тамак бөлмөсү, зал. **2.** бирикме, палата. **Ticaret ve Sanayi O** ~sı Соода, Өнөр жай Палатасы. **3.** камера,

кабина. **gaz** ~sı газ камерасы. **telsiz** ~sı радиокабина. **4.** номер, бөлмө (мейманканада). ~ **ayarlamak** бөлмө даярдоо. **5.** конок үй (айыл жеринде). **6.** тар. жаңы черүүлөрдүн казармасы. ~ **hapsi** үй түрмө. ~ **müziği** камералык музыка. ~ **takımı** зал эмереги/гарнитура.

odacık, -ğı бөлмөчө, тар бөлмө.

odak, -ğı 1. физ. фокус, мерчем. **2.** өтм. борбор, очок, топтом. ~ **noktası** фокус/мерчем чекити/аралыгы.

odaklamak фокусун/мерчемин дал келтириш.

odaklanmak 1. фокусу/мерчемин дал келиш. **2.** өтм. көз/көңүл токтоуш, көңүлдү коюш/топтош (бир нерсеге). **3.** (бир жерге) топтолуш, жыйналыш.

odalı 1. бөлмөлүү. **iki** ~ **bir ev** эки бөлмөлүү бир үй. **2.** тар. Топкапы Сарайында жашагандар.

odalık, -ğı 1. тар. одалиска, сарайдагы туткун аялдар. **2.** никесиз бирге жашалган аял.

odeon тар. одеон (Эски Грециядагы тепкичтүү концерт салону).

oditör аудитория, тындама салону.

odsuz отсуз. ~ **ocaksız** колунда түгү жок, кедей.

odun 1. отун. ~ **kesmek** отун кесүү/жаруу. ~ **yarmak** отун жарыш. **2.** карагай, устун. **3.** арга дөңгөч, зөөкүр. ~ **gibi adam** дөңгөчтөй болгон киши. ~ **kömürü** отун көмүрү.

oduncu 1. отунчу. **2.** отун сатар.

odunluk, -ğu 1. отункана. **2.** отундук (жыгач).

odunsu бот. отун сымал.

of сыр. с. эх, ай, ах, ох. ~ **bıktım artık!** эх, тажап бүттүм! ~, **her tarafım sızlıyor!** ох, ар тарабым сыздап ооруп жатат! ~ **çekmek** ахалап-охоломок, кокуйламак.

ofis офис, иш жери.

oflamak ахалап-охоолоо, онтолоо, ко-
күйлоо. **ahlaya oflaya** ахалап-
охолоп.

ofsayt *футб.* (**off-side**) офсайт, оюн ты-
шы.

ofset, -ti *полигр.* офсет. ~ **baskı** офсет
басма.

oftalmi *мед.* офтальгия, көздүн сезге-
ниши.

oftalmolog *мед.* офтальмолог.

oftalmoloji *мед.* офтальмология.

Oğan *эск.* Теңир, Кудай.

oğlak, -ğı **1.** улак. **2.** (**О~**) Улак (*Зодиак*
жылдызынын биринин аты). ~
dönencesi *астр.* Улак жолу.

oğlan **1.** эркек бала. **çocuklarının ikisi ~**
biri kız балдарынын экөө эркек,
бири кыз. **2.** улан, жигит. **3.** (*кар-*
тада) валет. **4.** эркектердин жы-
ныстык каалоосун канааттан-
дырган бачабаз бала.

oğlancı бачабаз (*эркектер менен жы-*
ныстык байланышка кирген
эркек).

oğul, -ğlu **1.** уул. **bir ~u, bir kızı var** бир
уулу, бир кызы бар. **büyük ~** улуу
бала/уул. **ortanca ~** ортончо бала/
уул. **küçük ~** кичүү уул. **2.** баласы,
тукуму. **insan ~u** адам баласы. **3.**
(*картада*) валет. **4.** жумушчу
аары. ~ **balı** **1)** жумушчу аарылар
топтогон бал. **2)** уул небере. ~
çıkarmak аарылардын жаңы
челекке кирмеси. ~ ~ топ-топ. ~**u**
olmak **1)** (*бирөөнүн*) уулу болуу.
2) уулдуу болуу. ~ **otu** *бот.*
мелисса, лимон жалбызы (*Melissa*
offisinalis). ~ **uşak** укум-тукум.

oğlucuk, -ğu **1.** уултай (*уулга эркектин*
кайрылуу). **2.** *бот.*, *зоол.*
эмбрион, түйүлдүк.

oğulluk, -ğu **1.** уулдук (*милдет*). **2.** асы-
ранды уул.

Oğuz **1.** Огуз (*түрк дастан каарманы*).
2. огуз (*бир түрк уруусунун аты*).

oh *сырд. с.* оо! ох! ах! ~ **ne güzel!** ох,

кандай сонун! ~ **çekmek** табасы ка-
нуу. ~ **demek** “өх” демек, жаны
жай алмак, санаасы тынмак. ~
olsun! сооп болот! чала болот!

oha *сырд. с.* **1.** айрым бодолорду (*уй,*
өгүз) токтотуу үчүн колдонулат.
2. жоосунсуз жорук жасаганга
карышы эскертүү иретинде колдо-
нулат. ~ **çocuğu öldürecekisin!** оп-
по, баланы өлтүрөсүңбү!

oje тырмак лагы.

ojeli лакталган (*тырмактар*).

ok, -ku **1.** ок, жебе (*жаанын*). **2.** *мех.*
жебе. **saatin ~u** сааттын жебеси. ~
işareti ок/жебе ышаараты (*жолдо*).
3. (*айрым жабдууларда*) ок.
arabanın ~u арабанын огу. **saban**
~**u** соконун огу. **4.** *дең.* якордун
огу. **5.** *мат.* радиус. ~ **atmak**
ок/жаа атуу. ~ **gibi ciğerine işlemek**
жүрөгүнө октой сайылуу. ~ **gibi**
(*yerinden*) **fırlamak** октой учуп
туруу. ~ **meydanı** жаа майданы. ~
meydanında buhurdan yakmak
маанилүү ишти маанисиз кара-
жаттар менен жасоого киришүү. ~
yaydan çıktı болор иш болду. ~
yılanı *зоол.* ок жылан (*Cerastes*
hasselquistii).

okaliptüs *бот.* эвкалипт (*Eucalyptus*
globulus).

okçu **1.** жаа жасаган/саткан киши. **2.**
спорт жаа тарткан, мерген.

okçuluk, -ğu **1.** жаачылык (*иши*). **2.**
жаачылык (*спорту*).

okey **1.** окей (*англ.*), жарайт, мейли,
макул. **2.** окей (*карта оюну*). ~**ini**
almak макулдугун алыш.

okeylemek тууралоо, ырастоо, жолго
коюу, күнүн коюу (*мис. билет-*
тин).

okka окка (*1283 граммдык оордук бир-*
диги). ~**nın altına girmek** бекерден
бекер азап чегүү, күнөөсүз жерден
айып тартуу. ~ **çekmek** **1)** көлөмү-
нөн оор чыгып калуу. **2)** кадыр-

баркы, салмагы болуу. ~ **dört yüz dirhem** эки жерде эки төрт (сөзм. с. окка - төрт жүз дирхем).

okkalamak 1. салмакты болжоо, салмактап көрүү. **2.** өтм. кошомат кылуу, жагалдануу.

okkalı 1. салмактуу, толук, болук (*киши*). **2.** чоң, көлөмдүү. ~ **kahve 1)** чоң чөйчөк түрк кофеси. **2)** өтө күчтүү кофе. **3.** салмактуу, маанилүү (*сөз, тикир*). ~ **küfür** ата-жотосун койбой сөгүш.

oklamak 1. октой атып кетиш/туруш. **2.** ок менен атып салыш.

oklava үбөлүк. ~ **yutmuş gibi** үбөлүк жутуп алгансып (*какайып туруш*).

oklu 1. жебелүү, октуу. **2.** жебе ышаараты менен көргөзүлгөн. **3.** октуу (*араба*). **4.** өтм. тикендүү, ачуу (*сөз*). ~ **kirpi** зоол. чүткөр, жайра (*Hystrix cristatus*).

okluk, -ğu саадак.

okramak окурануу (*ам*).

oksalat хим. оксалат, козукарын кислотасынын тузу.

oksijen кычкылтек. ~ **tüpü** кычкылтек баллону. ~ **hortumu** кычкылтек түтүгү. ~ **kaynak** кычкылтектүү ширеткич. ~ **vermek** кычкылтек берүү.

oksijenlemek 1. хим. (*бир затка*) кычкылтек кошуу. **2.** (*чачты*) кычкылтек аркылуу саргартуу.

oksijenli 1. кычкылтектүү. **2.** кычкылтектүү суу менен саргартылган (*чач*). ~ **su** гидроген пероксидтин чөкмөсү.

oksijensiz кычкылтексиз.

oksijensizlik, -ği кычкылтек жетишсиздиги.

oksit, -di хим. кычкыл.

oksitlemek хим. кычкылдаштыруу.

oksitlenme хим. кычкылданма.

oksitlenmek хим. кычкылданыш.

oksu ок сымал, жебе сымал.

okşak ооз. окшош, түспөлдөш.

okşama сылама, таптама.

okşamak 1. сылоо, таптоо, эркелетүү. **yüzünü** ~ жүзүн/бетин сылоо. **2.** өтм. жылытуу, козгоо, жиби-түү. **gururunu** ~ жүрөгүн жибитүү, сыймыгын козгоо/арттыруу. **3.** ка-кыс-кукус кылуу (*мис. баланы*). **4.** окшошуу, түспөлдөшүү. **5.** арга төпөштөө, сабоо.

okşayıcı эркелеткен, мээримдүү, жылуу, көңүл жибиткен (*сөз, мамиле*).

okşayış сылаш, тапташ, эркелетиш.

oktan хим. октан.

oktav муз. октава.

okul 1. мектеп, окуу жай. *сал. mektep. ana* ~ бала бакча. **akşam** ~u кечки мектеп. **harp** ~u аскердик мектеп. **havacılık** ~u авиация окуу жайы. **ilk** ~ башталгыч мектеп. **imamhatip** ~u диний негиздеги мектеп (*мусулмандар үчүн*). **meslek** ~u кесиптик окуу жайы. **orta** ~ орто мектеп. **özel** ~ менчик мектеп. **sanat** ~u көркөм санат мектеби. **yatılı** ~ мектеп-интернат. **2.** мектеп жамааты. **3.** багыт, агым, мектеп. ~ **öncesi** мектептен мурунку. ~ **öncesi eğitim** мектептен мурунку билим берүү. ~ **sonrası** мектептен кийинки.

okuldaş мектептеш, бир мектепти бүтүргөн.

okullu 1. окуучу. **2.** мектепте иштеген.

okuma окума. ~ **kitabı** окума китеби. ~ **metni** окума тексти. ~ **odası** окума бөлмөсү. ~ **yazması yok** сабатсыз.

okumak 1. окуу. **gazete** ~ газета окуу. **kitap** ~ китеп окуу. **2.** билим/таалим алуу, окуу. **üniversitede okuyor** университетте окуйт. **3.** үндү бийик чыгарып окуу/ айтуу/ ырдоо. **şiiir** ~ ыр окуу. **4.** (*купю бир нерсени*) чечүү, чечмелөө. **şifreyi** ~ шифрди чечүү. **5.** өтм.

туюу, сезүү, түшүнүү. **yüzünden okunuyordu** жүзүнөн окулуп турду. **6.** дем салуу, түкүрүү (*бүбү, бакшы, табыптар*). **7.** ооз. (*бир жерге*) чакыруу. **8.** арго сөгүп-сагуу, жемелөө. **9.** арго азабын берүү, акесин таанытуу. **şimdi ben onun canını okurum** азыр мен анын жанын көзүнө көргөзөм/акесин таанытам.

okumamış сабатсыз, билимсиз, түркөй, наадан.

okumuş 1. окуган, сабаттуу. **2.** билимдүү, акылдуу, интеллектуалдуу.

okumuşluk, -ğu 1. сабаттуулук. **2.** билимдүүлүк, маалыматтуулук. **~u yok** билими жок.

okunaklı даана/ачык/так/сулуу жазылган, оңой окулган (*жазуу*).

okunaksız даана/ачык/так эмес, окулушу кыйын (*жазуу*).

okunmak 1. окулуу. **kitap okundu** китеп окулду. **Kuran ~** Куран окулуу. **2.** чечмеленүү, чечилүү. **çivi yazısı okundu** шынаа жазуусу чечмеленди. **3.** ырдалуу, айтылуу. **ezan ~** азан окулуу. **şarkı ~** ыр ырдалуу.

okunuş 1. окуу ыкмасы. **2.** ырдоо ыкмасы.

okur окуурман.

okuryazar сабаттуу.

okuryazarlık, -ğı сабаттуулук.

okus:~pokus арго көз боочулук, сыйкыр, айла, амал.

okutmak 1. окутуш (*китепти, газетаны ж. б.*). **2.** билим алуусун камсыз кылыш, окутуш. **çocuğunu Ankara'da okutuyor** баласын Анкарада окутуп жатат. **3.** окутуу, билим берүү (*окуучуларга*). **3. sınıfı okutuyor** 3-классты окутат. **4.** сатып жиберип, колдон чыгарыш. **bu çayları ~ için verdi** бул чайларды сат деп берди. **5.** дем салдырыш, дубалатыш, окутуш (*молдого, бакиыга*).

okutman 1. мугалим (*практикалык сабактарга кирген*). **2.** лектор.

okuyucu 1. көп окуган киши. **2.** окуурман. **3.** ырчы. **4.** ооз. жарчы (*тойго/тамашага чакырган*).

okuyuş к. okunuş.

oküler физ. окуляр.

okyanus океан. **Hint O~su** Инди океаны. **Büyük/Pasifik O~u** Тынч океан. **Atlas O~u** Атлантика океаны.

Okyanusya Океания.

ol эск. ал, ошол. **~ vakit** ошол кезде. **~ vechile** ошол себептүү, ошондуктан.

ola 1. (~ ki) балким, кокус, мүмкүн. **telefonla öğrenelim, ~ ki ders iptal edilmiştir** телефон чалып билели, балким сабак болбой тургандыр. **2.** болсо, чыкса. **gün ~** күн чыкса. **gün ~ harman ~** бир күн анын да кезеги келет.

olabilir 1. мүмкүн болгон, колдо бар, ыктымал. **~ seçeneklerimizi bir bir gözden geçirelim** мүмкүн болгон жолдордун баарын карап көрөлү. **~ ki** балким, кокус.

olabilirlik, -ği мүмкүнчүлүк, жол, ыктымал. **сал. imkan. ben bu işte ~ görmüyorum** мен бул иштин ыктымалын көрө албадым.

olacak, -ğı 1. боло/ишке аша турган, болушу мүмкүн, ыктымалдуу. **~ bir iş ise yapalım** боло турган иш болсо, жасайлы. **~ iş değil** мындай болушу мүмкүн эмес! кантип ушундай болсун! (*бушаймандык менен айтылат*). **bu ~ iş mi?** ушундай да болобу? **2.** сөрөй, деген. **akrabam ~ insan** тууган сөрөй. **ortağım ~ serseri ortadan kayboldu** ортогум деген селсаяк көздөн кайым болду. **3.** болочок, болор, болбой койбой турган, сөзсүз боло турган (*иш*). **iş ~ına varır** болор нерсе болот. **~la öleceğe çare bulunmaz** мак. боло турган менен

өлө турганга чара жок. **4.** нак(та) баа, бере турган/ акыркы баа. **sen ~ını söyle, pazarlık yapmayalım** сен боло турган баасын айт, соодалашпайлы. **5.** болгондур, ... – дыр, болсо керек. **bu işi o yapmış** ~ бул ишти ошо кылгандыр. **o kardeşim** ~ ал иним болсо керек. ~ **gibi** боло тургандай. ~ **gibi değil 1)** болбой тургандай көрүнөт. **2)** ушу кантип болсун!

olagelmek болуп келүү, боло берүү.

olağan 1. көнүмүш, кадыресе, болуп жүргөн/келген, кадимки. ~ **bir gün** кадыресе бир күн. ~ **şeydir** көнүмүш нерсе. **2.** кезектеги. ~ **toplantı** кезектеги чогулуш. ~ **dışı** укмуштуу, өзгөчө, адаттан тышкары, таң каларлык. ~ **dışı bir durum** адаттан тышкары бир жагдай.

olağanlaşmak көнүмүшкө/адатка айланыш.

olağanüstü, -nü 1. көрүлбөгөн, өтө кызык, таң калычтуу, адаттан тышкары, өзгөчө. ~ **bir hâl** өзгөчө/шашылыш абал. ~ **hâl ilân etmek** өзгөчө/шашылыш абал жарыялоо. **2.** кезексиз, шашылыш. ~ **toplantı** шашылыш/кезексиз чогулуш. **4.** өтө эле, аябай эле, укмуш. ~ **büyük** өтө эле чоң.

olamaz мүмкүн эмес.

olan 1. болгон/башка келген (*нерсе/окуя*). ~ **olmuş** болору болуптур. **2.** кыйынчылык, оорчулук, жүк. ~ **sana olmuş** кыйынчылык сага түшүптүр. **3.** жоготкон, айрылган. **işinden** ~ **adam** ишинен айрылган киши. **4.** (*бир нерсеси*) бар болгон, ээ болгон. ~ **bulgur kaynatır, olmıyan elini oynatır** мак. колунда бар талкан кайнатат, болбогон колун ойнотот.

olanak,-ğı мүмкүнчүлүк, шарт. *сал. imkan.* ~ **sağlamak** мүмкүнчүлүк бериш.

olanaklı мүмкүн, ыктымал, боло турган.

olanaksız мүмкүн эмес, ишке ашпай турган.

olanaksızlaşmak мүмкүн болбой калуу, ишке ашышы кыйындоо.

olanaksızlaştırmak мүмкүн кылбоо, бөгөт болуу.

olanaksızlık,-ğı ыктымалсыздык, мүмкүн эместик.

olanca болгон, колундагы. ~ **kuvvetiyle** болгон күчү менен. ~ **varlığını savurdu** болгон байлыгын сапырып жок кылды.

olası 1. мүмкүн болгон, болжолдуу, ыктымал, күтүлгөн. ~ **yağmura tedbir olarak** жамгыр ыктымалына каршы. **2.** болгур! (*каргыш*). **kör ~!** көр болгур! кашайгыр! **oldum ~** өмүр бою, мен көргөндөн. **oldum ~ bu işle uğraşır** мен көргөндөн бул иш менен алек.

olasılı ыктымалдуу, болжолдуу, күмөндүү. ~ **hesaplar** болжолдуу эсептер.

olasılık,-ğı 1. ыктымалдык, божомол, мүмкүндүк. **2. мат., лог.** ыктымалдык.

olay 1. окуя, болмуш. **büyük bir ~** чоң окуя. **önemli ~lar** маанилүү окуялар. **~lar zinciri** окуялар чынжыры, кошоктошкон окуялар. **2. филос.** кубулуш, феномен. **3.** адаттан тышкаркы окуя (*кырсык, кокусдук, капсалаң ж. б.*). ~ **anında** кырсык маалында. ~ **çıkarmak** дүрбөлөң чыгаруу. ~ **yeri** кырсык болгон жер.

olaycılık, -ğı филос. феноменализм.

olaylı каргашалуу, балакеттүү, чатактуу. ~ **düğün** чатактуу той. ~ **gün** каргашалуу күн.

olaysız тынч, кадыресе. ~ **gün** кадыресе бир күн.

olcay ооз. олжо, шанс.

oldu болду, макул, жарайт.

oldubitti болду-бүттү, шашылыш, буй-

дам. ~**ye getirmek** болду-бүттү кылуу, шашылыш жасап салуу, буйдамга келтирбөө.

oldukça абдан, аябай, бир кыйла/топ. **dışarısı ~ soğuk** тыш аябай суук.

ole! олей! (*шыктандырган/ кайраттандырган ураан*).

olgu 1. филос. болмуш. 2. окуя, факт. 3. мед. оорунун өөрчүшү, процесс.

olgucu филос. позитивист.

olguculuk, -ğu позитивизм.

olgun 1. бышкан (*жер-жемиш*). ~ **seftali** бышкан шабдалы. ~ **erik** бышкан өрүк. 2. өтм. баралына толгон, бойго жеткен, жетилген. 3. өтм. салабаттуу, сабаттуу, жетик, сынаакы, адис. ~ **sanatçı** жетик санатчы.

olgunlaşmak 1. бышуу (*жер-жемиш*). 2. жетилүү, бойго жетүү. 3. токтолуу. 4. өтм. бышып жетүү. **olgunlaşmış mesele** бышып жетилген маселе.

olgunluk, -ğu 1. бышкан, жетилген (*жемиш*). 2. жетилген, токтолгон (*киши*). ~ **çağı/yaşı** жетилген курак. ~ **imtihani/sınavı** жетиктик сынагы (*орто мектептен кийин университетке кириш сынагы*).

oligarşi олигархия.

olimpiyat, -dı олимпиада. **O~ oyunları** Олимпиада оюндары. ~ **şampiyonu** Олимпиада чемпиону.

olmadık 1. болуп көрбөгөн, теңдешсиз, адаттан тышкары. **başıma ~ şeyler geldi** башыма болуп көрбөгөн нерселер келди. 2. керексиз, болбогон. **başıma ~ şeyler çıkardı** башыма болбогон нерселер чыгарды. ~ **sözler** болбогон/жарабаган сөздөр.

olmak 1. болуу. **bir şey ~ бирдеме болуу. bir şey mi oldu?** бирдеме болдубу? 2. ишке ашуу, аткарылуу. **hayallerim gerçek oldu** кы-

ялдарым ишке ашты. **doktor** ~ доктор болуу. **adam** ~ адам болуу. 3. (*бир жерде*) болуш, катышыш. **ben de orada olacağım** мен да ошол жерде болом. 4. айлануу, болуп калуу. **şarap sirke olmuş** шарап ук-сус болуп калыптыр. 5. бир абалда болуш. **bekar** ~ бойдок болуу. **mal sahibi** ~ мал-мүлк ээси болуш. 6. жакындыгы болуш. **kendisi eniştem oluyor** жездем болот. 7. жароо, туура болуу. **gitmezsek olmaz** барбасак болбойт. 8. бышуу, жетилүү. **ekinler olmuş** эгин бышыптыр. 9. даяр болуу, кыябына келүү. **çay oldu** чай даяр болду. 10. чак болуу, туура келүү. **bu gömlek çocuğa olmadı** бул көйнөк балага чак келбеди. 11. өтүү, толуу, болуу. **ben geleli iki yıl oldu** мен келгенден бери эки жыл өттү. **sabah oldu** таң атты. **gece oluyor** түн кирди. 12. ооруп калуу, кабылуу. **anjin** ~ ангина болуу. **ishal** ~ ичи өтүү. **hasta** ~ ооруп калуу. 13. жоготуу, ажыроо. **canından** ~ өмүрү кыйылыш, жанынан айрылыш. **işinden** ~ ишин жоготуш. 14. бир жерге/бир нерсеге тиешелүү болуш. **köylü olmayanlar** айылдык эместер. **partili oldum** партияга өттүм. 15. тийиш. **yararı** ~ пайдасы тийүү. **zararı** ~ зыяны тийүү. 16. *argo* мас болуу. **sen bayağı oldun** сен аябай мас болдуң. **ola** балким, мүмкүн. **ola ki** болушу мүмкүн, балким. **olan** болгон. **olan biten** болуп өткөн, өткөн-кеткен. **olan bitenden haberdar olmak** өткөн-кеткенден кабары болуу. **olarak** 1) катары. **ağabey** ~ ага катары. **hediye** ~ белек катары. 2) түрдө. **gizli** ~ жашыруун түрдө. **basit** ~ жөнөкөй түрдө. **oldu! 1)** болду! жетишет! 2) болот, макул. **olan oldu** болору болду. **oldu**

olacak болор иш, болгону турат. **oldu olanlar** башка келбеген калбады. **oldum bittim/olası** мен билгенден/көргөндөн. **oldum olası bu evde oturuyorlar** мен көргөндөн ушул үйдө жашашат. **olmalı** болуш керек. **acıkmış olmalısın** курсагың ачты болуш керек. **annem olmalı** апам болуш керек. **olmasın** болбосун, болуп жүрбөсүн. **gelmiş olmasın** келген болбосун. **olması-na: iyi olmasına iyi ama ...** жакшысы го жакшы, бирок ... **olmazsa** болбосо, андай болсо, анда. **olsun** мейли, болсо болсун. **olsun, biz o zaman evde otururuz** мейли, андай болсо биз үйдө отурабыз. ... **olsun, ... olsun** ... да, ... да. **annesini olsun, kızı olsun** энеси да, кызы да. **olup olacağı** болор жери, бар болгону. **olur olmaz 1)** болор-болбос, жарабаган, керексиз. **olur olmaz şeylerle uğraşma** болор-болбос нерселер менен убараланба. **ne olur, ne olmaz** кандай болорун ким билсин. **ne olursa olsun** эмне болсо ошо болсун. **olsa olsa** көп болсо. **olsa olsa bir çuval pirinci vardır** көп болсо бир кап күрүчү бардыр. **ne oldu da** кандайча (болуп)? **ne oldu da sen onun yanına gittin?** кандайча болуп сен анын жанына барып калдың? **oluruna bırakmak** жайына коюш. **olduğu gibi 1)** болгонун болгондой. **her şey olduğu gibi duruyor** баары болгону болгондой турат. **2)** болгон сыяктуу эле, аз келгенсип. **fakir olduğu gibi hasta da** жардылыгы аз келгенсип, оорулуу да. **olduğu kadar 1)** болгондой эле, болгону аз келгенсип. **2)** болушунча. **hepsini bitirmek zorunda değilsin olduğu kadar yap** баарын бүтүрүшүң керек эмес, болушунча жаса. **oldu olmadı** болсо болду, болбосо жок. **bu işe**

başlayalı beş yıl oldu olmadı бул ишти баштагандан бери беш жыл болсо болду, болбосо жок. **olmak üzere 1)** ... болуп. **ikisi kadın olmak üzere beş kişi** экөө аял, беш киши. **2)** болгону турат. **soğuktan ağaç olmak üzere** сууктан тоңуп калганы калды. **3)** даяр болгону калды. **çayın olmak üzere** чайың демделип бүтөйүн деп калды.

olmamış чийки, көк, быша элек. ~ **üzüm** көк жүзүм. ~ **karpuz** чийки дарбыз.

olmayacak 1. болбой турган, ишке ашпас, суу кечпес. ~ **duaya âmin demek** болбогон нерседен үмүт кылуу. **2.** орунсуз, жараксыз, болбогон (*нерсе*). ~ **davranışlar yap-mak** болбогон жоруктарды жасоо.

olmaz 1. болбос, болбой турган. ~ **sa** ~ болбосо болбой турган, болушу керек болгон. **2.** болбойт! ~ , **sen gidemezsin!** болбойт, сен барбайсың! ~ **mi?** болбойбу? (*өтүнүч*). **sorsak ~ mi?** сурасак болбойбу? ~ **olsunlar** *каргыш* балакет бассын! жерге киришсин!

olmuş 1. болгон, ишке ашкан. ~ **bitmiş** болуп бүткөн, болору болгон. ~ **bitmiş hikâye** болуп бүткөн окуя. **2.** бышкан, жетилген (*жемиш*). ~ **armut gibi eline düşmek** көктөн түшкөндөй болуу (*сөзм. с.* бышкан алмурут сыяктуу колуна түшүп калуу).

olsa болсо. ~ **gerek** болсо керек. **ölen yakını ~ gerek** өлгөн жакыны болсо керек. ~ ~ болгону, ашып кетсе. ~ ~ **iki yıl kalır** ашып кетсе эки жыл калат.

olta кайырмак. ~ **balığı** кайырмак менен кармалган балык. ~ **iğnesi** кайырмактын ийнеси. ~ **ya vurmak** кайырмакка түшүү (*балык*). ~ **yı yutmak** *арго* кайырмакты жутуу, тузакка түшүү, алдануу.

oluk, -ğu 1. кобул, ноо. **değirmen ~u** тегирмендин ноосу. **yalak ~u** суу сугарма ноосу. 2. кобул (*чатырдын суусун агызган*). 3. узун оюк/коңул. ~ **açmak** оюк/коңул жасоо. ~ **gibi akmak** күргүштөп келүү (*суу*). ~ ~ тынбай, үзүлбөй.

oluklu 1. кобулдуу. 2. оюктуу. 3. коңулдуу, бүктөмөлүү. ~ **mukavva** бүктөмөлүү мукаба. ~ **saç** толкун сымал болот.

olumlu оң, жакшы, туура. ~ **cevap** оң жооп. ~ **cümle** жай сүйлөм. ~ **karşılama** туура кабыл алыш. ~ **rol** оң роль.

olumsuz терс, тескери, тангыч, туура эмес. ~ **cümle** тангыч сүйлөм. ~ **eylem** тангыч этиш.

olumsuzlaşmak терс кетүү, кыйчалыш-тоо, оң келбөө.

olumsuzluk, -ğu терстик, тескерилик. ~ **eki грам.** тангыч мүчө. ~ **kelimesi** тангыч сөз (*değil эмес*).

olunmak болуу, болунуу. **bu ilaçla iyi olunmaz** бул дары менен жакшы болбойт.

olur 1. боло турган, ишке аша турган. **bu ~ iş mi?** бул боло турган ишти? 2. болот, жарайт, мейли. ~, **ben gideyim** жарайт, мен барайын. 3. болот. **akşamları orası soğuk** ~ кеч-кисин ал жак суук болот. ~ **unu almak** макулдугун алыш. ~ **una bırakmak** жайына коюу. ~ **olmaz 1)** болор замат. 2) болор болбос. ~ **şey/iş değil!** болушу мүмкүн эмес, кантип эле ошондой болсун!

oluş 1. болуш. **kardeş** ~ бир тууган болуш. 2. *филос.* тек, чыгыш, генезис, төркүн. 3. *геол.* формация.

oluşma түзүлмө, куралма, пайда болмо.

oluşmak 1. болуу, пайда болуу, түзүлүү, жаралуу. 2. куралуу, ...-дан туруу. **üç parçadan oluşuyor** үч бөлүктөн турат.

oluşturmak түзүү, жаратуу, пайда кы-

луу.

oluşuk, -ğu 1. *геол.* формация. 2. *биол.* генетика.

oluşum 1. пайда болуш, жаралыш. 2. *геол.* формация.

om *физ.* ом.

omça 1. жамбаш сөөгүнүн башы. 2. дүмүр, дөңгөч.

omlet, -ti омлет.

omnibus омнибус.

omur *анат.* омуртка, арка. ~ **kemiği** омуртка сөөгү. **boyun ~ları** моюн омурткалары. **bel ~ları** бел омурткалары. **kuyruk ~ları** куйрук омурткалары.

omurga 1. *анат.* кыр арка, омуртка. 2. *дең.* киль (*кеменин*). 3. *өтм.* тирек, бел сөөк, арка.

omurgahlar *зоол.* омурткалуулар (*Vertebrata*).

omurgasızlar *зоол.* омурткасыздар (*Invertebrata*).

omurilik, -ği *анат.* жүлүн.

omuz, -mzu ийин. ~ **una almak 1)** ийин-не арта салуу (*мис. мылтыкты, чапанды*). 2) *өтм.* жоопкерчилигин алуу. ~ **askısı** кийим илгич. ~ **arkasına bırakmak** көңүл бурбоо, кайдигер болуу. ~ **undan atmak** милдетин албоо, качуу. ~ **başı** жанында, жакынында. ~ **çevirmek** (*бирөөгө*) суук мамиле жасоо. ~ **ları çökük** *өтм.* ийин түшүп калуу, маанайы пас болуу. ~ **kaldırmak** ийнин куушуруу (*билбейм маанисинде*). ~ ~ **a 1)** тыгылышып, түртүшүп. 2) колмо колдошуп, биргелешип. ~ **öpüşmek** тең, бирдей болуш. ~ **silmek 1)** ийин куушуруу. 2) маани бербөө, таназар албоо. ~ **unda taşımak 1)** ийинине көтөрүп/мингизип алыш. 2) ардактоо, алпечтөө. ~ **vermek 1)** жардам берүү, көмөктөшүү. 2) ийиндешип көтөрүү. ~ **una vurmak** мойнуна жүктөө.

omuzdaş шериктеш, танапташ, олжо-лош (*жаман иштерде*).

omuzlamak **1.** ийнине арта салуу, желбегей жамынуу. **2.** ийни менен түртүү. **3.** *өтм.* колдоо, таёо, жөлөө. **4.** милдетин/жоопкерчилигин алуу. **5.** *арго* ала/жула качуу, уурдап кетүү.

omuzluk, -ğu **1.** *аск.* пагон, эполет. **2.** *дең.* кеменин алдыңкы, арткы учтарынын жаак бөлүктөрү. **3.** *апкөч,* илгич.

on он. ~ **altlık** *муз.* он алтылык. ~ **da bir** ондон бир. ~ **defa/kere** он/көп жолу. ~ **para etmez** беш (он) тыйынга турбайт. ~ **paralık etmek** (*бирөөнү*) кордоо, төмөнсүтүү. ~ **paraya ~ taklak atar** акча десе атасын сатат. ~ **parmağında ~ marifet** он бармагында он башка өнөр, жөндөмдүү, билбегени жок. ~ **parmağım iki elim yakasındadır** жакасына жабышканым жабышкан. ~ **parmağında ~ kara** кишини жаманатты кылганга уста.

ona ага. ~ **buna dil uzatmak** ар кимге тил тийгизүү. ~ **geline** аны айта турган болсок. ~ **göre** анын ою боюнча. ~ **göre hava hoş** ага баары бир. ~ **seber** ошондуктан, ошол себептүү.

onalamak *ооз.* оңолуу, айыгуу, сакаюу.

onamak **1.** макул болуу, туура көрүү. **2.** ырастоо, тастыктоо, бекитүү.

onanizm онанизм, мастурбация.

onar ондон. ~ ~ ондон ондон. **herkese ~ ~ dağıttılar** ар кимге ондон ондон таратышты.

onarım ондомо, калыбына келтирме, ремонт, реставрация.

onarımcı ондоочу уста, реставратор.

onarmak **1.** ондоо, калыбына келтирүү, реставрация жасоо. **evi ~ үйдү** ондоо. **2.** түздөө, түзөлтүү, жоюу (*кемчиликти, катаны ж. б.*).

onat, -tı **1.** иреттүү, жыйнактуу, тыкан.

2. жарактуу, ылайыктуу. **3.** адептүү, ахлактуу.

onay макулдук, ыраазычылык, уруксат. ~ **ını almak** макулдугун/ уруксатын алыш.

onaylamak макул болуу, туура көрүү. **2.** бекитүү, тастыктоо, ратификациялоо. **anlaşmayı ~** келишимди бекитүү.

onaylı **1.** макулдашылган, келишилген, уруксаттуу. **2.** бекитилген, тастыкталган, ратификацияланган.

onaysız **1.** макулдашылбаган, келишилбеген, уруксатсыз. **2.** бекитилбеген, тастыкталбаган.

onbaşı, -yı *аск.* онбашы, ефрейтор.

onca **1.** анын ою боюнча. **2.** ошончолук, анчалык, канчалык. ~ **emek boşa gitti** ошончолук эмгек бошко кетти.

onda **1.** ондон. **2.** ондук. ~ **birler** ондук бөлчөктөр.

ondalık, -ğı **1.** (*бир нерсенин*) ондон бири. **2.** *тар.* салык түрү. **3.** *мат.* ондук. ~ **kesir** ондук бөлчөк.

ondalıkçı **1.** *тар.* ондалык салыгын жыйнаган киши. **2.** он процент пайыз алып иштеген киши.

ondan **1.** андан. **herkes ~ söz ediyor** элдин баары андан сөз кылып атат. **2.** ошол себептен, ошондуктан. ~ **sonra** андан кийин.

ondurmak ондуруу, оңоо.

ondülasyon **1.** толкундуу кыймыл, толкундоо. **2.** тармалдатуу (*чачты*).

ondüle **1.** толкундуу, тармалданган. **2.** тармал. **3.** бүктөм-бүктөм. ~ **yapmak** (*чачты*) тармалдатуу.

ongun I **1.** берекелүү, түшүмдүү, мол. **2.** жайлуу, орунтуктуу. **3.** бактылуу, таалайлуу.

ongun II **1.** тотем. **2.** герб.

ongunculuk, -ğu тотемизм.

ongunluk, -ğu **1.** молдук, берекет. **2.** жыргалчылык. **3.** бакыт.

onikiparmak: ~ bağıracağı *анат.* он эки

эли ичеги.

oniks оникс.

onkoloji мед. онкология.

onlar мат. ондук, ондон.

onlu 1. ондук, он бөлүктөн турган. **2.** (*картада*) ондук.

onluk, -ğu 1. ондук, он бөлүмдөн турган. **2.** он упайлык баалоодо эң жогорку упай алган (*окуучу*). **3.** ондук (*акча бирдиги*). **4.** мат. ондук.

onmadık 1. оңбогон, оңолбогон. **2.** түзөлбөгөн, айыкпаган (*оору*). **3.** бечара, карып, байкуш, багы жок. ~ **hacıyı deve üstünden yılan sokar** мак. багы жокту төө үстүнөн ит кабат.

onmak 1. оңуу, оңолуу, жакшыруу. **2.** айыгуу, сакаюу. **3.** жаны жай алуу, жыргоо.

onmaz оңбос.

onomatope грам. тууранды сөз.

ons онс (*оордук өлчөмү, Францияда 30, 59гр., Англияда 28, 349гр.*).

onsuz ансыз.

onulmaz 1. оңолбос, түзөлбөс. **2.** айыкпас.

onuncu онунчу.

onur 1. сыймык, намыс. **2.** урмат, ардак, шарапат. ~ **una dokunmak** намысына тийүү. ~ **duymak** сыймыктануу. ~ **kurulu** тартип/адеп комиссиясы. ~ **üyesi** (*бир нерсенин/уюмдун*) ардактуу мүчөсү. ~ **vermek 1)** сыймык туудуруу. **2)** (*бирөө*) өз катышуусу менен сыймык берүү. ~ **una yedirememek** ызалануу, ардануу, арына чыдай албоо.

onurlandırmak 1. шарапат берүү, дымагын/аброюн көтөрүү. **2.** сыймыктандыруу.

onurlanmak 1. урмат-сыйга бөлөнүү. **2.** сыймыктануу.

onurlu 1. сыймыктуу, намыстуу, дымагы күч. **2.** кадыр-барктуу, ардактуу.

onursal ардактуу. ~ **üye** ардактуу мүчө.

onursuz 1. сыймыксыз, намыссыз. **2.** кадыр-барксыз, урмат-сыйсыз, сыйга татыксыз.

onursuzluk, -ğu сыймыгы/намысы жоктук.

opal, -li 1. мин. опал. **2.** жука пахта кездеме.

opera 1. муз. опера. **2.** опера театры.

operakomik, -ği комедиялык опера.

operasyon 1. мед. операция. **2.** операция (*кайсы бир планды ишке ашыруу үчүн*).

operatif оператив.

operatör 1. оператор. **2.** мед. хирург.

operet, -ti муз. оперетта.

oportünist, -ti оппортунист.

oportünizm оппортунизм.

opsiyon соода карыз мөөнөтүнөн кийин таанылган эки күндүк кошумча мөөнөт.

optik, -ği 1. оптика. **2.** оптик. ~ **aletler** оптик куралдар. ~ **cam** оптик айнек.

optimist, -ti 1. оптимист. **2.** оптимисттик.

optimizm оптимизм.

optimum оптималь (дуу), эң ылайыктуу.

opus муз. опус.

or аск. ор, окоп. ~ **kazmak** ор/окоп казыш.

ora ал жак, ошояк. ~ **da** ал жакта. ~ **larda** ал жактарда. ~ **da burada** андамында. ~ **ya buraya** ал жакка бул жакка. ~ **larda olmamak 1)** көңүл бурбоо. **2)** көрбөмүш/ билбемиш болуу.

oracıkta так жакынында/түбүндө.

orak, -ğı 1. орок. ~ **ve çekiç** орок жана балка. **2.** орок маалы. ~ **ta köylünün işi zor** орокто дыйкандын иши кыйын. ~ **ayı 003.июль.** ~ **böceği k. ağustos böceği.**

orakçı орокчу.

oraklamak орок оруу.

oralı ал/ошол жактык, ошояктык. ~

olmamak көңүл бурбоо, кайдигерлик көрсөтүү. **o adam hiç ~ olmadı** ал киши таптакыр көңүл бурбады.

oramiral, -li *аск.* армия адмиралы (*түрк флотундагы наам*).

oran **1.** катыш, пропорция, теңдештик. **2.** өлчөм, ченем. **3.** болжол, түкшөмөл, гипотеза. **~la** салыштырганда, салыштырмалуу. **~ dışı** *мат.* өлчөм тышы, иррационал(дуу).

orangutan *зоол.* орангутан (*Pongo pygmaeus*).

oranlamak **1.** саноо, эсептөө. **2.** болжолдоо, чамалоо. **3.** теңдөө, тең келтирүү. **4.** салыштыруу.

oranlı **1.** тең катышта, бирдей өлчөмдө, жарыш, пропорциялуу, симметриялуу. **2.** тең салмактуу.

oransız ар түрдүү өлчөмдө/чоңдукта, катышы бирдей эмес, ассимметриялуу. **2.** салмагы ар түрдүү, өөдүк-сөөдүк.

oransızlık, -ğı **1.** тең өлчөмсүздүк, катыштардын түрдүүлүгү, ассимметрия, диспропорция. **2.** тең салмаксыздык.

oranti тең катыш, өлчөм бирдиги, симметрия, пропорция.

orantılı пропорциялуу, бирдей, окшош, симметриялуу, туура катышта болгон.

orası, -nı **1.** ал жак. **2.** ал маселе. **~ benim burası senin gezmek** үймө-үй кыдыруу, айылдан айыл койбоо (*айылчы бирөө жөнүндө*). **~nı Allah bilir** аны бир Кудай билбесе. **~nı bilmem** анысын билбейм. **~ neresi?** ал жер кайсы жер? **~ öyle** ал иш/маселе ошондой.

oratoryo *муз.* оратория.

ordinaryüs ординариус (*түрк университеттеринде беш жылдан көп профессорлук кызмат аткарып, илим жаатында көрүнүктүү иштер жасаган окутуучуларга берилген наам*).

O~ Prof. (Ordinaryüs Profesör’дун кыск.) ординариус профессор.

ordinat, -tı *мат.* ордината.

ordövr шам-шум, закуска.

ordu **1.** ордо, кол, армия, аскер. **~ya çağırma** аскерге чакыруу. **~ya katılmak** ордунун катарына кошулуу. **Kızıl O~** *мар.* Кызыл Армия. **2.** бирдей көз карашта, бирдей максатта болгон кишилердин тобу. **öğretmenler ~su** мугалимдер ордосу. **3.** көп, жайнаган, ордо. **bir ~ çocuk kirazi hemen bitirdi** бир ордо бала алчаны заматта бүтүрдү. **~ evi** ордо үйү, офицерлер үйү.

ordubozan бузуку, тыңчы, бөлүп-жарган, чагымчы, жүүт.

ordubozanlık, -ğı бузукулук, тыңчылык, чагымчылык, жүүттүк.

ordugâh өргүү, колдун убактылуу түнөк кылган жери/лагерь.

orfoz *зоол.* орфос балыгы (*Epinepheles gigas*).

org, -gu *муз.* орган.

organ **1.** *анат.* орган, мүчө. **sindirim ~ları** тамак сиңирме органдары. **solunum ~ları** дем алуу органдары. **üreme ~ları** төрөт органдары. **2.** *өтм.* орган (*мамлекеттик, жарандык ж. б.*). **3.** орган (*журнал, газета ж. б.*). **~ nakli** *мед.* орган алмаштырма.

organik органикалык. **~ âlem** органикалык дүйнө. **~ kimya** органикалык химия.

organizasyon **1.** уюштуруу, өткөрүү (*мис. бир чогулушту*). **2.** түзүлүш, курулуш (*мис. бир мамлекеттин*).

organizatör **1.** уюштуруучу, өткөрүүчү, организатор. **2.** ооз. арачи, жуучу.

organizma *биол.* организм.

organize: ~ etmek **1)** уюштуруу, өткөрүү. **2)** куруу, негиздөө. **~ şekilde** уюшкандык менен.

orgazm оргазм.

orgcu муз. органчы, органист.

orgeneral, -li ордо/армия генералы.

orijinal, -li 1. оригинал, тубаса. ~ **edebiyat** оригинал адабият. 2. өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык. **memleketimin ~ tarafı el degmemiş tabiatında** туулган жеримин өзгөчө жагы кол тийбеген табиятында. 3. оригинал, түп нуска, өзү.

orijinalite өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, оригиналдык.

orijinallik, -ği оригиналдык, өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк.

orquestra оркестр. ~ **şefi** дирижёр.

orkide бот. орхидея.

orkinos зоол. оркинос балыгы (*Orkynus vulgaris*).

orkit, -ti мед. уруктук безинин сезгенүүсү.

orkomutan аск. армия командачысы.

orlon 1. орлон (*жиптин аты*). 2. бул жип менен токулган кездеме.

orman ормон, токой. ~ **gibi** токойдой, жыш, калың, чатышкан (*бак, чач, сакал, каш*). ~ **kebabi** токой кебеби (*майда кесилген эттен, сарымсактан жасалган куурдак*). ~ **kibarı** арго аюу. ~ **taşlamak** (*бирөөнүн*) сырын/тамырын тартуу. ~ **tavuşu** чил.

ormancı токойчу.

ormanlaşmak токойго айлануу.

ormanlaştırmak токойлоштуруу.

ormanlık, -ğı токойлук, токою көп жер.

ormansız токойсуз.

ornatma 1. хим. алмашма, орун котормо. 2. биол. түр алмашма. 3. орношуу/жер котормо.

ornatmak орун которуш, алмаштырыш, орнотуш.

ornitoloji орнитология.

orospu орой сойку, аягы суюк, жалап, денесин саткан аял. ~ **çocuğu** арам сийдик (*бала*). ~ **bohçası gibi** колдон колго өткөн, самсаалаган,

тамтыгы чыккан.

orospuluk, -ğu орой 1. сойкулук, аягы суюктук, жалаптык. 2. куулук, арамзаалык, эки жүздүүлүк. ~ **yapmak** 1) сойкулук кылуу, сойкулук менен күн көрүү. 2) арамдык/куулук кылуу.

orsa 1. дең. кеменин желкенине байланган жип. 2. кеменин шамал тоскон капталы. 3. кеменин шамал багытына жараша бурулушу. ~ **etmek** (*кеме*) шамал багытына жараша бурулуу. ~ **boca** эптеп-септеп, жыгылып-туруп.

orsalamak (*кеме*) шамалга жараша бурулуу.

orta 1. орто, борбор. **yolun ~sı** жолдун ортосу. **meydanın ~sı** майдандын ортосу. 2. орто, жарым (*убакытта*). **yılın ~sı** жылдын ортосу. **kışın ~sı** кыштын ортосу. 3. теңи, жарымы. **elmanı ~sından bölmek** алманы ортосунан бөлүү. 4. орто, ачык. **her şey ~ya konuldu** бардык нерсе ачыкка чыкты. 5. орто (*баа*). 6. орто (*чоңдук*). ~ **boy** орто бой. ~ **uzunluk** орто узундук. 7. чөйрө. 8. футбол. орто уруш. 9. тар. жаңы черүүлөрдүн батальону. 10. (*бир нерсенин*) ичи, жумшак бөлүгү. **ekmek ~sı** нандын ортосу. **kavun ~sı** коондун ичи. ~ **da** 1) ортодо, ар кимдин көз алдында. 2) так ортодо. ~ **Afrika Cumhuriyeti** Орто Африка Республикасы. ~ **Asya** Орто Азия. ~ **ağırlık** орто салмак (*бокста 71-75 кг арасы, күрөштө 72-79 кг арасындагы салмактар*). ~ **akıncı** футбол. орто чабуулчу. ~ **dan** жалпынын/көпчүлүктүн акчасы менен. ~ **ya almak** ортого/курчоого алыш. ~ **ya atılmak** 1) ортого коюлуу, сунуш кылынуу. 2) суурулуп чыгуу, белсенип киришүү (*бир ишке*). ~ **ya atmak** айтып чыгуу, сунуш кылуу,

ортого коюу. ~**ya bir balgam atmak** түз бараткан ишти бүлдүрүү. ~**da bırakmak** ортодо/талаада калтыруу. ~ **boylu** орто бойлуу. ~**sını bulmak** ортосун табуу. О~ **Çağ** орто кылым. ~**ya çıkarmak** 1) ортого чыгаруу, ашкерелөө. 2) ачуу, таап чыгуу. ~**ya çıkmak** 1) пайда болуу, жаралуу. 2) ачыкка чыгуу, ашкереленүү, белгилүү болуу. ~ **derece** орто даража. О~ **Doğu** Жакынкы Чыгыш. ~**ya dökmek** 1) ортого төгүү. 2) бетин/жүзүн ачуу, ашкерелөө. ~**ya düşmek** *арго* жаман жолго түшүү, бузулуп кетүү. ~**da fol yok, yumurta yokken** эчтекеден эчтеке жок туруп. ~ **hâlli** ортосаар турмушта жашаган. ~ **hizmetçisi** үй кызматчысы. ~ **işi** үй иштери. ~**dan kaldırmak** жок кылуу, көзүн тазалоо. ~**dan kalkmak** 1) жок болуп кетүү, табылбас болуу. 2) алып ташталуу, жоюлуу. ~**da kalmak** 1) ортодо/талаада калуу. 2) эки анжы болуу, бир чечимге келе албоо. ~ **karar** жалпы чечим. ~**dan kaybolmak** жок болуу, жоголуп кетүү. ~**ya koymak** ортого коюу, сунуш кылуу. ~ **kulak** *анат.* орто кулак. ~ **malı** 1) ортонун/жалпынын мүлкү. 2) жалпы колдонулган жер. 3) *өтм.* жалап, сойку. ~ **oyunu** орта оюну (*түрк элдик театр оюну*). ~ **öğretim** орто билим берүү. ~ **parmak** ортон. ~**nın sağ** *саяс.* борбордун оңчулу (*партия*). ~**nın solu** *саяс.* борбордун солчулу (*партия*). ~**dan söylemek** туюк (*бирөөнүн атын атабай*) сүйлөө. ~ **şekerli** орто шекерлүү (*түрк кофеси*). ~**ya vurmak** элдин алдына чыгаруу, ар кимге айтуу/билгизүү (*мис. кайгысын*). ~ **yaşlı** орто жаштагы.

ортаç, -cı *грам.* атоочтук.

ortak, -ğı 1. орток, шерик, партнер. 2. жалпы, орток. 3. күндөш (*көп аялдуулукта*). 4. биргелешип, бирдикте. ~ **etmek** орток/шериктеш кылуу. ~ **kat** *мат.* орток бөлүнүүчү. ~ **olmak** 1) орток/шерик болуу. 2) тең бөлүшүү. ~ **özne** *грам.* бир өңчөй ээ. ~ **siklet** *к.* **orta ağırlık.** ~ **yapım** *кино* бирикме фильми. ~ **yaşama** *биол.* симбиоз (*эки башка түрдөгү айбандын биргелешип жашоосу*). ~ **yönetim** орток бийлик, коалиция.

ortakçı 1. жалчы. 2. *биол.* мите.

ortaklaşa ортоктошо, биргелеше, жалпылаша.

ortaklaşmak ортоктошуу, биргелешүү, жалпылашуу, колдошуу, ашар кылуу.

ortaklık, -ğı 1. ортоктук, жалпылык, шериктик. 2. фирма, уюм, бирикме, шериктештик. ~ **etmek** 1) орток болуу. 2) (*бир*) фирмага/ бирикмеге кирүү.

ortalama 1. орточо. ~ **değer/fiyat** орточо баа. ~ **yıllık gelir** жылдык орточо киреше. 2. болжолдуу, чамалуу. 3. так ортосунан. **ağacı** ~ **kesti** бакты так ортосунан кести. 4. калыс, ортосаар (*мамиле*).

ortalamak 1. ортолоо, орто жерине келүү. **yolu** ~ жолду ортолоо. **işi** ~ иштин ортосуна келүү. 2. ортосунан бөлүү, эки тең бөлүккө ажыратуу. 3. *футб.* топту ортого жолдоо.

ortalık, -ğı 1. айлана, тегерек. 2. борбор, орто жер. ~**ta** орто жерде, айланада. ~ **ağarmak** айлана агара баштоо, таң агаруу. ~**i birbirine katmak** чакчелекей салуу, чатак чыгаруу. ~ **bozulmak** заман бузулуу. ~**a düşmek** колдон колго өтүү (*аял жөнүндө*). ~ **düzelmek** заман оңолуу. ~**i götürmek** каптап/алып кетүү. **sel** ~**i götürmüştü** жердин

баарын сел алып кеткен. ~**ta kalmak** жалгыз калуу. ~ **kararmak** кеч кирүү. ~ **karışmak** иштер татаалдашуу, түшүнбөстүктөр/келишпестиктер келип чыгуу. ~**ı kasıp kavurmak** 1) айлана-тегеректи кырып-талкалап кетүү. 2) элди коркутуп-үркүтүү. ~**ı toplamak** үйдү жыйноо. ~**ı toz pembe görmek** өтм. булуттардын үстүндө учуу. ~**ı tutmak** айлананы каптап кетүү (*жыт, түтүн ж. б.*). ~ **yatışmak** айлана тынчуу, уруш/чатак бүтүү.

ortam ортом, чөйрө, атмосфера, жагдай. ~ **içine girmek** чөйрөгө аралашуу. ~ **yaratmak** ортом/чөйрө жаратуу.

ortanca ортончу. ~ **oğul** ортончу уул. ~ **parmak** ортон.

ortaokul орто мектеп.

Ortodoks дин православие. ~ **kilisesi** православие чиркөөсү.

Ortodoksluk, -ğu православие (*Чыгыш христиан чиркөөлөрү тутунган диний окуу*).

ortopedi мед. ортопедия.

ortopedik ортопедик.

ortopedist, -ti ортопед.

oruç, -cu 1. мус. орозо. ~ **açmak** ооз ачмак (*орозо маалында*). ~ **bozmak** 1) орозосун бузуу. 2) ооз ачуу. ~**u kazaya bırakmak** орозону кийинкиге калтыруу. ~ **tutmak** орозо кармоо. 2. өзүн өзү кармоо, бир нерседен оолак туруу.

oruçlu мус. орозо кармаган (*киши*).

oruçsuz мус. орозо кармабаган (*киши*).

orun 1. орун, кароол, пункт. 2. кызмат.

oryantal, -li чыгыш, чыгышка байланыштуу. ~ **dans** чыгыш бийи.

oryantal, -ti ориенталист, чыгыш таануучу.

oryantalizm чыгыш илими.

Osmanlı 1. тар. Осман(лы) Императорлугу журтташы, түрк. 2. Ос-

манлы (Осман) Императорлугу.

3. өтм. тартынбаган, жүрөктүү, кайраттуу.

Osmanlıca 1. тар. осман тили, османлыча. 2. османдыктарча.

osmiyum хим. осмий.

osmoz к. **ozmoz**.

osteoloji мед. остеология.

osurgan оосурак (*киши*).

osurmak оосуруш.

osuruk оосурак. ~**u cinli** чын тийбес, кызуу кандуу, чалпоо. ~**unu düğümlemek** 1) коркутуу, жүрөгүн түшүрүү. 2) кекетип-мокотуу, опузалоо.

oşinografi океанография.

ot, -tu 1. от, чөп. ~ **biçimi** чөп чабыш. ~ **yiyeenler** чөп жегендер. 2. отоо чөп. ~ **basmak** отоо чөп басыш. ~ **ayıklamak** отоо чөптөн арылтуу. 3. дары/шыбаалуу чөп. 4. ооз. уу чөп. 5. чөптөн жасалган, ичине чөп/саман толтурулган. ~ **minder** саман төшөк. 6. арга нашаа. (**birine**) ~ **yoldurmak** (*бирөөнө*) кыйынчылык чыгаруу, убара кылуу. ~ **tutunmak** денедеги кылдарды жок кылуу үчүн дары сүрүү.

otacı 1. отчу, дарыгер, чөптөн дары жасаган адис. 2. арга нашаачы.

otağ, -ğı тар. отоо, резиденция (*сультандын/баш вазирдин*).

otlamak 1. ууландыруу. 2. от менен дарылоо.

otamak от менен дарылоо.

otantik 1. чыныгы, чындыкка таянган. 2. оригинал. ~ **belge** чыныгы документ.

otarmak ооз. откоруу (*малды*).

otçu отчу, дарымчы.

otçul чөп жеген (*айбан*).

otel отель, мейманкана.

otelci 1. отель ээси. 2. отель иштеткен (*киши*).

otelcilik, -ği отель иштетмечилик.

otistik психол. өзү менен өзү болгон,

элден обочолонгон, түнт тарткан (абал).

otizm *психол.* түнттүк.

otlak, -ğı жайыт.

otlakçı *арго* жатып ичер, жанбакты.

otlakçılık, -ğı *арго* жатып ичердик, жан бактылык.

otlamak **1.** оттоо (*мал үчүн*). **2.** *арго* жанбактылык кылуу, жатып ичүү.

otlatmak оттоотуу, откозуу (*малды*).

otlu **1.** оттуу, чөптүү. **2.** чөп кошулган. ~ **peynir** чөп кошулган быштак.

otluk, -ğu **1.** оттуу жер. **2.** чөп үймөгү, саман. **3.** чөп үйүлгөн/сакталган жер.

oto- авто-.

oto автомобиль.

otoban автобан.

otobiyografi автобиография.

otobiyografik автобиографиялык.

otobur чөп жеген (*айбандар*).

otobüs автобус.

otobüsçü **1.** автобус иштеткен. **2.** автобус шофёру.

otogar автовокзал.

otoklav *тех.* автоклав.

otokrasi *саяс.* автократия.

otokrat, -tı *саяс.* автократ.

otomasyon автоматташтырма.

otomat, -tı **1.** автомат, автоматтык түрдө иштеген (*ар кандай жарак*). **2.** газ менен суу ысыткыч. **3.** автомат жарык (*подъезддерде*).

otomatik **1.** автоматтык. ~ **olarak** автоматтык түрдө. **2.** көнүмүш боюнча, өзүнөн өзү (*жасалып кеткен аракет*).

otomatikleşme автоматташма.

otomatikleşmek автоматташуу.

otomatikman автоматтык түрдө, көнүмүш боюнча, өзүнөн өзү, ыктыярсyz.

otomobil автомобиль. ~ **kullanmak** автомобиль айдоо. ~ **sürücüsü** айдоочу, шофёр.

otomotiv автоматив.

otonom автоном, өз алдынча.

onomi автономия, көз карандысыздык, өз алдынчалык.

otopark, -kı автопарк. **çok katlı** ~ көп кабаттуу автопарк.

otopsi *мед.* аутопсия, өлүктү союу. ~ **yapmak** (*өлүктү*) союу, аутопсия жасоо.

otorite авторитет, таасир, аброй, кадыр-барк. ~**ler** авторитеттер, аттуу-баштуулар. ~**sini bozmak** аброюна шек келтирүү, кадырын түшүрүү.

otoriter үстөм, өзүмбилем, зордукчу, мажбурлоочу. ~ **bir adam** өзүмбилем бир киши.

otostop, -pu автостоп, кол көтөрүп машине тосмо, жол тосмо.

otostopçu жол тоскон киши.

otoyol автобан.

otsu, otsul *бот.* чөп сымал/сыяктуу.

oturak, -ğı **1.** отургуч, скамейка. **2.** негиз, жер, таман. **3.** даарат ушаткан таштек. **4.** ичкилик/ музыка/ аялдар болгон көңүл ачуу жери. **5.** буту баспаган (*киши/оорулуу*). **6.** (*кемеде*) калакчылар отурган жер. **7.** жашаган/катталган жер.

oturaklı **1.** негизи күчтүү, түбү түптүү. **2.** бышык, бекем (*курулуш*). **3.** *өтм.* токтоо, салмактуу, наабаттуу (*киши*). **4.** орундуу, жөндүү (*пикир, сөз*).

oturma **1.** отурма. **2.** айыл, конок. ~**ya gitmek** отуруп келгени баруу (*аз убакытка*). **3.** катталган/ жашалган (*жер*). ~ **belgesi/izni** (*бир жерде*) жашаганга уруксат берген документ/уруксат. ~ **grevi** иш таштоо. ~ **odası** отурма/ отурган үй.

oturmak **1.** отуруу. **oturun** отуруңуз. **çok oturduk, kalkalım artık** көпкө отурдук, туралы эми. **2.** жашап туруу. **biz bu semtte üç yıldır oturuyoruz** биз бул кичирайондо үч жылдан бери жашап турабыз.

nerede oturuyorsunuz? кайда тура-
сыз? **3.** чак болуу, туура келүү
(*кийим*). **cekete üzerine çok güzel
oturdu** жекет чапчак келди. **4.** бош
отуруу, иш кылбоо. **5.** чөгүү,
отуруп калуу. **evin temeli on santim
oturmuş** үйдүн пайдубалы он
сантиметр чөгүп кетиптир. **6.** чо-
гуу жашоо. **annem bizimle oturuyor**
апам биз менен жашайт. **7.** баага
туруу, чыгым алып келүү. **araba-
min tamiri bana pahalıya oturdu**
машинемин ремонту мага кымбат-
ка турду. **8.** отуруп калуу, кургак-
ка чыгып калуу (*кеме*). **karaya ~**
кургакка чыгып калуу. **oturduğu
yerde ot bitmez** мак. жүргөн же-
ринде чөп чыкпайт, куу, арамзаа.

oturmaş жакшылап отурган, жайгаш-
кан, түптөлгөн, калыптанган. ~ **bir
semt** калыптанган/өнүккөн кичи
район.

oturtma 1. отуртуу. **karaya ~ (кемени)**
кургакка отуртуу. **2.** отуртма
(*баклажан жана фарштан
куурулуп жасалган тамак*).

oturum 1. отурум, чогулуш. **açık ~** ачык
отурум. **kapalı ~** жабык отурум. **2.**
туруктуу жашаган жер.

oturuş отуруш (*бычымы*). **bir ~ta** бир
отурушта. ~**una bak!** отурушун
кара!

otuz отуз. ~ **bir** отуз бир (*карта оюну*).
~ **bir çekmek** ооз. мастурбация жа-
соо. ~ **iki diştен çıkan ~ iki mahal-
leye yayılır** мак. отуз эки тиштен
чыккан сөз отуз эки айылга
тарайт.

otuzar отуздан, отуздап.

otuzluk, -ğu 1. отуздук, отуз бөлүктөн
турган. **2.** отуздук (*акча бирдиги*).
3. отуз жаштагы (*киши*).

otuzuncu отузунчу.

ova түздүк, өрөөн. **alçak ~** ойдуң.

oval, -li 1. оваль, сүйрү (*шекилде*). **2.**
оваль.

ovalamak 1. ушалоо, сүрүү. **2.** массаж
жасоо, ыйкалоо, өйкөө.

ovma массаж, ушалоо.

ovmak 1. ушалоо, сүрүү, укалоо, мас-
саж жасоо. **2.** кыруу, жышуу, сү-
рүү. **tencereyi ~** мискейди жышып
жуумак.

ovuşturmak 1. ушалоо, сүрүү, массаж
жасоо. **2.** сүргүлөө, ушалоо
(*колдорду бири-бирине*).

oy 1. добуш (*шайлоодо*). ~ **almak** добуш
алуу. ~ **birliğiyle** бир добуштан. ~
vermek добуш берүү. **çekimser ~**
kullanmak добуш берүүдө калыс
калуу. **2.** ой, пикир, көз караш.
halk /kamu oyu коомдук пикир.

oya тордомо (*жоолук, кол жоолуктар-
дын чекесин*). ~ **yapmak** тордоо.

oyalamak I 1. (*бирөөнү*) алаксытуу, кө-
нүлүн башкага буруу, алагды кы-
луу. **sen git, çocuğu ben oyalarım**
баланы мен алаксытып турам, сен
бара бер. **2.** шылтоо айтуу, кеп
ээрчитүү, жооткотуу. **alacaklıyı iki
aydır oyalyor** аласа кишиге эки
айдан бери кеп ээрчитип жүрөт. **3.**
аск. алаксытуу (*душманды*), уба-
кыттан утуу.

oyalamak II (*бир нерсенин четин*) тор-
доо.

oyalanmak 1. алаксуу, алагды болуу,
эрмектөө, көңүл жубатуу. **2.** алда-
нуу, жаңылыштыкка түшүрүлүү.

oyalı тордолгон, саймаланган.

oydaş ойлош, пикирлеш, санаалаш.

oylama добушка салма, шайлоо.

oylamak шайлоо, добушка коюу.

oyluk к. **uyuk**.

oylum 1. оюм-чийим. **2.** жыгачка оймо
салма өнөрү. **3.** *тех.* сай. ~ ~ сай-
сай. **4.** көлөм, ченем. **5.** боштук,
мейкиндик.

oylumlu 1. оюлган, кесилген, из/сай тү-
шүрүлгөн. **2.** көлөмдүү, ичтүү
(*идиш*).

oyma 1. оймо, гравюра. **2.** оюлуп/

чукулуп жасалган, тешме, көзөмө.
~ **baskı** полигр. оюп-басма
(басмада цинк/жез/тактайдагы
оюктар аркылуу кагазга сүрөт
түшүрүү иши). ~ ~ **yazi** оюлуп
жазылган жазуу.

оутмаси оймочу, гравёр.

оутмак I 1. оюу, оюп-чийүү. **2.** оюк жа-
соо, чуңкурайтуу. **3.** көзөө, тешүү.
4. оюу, кесүү (мис. кездемени).

оутмак II, -ği 1. аймак, уруу. **2.** аймак,
айыл.

оутмал оймолуу, накыштуу, оюп
жасалган.

оутнак, -ği 1. ойноок, тентек, бейбаш
(бала). **2.** азоо, чалпоо, тебээнек
(мал). **3.** ойноок, жүрөөнөк, аягы
суюк, ойсоңдогон (аял). **4.**
туруксуз, өзгөргүч. **5.** аск. көчмө,
кыймылдуу, аракеттүү. **6.** анат.
ойноок, кыймылдуу (муундар). **7.**
ритмдүү, темптүү (музыка).

оутнамак 1. ойноо. **çocuklar bahçede
oynuyor** балдар бакчада ойноп жү-
рүшөт. **2.** бир оюн түрүн ойноо.
kumar ~ кумар ойноо. **satranç** ~
шахмат ойноо. **3.** (сахнада, фильм-
де) ойноо. **Othello'yu oynuyor**
Отеллону ойнойт. **4.** бийлөө. **5.**
бошоп кетүү, шалкылдап калуу.
masanın ayağı oynuyor үстөлдүн
буту бошоп кетиптир. **6.** карма-
лоо. **sakın saatle oynama, bozulur**
саат менен ойночу болбо, бузулат.
7. чыгып-түшүп туруу, туруксуз-
дук көрсөтүү. **fiyatı on-yirmi lira
arasında oynuyor** баасы он-
жыйырма лира арасында өзгөрүп
турат. **8.** кыймылдоо, козголуу,
жылуу. **bu taş yerinden oynamaz**
бул таш ордунан жылбайт. **9.** та-
машалоо, оңой көрүү, аздектөө.
benimle oynama мени менен ой-
нобо. **sağlığınıla oynama** ден-соолу-
гуң менен ойнобо. **10.** каалаганын
жасай алуу, чеберчилик көргөзүү.

sözlerle oynuyor сөздөр менен
ойнойт. **11.** тобокелге салуу. **biri-
nin ekmeği ile** ~ биринин токочу
менен ойноо. **12.** дүпүлдөө,
дүкүлдөө, козголуу, катуу согуу.
yüreği oynadı жүрөгү дүкүлдөп
кетти. **güle oynaya/oynaya oynaya**
ойноп-күлүп, жадырап-жайнап.

оутнаш ойнош. **~ına inanan avrat ersiz
kalır** мак. ойношуна ишенген ка-
тын эрсиз калат.

оутнашмак 1. бири-бири менен ойноо.
kedi yavruları oynuyor мышык-
тын балдары бири-бири менен
ойноп атат. **2.** ойноштук кылуу.

оутнатмак 1. ойнотуу. **çocuğu** ~ баланы
ойнотуу. **2.** бийлетүү. **3.** театр
көрсөтүүсүн сахналоо. **Karagöz** ~
Карагөз (к.) ойнотуу. **4.** кыймыл-
датуу, термелтүү. **parmaklarını oy-
nattı** манжаларын кыймылдатты.
5. козгоо, жылдыруу. **dolabı yerin-
den oynatmayınız** шкафты ордунан
козгобогула. **6.** алдоо, ойнотуу.
kocasını bildiği gibi oynatır
күйөөсүн каалагандай ойнотот. **7.**
акыл-эсин жоготуу, башынан ай-
нуу. **zavallı az kalsın oynatıyordu**
бечара аз жерден жинди болуп
кете жаздады.

оутса, оутсак болсо да/деле, а бирок, ...
карабастан, көрсө, чынында. **yağ-
mur yağıyor, oysa hava tahminine
göre açık olacaktı** жамгыр жаап
атат, а бирок аба болжолу боюнча
ачык болушу керек эле.

оутук, -ğu 1. оюк. **2.** көндөй. **3.** боштук.
4. үңкүр, коңул, уюк. **5.** сай.

оутум 1. оюм, казым. **2.** ой, чуңкур,
ойдун.

оутун 1. оюн. **2.** спорт мелдеш, матч. ~
kızıştı оюн кызып чыкты. **3.** бий. **4.**
театр оюну. **5.** пьеса, драма. **6.** ай-
ла, амал, куулук-шумдук. ~**a
gelmek** алдатылуу. ~ **almak** оюнда
жеңип чыгуу. ~ **çıkarmak 1)** оюн

ойноо. **Galatasaray güzel ~ çıkardı** Галатасарай сонун ойноду. **2) өтм.** чатак, чыр чыгаруу. ~ **etmek/oyynamak/yapmak** (бирөөнү) шылдың кылуу, келекелөө. ~ **ebesi** оюн башы. ~ **a getirmek** алдап кетүү. ~ **havası** бийге ылайык музыка. ~ **kâğıdı** карта кагазы. ~ **vermek** оюнда жеңилип калыш. ~ **yazarı** драматург.

oyunbaz 1. чебер/мыкты оюнчу. **2.** оюнкараак. **3.** арамзаа, шумпай, айлакер.

oyunbozan оюнбузар, ыркбузар.

oyunbozanlık оюнбузарлык, ыркбузарлык.

oyuncak,-ğı 1. оюнчук. **2. өтм.** оюнчук, оңой нерсе. **benim için bu bir çocuk ~ıdır** мен үчүн бул бир оюнчук (оңой). **3. өтм.** жасалма, оюнчук. ~ **araba** оюнчук машине. **4. өтм.** оюнчук. **güçlü devletlerin ~ı oldu**

күчтүү мамлекеттердин оюнчугу болду.

oyuncakçı 1. оюнчук жасаган/саткан киши. **2.** оюнчук дүкөн.

oyuncu 1. оюнчу, спортсмен. **2.** актёр, оюнчу. **3.** бийчи. **4.** тамашакөй, куудул. **5.** шумпай, айлакер, митаам.

oyunculuk,-ğu 1. оюнчулук. **2.** актёрлук. **3.** бийчилик. **4.** айлакерлик, митаамдык.

oyunlaştırmak оюнга/драмага айландыруу, театрлаштыруу.

oyuntu 1. оюлган/кесилген жер. **2.** чуңкур, оюк. **3.** үңкүр, окоп, ороо.

ozalit, -ti озалит, сүрөт копиясы.

ozan 1. эл акыны, ашык. **2.** акын.

ozanlık, -ğı акындык.

ozmos хим. осмос.

ozon хим. озон. ~ **tabakası** озон катмары.

ozonlamak озонго айландыруу.

Ö

Ö,ö *түрк алфавитинин он тогузунчу тамгасы.*

ө *сырд. с. “түү” маанисине келген жипкирүүнү туюндуруп.*

öbek, -ği 1. үймөк, тизмек, жыйын (*бир тектүү нерселердин*). **2.** топ. ~ ~ топ-топ.

öbür 1. берки, башка, тиги. ~ **arkadaşıma sordum** берки теңтүшүмдөн сурадым. **dünyanın ~ ucunda** дүйнөнүн тиги учунда. ~ **dünya** тиги дүйнө. ~ **dünyaya göç etmek/ ~dünyayı boylamak** тиги дүйнөгө жол тартуу. **2.** кийинки, эртеси, соңку. ~ **gün** бүрсүгүнү. ~ **hafta** кийинки жума.

öbürkü, -nü к. **öbürü.**

öbürü, -nü тигиниси, беркиси, башкасы.

öcü (*балдар тилинде*) бөө, бокой, мокочо.

öç, -cü өч, кек. *сал.* **intikam.** ~ **almak/ ~ünü almak** өч/кек алыш. ~ **ünü çıkarmak** өчүн (*бир нерседен*) чыгарыш. ~ **gütmek** өчөгүшүү, кек сактоо.

öd *анат.* өт. ~ **ağacı бот.** алоэ дарагы (*Aquilaria agallocha*). ~ **kanalı** өт каналы. ~ **ü bokuna karışmak** *орой катуу коркуу, жүрөгү түшүү.* ~ **kesesi анат.** өт. ~ **ü kopmak/ patlamak** жаны чыгуу, жүрөгү түшүү. ~ **ünü koparmak** жүрөгүн түшүрүү, коркутуу. ~ **taşı** өт ташы.

ödem *мед.* шишик.

ödeme төлөмө. ~ **anlaşması ук.** төлөмө келишими. ~ **kabiliyeti ук.** төлөмө жөндөмү. ~ **süresi** төлөмө мөөнөтү. ~ **yapmak** төлөө, төлөп берүү.

ödemek 1. төлөө. **borcunu** ~ карызды төлөө. **2.** чыгымды көтөрүү/жабуу. **3.** чыгымын актоо. **sermaye-sini** ~ жаткырылган чыгымды

акташ. **4. өтм.** өтөө, актоо, төлөө, карызынан кутулуу. **onca iyiliğini nasıl öderim?** ошончо жакшылыгыңды кантип төлөйм? **bu zaferi kanları ile ödediler** бул жеңишке канын төгүп жетишти.

ödemeli 1. төлөмөлүү, төлөп алуучу. ~ **paket** төлөмөлүү пакет (*акысын жиберилген тарап төлөй турган*). ~ **yollamak** төлөмөлүү жибериш. **2.** төлөмөлүү (*каршы тарапка жазылган телефон/телеграмма*).

ödenek, -ği 1. каржама/каржылама, дотация. **ek** ~ кошумча каржылама. **örtülü** ~ жабык каржылама. **2. ук.** бюджет үлүшү (*ар бир мекеменин*).

ödenekli дотациялуу, субсидиялуу.

ödenmek 1. төлөнүү. **ödenmiş çek** төлөнгөн чек. **2. өтм.** карызынан/парзынан кутулуу, ыраазы кылынуу.

ödenti 1. мүчөлүк акы. **2.** компенсация, чыгымды жабыш.

ödeşme 1. эсептешме. **2. өтм.** эсептешме, өч/кек алма.

ödeşmek 1. өз ара эсептешүү, аласа-берешени такташуу. **2. өтм.** эсептешүү, кегин/кунун алышуу.

ödev 1. милдет, жоопкерчилик, парз, карыз. **mukaddes** ~ ыйык милдет/парз. ~ **bilmek/saymak** милдет/парз деп билүү. ~ **ini yerine getirmek** милдетин аткарыш. **2.** тапшырма (*окуучуларга/студенттерге берилген*). ~ **ini yapmak** тапшырмасын аткаруу.

ödevcil жоопкерчиликтүү, милдетине так.

ödevlendirmek милдеттендирүү.

ödlek, -ği коркок, жүрөгү жок.

ödül сыйлык, мөрөй. ~ **almak** сыйлык

алмак. ~ **kazanmak** сыйлыкка татыктуу болмок. ~ **vermek** сыйлык бермек.

ödüllendirmek 1. сыйлоо, сыйлык берүү. 2. ыраазы кылуу.

ödün ыбаа, ырайым. ~ **vermek** ыбаа кароо, ырайым кылуу.

ödünç, -cü карыз. ~ **almak** карыз алмак. ~ **vermek** карыз бермек.

ödünçleme 1. карыздама. 2. линг. башка тилден алынган сөз.

ödünlü 1. ырайымдуу. 2. орду толтурулган.

ödünsüz 1. ырайымсыз. 2. орду толтурулбас.

öf *сырд. с.* 1. “өх” (*тажаганда айтылат*). ~, **bu çocukla nasıl başa çıkılır?** өх, бул баланы кантип таям? 2. “өф” (*жийиркенүү билдирет*). ~, **ne pis koku!** өф, эмне болгон сасык жыт?

öfke ачуу, жин, каар. ~**yle** ачуу(су) менен. ~**si burnunda** ачуусу мурдунун учунда. ~**sini çıkarmak** ачуусун чыгаруу. ~**si kabarmak** каары/жини кайнамак. ~**si topuklarına çıkmak** жини/ачуусу башына чыгуу. ~**sini yenmek** өзүн өзү кармоо, ачууга алдырбоо.

öfkелendirmek ачууландыруу, жиндендирүү, ачуусуна/жинине тийүү, каарына калуу.

öfkelenmek ачуулануу, жинденүү, каардануу, ачуусу/жини келүү, жаалдануу.

öfkeli 1. ачууланган, жинденген, каарданган, жаалданган. 2. жини/ачуусу жаман. ~ ~ ачууланып, жинденип.

öflemek өхөлөп-ахалоо, үшкүрүнүү.

öge 1. мүчө, сыңар, түзүүчү. 2. элемент, материя, компонент. 3. *грам.* мүчө. **cümle ~leri** сүйлөм мүчөлөрү.

ögle түш. ~**den evvel/önce** түштөн мурун. ~ **namazı** бешим намазы. ~**den sonra** түштөн кийин. ~

yemeği түшкү тамак.

öğlen 1. түш (*маалы*). 2. *астр., геогр.* меридиан.

öğlenci түштөн кийин окуган окуучу.

öğleyin түштө.

öğrenci 1. окуучу (*мектепте*). 2. студент (*жогорку окуу жайында*). ~ **karnesi** окуучунун чейрек баалары. ~ **yurdu** студенттик жатакана.

öğrenim билим берүү, окуу, мектеп. ~ **belgesi** билими тууралуу күбөлүк. ~ **görmek/yapmak** окуу. ~ **yaşındaki çocuk** мектеп жашындагы бала.

öğrenme 1. үйрөнмө, билме. 2. билим алма. ~ **isteği** үйрөнмө каалоосу. ~ **usulü** үйрөнмө ыкмасы.

öğrenmek 1. үйрөнүү. **yüzme yi daha yeni öğrendi** сууда сүзгөндү жаңы үйрөндү. 2. окуу, окуп билүү. **arkeoloji öğreniyor** археология окуп жатат. 3. билүү, билип/угуп алуу, сурап билүү. **fiyatını öğrendin mi?** баасын билдинби? **babasının ölümünü öğrenmiş** атасынын өлгөнүн угуп алыптыр. **trenin kalkış saatini öğrenebilir miyim?** поезддин жөнөш саатын сурасам болобу? **Hanya'yı Konya'yı** ~ алчытаасын жеш, башынан көп нерсе өткөрүү.

öğreti *филос.* окуу, доктрина, принцип.

öğretici 1. түшүндүрүүчү, ачыктоочу. 2. окутуучу, үйрөтүүчү. 3. кеңеш/насаат берүүчү.

öğretim билим берүү, окутуу, окуу. ~ **görevlisi** окутуучу (*илимий даражасы болбогон*). **ilk** ~ башталгыч билим берүү. **orta** ~ орта билим берүү. ~ **programı** окуу программасы. **yüksek** ~ жогорку билим берүү. ~ **üyesi** илимий даражалуу окутуучу (*университетте*). ~ **yılı** окуу жылы.

öğretmek 1. окутуу (*бир нерсени*). 2. үйрөтүү (*бир нерсеге*). 3. түшүндүрүү, акыл-насаат айтуу.

öğretmen мугалим, окутуучу. *сал.* **mu-allim**. **~ler kurulu** мугалимдер кеңеши. **~ler okulu** педагогикалык институт/окуу жайы.

öğretmenlik, -ği мугалимдик (*кесип, милдет*).

öğün маал. **üç ~ yemek** үч маал тамак.

öğür 1. курдаш, теңтуш. *сал.* **akran**. **2.** үйүр топ, жоон топ (*киши*). **3.** көнгөн, үйүр алган, үйрөтүлгөн, чоочуркабаган. **4.** кадимки, кадыресе, күндөлүк. **~ olmak** үйүр болуу, көнүп калуу, жытыгуу, үйүр алышуу (*бири-бирине*).

öğürleşmek үйүр алышуу, көнүп кетүү.

öğürmek 1. окшумак, кускусу келмек. **öğüreceği gelmek 1)** окшуу, кускусу келүү. **2)** жипкирүү, жийиркенүү. **2. ооз.** мөөрөө.

öğürtlemek 1. тазалоо, ылгоо, терүү. **2.** тандоо, чечүү.

öğürtü 1. окшума, куску. **~ gelmek** кускусу келүү. **2.** мөөрөмө, өкүрмө (*жаныбарларда*).

öğüt, -tü үгүт, насаат, кеңеш. **~te bulunmak/~ vermek** үгүт-насаат айтуу, кеңеш берүү. **~ünü özünden almak** өз билгенин кылыш.

öğütçü үгүтчү, кеңешчи.

öğütlemek үгүттөө, кеңеш берүү, насаат айтуу.

öğütmek 1. угутка айландыруу, тартуу (*буудайды, арпаны ж. б.*). **2.** эзүү, жанчуу, майдалоо.

öğütücü 1. тартуучу, майдалоочу (*жарак, машине*).

öğütülmek майдалануу, тартылуу, жанчылуу.

öhö туур. с. өхө, өхү (*жөтөлүү, калп жөтөлүү*).

ökçe 1. өкчө, така. **2.** согончок (*тушу*). **~sine basmak** изине түшүү, кубалап алуу.

ökçeli өкчөлүү, такалуу. **alçak** ~ жапыз такалуу. **yüksek** ~ бийик такалуу.

ökçesiz 1. өкчөсүз, такасыз. **2.** арго

коркок, жүрөгү жок.

ökse 1. куш чайыры (*куш кармоодо колдонулган*). **2.** арго кылыктуу, ойсоке (*аял*). **~ye basmak 1)** чайыр сүйкөлгөн бутакка конуш (*куш*). **2)** өтм. колго/тузакка түшүш, алданыш. **~ çubuğu** чайыр сүйкөлгөн чыбык (*куш кармаш үчүн*). **~ otu бот.** чайыр оту, ак омела (*Viscum album*).

öksürmek жөтөлүү.

öksürtücü жөтөлткөн, жөтөлтүүчү.

öksürük, -ğü 1. жөтөл. **2. мед.** көк жөтөл. **~ olmak** көк жөтөл болуу. **~ şurubu** жөтөлдүн дарысы/сиробу (*көбүнчө балдарга берилет*).

öksürüklü жөтөлдүү, жөтөлткөн. **~ tıksırıklı** оору-сыркоо, чабал, ноокас.

öksüz 1. жетим (*энесиз же тоголок жетим*). **2. өтм.** эч кимиси/багаркөрөрү жок (*киши*). **~ler anası/babası** жетим-жесирге каралашкан киши. **~ kalmak** жетим калмак. **~ sevindiren** сапатсыз, арзан, майда-барат (*буюм*).

öksüzlük, -ğü жетимдик, жетимчилик.

ökünç, -cü дуал. өкүнүч.

ökünmek дуал. өкүнүү.

öküz 1. өгүз. **2. өтм.** аңкоо, дөдөй, маңыроо. **~ün altında buzağı aramak** (*бирөөгө*) кастарын тигүү, кынтык издөө. **~ arabası** өгүз кошулган араба. **~ arabası gibi** жай, илкип-калкып. **~ü bacaya/dama çıkarmak 1)** ойго келбегенди жасоо. **2)** калп айтуу, апыртуу. **~ balığı зоол.** өгүз балыгы (*Trigla lura*). **~ boyunduruğa bakar gibi** жек көрүү менен/акшырайып кароо. **~ gibi 1)** өгүздөй, аңкоо, дөдөй. **2)** өгүздөй, чымыр, күчтүү. **~ gibi bakmak** аңырайып/аңкайып кароо. **~ soğuğu** апрель ызгаары. **~e boynuzu yük olmaz мак.** керектүү таштын оордугу жок.

öküzburnu, -nu калао (*Calao*).

öküzlük, -gü 1. аңкоолук, дөдөйлүк, түркөйлүк. 2. ойлонулбай жасалган иш, наадандык.

ölçek, -ği 1. өлчөм, ченем, критерий. 2. *тар.* өлчек (4 оккага (к.) барабар оордук бирдиги). 3. *геогр.* масштаб. 4. дан өлчөөдө колдонулган идиш, киле. 5. *физ.* штрих, сызыкча.

ölçer I көзөө, көзөөч (*от көзөш үчүн*).

ölçer II өлчөгүч, ченегич (*курал*).

ölçme өлчөмө, ченеме.

ölçmek 1. өлчөө, ченөө, тартуу (*салмакты*). **ağırlığını** ~ салмагын өлчөш. **boyunu** ~ боюн/узундугун ченеш. **kumaşı** ~ кездемени ченөө. 2. *өтм.* өлчөөсүн/чегин билүү, этияттоо, баа берүү. **attığı her adımı** ~ атталган кадамын өлчөө. **ölçüp biçmek** акылга салуу, таразалоо.

ölçü 1. өлчөм, ченем. 2. чен, чен бирдик. **uzunluk ~leri** узундук өлчөмдөрү. ~ **birimleri** чен бирдиктер. 3. өлчөө. ~ **sünü almak** өлчөөсүн алуу. 4. көлөм, чоңдук, габарит. **büyük ~de** 1) чоң көлөмдө/масштабда. 2) көбүнчө. 5. *ад.*, *муз.* өлчөм, метр. ~ **sünü bildirmek** жайын/жөнүн билдирүү, теске салуу. ~ **yü kaçır-mak** аша чабуу, алабармандап кетүү, чектен чыгуу. ~ **yü şaşır-an** өтө ашыкча, ыксыз, орунсуз.

ölçülü 1. өлчөөлүү, өлчөнгөн, ченелген. 2. *ад.* өлчөмгө ылайык, белгилүү өлчөмдө жазылган. 3. *өтм.* этият, кылдат, токтоо, эби/ыгы менен жүргөн, өзүн кармап билген. ~ **biçili** өлчөп бычылган, жакшылап ойлонулган. ~ **davranmak** этият мамиле жасоо.

ölçüm 1. өлчөм, ченем. 2. көлөм, чоңдук, чен. 3. жыйынтык, баа, бүтүм.

ölçümlemek 1. акылга салуу, таразалоо. 2. баалоо, баа берүү.

ölçünmek ар жак бер жагын ойлоо,

кылдат баа берүү, бардык жагын эске/эсепке алуу.

ölçüsüz 1. өлчөөсүз, ченемсиз, учу-кыйырсыз. 2. өлчөлбөгөн, ченелбеген. 3. *өтм.* ашыры, ашкере, аша чапкан, ыксыз. ~ **konusmak** 1) аша чаап сүйлөө. 2) көп сүйлөө. 4. *ад.* өлчөмсүз, эркин.

ölçüşmek 1. өлчөшүү, теңешүү. **boy ~ 1)** бой теңешүү, салыштыруу. 2) бой тирешүү, атаандашуу. 2. күч сынашуу, жарышуу, мелдешүү.

ölçüt, -dü чен, чек, критерий.

öldüren 1. өлтүргөн. ~ **soğuk** тоңдурган суук. 2. киши өлтүргөн.

öldüresiye өлөөрчө. ~ **dövmek** өлөөрчө сабоо.

öldürme өлтүрмө. **adam** ~ киши өлтүрмө.

öldürmek 1. өлтүрүү, жан алуу. 2. солутуу, курутуу (*өсүмдүктү*). 3. жок кылуу, жоюу, бүтүрүү. **açlığını** ~ ачкалыгын жоюу, тоюнуу. **kokuyu** ~ жытты жоготуу. 4. *өтм.* эзүү, жумшатуу. **soğanı** ~ пиязды жумшатуу. 5. *өтм.* өлтүрүү, кыйноо, азапка салуу. **bu yolculuk bizi öldürdü** бул жолчулук бизди өлтүрдү. 6. бош өткөрүү, өлтүрүү (*убакытты*). **bütün bir günü öldürdük** бүтүндөй бир күндү өлтүрдүк. **öldürseler kanı akmaz** кесип алса, кан чыкпайт (*сараң*).

öldürücü 1. киши өлтүргүч. 2. өлтүрүүчү, жан алуучу, көкөйгө тийген. ~ **darbe** өлтүрүүчү сокку. ~ **sıcaklar** мээ кайнаткан ысыктар.

ölesiye өлөрчө. ~ **sevmek** өлөрчө сүйүү.

ölet, -ti өлөт, тумоо, эпидемия.

öleyazmak өлө жаздоо. **az kalsın öleyaz-dım** аз жерден өлө жаздадым.

ölgün 1. өлүмсөк, өлөсөлүү. 2. солгун, алсыз. ~ **bir sesle** өлөсөлүү үн менен. ~ ~ алсыз-алсыз, араң жан. 3. тынч, мемиреген (*мис. көл*).

ölker 1. түк (*тукабада, баркытта*).

2. түк (*жемиштерде*).

ölmek, -ür 1. өлүм, каза болуш, дүйнөдөн кайтыш. **eceliyle** ~ өз ажалынан өлүш. 2. солуп калыш (*өсүмдүктөр үчүн*). **bahçedeki tüm çiçekler ölmüş** бакчадагы гүлдөрдүн баары өлүптүр. 3. өтм. кыйналуу, коркуу, ашкере өлчөмдө таасирленүү. **öldüm öldüm dirildim** өлүп тирилдим. **korkudan** ~ өлгөндөй коркуу. **gülmekten ölüyorduk** күлүп атып өлүп кала жаздады. 4. колдонуудан чыгуу, өлүү, чөгүү. **ekonomi ölüyor** экономика чөгүп баратат. **ölme eşiğim ölme** өлбө жаным өлбө (*эптеп чыдоо*). **ölür müsün, öldürür müsün** өлтүрсөң койсоң өзүң бил. **ölenle birlikte ölünmez** мак. өлгөндүн артынан кошо өлбөйт.

ölmez 1. өлбөс, өлүмсүз, түбөлүк. ~ **eser** өлбөс-өчпөс чыгарма. ~ **otu** бот. өлбөс гүл (*Helichrysum*). 2. бекем, бышык, чың, чымыр.

ölmezoğlu, -nu ооз. чыдамкай, бышык, бекем.

ölmüş 1. өлгөн, жаны жок. 2. өлгөн, өлүү. ~ **diller** өлүү тилдер. ~ **arslana tavşanlar bile saldırır** мак. өлгөн арстандан тирүү чыккан өйдө.

ölü 1. өлүү (*жан, мал*). ~ **sü dirisi bilinmiyor** өлүүсү-тирүүсү билинбейт. 2. солгон, солгун, жансыз, араң жан. ~ **bir sesle** араң жан үн менен. 3. ээн калган, колдонулбаган, өлүү. ~ **dil** өлүү тил. ~ **deniz** өлүү деңиз. 4. өлүк, өлгөн киши, маркум. ~ **evi** өлүк чыккан үй. 5. тарп, өлүк. **bir kedi ~sü gibi** бир мышыктын өлүгүндөй. ~ **benzi** өлүктөй кубарган (*жүз*). ~ **dalga** күчсүз толкун. ~ **doğum** өлүү туулган. ~ **fiyatına** арзан, болорболбос баасына. ~ **gibi** өлүктөй, жансыз, кыймылсыз. ~ **mü gör!**

карганма өлүп кетейин! ~ **gözü gibi** жансыз, алсыз (*жарык*). ~ **yü güldürür** өлгөндү күлдүргөн, куудул, тамашакөй. ~ **sü kandilli/kınalı** сөгүш өлүп кеткир. ~ **kent** өлүү/жансыз шаар. ~ **nün körü!** сөгүш атасынын көрү! ~ **mevsim** өлүү мезгил/сезон (*иштер токтогон мезгил*). ~ **sü ortada kalmak** өлүгү талаада калыш. ~ **sünü öpmek** *карганма* өлүгүн өбүү. **anamın ~sünü öpeyim** энемин өлүгүн көрүп калайын.

ölük ооз. араң жан, чабал, алсыз, кыйналган.

ölüm 1. өлүм. ~ **cezası** өлүм жазасы. ~ **haberi** өлүм кабары. 2. өлүш, жан бериш. **beyin ~ü** мээси токтоо. ~ **alâmetleri** өлүм белгилери. ~ **le burun buruna gelmek** ажалга бетмебет келмек. ~ **döşğinde yatmak** өлүм алдында болуу. ~ **ü göze almak** өлгөнгө кайыл болуш. ~ **kalım/dirim meselesi** өлүш-калыш маселеси, жан айланы үчүн жасалган аракет. ~ **makinesi** өтм. өлүм машинеси. ~ **sessizliği** тымтырсыз, жымжырттык. ~ **sıklığı** өлүм жыштыгы. ~ **üne susamak** жанынан тоюу. ~ **üne mi susadın?** жаныңдан тойдуңбу? ~ **e çare bulunmaz** мак. өлүмгө айла жок. ~ **var dirim var** мак. өмүр бар жерде өлүм бар.

ölümcül 1. өлүмчүл, өлүм менен аяктаган. ~ **hastalık** өлүмчүл оору. 2. өлүп бараткан, жан талашкан.

ölümlü өлүмдүү. ~ **dünya** өлүмдүү дүйнө.

ölümlük, -ğü өлүмтүк (*өлүм үчүн сакталган акча/буюм*).

ölümsek ооз. өлүмсөк.

ölümsüz өлүмсүз.

ölümsüzlük, -ğü өлүмсүздүк, түбөлүктүүлүк.

ömür, -mrü 1. өмүр. 2. керемет, ырахат. **bu adamın arkadaşlığı ~dür** бул ки-

шинин жолдошчулугу өзүнчө эле ырахат. ~**ünde** өмүрүндө. ~**e bedel** өмүргө тете. ~**ü billah** ооз. же азыр, же эч качан. ~ **boyu/boyunca** өмүр бою. ~ **boyu hapis cezası** өмүр бою камак. ~ **çürütme** (*бир нерсе үчүн*) өмүрүн бекерге коротуу. ~ **geçirmek** өмүр өткөрүш. ~**ü kısa** өмүрү кыска. ~**ü oldukça** көзүнүн тирүүсүндө. ~**ler olsun!** өмүрүң узун болсун! (*кол өпкөндөргө айтылган алкоо*). ~ **sürmek** өмүр сүрүү. ~ **törpüsü 1)** жан кыйнаган/жашыңы сураган (*иш*). 2) тажатма киши. ~**ünü tüketmek** өмүрүн түгөтүү. ~**ü uzamak** өмүрү узаруу. ~**ü uzun** өмүрү узун. ~**ü vefa etmemek** өмүрү жетпей калуу (*бир нерсени көргөнгө*). **sizlerге** ~ *табу* өлдү (*сөзм. с. сиздерге өмүр тиледи*).

ömürlü өмүрлүү. **uzun ~ 1)** узун өмүрлүү. 2) көп жылдык, көп жашаган. 3) көпкө бузулбаган. **uzun ~ süt** көпкө чыдаган сүт.

ömürsüz 1. өмүрү кыска. 2. кыска убакытка созулган.

ön 1. алды, алды жагы, өң тарабы. **evin ~ü** үйдүн алды. ~**üne bak!** көзүңө кара! 2. боор, көкүрөк. **ceketinin ~ünü ilikledi** жекетинин боорун топчулады. **hırkasının ~ü açıktı** жемперинин боору ачык болчу. 3. жакын келер чак, эмдиги. ~**ümüz kış** алдыбызда кыш. ~**ümüzdeki ay** эмдиги ай. ~**üzdeki yıl** эмдиги жылы. 4. алдыңкы, биринчи. ~ **sırada yer almak** алдыңкы катардан орун алуу. 5. алдын ала, утурлай, өң. 6. (*терминологияда*) терминдерге “мурунтан”, “мурдатан”, “алдын ала” маанилерин каткан өң мүчө. ~ **söz** бет ачар (*китепте*). ~ **sesi** алдын ала сезүү, өңсезүү. ~**ünde** алдында. ~**ünden** мурдараак, мурдатан. ~ **ad 1)**

кишинин биринчи аты. 2) *грам.* сын атооч. ~**e almak 1)** эртелетүү, алдыга жылдыруу. 2) биринчи коё берүү. ~**ünü almak** алдын алуу, чара көрүү. ~**ünü ardını düşünmek** алды -артын ойлоо. ~**ünü arkasını düşünmeden** алды-артын ойлобой. ~ **ayak olmak** (*бир иштин башталышына*) демилгечи болуу, чыйыр салуу. ~**üne bak!** алдыңа/көзүңө кара! ~**üne bakmak** жер кароо (*уялгандан*). ~ **belirti** алгачкы белги, жышаан. ~ **bilgi** алгачкы билги/маалымат, башат. ~**üne bir kemik atmak** (*бирөөнүн*) оозун майлап коюу. ~ **cam** авто алдыңкы айнек. ~ **çalışma** алдынала көрүлгөн иш-чаралар. ~**üne çıkmak** (*бирөөнүн*) алдына чыгуу, көрүнүү. ~ **damak** алдыңкы таңдай. ~ **damak ünsüzü** алдыңкы таңдай үнсүзү. ~ **deyiş ad.** пролог. ~**üne dikilmek** маңдайына туруп алуу. ~**e düşmek 1)** алдына түшүү. 2) жетектөө. ~ **ek** өң мүчө, префикс (*айрым тилдерде сөздүн өңүнө/алдына жалгашып, маани өзгөрткөн мүчөлөр, мисалы на: натуура, бей/би: бейкүнөө, бечара ж. б.*). ~**üne geçmek 1)** жолун тосуу. 2) басып өтүп кетүү. 3) алдын алуу, эскертүү. ~**de gelen** алдыңкы. ~**üne gelen** көрүнгөн, жолуккан, элдин баары. ~**üne gelene derdini söyler** көрүнгөнгө арыз-арманын айта берет. ~**üne geleni kapar, ardına geleni tepir** алдына келгенди кабат, аркасына келгенди тебет (*эч ким менен ыркы келишпейт*). ~ **gün** бир күн мурун, арапасы. ~ **kapı** дарбаза, тышкы эшик. ~**üne katmak** алдына салып айдап алуу. ~**ünü kesmek 1)** жолун тосуу. 2) *өтм.* бөгөт/тоскоол болуу, бут тосуу. ~ **kol anat.** каруу (*чыканак менен*

билек арасы). ~ **koşul** алдын ала коюлган шарт. ~ **oda 1)** киребериш, далис, веранда. **2)** *анат.* (көздүн) алдыңкы камерасы. ~ **ünde perende atamamak** сагызгандан сак, оңой менен алданбас. ~ **planda gelmek** алдыңкы планда болуу. ~ **seçim** биринчи шайлоо/тур (*эки этаптуу шайлоодо*). ~ **ses грам.** сөздүн биринчи тыбышы. ~ **ses düşmesi** биринчи тыбыштын түшүп калышы (*мис. ısıcak › sıcaq, ısıtma › sitma*). ~ **sezi** алдын ала туюм, шек, жышаана. ~ **ü sıra gitmek** куйрук улаш жүрүш. ~ **soruşturma** алдын ала сурак/иликтеме. ~ **söz** бет ачар, баш сөз (*күтөнтө*). ~ **sözleşme** алдын ала макулдашуу. ~ **takı грам.** өң мүчө, префикс. ~ **tasar, ~tasarı** проект, долбоор. ~ **taslak** алгачкы долбоор. ~ **yargı** курулай шек саноо, алдын ала алынган бүтүм. ~ **yargılı** курулай шек санаган, шекчил, күдүктөнгөн (*киши*). ~ **yargısız** объективдүү, түз, адил (*киши*). ~ **yüz** өң, алдыңкы бет, фасад (*мис. бир имараттын*). ~ **tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider мак.** алдыңкы көч кайда кетсе, арткы көч да ал жакка кетет.

önce 1. мурун. **üç yıl önce** үч жыл мурун. **benden ~ o gelmiş** менден мурун ал келиптир. **daha** ~ андан мурун. **her şeyden** ~ баарынан мурун. **2.** адегенде, алгач. ~ **can, sonra canan мак.** адегенде өзүм, анан башкалар. ~ **bu işi yapalım** адегенде бул ишти жасайлы. ~ **si** (*бир нерсенин*) мурункусу, алды. **savaş ~si** согуштун алды. ~ **sinde** болор алдында. **bayram ~sinde** майрам болор алдында. ~ **gelmek** биринчи кезекте/маанилүү болуш. **işim her şeyden ~ gelir** ишим баарынан маанилүү.

önceden мурунтан, мурдатан, алдын ала, башта.

önceki, -ni мурунку, алгачкы, адепки, баштапкы.

öncel 1. (*бир кызматта*) мурун иштеген (*киши*). **2.** мурунку муун, ата-баба. **3. лог.** натыйжадан чыккан бүтүм, сунуш. ~ **düzen филос.** Кудай жараткан түзүлүштүн таңылгыстыгы жөнүндө окуу.

öncelemek 1. алдын алуу, мурунтан жасап коюу. **2.** алдыга жылдыруу.

önceleri мурун, мурунку бир заманда.

öncelik биринчилик, артыкчылык. ~ **tanımak 1)** артыкчылык бериш. **2)** биринчи кезекке коюш.

öncelikle баарыдан мурун, айрыкча, өзгөчө биринчи кезекте. **terör meselesi ~ ele alındı** террор маселеси биринчи кезекте колго алынды.

öncesi, -ni мурун(кусу), өткөнү. **olay ~** окуядан мурун. **tarih ~** билинген тарыхтан мурунку (*заман*). **bu adamın ~** бул кишинин өткөнү.

öncesiz учсуз-түпсүз, түбөлүктүү, эзелки. *сал. ezeli. evren ~dir* аалам түбөлүктүү.

öncesizlik, -ği учсуздук, түпсүздүк, түбөлүктүүлүк, эзелкилик.

öncü 1. (*бир нерсенин*) кабарчысы, жарчысы, жышааны. **2.** жолбашчы, баштооч, демилгечи, пионер, авангард. **3. аск.** алдыңкы, алдыңкы катардагы, авангард. ~ **kıtalar** алдыңкы катардагы/авангард бөлүктөр. **4.** жетекчи, лидер.

öncül лог. бүтүмгө алып келген ой жорумдар.

öncülük, -ğü 1. жолбашчылык, баштоочтук, лидерлик. **2.** алдыңкылык, биринчилик. ~ **etmek** баштоочтук кылуу, демилге көтөрүү.

öndelik, -ği алдын ала төлөнгөн акча, аванс.

önder көсөм, жолбашчы, жетекчи, лидер.

önderlik, -ği көсөмдүк, жолбашчылык, жетекчилик, лидерлик. ~ **etmek** жолбашчылык кылыш.

önel 1. кошумча мөөнөт, узартма. **2.** ук. иштен чыгарылгандарга келишим боюнча таанылган кошумча мөөнөт.

önem маани, олуттуулук. сал. **ehem-miyet.** ~ **kazanmak** мааниге ээ болуу. ~ **taşımak** мааниси болуу. ~ **vermek** маани берүү.

önemli маанилүү, олуттуу.

önemsemek маани берүү, маанисин билүү, барктоо, баалоо.

önemsiz маанисиз, олутсуз, барксыз, баасыз.

önemsizlik, -ği маанисиздик, олутсуздук, барксыздык, баасыздык.

önerge сунуш. ~ **vermek** (жогорку органдарга, Парламентке) сунуш киргизүү, маселе коюу.

öneri такилип, сунуш.

önerme 1. сунуш. **2.** сунуш киргизме, такилип берме. **3.** лог. ой жорум.

önermek сунуш кылуу, такилип жасоо.

öneze (аңчылыкта) буктурма.

öngörmek туура көрүү, тууралоо, белендөө, алдын ала көрө билүү.

öngörü 1. алдын алма, чара көрмө. **2.** көсөмдүк, көрөгөчтүк, көзү ачыктык.

öngörülü көрөгөч, көсөм, көзү ачык, байкамчыл, байкагыч.

önlem чара, арга, камылга. ~ **almak** чара/камылга көрүү, аргасын табуу.

önlemek 1. чара көрүү, алдын алуу. **hastalığı** ~ оорунун алдын алуу. **2.** токтотуу, бөгөт/жолтоо болуу.

önleyici алдын алуучу, эскертүүчү, чара/арга болуучу.

önlük, -ğü 1. алжапкыч, этек тарткыч. **2.** фартук (мектеп формасы). **3.** халат (мис. докторлордун, ашпоздордун ж. б.). **4.** боркок.

önsel далилсиз акыйкат, априори.

öpme өпмө.

öpmek, -er өбүш. **el** ~ кол өбүш (түрк салты боюнча кичүүлөр улууларга урмат көргөзүү иретинде колун өөп, чекесине тийгизишет). **göz-lerinden** ~ көздөрүнөн өбүш. **yanaklarından** ~ бетинен өбүш. **öp babanın elini!** мына сага! ушундай болмок! эми эмне кылдык! (күтүлбөгөн жагдай каршысында). **öprüp başına koymak** ыраазы болуу. **öperken ısırmak** өөп атып тиштеп алган, ишеничсиз, туруксуз, мүнөзү оң-тетири.

öptürmek өптүрүү.

öpücük, -ğü өбүш, өпмө. ~ **lere boğmak** өпкүлөө. ~ **göndermek/yollamak** узактан өбүмүш болуу.

öpüş өбүш.

öpüşmek 1. өбүшүү. **2.** өтм. сүзүшүү (мис. эки машине).

ördek, -ği 1. зоол. өрдөк (Anas). **2.** мед. өрдөк (төшөктө даарат ушатылган буюм). **3.** арго узак жолго билетсиз алынган жүргүнчү. ~ **avlamak** билетсиз жүргүнчү алма. ~ **yürüyüş** өрдөк жүрүш.

ördekbaşı коюу жашыл (түс).

ördekgagası, -nı ачык кызыл-сары (түс).

ördürmek 1. өрдүрүү (чачты). **2.** токутуу (торду).

öreke ийик, ийирме чарык.

ören 1. уранды, чалдыбар, шаар калдыгы. **2.** эски имарат.

örf 1. үрп, адат, салт, каада. ~ **ve âdet** үрп-адат. ~ **ve âdet hukuku** ук. жалпы укук. **2.** ооз. соттун, шейхул-исламдын шапкасы.

örfelemek опузалоо, коркутуу.

örfen үрп-адат боюнча.

örfi үрп-адатка, мыйзамга жараша. ~ **idare** катуу режим, өзгөчө абал. ~ **idare ilân etmek** өзгөчө абал жарыялоо.

örgen биол. орган.

örgensel органга байланыштуу.

örgü 1. өрмөк, өрмө, токума, өргү. ~ **makinesi** токума машинеси. ~ **örmek** тор токуу. 2. өрүм (*чач*). **saçlarını iki ~ yapmış** чачтарын эки өрүм өрүп коюптур. 3. кынама (*кышты, кирпичти*). 4. анат. өрүм (*органдардын, ткандардын*).

örgüç, -cü ооз. өркөч. сал. **hörgüç**.

örgücü токумачы, өрмөкчү.

örgülü 1. өрүлгөн. ~ **saç** өрүлгөн чач. 2. токулган.

örgün уюмдашкан, уюшулган. ~ **eğitim** жалпы билим берүү.

örgüt, -tü уюм, уюмдашкан топ. ~ **üyesi** уюмдун мүчөсү.

örgütçü уюштуруучу, жетекчи.

örgütlemek уюштуруу, уюмдаштыруу.

örgütlenmek, örgütleşmek уюмдашуу, уюштурулуу.

örgütlü уюмдашкан, уюмдуу.

örgütsel уюмга тиешелүү.

örgütsüz уюмдашпаган, уюмсуз.

örme 1. өрмө, токума, түймө. 2. өрмөк, тор. 3. токулган, өрүлгөн, түйүлгөн. ~ **çorap** токулган байпак. 4. сокмо (*дубал*).

örmek 1. өрүү, токуу, түйүү. **ağ ~** тор токуу. **çorap ~** байпак токуу. **organ ~** аркан өрүү. 2. тордоо, жыртыкты бүтөө. **elbisenin yırtığını ~** кийимдин жыртыгын тордоо. 3. өрүү (*чачты*). 4. кынап тургузуу, согуу (*дубалды*). **bu duvarı iki günde ördüler** бул дубалды эки күндө согушту. 5. өтм. жаратуу, жасоо (*мис. бир адабий, музыкалык ж. б. чыгарманы*).

örneğin мисалы, өрнөк/үлгү катары.

örnek, -ği 1. үлгү, мисал, өрнөк, модель. сал. **numune. mobilya ~leri** мебель үлгүлөрү. 2. сүрөт, гүл, үлгү (*сайманын, оймонун ж. б.*). 3. окшош, теңдеш, копия. сал. **misil. bu yapının ~i yoktur** бул чыгарманын теңдеши жок. 4. өрнөк, үлгү. ~

almak өрнөк алмак. **küçük kardeşlerine ~ olmalısın** кичинекей бөбөктөрүңө өрнөк болууң керек. 5. үлгүлүү, мыкты. ~ **köy** үлгүлүү айыл. ~ **ini çıkarmak** копиясын алуу. ~ **olmak** өрнөк болуу.

örnekleme (*бир нерсеге, бирөөлөргө*) үлгү/өрнөк болуш.

örneklik, -ği өрнөктүк, үлгүлүк.

örnekseme салыштырма, өрнөк кылма.

örneksemek салыштыруу, окшоштуруу, өрнөк/үлгү кылуу.

örs 1. дөшү. 2. темир таман, дөшү (*мык кагуу учурунда үстүнө бут кийим кийгизилген өтүкчү аспабы*). ~ **kemiği** анат. дөшүчө (*кулактагы сөөк*). ~ **le çekiç arasında olmak** ортодо калыш.

örseleme уйпалама, тамтыгын чыгарма, унуратма.

örselemek 1. уйпалоо, тамтыгын чыгаруу унуратуу, жүдөтүү, чакчелекей кылуу. **rüzgâr çiçekleri örselemiş** шамал гүлдөрдү уйпалап кетиптир. 2. өтм. алдан/күчтөн тайдыруу, алын кетирүү, шалдыратуу, алсыратуу, шайын оодаруу/кетирүү. **oğlunun ölümü onu epey örseledi** уулунун өлүмү анын шайын оодарып кетти.

örselemek 1. уйпалануу, тамтыгы чыгуу, жүдөө. 2. өтм. алы кетүү, алсыроо, шайманы кетүү, шайы оо.

örtbas: ~ **etmek** жаап-жашырып коюу, жигин/шегин билгизбей салуу. **olayı basına yansıtmamak için hemen ~ ettiler** окуяны басма сөзгө жайылбашы үчүн дароо жашырып-жаба салышты.

örteneк, -ği 1. биол. тышкы катмар, тери, жүн, кыл (*жандууларды каптап турган*). 2. чел кабык (*айрым органдарда*).

örtme 1. жапма, бүркөмө, чүмкөмө. 2. ооз. жоолук. 3. аск. жашыруу, камуфляж.

örtmece *ад.*, *линг.* эвфемизм, каймана, тергеме, сыпаа сөз.

örtmek 1. (үстүн) жабуу, бүркөө, чүмкөө. **üzerine hiçbir şey örtmeden uyumuş** үстүнө эч нерсе жамынбай уктап калыптыр. **yüzünü yazması ile örttü** бетин жоолугу менен жаап алды. **2.** жабуу, кымтуу (*мис. эшикти, терезени*). **kapıyı** ~ эшикти жабуу. **3.** көмүү. **4.** каптоо, чырмоо, чулгоо. **sarmışıklar duvarları örtmüş** чырмооктор дубалдарды каптап калыптыр. **5.** *өтм.* жашырып-жабуу, шегин билгизбөө (*мис. бир кылмышты, окуяны*).

örtü 1. жабуу. **masa ~sü** үстөл жабуусу. **yatak ~sü** төшөк жабуусу. **yüz ~sü 1)** вуаль. **2)** паранжы. **2.** кап, каптама. **koltuk ~sü** креслонун каптамасы. **3.** *өтм.* бет, жүз. **~sü açılmayan cinayet** бети ачылбаган кылмыш. **4.** чатыр, бастырма, чардак. **5.** *тех.* үстүңкү катмар, шыбак. **6.** төшөлгөн нерсе (*килем, шалча ж. б.*).

örtük жабык, жабылуу. ~ **kapı** жабык эшик.

örtülü 1. жабылуу, чүмкөнүү, бүркөлүү. **2.** жабуусу бар, чүмкөктүү. **üstü ~ araba** чүмкөктүү араба. **3.** *өтм.* каймана, туюк (*сөз*), жашыруун. ~ **ödenek** жашыруун фонд.

örtünmek 1. жамынуу. **2.** чүмкөнүү, жүзүн көргөзбөө (*көбүнчө аялдар салт, ынанч себептери менен*).

örtüsüz 1. жабуусуз. **2.** жабылбаган, чүмкөнбөгөн, ачык.

örü I 1. өрүү, өрүм, өрмөк, токуу. **2.** ооз. тордомо (*жырттык жерди*). **3.** таш тосмо, сокмо (*селге каршы*).

örü II ооз. өрүү, өрүш.

örücü 1. өрмөкчү, токуучу. **2.** жамаган, тордогон (*киши*). **3.** сокмочу, дубалчы.

örülü 1. өрүлгөн, токулган, согулган. **2.** тордолгон, жамалган.

örüm ооз. өрүү, өрүш.

örümcek, -ği 1. зоол. жөргөмүш (*Ara-ne*). ~ **ağı** жөргөмүштүн желеси/тору. **2.** желе, жөргөмүш тору. ~ **bağlamak/sarmak/tutmak** желе байлоо, желелеп кетүү. ~ **kafalı** *өтм.* эски көз караштагы, консерватор (*киши*). ~ **kuşu** зоол. жөргөмүш кушу (*Lanius*).

örümceklenmek 1. желе басуу, желелеп кетүү. **2.** кароосуз калуу. **3.** *мед.* *эт ысыткан ооруларда көздүн чылпак, ооздун какырык менен капталышы.*

örümcekli желеленген, желе баскан. ~ **kafa** *өтм.* эски түшүнүктөгү, консерватор.

örümceksi: ~ **zar** *анат.* мээнин/жүлүндүн чели.

östaki: ~ **borusu** *анат.* евстахий түтүгү (*кулак менен тамак түтүктөрүн кошкон*).

öşür, -şrü 1. *эск.*, *тар.* ашар (*салык түрү*). **2.** ондон бир.

öt *анат.* к. **öd.**

öte 1. ары/аркы жак. **yolun ~sinde** жолдун аркы жагында. **2.** калган, башка, бөлөк. **bundan ~si beni ilgilen-dirmez** мындан калганы мени кызыктырбайт. **hele iş bir başlasın ~si kolay** иш бир башталсын, калганы оңой. **3.** артык, ашык, өткөн. **komşuluktan ~ bir bağlarla bağlanmıştı** кошунадан артыкча мамилелерибиз бар эле. **4.** жогору. ~ **ye geç** жогору өт. ~ **den bir ses geldi** жогортон бир үн угулду. ~ **de 1)** алды жакта, илгериде. **2)** келечекте, келерки күндөрдө. ~ **de beride** ары жак бер жакта, эки жакта. ~ **den** мурунтан, илгериден. ~ **den beri** мурунтан/байыртан бери. ~ **den beriden** андан-мындан, ар жак бер жактан. ~ **den beriden**

konusmak андан-мындан сөз кылуу. **~sinde berisinde** анда-мында, ар жак, бери жагында. **~sini beri etmek** (*бир ишти*) жайгаштыруу, жай-жайына келтирүү, оңдоо. **~si var mı?** дагы эмне дейсиңер? (*опуза иретинде*). **~sine varmak** чектен чыгуу. **~ yandan** экинчи жактан. **~ye beriye** ар жак бер жакка, туш-тушка.

öteberi аны-муну, ар нерсе. **~ almak** аны-муну алыш.

öteki тиги, ошо, берки. **~ adam** тиги киши. **~ beriki** тиги-бу, ар ким. **~ dünya** тиги/аркы дүйнө. **~ gün** мурдагы күнү.

ötekisi тигиниси, ошонусу, беркиси, башкасы. **~ daha güzeldi** беркиси жакшыраак болчу. **Caner'i tanım, ~ kim?** Жанерди го тааныйм, тигиниси ким?

ötelele(n)me 1. *физ.* өткөр(үл)үү, бер(ил)үү. 2. айлануу, кубулуу (*бир абалдан башка абалга*).

ötleğen зоол. боз короолу (*Sylvia communis*).

ötleği зоол. сакалчан бүркүт (*Gypatus barbatus*).

ötmek 1. сайроо (*куштар, курт-кумурскалар үчүн*), кыйкыруу (*короз үчүн*). 2. чалынуу, кубулжуу (*үйлөмө аспаптар үчүн*). 3. жаңыруу (*үн, жаңырык*). 4. өтм. сайроо, жаагын жануу, тынбай маанисиз сүйлөө. 5. *арго* кусуу (*мас киши*).

ötre грам. дамма (*арап жазуусунда үндүүлөр үчүн коюлган бир белги*).

öttürmek 1. сайратуу (*куштарды*). 2. өтм. сайратуу, безелентүү, кубулжутуу (*музыкалык аспапты*).

ötücü сайроочу. **~ kuşlar** сайроочу куштар.

ötümlü фонет. жумшак (*үнсүз*).

ötümsüz фонет. каткалаң (*үнсүз*).

ötürmek ооз. (ич) өтүү (*адамда, айбанда*).

ötürü (*бир нерседен*) улам, (*бир нерсенин*) айынан, себебинен, үчүн. **bize verdiği emeğinden ~ ona minnettarız** бизге кылган эмгегинен улам ага милдеткербиз. **sahtekârlığından ~ herkes ondan yüz çevirmişti** анткорлугунун айынан элдин баары ага аркасын салчу болду.

ötüş сайраш (*куштар, курт-кумурскалар үчүн*). **bülbülün ~ü** булбулдун сайрашы.

ötüşmek өз ара сайрашуу (*куштар*), кыйкырышуу (*короздор*).

öveç, -ci эки-үч жаштагы кочкор.

övgü 1. мактоо. **~ belgesi** мактоо баракчасы. **~ye değer** мактоого татыктуу. 2. *ад.* мактоо ыры, ода.

övgücü 1. мактаган, даңазалаган. 2. жасакер, кошоматчы.

övme мактама, даңазалама.

övmek, -er мактоо, даңазалоо. **övdükçe** ~ жерге-сууга тийгизбей мактоо.

övünce к. **övünç.**

övünç, -cü мактаныч, сыймык. **~ çizelgesi** (*мектепте*) ардак такта.

övungen мактанчаак.

övungenlik, -ği мактанчаактык.

övmek 1. мактануу. 2. сыймыктануу. **~ gibi olmasın** мактангандай болбосун.

övüş макташ, даңазалаш.

övütmek к. **öğütmek.**

öykü 1. аңгеме, баян. 2. *ад.* аңгеме, повесть. *сал.* **hikaye.**

öykücü 1. аңгеме/баян айтып берген. 2. аңгеме/повесть жазган автор.

öykülemek баяндоо, сүрөттөө, айтып берүү.

öykünme туурама, окшоштурма.

öykünmek тууроо, окшоштуруу.

öykünce *ад.* тамсил.

öyküsel аңгеме/повесть түрүндө.

öyle 1. андай, ошондой, ушундай. **~ bir insan** ошондой киши. **~ söylemek istememiştım** андай дегим келген эмес. **~ değil** андай эмес. **~ bir**

gülüşü var ki ... ушундай бир күлөт дейсиң... **2.** ошончолук, ушунчалык. ~ **numaralar yapar, kandırıldığını hissetmezsin bile** ушунчалык көзүңдү боёйт дейсиң, кантип алданганыңды билбей каласың. **3. ne, nasıl at atоочтор катышкан сүйлөмдөрдүн аягына келип, таң калуу, нааразычылык билдирет. o nasıl davranış ~!** ал эмне деген жоругу экен! ~ **gelmek** ошондой көрүнүү. **sana ~ gelmiştir** сага ошондой көрүнсө керек. ~ **ise** андай/ошондой болсо. ~ **mi?** ошондойбу? ~ **olsun!** мейли! ошондой болсун! ~ **ya** албетте, ошондой.

öylece 1. ошондойчо, так ошондой. ~ **duruyordu** так ошондой турган. **2.** ошентип, ошол жол менен. ~ **meselemiz hal oldu** ошентип маселебиз чечилди.

öylelikle ошондойчо, ошентип. ~ **kendimizi kanıtlayabiliriz** ошентип өзүбүздү далилдей (*көргөзө*) алабыз.

öylesine ошончолук, анчалык. ~ **kızdırmış ki** ошончолук жинине тийиптир дейсиң ...

öz I 1. өзү. **özünü dünyanın göbeği sanmak** өзүн дүйнөнүн киндиги деп эсептөө. **2.** негиз, өзөк, маңыз. **meselenin ~ü** маселенин маңызы. **3.** маңыз, шире (*мөмөлөрдө*). **4.** бот. өзөк. **5.** мед. өзөк (*чыйкандын, сыздооктун ж. б.*). ~ **konusmak** маанилүү, маңыздуу сүйлөө, ток этер жерин айтуу. ~ **saygısı** өзүн өзү сыйлоо. ~ **ü sözü bir** ишеничтүү, ак ниет, чынчыл.

öz II 1. өз, өзүнө тиешелүү, каны бир. ~ **beslenen** биол. өзүнөн өзү азыктанган, автотроф. ~ **beslenme** биол. өзүнөн өзү азыктанма, автотрофия. ~ **çocuğu** өз баласы. ~ **devim** автоматташма. ~ **devinim** филос. автоматизм. ~ **deyiş** накыл

сөз, афоризм. *сал. vecize.* ~ **dışı** филос. тышкары, тыштан таасирлүү. ~ **direnç** физ. ички каршылык. ~ **eleştiri** өзүн өзү сыңдоо. ~ **güven** өзүнө өзү ишенүү, өз ишеним. ~ **ısı** физ. жекече ысыктык/температура. ~ **indükleme** физ. өз индукция. ~ **itme** мех. ичтен түртмө (*механизм*). ~ **kardeş** өз бир тууган. **2.** таза, аралашмасыз. ~ **öğrenim** өз алдынча окуу. ~ **saygı** өзсый, сыймык, намыс, ар. ~ **saygılı** өзүн сыйлаган, сыймыктуу, намыстуу. ~ **Türkçe** таза/накта түркчө. ~ **yapı** мүнөз, табият, жаратылыш. ~ **yaşam** жеке турмуш. ~ **yaşam öyküsü** өмүр баян, автобиография. ~ **yönetim** өзүн өзү башкаруу.

Özbek,-ği 1. өзбек. **2.** өзбектерге мүнөздүү/тиешелүү. ~ **dansı** өзбек бийи. ~ **pilavı** өзбек палоосу.

Özbekçe өзбекче, өзбек тили.

Özbekistan Эзбекстан.

özbeöz чыныгы, накта, таза.

özdek,-ği филос. материя, зат, нерсе. *сал. madde.*

özdekçi филос. материалист. *сал. maddecî.*

özdekçilik,-ği филос. материализм. *сал. maddecilik, maddiyetçılık.*

özdeksel филос. материалдык, заттык, нерселик.

özden I чыныгы, тубаса, накта, оригинал.

özden II *анат.* ашказан алдындагы без, тимус.

özdenlik,-ği оригиналдуулук, тубасалык. ~ **le** чын жүрөктөн/ниеттен.

özdeş 1. окшош, бирдей, дал өзүндөй. **2.** филос., мат. бирдей, бир мааниде.

özdeşleme окшоштурма, бирдей кылма.

özdeşlemek окшоштуруу, бирдей абалга алып келүү.

özdeşleşmek өздөштүрүү, (*бир нерсеге*)

айлануу, окшошуу.
özdeşlik, -ği окшоштук, бирдейлик, дал өзүндөйлүк.
öze тийиштүү, тиешелүү, мүнөздүү.
özek, -ği 1. өзөк, борбор. *сал. merkez. 2. диал.* өзөк, данек, сөөк. **3. тех.** өзөк, ядро.
özel 1. өзгөчө, атайын. **çileğin ~ bir kokusu ve tadı vardır** кулпунайдын өзгөчө жыты жана даамы бар. **2.** жеке, жекече, өздүк, менчик. ~ **ad** жекече ат/ысым. ~ **af** атайын кечирим, амнистия. ~ **araba** менчик машине. ~ **dil линг.** жаргон. ~ **düşünce** жекече пикир. ~ **erdem** каризма. ~ **muhabir** атайын кабарчы. ~ **okul** менчик мектеп. ~ **sayı** атайын номер (*журналдын*). ~ **sektör** менчик сектор. ~ **ulak** атайын курьер.
özelleşmek 1. өзгөчөлөнүү, айырмалануу, бөтөнчөлөнүү. **2.** менчиктешүү.
özelleştirmek 1. өзгөчөлөнтүү, айырмалоо, бөтөнчөлөө. **2.** менчиктештирүү.
özellik, -ği өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык.
özellikle 1. өзгөчө, айрыкча. ~ **yağmurdan sonraki yaz havasına bayılırım** өзгөчө жамгырдан кийинки жайкы абаны аябай жакшы көрөм. **2.** атайын, атайлап. ~ **olarak söylüyorum** атайын айтып жатам.
özen аракет, абай, далалат, тырышкандык, кылдаттык, чебердик, аярдык, этияттык. ~ **le bakmak** өзгөчө кароо, этияттык менен багуу. ~ **göstermek** кылдаттык көргөзүү, абайлоо.
özenci үйрөнчүк, шакирт, аматор.
özendirmek 1. шыктандыруу, дем берүү, кайраттандыруу. **2.** ээликтирүү, деликтирүү.
özengen тырышчаак, ыктыярдуу, аракетчил.

özenilmek тырышылуу, далалаттануу, дит коюу. **saçları özenilerek taranmıştı** чачтары кылдаттык менен таралган.
özenli кылдат, этият, чебер, далалаттанган, тырышкан.
özenme этияттама, чебердеме, далалаттанма.
özenmek 1. тырышуу, далалаттануу, аракеттенүү. *сал. itina etmek. özene besene* катуу аракеттенип, бүткүл дитин коюп. **2.** эңсөө, умтулуу. **ressamlığa özeniyor** сүрөтчүлүккө ынтаа коёт. **3.** тууроо, окшошконго аракет кылуу. **genç kızlara özenerek yüksek topuklu ayakkabı giyerdik** бойго жеткен кыздарды туурап бийик така туфли кийчүбүз.
özensiz 1. үстүртөн, арыдан-бери, чалабула, эптеп-септеп, жүр нарыга салып. **2.** абайсыз, этиятсыз, олдоксон.
özensizlik, -ği 1. үстүртөндүк, чалалык. **2.** абайсыздык, этиятсыздык, олдоксондук.
özenti 1. тууроо, окшоштуруу. **2.** далалат, аракет, умтулуш.
özentili тырышчаак, аракетчил, ынтаалуу.
özentsiz эптеп-септеп, чалабула, одоно.
özerk автономдуу, өзүн өзү башкарган, өз алдынча.
özerklik, -ği автономия, өзүн өзү башкаруу, өз алдынчалык (*бир улуттун, элдин*).
özet, -ti 1. кыскача мазмун, резюме, жыйынтык. **2.** маңыз, шире, экстракт. **çiçek ~ini bala çevirmek** гүлдүн ширесин балга айлантуу. ~ **le** кыскача/жыйынтыктап айтканда. ~ **ini çıkarmak** кыскача жыйынтыктоо.
özetlemek 1. кыскача мазмунун/резюмесин чыгарыш. **2.** жыйынтык-

таш. **kısaca ~ gerekirse** кыскартып айта турган болсок.

özezer *психол.* өз жанын кыйнаган, масочист.

özezerlik, -ği өз жанын кыйнагандан рахат алма, масочизм.

özge **1.** өзгө, башка, бөлөк. **2.** өзгөчө, башкача. **3.** чоочун, чет элдик.

özgeci альтруист.

özgecilik, -ği альтруизм.

özgeçmiş өмүр баян, автобиография.

özgü тийиштүү, тиешелүү, мүнөздүү. *сал. has. Karadeniz bölgesine ~ millî kıyafetler* Карадеңиз аймагына тиешелүү улуттук кийимдер.

özgüç, -cü мүмкүнчүлүк, жарамдуулук.

özgüdüm *аск.* өзүн өзү башкаруу, узактан башкаруу.

özgüdümlü *аск.* өзүн өзү башкарган, узактан башкарылган.

özgül мүнөздүү, өзгөчө, айырмалуу. ~ **ağırlık** *физ.* жекече салмак.

özgülemek арноо, бөлүп коюу, карамагына берүү.

özgüllük, -ğü өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык.

özgürlük, -ğü тийиштүүлүк, мүнөздүүлүк, касиет.

özgün **1.** оригиналдуу, бөтөнчө, адаттан тышкаркы, башкача. **2.** оригинал, накта, чыныгы.

özgünlük, -ğü оригиналдуулук, окшобостук, бөтөнчөлүк.

özgür эркин, азат, башы бош, эгемен. *сал. serbest, hür. ~ bırakmak* эркин коё бериш. ~ **girişim** эркин демилге/ киришим.

özgürce эркинче, каалашынча.

özgürleşmek эркиндикке чыгыш, азаттык алыш, эгемен болуш.

özgürleştirmek эркиндикке чыгарыш, азаттык бериш, эгемен кылыш.

özgürlük, -ğü эркиндик, азаттык, эгемендик, көз каранды эместик. *сал. hürriyet, serbestlik.*

özgürlükçü эркиндикти/азаттыкты

сүйгөн/жактаган.

özlem **1.** сагыныч, кусалык. *сал. hasret.* **2.** эңсөө, күсөө, көксөө.

özlemek **1.** сагынуу, куса болуу. **2.** эңсөө, күсөө.

özlemlî **1.** сагынычтуу, кусалуу. **2.** эңсеген, көксөгөн.

özlenti сагыныч, кусалык.

özleşmek **1.** өзгө айлануу, аралашып кетүү. **2.** өз кебетесине келүү, арылуу. **3.** *ооз.* бышуу, жетилүү (*дан*).

özleştirmek тийиштүү түргө келтирүү, тазалоо, арылтуу (*тилди чет элдик сөздөрдөн*).

özleştirmeci *линг.* тилдин тазалыгын жактаган, пурист.

özleştirmecilik, -ği *линг.* пуризм.

özleyiş сагыныш, сагыныч, кусалык.

özlü **1.** сапаттуу, маңыздуу, жеткиликтүү. **2.** берекелүү, семиз/кара (*топурак*). ~ **çamur** жабышкак баткак. **3.** *өтм.* маңыздуу, мазмундуу. ~ **söz** мазмундуу сөз.

özlük, -ğü **1.** касиет, өзгөчөлүк, сапат, мүнөз. **2.** кызматкер, персонал. **3.** өздүк, жекече. *сал. zat.*

özne **1.** *грам.* ээ. ~ **öbeği** *грам.* ээ тутуму. **2.** *филос.* субъект, эго.

öznel *филос.* субъективдүү. ~ **etki** субъективдүү таасир. ~ **fiil** *грам.* жактама этиш.

öznelci **1.** *филос.* субъективдүү. **2.** *филос.* субъективист.

öznelcilik, -ği *филос.* субъективизм.

öznellik, -ği *филос.* субъективдүүлүк.

öznelik, -ği касиет, атрибут.

özel **1.** өзүнө байланыштуу. **2.** чыныгы, тубаса.

özseverlik, -ği өзүн өзү сүйүүчүлүк.

özsu(yu) *бот.* шире, маңыз. **mide** ~ ашказандын маңызы.

özümleme *биол.* телинме, аралашма, ассимиляция. ~ **dokusu** *биол.* фотосинтез.

özümlemek *биол.* ассимиляциялоо.

özümseme *к.* **özümleme.**

özümsemek к. **özümlemek**.

özün: ~ **erosluk** *психол.* автоэротизм.

özünlü жекече, өзүнө байланыштуу.

özür, -zrü **1.** кечирим. ~ **borçluyum** кечирим сурашым керек. ~ **dilemek** кечирим суроо. ~ **dilerim** кечирип коюңуз. **2.** актанма. ~ **ü kabahatin-den büyük** актанышы кылмышынан ашат. **3.** жүйөөлүү себеп. ~ **ü var** жүйөөлүү себеби бар. **4.** кемчилик, жетишпегендик, майып-

тык.

özürlü **1.** кемчил, өксүк, майып, кынтыктуу. ~ **mal** кемчили бар товар. ~ **insan** майып киши. **2.** жүйөөлүү себеби бар. ~ **gelemez** жүйөөлүү себеби бар, келе албайт.

özürsüz **1.** кемчиликсиз, өксүксүз, кынтыксыз. **2.** себепсиз, шылтоосуз.

özveren к. **özverili**.

özveri кыйбастык, жан аябастык.

özverili кыйбас, жан аябас.

P

P,p *түрк алфавитинин жыйырманчы тамгасы.*

pabuç, -cu **1.** аркасы, такасы жок бут кийим, илип алма, тапичке. **2. тех.** башмак (*үстөл/отургуучтардын бутуна тагылган*). **3. архит.** түп, пьедестал (*колоннанын*). **~umu alırsın** менден эч нерсе ала албайсың. **~tan aşağı** баасыз, барксыз, жек көрүмчү. (*bir şeye*) **~ bırakmamak** (*бир нерседен*) баш тартпоо, айтканынан кайтпоо. **~u büyüğe oku!** *шылд.* жинди болбо! **~larını çevirmek** кууп жибериш. **~u dama atılmak** мурунку кадыр-баркынан ажыраш. **~unu eline vermek** иштен бошотуп салыш, кош айтышыш. **~eskitmek/paralamak** таманы жыртылуу/тешилүү (*бир жерге бара берип*). **~una girip oturmak** кошоматтануу, жасакерленүү. **~kadar dili var** тили узун. **~pahalı** **1)** (*бирөө менен*) күч тиреше албастык. **2)** абал кыйын, иш чатак. **~tartmak** керсейиш, мурдун көтөрүш. **~unu ters giydirmek** шапкесин терс кийдирүү.

pabuççu **1.** өтүкчү. **2.** бут кийим саткан киши. **3.** (*мечитте*) бут кийимдерди көзөмөлдөгөн киши.

pabuççuluk, -ğu өтүкчүлүк.

pabuçlu **1.** бут кийимчен. **2. арго** билимдүү, илимдүү.

pabuçluk, -ğu (*үйлөрдө*) кире бериш, кепич чечкич.

pabuçsuz жылаңайлак. **~ kaçmak** алдыартын карабай качыш.

paça **1.** шыйрак (*кишинин, малдын*). **2.** багалец (*шымдын*). **3.** пача (*шыйрактан жасалган килкилдек тамак*). **~larından akmak** кир, балит. **~sını çekecek hâli olmamak**

шымын тартканга шайы калбоо. **~sı düşük** чалметек, жүдөө. **~sını kaptırmak** **1)** колго түшүп калуу, жүзү ашкереленүү. **2)** мурдунан жетелетүү. **~ kasnak** (*күрөштө*) багалецтен алып көтөрүп чабыш. **~yı kurtarmak** (*бир иштен*) кутулуп кетүү. **~sını sıvamak** (*бир ишке*) белсенүү, шымаланып киришүү. **~sından tutup atmak** көчүккө чаап айдап ийиш.

paçası **1.** шыйрак саткан киши. **2.** күйкүмдун, ичеги-карындан тамак жасаган ашкана. **~ günü** тойдун эртеси күнү (*элге күйкүмдүү сорпо таратылат*).

paçalı **1.** багалецтүү. **bol** **~** багалеги кең. **2.** аягы түктүү канаттуу. **~ güvercin** аягы түктүү көгүчкөн.

paçalık, -ğı **1.** багалец. **2.** пача жасаганга ылайык, пача үчүн тандалган (*шыйрак*). **3.** жаш келиндин пача күнү (*к.*) кийген кийими. **4. тех.** дөңгөлөк боркогу (*машинада*).

paçavra **1.** чүпүрөк-чапырак. **2.** эски, жыртык-тешик кийим. **3. арго** жек көрүмчү, шүмшүк (*киши*). **~ya çevirmek, ~sını çıkarmak** бачагын чыгарыш, өлөрчө токмоктоп салыш. **~ hastalığı** ооз. грипп.

paçavracı чүпүрөк-чапырак топтогон киши.

paçoz **1.** зоол. кефаль түрүнөн бир балык (*Mugil cephalus*). **2. арго** сойку, аягы суюк аял.

padavra жараңка. **~sı çıkmış/~ gibi** арыктап кабыргасы саналып калуу.

padişah *тар.* падыша, өкүмдар, султан. **Osmanlı ~ı** Османлы падышасы.

padişahlık, -ğı **1.** падышалык, өкүмдарлык, султандык. **2.** падышалык

(милдет/бийлик). **3.** падышачылык (доору). **4.** падышачылык (өлкөсү).

pafta 1. майда металл жасалга тыйындар (жүгөнгө, көмөлдүрүккө тагылат). **2.** чоң картанын бириктирилчү майда бөлүктөрү. **3.** ири мең. **4. тех.** бир нерсеге сай ачуучу аспап.

pagan 1. көп кудайлуу дин өкүлү. **2. өтм.** кудайсыз.

paganizm көп кудайлуулук, паганизм.

pagoda архит. пагода, храм.

pah архит. кырдуу, кырдалган. **~malmak** кырларын жонуу.

paha 1. баа. **2.** нарк. **~sına** баасына. **~biçilmez** баасы бычылбас. **~biçmek/kesmek** баасын бычуу. **ne ~sına olursa olsun 1)** кандай баада болсо да. **2)** эмне болсо да. **~ya çıkmak** баасы көтөрүлүү, баалануу. **~ya geçmek** баалантуу, баалуудан бетер көргөзүү.

pahacı кызыл кулак, баасын ашыры саткан киши.

pahalanmak баасы көтөрүлүү, кымбаттоо.

pahalı кымбат, баалуу, наркы жогору. **~ya mal olmak, ~ya oturmak** кымбатка туруу. **~ya satmak** кымбат сатуу.

pahalılaşmak кымбаттоо, баасы көтөрүлүү.

pahalılık, -ğı кымбатчылык.

pahlamak жонуу, кырын кетирүү.

pahlı кырдуу.

pak, -ki 1. таза, так. **2. өтм.** кирдебеген, так түшпөгөн. **3. өтм.** күнөөсүз, аруу, ак пейил, арамдыгы жок. **~adam** ак ниет, чынчыл киши. **~etmek** тазалоо, пактоо (мис. майды).

paket, -ti 1. пакет. **2.** пакеттелген зат. **bir ~ çikolata** бир пакет шоколад. **~kâğıdı** пакет кагазы. **~postanesi** аманат жөнөтчү бөлүм (почтада).

~ program (радио, теледе) радиожазуу, видеожазуу. **~etmek** пакеттөө. **~taşı** төрт бурчтук түрүндө жонулган төшөмө таш.

paketleme пакеттеме.

paketlemek пакеттөө.

Pakistan Пакистан.

Pakistanlı пакистандык.

paklamak 1. тазалоо. **2.** актоо. **3. арго** эч нерсе койбой жалмап салыш. **4.** жок кылуу, кырып-жоюу, кыруу.

paklanmak 1. тазалануу. **2.** акталып чыгуу. **3.** айыгуу, сакаюу.

paklık, -ğı 1. тазалык. **2. өтм.** аруулук, кол тийбестик, абийирдүүлүк.

pakt, -ti пакт, келишим. **barış ~ı** тынчтык пакты.

pala I 1. кыска, учу жазы кылыч. **2.** айрым аспаптардын калактай жалпак бөлүгү. **~çalmak/ sallamak/ sürtmek** жан алакетке түшүү, (бир нерсеге) кызуу киришүү. **~çekmek** кылыч суурмак.

pala II 1. чүпүрөк-чапырактан токулган килемче. **2. ооз.** эски-уску кийим-кече.

palabıyık, -ğı 1. шаа мурут. **2.** шаа муруттуу киши.

palabıyıklı шаа муруттуу (киши).

palamar дең. трос (кемени жанашмага байлаган). **~ı çözmek/koparmak** арго качып жоголуу.

palamut I, -du зоол. паламут балыгы (*Pelamys sarda*).

palamut II, -du бот. эмен жыгачынын уругу. **~ağacı/meşesi** эмен дарагы (*Valonea*).

palan кашы жок ээр. **~vurmak** ээр токуу.

palandız булак суусун агызган чоргонун алдындагы таш.

palandöken таштуу кыя.

palanga жүк көтөргүч кран.

palanka аск. кичине чеп, форт.

palas I 1. люкс мейманкана, көркөмдүү жай. **2. арго** оюнчук, жеңил, оңой.

3. люкс, жайлуу, ыңгайлуу (*орун, жер, киши*).

palas II палас, одоно токулган таар.

palas III: ~ **pandıras** капыл-тапыл, шаштырып-буштуруп. **bizi** ~ **pandıras yola çıkardılar** бизди капыл-тапыл жолго чыгарышты.

palaska *аск.* кесе, кур.

palavra жалган, калп, ооз көптүрмө, мактаныч. ~ **atmak/savurmak/sıkmak** *арго* жалган/калп айтыш, ооз көптүрүш, мактанып коюш.

palavracı калпычы, жалганчы, мактанчаак.

palavracılık,-ğı калпычылык, жалганчылык, мактанчаактык.

palaz 1. балапан (*каз, өрдөк, көгүчкөн ж. б-нын*). **2.** семиз.

palazlamak 1. семирүү, эттенүү (*баланан*). **2.** өсүү, чоңоюу (*балдар*). **3.** *өтм.* баюу, оңолуу, турмушу жакшыруу.

paldım куюшкан. ~ **aşmak** колунан келбеген ишке киришүү. ~ **dudak** калбык эрин.

paldır: ~ **küldür 1.** калдыр-күлдүр. **2.** уруксатсыз, этиятсыз, абайсыз, адыраңдап. **odaya ~ küldür daldı** бөлмөгө адыраңдап кирип келди.

paleograf палеограф.

paleografi палеография.

paleontolog палеонтолог.

paleontoloji палеонтология.

paleozoik *геол.* **1.** палеозой эрасы. **2.** палеозой эрасына тиешелүү.

palet,-ti 1. палитра (*сүрөтчү аспабы*). **2. тех.** (*танканын, трактордун*) каз таманы. **3.** жол белгиси тактасы.

paletli каз тамандуу. ~ **traktor** каз тамандуу трактор.

palikarya 1. көөдөк грек уланы. **2.** (*ке-леке иретинде*) грек.

palladium *хим.* палладий.

palmiye пальма.

palto пальто.

paluze бланманже (*желе түрү*). ~ **gibi** борпоң, көпшөк дене.

palyaço клоун. ~ **gibi** клоундан бетер, клоундай болуп.

palyaçoluk, -ğu клоундук, куудулдук.

palyoş кыска, эки миздүү кылыч.

pampa *геогр.* пампа. ~ **otu** талаа чөбү.

pamuk, -ğu 1. пахта, кебез. **2. бот.** пахта (*Gossypium*). ~ **atmak** пахтаны тароо. ~ **balı** ак бал. ~ **balığı** *зоол.* көк акула (*Carcharius glaucus*). ~ **bez** кебезден токулган кездеме. ~ **elması** пахта козосу. ~ **gibi 1)** кебездей жумшак. **2) өтм.** мүнөзү жумшак. ~ **ipliği** кебез жип. ~ **ipliğiyle bağlamak** огожолоо, эптеп-септеп эле кутулуу. ~ **ipliğiyle bağlanmak/bağlı olmak** кылдын учунда/опурталдуу абалда туруу. ~ **taş** *геол.* акиташ чөкмөсү. ~ **yağı** пахта май.

pamukaki мулина жип.

pamukçu 1. пахтачы. **2.** пахта алыпсатар.

pamukçuk, -ğu *мед.* оозул (*жааш балдардын ооз оорусу*).

pamukçuluk, -ğu пахтачылык.

pamuklamak (*бир нерсеге*) кебез салуу, кебез менен ичтөө.

pamuklanmak 1. көгөрүп кетүү, көк басуу (*мис. нан*). **2.** түлөп кетүү (*кийим*).

pamuklu 1. кебезден токулган (*кездеме*). **2.** кебез салынып шырылган (*шырымал*).

Panama Панама.

panama панама (*баш кийим*).

Panamalı панамалык.

panayır жарманке.

pancar 1. бот. кызылча (*Beta vulgaris*). **2.** кызылча (*түбү*). **şeker** ~ **ı** кант кызылчасы. ~ **gibi olmak /kesilmek** чыйкандай кызарып кетүү.

pancarcı кызылчачы.

pancarcılık, -ğı кызылчачылык.

pancur *к.* panjur.

panda зоол. (*Ailurus fulgens*).

pandantif моюнга тагылган такы, кулон.

pandispanya испания наны (*бисквит түрү*). ~ **gazetesi** арго жалган, апыртма, өрдөк.

pandomima театр пантомима. ~ **кор-мак** элди жарданткан, кызыкка батырган чатак чыгуу.

pandül, -lül жебе (*сааттын*).

panel 1. ачык талкуу, дискуссия. 2. тоскуч, калкан (*жабдуулар үчүн*), пульт.

panik, -ği паника, дүрбөлөң, тополоң. ~ **çıkarmak/yaratmak** дүрбөлөң/тополоң чыгаруу. ~ **e kapılmak** дүрбөлөң/тополоң түшүү.

paniklemek карбаластоо, дүрбөлөң/тополоң түшүү.

Panislamizm панисламизм.

panjur калканч, жалюзю.

pankart, -tı жазылуу ураан.

pankreas I анат. ашказан алды беши.

pankreas II спорт мушташты да ичине алган күрөш түрү.

pano 1. панно, сүрөт. 2. реклама/жарыя тактасы.

panorama 1. панорама, көрүнүш. 2. өтм. жагдай, абал.

pansiyon 1. пансион, мейман үй. 2. жатакана (*акча төлөп жашаган*).

pansiyoncu пансиончу, пансион ээси.

pansiyoner пансионер, пансиондо жашаган окуучу.

Panslavizm панславизм.

pansuman мед. жараны таңуу/тазалоо. ~ **yarmak** жараны таңыш.

panteist, -ti филос. пантеист.

panteizm филос. пантеизм.

panteon 1. пантеон (*грек-рим улуу храмдары*). 2. Теңир. 3. ардак көрүстөнү.

panter зоол. кабылан (*Felis pardus*).

pantograf пантограф.

pantol ооз. шым.

pantolon шым.

pantomim пантомима.

pantuflla 1. жаман тапичке. 2. арго амалкөй, арамзаа.

Pantürkist, -ti пантюркист.

Pantürkizm пантюркизм.

panzehir, -hri уу жандыруучу зат. ~ **taşı** 1) уу жандырыч таш (*айрым айбандардын ашказанында пайда болот*). 2. мин. опал.

panzer панзер (*дөңгөлөктүү танк*).

papa дин папа (*католик чиркөөсүнүн руханий лидери*).

paragan 1. зоол. тоту куш. 2. өтм. белимчи, (*бирөөнү*) туурап сүйлөгөн. ~ **gibi ezberlemek** курулай жаттап алуу.

parak, -ğı папах (*баш кийим*).

paralık, -ğı 1. папанын кызматы/милдети. 2. папага караган диний-саясий мекеме.

parara 1. папара (*нан, быштак, сорпо, сүттөн жасалган тамак*). 2. ооз. жеме. ~ **yemek** жеме/тил угуу.

paratya бот. ромашка (*Matricaria*). ~ **falı** ромашка төлгөсү.

paraz 1. поп. 2. (*карта ойнунда*) король. ~ **balığı** зоол. тоо балыгынын кичинекей түрү (*Chromis chromis*). ~ **dönmek** чачтарын узун коё бериш (*эркектер*). ~ **her gün pilav yemez** ар күн майрам болбос. ~ **a kızıp oruç/perhiz bozmak** битке өчөшүп көйнөгүн отко салыш (*сөзм. с. попко жини келип, орозосун бузуш*). ~ **uçurmak** ичкилик ичиш, көңүл ачыш.

parazkaçtı бир карта оюну.

parazlık, -ğı поптук кызмат/милдет.

papel 1. бир түрк лирасы (*кагаз акча*). 2. кагаз акча.

papelci карта төлгөчүсү.

papirüs 1. бот. папирус (*Cyperus papyrus*). 2. папирус кагазы. 3. папирус жазуусу.

Papua папуас.

papura кош өгүзгө чеккен соко.

паруон көпөлөк канат (*галстук*).

para 1. акча. **2.** эск. куруштун (к.) кырдан бири. ~ **akıtmak/~ya kıymak** акча каржоо/чачуу. ~ **aktarı-mı** акча жөнөтүш. ~ **aslanın ağzın-da** акча табыш оңой эмес (*сөзм. с. акча арстандын оозунда*). ~ **aşır-mak** оңой жолдон акча табыш. ~ **babası** акчалуу киши. ~ **basmak 1)** акча басып чыгарыш. **2)** (*ку-марда*) ортого акча коюш. ~ **yı ba-yılmak** кошулуп төлөш. ~ **birik-tirmek** акча топтоо/чогултуу. ~ **bozmak** акча майдалоо. ~ **canlısı/gözlü** акчанын артынан түшкөн, акча десе өлгөн. ~ **cezası** акчалай айып/жаза. ~ **çekmek 1)** (*банк-тан*) акчасын алыш. **2)** (*бирөө-нөн*) алдап акча алыш. ~ **ya çevirmek** акчага айландырыш. ~ **çıkarmak 1)** акча чыгаруу. **2)** акча табыш, жан багыш. ~ **dan çıkmak** акча жок болуш, түгөнүш. ~ **yı çürütmek** акчаны күйгүзүп ийиш. ~ **darlığı** акча жетишсиздиги. ~ **yla değil** абдан арзан. ~ **yı denize atmak/~ dökmek** акчаны талаага чачыш/суудай чачыш. ~ **dönmek** акча айлантыш, пара алыш. ~ **etmek** баасы болуш. ~ **etmemek** баасы чыкпоо, түккө турбоо. ~ **fonu** акча фонду. ~ **getirmek** пайда алып келиш (*бир иш*). ~ **kazanmak** акча табыш. ~ **kesmek/kırmak 1)** тыйын чыгаруу/басуу. **2)** *argo* акчаны күрөп алуу. ~ **koparmak/sız-dırmak** ортодон акча таап алыш. ~ **küt cebe** акчаны чөнтөгүнө уруп жибериш/жеп алыш. ~ **mevzubahis değil** акчанын жарасы жеңил. ~ **olarak** акчалай. ~ **ödeme** акча төлөө. ~ **ya ~ dememek 1)** акчасы көп болуу, акчанын көзүнө кара-боо. **2)** акча менен эсептешпөө. ~ **yı çeker** акчаны акча табат. ~ **pul** акча пул. ~ **ya pula ihtiyacı olma-**

mak акчага муктаждыгы болбоо. ~ **sıyla rezil olmak** акчасы талаага кетүү. ~ **yla satın almak** акчага са-тып алуу. ~ **sıkıntısı** акчадан кый-налыш. ~ **sını sokağa atmak** акча-сын талаага чачуу. ~ **şişkinliği** жел акча, инфляция. ~ **tutmak** акча топтоо. ~ **yı tedavülden kaldırmak** акча алмаштыруу. ~ **nın üstü** акчанын артканы. ~ **vurmak** арам жолдон акча табыш. ~ **yapmak** акча табыш. ~ **yatırmak** акчаны (*бир жерге/нерсеге*) жаткырыш. ~ **yedirmek** акчаны жедирип жибериш. ~ **yemek 1)** пара алуу, акча жеп алуу. **2)** чыгымга/зыянга учу-ратуу. ~ **yüzü görmek** акчанын караанын көрүш.

parabol, -lül mat. парабола.

parabolik mat. парабола түрүндөгү.

paraboloit, -di mat. параболоид.

paradi театр эң үстүңкү балкон, галерея.

paradigma линг. парадигма.

paradoks парадокс.

paraf кол тамга (*аты-жөнүнүн баш тамгалары*). ~ **atmak** кол коюш.

parafe кыска кол коймо. ~ **etmek** кыскача кол коюш.

parafin парафин.

paragöz акчанын артынан түшкөн, ачкөз.

paragraf 1. параграф. **2.** абзац, берене.

Paraguay Парагвай.

Paraguaylı парагвайлык.

parakete 1. (*кеменин*) ылдамдыгын өлчөгүч аспап. **2.** ийнелүү кайырмак.

paralaks астр. параллакс.

paralamak 1. барчалап/тыткылап салуу (*мис. бир жырткыч айбан*). **aslan geyiği paraladı** арстан кийикти жарып салды. **2.** бузуп/булдуруктап сүйлөө (*мис. бир чет тилде*).

paralanmak I 1. барчалануу, тамтыгы

кетүү, жыртуу. **2.** жанталашуу, жан алакетке түшүү, бар күчүн жумшоо (*бир ишти бүтүрүү үчүн*).

paralanmak II акчага карк болуу.

paralel 1. жарыш, параллель. ~ **çizgi** параллель сызык. **2.** *геогр.* параллель. ~ **bar спорт** параллель устундар. ~ **yüz мат.** параллелопипед.

paralelkenar мат. параллелограмм.

paralellik, -ği параллелдик, параллелизм.

paralı 1. акчалуу, акчасы бар. **2.** акча төлөп жасалган, бекер эмес. ~ **okul** менчик мектеп. **3.** темгилдүү, бетинде тегерек темгилдери бар. ~ **askerlik** акча төлөп мөөнөтү кыскартылган аскерлик. ~ **yol** акча төлөнчү жол.

paralık, -ği акчалык. **beş ~ etmek** беш сомчолук абийирди төгүш, уят кылыш.

paralojizm лог. паралогизм, жаңылыш бүтүм.

parametre мат. параметр.

paramparça барчаланган, талкаланган, жыртылган, тытылган. ~ **etmek** барчалап/айырып/жыртып/талкалап салуу, быт-чытын чыгаруу. ~ **olmak** барчалануу, айрылуу, жыртуу, талкалануу, быт-чыты чыгуу.

paranoit, -ti параноид.

paranoya мед. паранойя.

paranoyak мед. паранойяк.

parantez кашаа. ~ **açmak 1)** кашаа ачыш. **2)** *өтм.* темага байланышсыз кошумча киргизүү. **köşeli ~** чарчы кашаа.

parapet, -ti 1. *архит.* парапет. **2.** дең. фальшборт.

parasal акчага байланыштуу, финансылык.

parasız 1. акчасыз, колунда жок. **beş ~** колунда беш тыйыны жок. **2.** акысыз, бекер. ~ **hizmet** акысыз

(*берилген*) кызмат. ~ **pulsuz 1)** акчасыз, пулсуз, кедей. **2)** акча төлөбөстөн, бекер.

parasızlık, -ğı акчасыздык, жокчулук.

paraşüt, -tü парашют. ~ **le atlama** парашют менен секириш. ~ **kulesi** парашют күлөсү/мунарасы.

paraşütçü парашютчу.

paraşütçülük, -ğü парашютчулук. ~ **okulu** парашютчулук мектеби.

paratoner чагылган тоскуч (*купал*).

paravan 1. *тех.* параван, бүктөмө/катама көшөгө. **2.** *өтм.* жашыруун колдоочу. (**birini**) ~ **yapmak** бирөөнүн таасирин/күчүн тымызын колдонуу.

parazit, -ti 1. *биол.* мите, паразит. **2.** *падио* үн бөгөттөрү. **3.** *өтм.* бирөөнүн аркасы менен күн көргөн (*киши*).

parazitoloji биол. паразитология.

parça 1. барча, кесим, бөлүк, сынык. **kırılan cam ~sı çocuğun ayağına saplanmış** айнектин сыныгы баланын бутуна кирип кетиптир. ~ **lara ayırmak** бөлүктөргө бөлүү. **2.** бир бүтүндү түзгөн нерселердин ар бири, зат. **otuz altı ~lık çay takımı** отуз алты заттан турган чай сервизи. **3.** айрык, айрым (*кездеме*). **üç ~dan bir elbise çıkar** үч айрымдан бир костюм чыгат. **4.** адабият/музыка/санат чыгармасы. **Sezen Aksu'dan bir ~ çalıyoruz** Сезен Аксунун бир чыгармасын угузубуз. **5.** сөрөй. **bir hekim ~sı ile evlendi** бир доктор сөрөй менен турмуш курду. **6.** ... –дан бүткөндөй, сымал (*көбүнчө аялдар үчүн салыштырууда колдонулат*). **ay ~sı** айдан бүткөндөй. **elmas ~sı** алмаз сымал. **7.** аз, анча-мынча. **bir ~ nefes almak** бир аз дем алуу. ~ **almak мед.** анализ үчүн бир органдан өрнөк алыш. ~ **başına** ар бирине, ар бөлүк үчүн өзүнчө. ~

bohçası чүпүрөк-чапырак түйүн-чөгү. ~ **mal** дааналап сатылган товар. ~ ~ **1)** бөлүк-бөлүк. **2)** аз-аздан. ~ ~ **etmek 1)** таш-талканын чыгаруу, бырчалап салуу. **2)** бөлүктөргө ажыратуу. ~ ~ **olmak 1)** таш-талканы чыгуу. **2)** бөлүктөргө ажырап калуу. ~ ~ **ödemek** аз-аздан төлөө.

parçası 1. чүпүрөк-чапырак саткан киши. **2.** машине тетиктерин саткан киши.

parçacık, -ğı физ. бөлүкчө. **radioaktif -lar** радиоактив бөлүкчөлөр.

parçalamak 1. бөлүктөргө ажыратуу, майдалоо. **2.** барчалоо, талкалоо, сындыруу, кыйратуу. **3.** бөлүп-жаруу, биримдикти бузуу.

parçalanmak 1. бөлүктөргө ажыроо, майдалануу. **2.** барчалануу, талкалануу, сынуу, кыйроо. **3. өтм.** жанталашуу, жан алакетке түшүү, тытынуу (*бирөөгө жагуу үчүн*).

parçalı 1. кыйык, кыйыктардан тигилген/куралган. ~ **etek** кыйык этек. ~ **bohça** курак баштык. ~ **bohça gibi** ылайыксыз, жарашыксыз түстөрдөн турган. ~ **bulutlu hava** булут баскан аба.

pardon сырда. с. пардон, кечиресиз.

pardösü плащ.

pare 1. бөлүк, кесим. **2.** даана, жолу. **üç ~ gemi** үч кеме. **yirmi ~ top** жыйырма жолу замбирек атышы. ~ ~ бөлүк-бөлүк, майда-майда.

parfüm атыр, духи.

parfümeri 1. парфюмерия. **2.** парфюмерия дүкөнү.

parıl: ~ ~ жарк-журк. ~ ~ **parlamak** жарк-журк этип жануу.

parıldamak жаркыроо, жануу, көз уялтуу.

parıltı жаркырак, жарык, нур.

parıltılı жаркыраган, жаркырап жанган, көз уялткан.

parıltısız күңүрт, нуру өчкөн. ~ **gözler**

нуру өчкөн көздөр.

Paris Париж.

parite фин. паритет, салыштырмалуу нарк (*эки өлкө акчасынын*).

park 1. парк. **Seymenler ~ı** Сеймендер паркы. **2.** автопарк. **3.** токтотуу (*мис. машинени*). ~ **etmek** токтотуу. **4.** депо, склад. **cepane ~ı** окдары депосу. ~ **yapılmaz!** токтотууга болбойт!

parke 1. паркет. ~ **döşemek** паркет төшөө. **2.** таш плита (*көчөлөргө төшөлгөн*). ~ **taşı** паркет таш.

parkeci паркет жасаган/саткан/төшөгөн киши.

parkeli паркеттүү. **yeri** ~ полу паркеттүү.

parkur жарыш аралыгы, дистанция.

parlak, -ğı 1. жаркырак, жарыгы күчтүү. ~ **yıldız** жаркырак жылдыз. **2.** ачык, тунук. ~ **hava** ачык аба. **3. өтм.** өзгөчө, ийгиликтүү, таланттуу. ~ **bir yönetici** таланттуу башкаруучу. **4. орой** сулуу (*жигит*).

parlaklık, -ğı 1. жаркырактык, жарык күчү. **2.** таланттуулук, өзгөчөлүк, даңктуулук.

parlamak 1. жаркыроо, жануу, тийүү (*күн*). **güneş parlıyordu** күн тийип турган. **2.** жайноо, жадыроо, жаркыроо (*көз, жүз*). **3.** чагылтуу, жаркылдоо. **ayna parladı** күзгү жаркылдады. **4.** от алып/күйүп кетүү. **benzin parladı** бензин от алып кетти. **5. өтм.** атак-даңкы чыгуу, таанымал болуу. **6.** ачуусу келүү, жинденүү. **sinirlidir, çabucak parlar** ачуусу чукул, бат жини келип кетет.

parlamentarizm парламентаризм.

parlamentar 1. парламентарий, парламент мүчөсү. **2.** парламентардык (*түзүлүш*).

parlamento парламент. ~ **nun dağıtılması** парламенттин таркатылышы. ~ **dokunulmazlığı** парламенттик кол

тийбестик.

parlatmak 1. жаркыратуу, таптаза кылуу. **çatal, bıçakları parlattı** кашык, вилкаларды жаркыратты. 2. айдындатуу, агартуу. 3. күйгүзүп жиберүү. 4. *argo* алып жиберүү (*мис. ичкиликті*). **bir iki kadeh parlatmadan edemez** бир-эки чөйчөк ичпей тура албайт.

parlayış жаркыраш, жаныш, жадыраш.

parmak, -ğı 1. бармак, манжа. **adsız** ~ аты жок бармак. **şahadet** ~ı сөөмөй. **~ларını çitlatmak** манжаларын кырсылдатуу. 2. дөңгөлөктүн чабагы. 3. эли. **daha iki ~ su eklemeli** дагы эки элидей суу кошуу керек. 4. дюйм (25,4 мм). 5. эск. **parmak** (*түрк өлчөм бирдиги, 3 см*). 6. илим, бармак менен илип алганчалык. **bir ~ bal** бир илим бал. 7. өтм. тиеше, кол. **bu işte onun ~ı var** бул иште анын тиешеси/колу бар. 8. (**demir** ~) түрмө. **demir ~lar arkasında** түрмөдө. **~ı ağzında kalmak** оозун ачып/таң калып калыш. **~ atmak** кыйынчылык жаратыш, бут тосуш. **~ basmak** 1) бармак басыш (*кол коюш ордуна*). 2) (*бир нерсеге*) көңүлдөрдү буруш. **~ını bile kıpırdatmamak/oyunatmamak** кол-кабыш кылбоо, кайдигер калуу. **~ bozmak** (*балдар арасында*) таарынышып кетүү. **~ına dolamak/sarmak** мурдунан жетелеп алыш, бармагы менен ойнотуш. **~ emmek** бармагын соруш. **~la gösterilmek** 1) саналуу, аз. 2) аттын кашкасындай, таанымал. **~ hesabı** 1) бармак менен эсептөө. 2) ад. силлабикалык өлчөм. **~ ısırmak** бармагын тиштөө (*таң калуудан*). **~ ısırtmak** таң калтыруу, ич күйгүзүү. **~ izi** бармак изи. **~ kadar** бармактай, кенедей. **~ kaldı ...** аз калды, аз жерден ... калды. **~ kaldırmak** 1) кол көтөрүү

(*мис. класста*). 2) добуш берүү. **~ı olmak** (*бир ишке*) тиешеси болуш. **~ında oynatmak** бармагы менен ойнотуш, каалагандай башкарыш. **~ ~** илим-илим. **~la sayılmak** саналуу/аз болу, бирден саналуу. **~ını sokmak** кийлигишүү. **sen bu işe ~ını sokma** сен бул ишке кийлигишпе. **~nın ucuyla çevirmek** (*бир ишти*) колунун учу менен эле бүтүрүп салыш. **~ tathısı** таттуу печений түрү. **~ларının üzerinde yürümek** бутунун учу менен басуу. **~üzümü** бармак жүзүм (*жүзүм сорту*). **~ını yalamak** 1) бармагын жалаш. 2) өтм. байыш, пайда көрүш. **~ını yaranın üzerine basmak** көзгө сайып көргөзүш. **~ларını yemek** бармагын кошо жеш (*даамдуу тамак үчүн*).

parmaklamak 1. бармак/кол менен жеш. 2. илип жеш. 3. бармагы менен нукуш/түртүш. 4. өтм. (*бирөөнү*) көкүтүү, жинине тийүү.

parmaklık, -ğı 1. тосмо, канатча, темир тор. **ağıl ~ları** короонун тосмосу. **pencere ~ları** терезенин темир тору. **kapı ~ları** эшик алды канатча. 2. өтм. түрмө. **demir ~lar arkasında** темир тор артында, түрмөдө. 3. жарага кийгизилген резина, бармактык.

parmaklıklı тосмолуу, тосулган, темир торлуу.

parodi teatır пародия.

parola 1. пароль. 2. ураан, чакырык. **~ atmak** ураан чакыруу/таштоо.

pars зоол. кабылан (*Felis pardus*).

parsa акча топтоо (*бир нерсе көргөзүп, уктуруп*). **~ toplamak** акча топтоо, тиленеүү. **~sını başkası toplamak** пайдасын башка бирөө көрүү.

parsel жер, аянт, парцелл (*бир нерсе үчүн бөлүнгөн*).

parselasyon, parselleme жерди парцелдерге бөлүштүрмө, парцелдеме.

parsellemek жерди бөлүктөргө бөлүштүрүү.

parşömen пергамент. ~ **kâğıdı** пергамент кагаз.

partal 1. эскирген, жешилген, тешилген, жырткыч. 2. ооз. апыртма, калп.

parter meamp партер.

parti 1. саяс. партия. ~ **üyesi** партия мүчөсү. **sosyal-demokrat ~si** социал-демократиялык партия. 2. партия (товар). **bir ~ ayakkabı gönderdi** бир партия бут кийим жиберди. 3. партия (оюн). 4. көңүл ачуу кечеси. ~ **vermek** кече уюштуруу. **doğum günü ~si** туулган күн кечеси. 5. муз. партия. 6. арзан буюм. ~**yi kaybetmek** жеңилүү, утулуу. ~**yi vurmak** чоң пайда табуу.

partici 1. партия мүчөсү. 2. партия апологет. к. **partizan**.

partili 1. партия мүчөсү. 2. партиялуу. **çok ~ sistem** көп партиялуу система.

partisip грам. атоочтук. сал. **sıfat-fiil**.

partisyon муз. партитура.

partizan 1. өз партиясын ашыры жактаган, бүтүн кызыкчылыктарын партия үстүндө курган. 2. партизан.

partner партнёр, орток, шерик.

parttaym жарым күндүк (иш).

parya 1. пария, касттын ичинен болбогон (Индияда). 2. кордолгон, кемсинтилген (кишилер).

pas I 1. дат. ~ **bağlamak/tutmak** дат басуу. 2. мед. өңөр. **dil ~i** тил өңөрү. 3. так (өсүмдүктөрдө). ~ **açmak** дат келтирүү. ~ **tutmaz** дат баспас.

pas II 1. спорт пас (оюнчунун топту бир башкасына берүүсү). ~ **vermek** пас бериш. 2. (карта оюнунда) оюнчунун кезеги башкасына бериши. ~**ını almak** арго (бирөөнүн) кылыктуу көз карашын сезип

калуу. ~ **geçmek** арго баш тартуу.

pasaj 1. пассаж. 2. ад. үзүндү.

pasak 1. кир, ыпылас. 2. кир кийим.

pasaklı 1. жүдөмүш, чалметек, балит. 2. кир кийимчен.

pasaparola аск. 1. оозеки буйрук (ооздон оозго өткөрүп жайылтылган).

2. үн күчөткүч.

pasaport, -tu паспорт. ~**unu almak** өтм. иштен чыгарылыш. ~**unu eline vermek** (бирөөнү) иштен чыгарып салыш.

pasavan чек арадан эркин өтүү күбөлүгү.

pasif 1. пассив, чабал. 2. соода пассивдүү. ~ **bilanço экон.** пассивдүү баланс. 3. грам. туюк мамиле. ~ **direnış** аск. чабал тирениш. ~ **kalış** чабалдык көргөзүш. ~ **tedbirler** жараксыз чаралар.

Pasifik : ~ **Okyanusu** Тынч Океан.

pasiflik, -ği пассивдик, чабалдык, жигерсиздик.

paskalya дин пасха. ~ **bayramı** пасха майрамы. ~ **çöreği** пасха тоочу. ~ **yumurtası gibi** пасха жумурткасынан бетер (өтө боёнгон аял).

paslandırmak дат бастыруу.

paslanmak 1. дат басуу. 2. өтм. түркөйлөшүү, аңкоо тартуу (ишсиздиктен, аракетсиздиктен).

paslanmaz дат баспас. ~ **çelik** дат баспас болот.

paslaşmak 1. спорт бири-бирине пас берүү. 2. көз караштар менен түшүнүшүү.

paslı 1. дат баскан. 2. өңөрлүү. 3. артта калган, жакыр, өнүкпөгөн. **memlekettin en ~ bölgesi** мамлекеттин эң жакыр аймагы.

paso 1. акысыз жүрүш уруксаты (транспортто). 2. сыр. с. жетет! жетишет!

paspal 1. ири тартылган ун. 2. өтм. сапаты начар нашаа.

paspas 1. бут сүргүч талпак. 2. бөздүү

швабра (*пол сүрүүдө колдонулган*). ~ **olmak** кор болуу. ~ **yapmak** пол сүрүү.

paspaslamak паспас (к.) менен пол сүрүү.

pasrengi кызыл-күрөң (түс).

pasta камыр таттуулары. **kuru** ~ печеный түрлөрү. **yaş** ~ торт.

pastacı 1. камыр таттууларын жасаган/саткан киши. 2. камыр таттуулары сатылган дүкөн.

pasta(h)ane кондитер дүкөнү/кафеси.

pastal тамеки жалбырагы тизими.

pastel 1. пастель (боёк). 2. пастель менен тартылган сүрөт. 3. солгун түс.

pastırma пастырма (*бодо малдын султ этинен түрдүү татымдар сүрүлүп сүрсүтүлгөн же ышталган эт*). ~ **sını çıkarmak** көк тулуп кылуу, өлөрчө сабоо. ~ **yazi** кеч күздүн ысык күндөрү.

pastırmacı 1. пастырма жасаган/саткан киши. 2. пастырма сатылган жер.

pastil мед. сормо таблетка.

pastoral, -li 1. ад., муз. пасторал (*малчылардын турмушун чагылдырган*) чыгарма. 2. идиллия.

pastörizasyon пастеризация.

pastörize пастерленген, арытылган. ~ **süt** арытылган сүт. ~ **etmek** арытуу, пастерлөө.

paşa 1. тар. паша (*Османлы Императорлугунда жогору мартабалуу кызматкерлерге жана албайдан (к.) үстүнкү аскер адамдарына берилген титул*). 2. генерал, адмирал (*Республика доорунан кийин*). 3. өтм. жоош, токтоо (*бала*). ~ **m!** кардарга сыпайы кайрылыш түрү. ~ **bardağı** кымбат буюм. ~ **gibi yaşamak** сөөлөттүү жашоо. ~ **kapısı** арго өкмөт конок үйү. ~ **olmak** ичкиликтен ашкере ичип алуу. ~ **момурайып, момпоюп, тынч. oğlan** ~ **oturdu** бала тынч отурду.

paşalık, -ğı 1. пашалык (*кызмат/милдет*). 2. тар. пашалык (*пашага баш ийген аймак*).

paşmak к. **başmak**.

pat I жалпак. ~ **burun** жалпак мурун.

pat II 1. туур. с. шак (*жалпак нерсе менен урулганда чыккан үн*). ~ **diye** шак деп. 2. шап/шып. ~ **diye gelmek** шып этип кирип келди. ~ **küt** шак-шак, тарс-турс.

pat III 1. бот. астра (*Aster*). 2. астра түрүндөгү алмаздуу төйнөч.

pata (*оюнда*) тең чыгыш. ~ **çakmak** арго аскерче салам бериш. ~ **gelmek 1** (*картада*) тең чыгуу. 2) арго эсептешүү, ыраазы болушуу. ~ **olmak** жеңиштүү чыгуу, артыкчылыкка ээ болуу.

patak, -ğı таяк, сабаш, мушташ.

pataklamak сабоо, уруу, таяктоо.

patates 1. бот. картошка (*Solanum tuberosum*). 2. картошка (*түбү*). ~ **ezmesi** картошка эзмеси/пюреси. **haşlanmış** ~ сууга бышкан картошка.

patavatsız абайсыз, паразатсыз, этиятсыз, аңды-дөңдү карабаган, ойлобой сүйлөгөн.

patavatsızlık, -ğı абайсыздык, паразатсыздык, этиятсыздык.

paten 1. коньки. **buz ~i** муз конькиси. 2. дөңгөлөктүү коньки, ролик.

patent, -ti 1. патент, өндүрүш же соода уруксаты. 2. дең. карантин күбөлүгү (*кеменин чыккан портунан берилген*). 3. жарандык күбөлүгү. ~ **i altına almak** жарандыкка алуу.

patentli патенттүү.

patır: ~ **kütür** тарсылдап-түрсүлдөп. ~ **батыр-батыр, карса-түрс. evin sıvaları ~ ~ yere düştü** үйдүн шыбагы карса-түрс жерге түштү.

patırdamak батыроо, тарсылдоо, түрсүлдөө.

patırtı 1. тарсылдак, түрсүлдөк, дүбүрт, ызы-чуу, дүпүлдөк, күрүлдөк.

odadan bir ~ sesi geldi бөлмөдөн бир түрсүлдөгөн үн чыкты. **2.** күрүлдөтүп-дарылдатып иштөө. ~ **çıkarmak** чатак чыгаруу. ~ **kopmak** чуу чыгуу. ~**ya pabuç bırakmamak** опузалаарга моюн бербөө. ~**ya vermek** тополоң чыгаруу.

patırtılı ызы-чуулдуу, дүпүлдөгөн, тарсылдаган, түрсүлдөгөн.

patırtısız ызы-чуусуз, тынч.

pati **1.** (мышык, иттин) алдыңкы буттары. **2.** ооз. кичине баланын буту.

patik, -ği жаш баланын башмагы.

patika жалгыз аяк жол.

patinaj **1.** коньки тепме. **2.** дөңгөлөктүн сыйгаланышы/ ордунда айланмасы. ~ **yapmak** **1)** коньки тебүү. **2)** ордунда айлануу/жылбоо (дөңгөлөк).

patiska батис (кездеме түрү).

patlak, -ği **1.** жарык, жарылган, жырттык. ~ **vermek** **1)** жарылып кетүү. **2)** жайылып/чыгып кетүү. **harp ~ verdi** согуш чыгып кетти. **2.** тосток. ~ **göz** тосток көз.

patlama **1.** жарылма. **termonükleer ~** термоядролук жарылма. **şehrin iki yerinde ~ sesleri duyuldu** шаардын эки жеринде жарылган добуш угулду. **2.** атылма (жанар тоо). **3.** линг. жарылма (үнсүз).

patlamak **1.** жарылуу. **balon patladı** шар жарылды. **lâstik patladı** дөңгөлөк жарылды. **bomba patladı** бомба жарылды. **2.** башталып кетүү. **kriz patladı** кризис башталып кетти. **fırtına ~** бороон башталуу. **3.** өтм. жаны кашаюу, жини келүү. **öfkesinden patlayacaktı** ачуусунан жарылып кете жаздады. **4.** жырттылуу. **5.** бүр ачуу. **6.** туруу, баа болуу. **bu tatil bana beş yüz milyona patladı** бул эс алуу мага беш жүз миллионго турду.

patlangaç, patlangıç, -cı барсылдак

(жарып ойнолгон оюн).

patlatmak **1.** жардыруу. **2.** жырттып алуу. **3.** атуу (бир куралды). **4.** (бирөөнүн) жинине тийүү. **5.** муштап/чаап жиберүү. **bir yumruk patlattı** бир муштап жиберди.

patlayıcı жарылгыч, жарылма. ~ **madde** жарылгыч зат. ~ **ünsüz** линг. жарылма үнсүз.

patlıcan **1.** бот. баклажан (*Solanum melongena*). **2.** баклажан (мөмөсү). ~ **dolması** фаршталган баклажан (түрк тамагы). ~ **inciri** сыя көк анжыр. ~ **moru** коюу сыя көк (түс).

patojen илдеттүү. ~ **mikrop** илдеттүү микроб.

patoloji мед. патология.

patolojik, -ği патологиялык.

patriarkal социал. патриархалдык. **sal. ata erkil.**

patrik, -ği дин патриарх. **Rum ~i** грек патриархы. **Ermeni ~i** армян патриархы.

patrik(h)ane дин патриархия, патриархтын резиденциясы.

patriklik, -ği патриархтык (кызмат/ милдет).

patron I **1.** патрон, өндүрүштүн/фирманын ээси. **2.** башчы, башкарма. **3.** өтм. колунда бар/сөзү өтүмдүү (киши).

patron II үлгү, модель (кийим бычууда колдонулган).

patronaj ук. патронаж, камкордук.

patladak, patladan капыстан, күтүлбөгөн жерден.

pavurya чаян түрү.

pavyon **1.** павильон. **2.** ичкилик ичилген түнкү клуб.

pay **1.** үлүш, пай, бөлүк. **hakikat ~ı** чындыктын үлүшү. **emek ~ı** эмгек үзүрү. **2.** пай (тигиште). **3.** өтм. жеме, тил, сөгүш, сабак. **ağzının ~ı** сөзүнүн жообу. **4.** аск. согуштук комплект. **5.** ресурс. **6.** мат.